



KUOPION LÄÄNINHALLITUS C-TALO

SENAATTI-KIINTEISTÖT

RAKENNUSHISTORIASELVITYS
Oulu 30.3.2019 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

1. painos

978-952-368-004-3 (nid.)
978-952-368-005-0 (PDF)

Painopaikka Grano Oy, Oulu 2019

Kannen kuva:

Kuopion lääninhallituksen C-talo Brahenpuiston suunnasta vuonna 1976.
Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, kuvaaja Helena Riekkö

Takakannen kuva:

Yksityiskohta julkisivusta. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, kuvaaja Veli-Pekka Huhmo 2019

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

KUOPION LÄÄNINHALLITUS C-TALO

Piispankatu 1, 70100 Kuopio

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

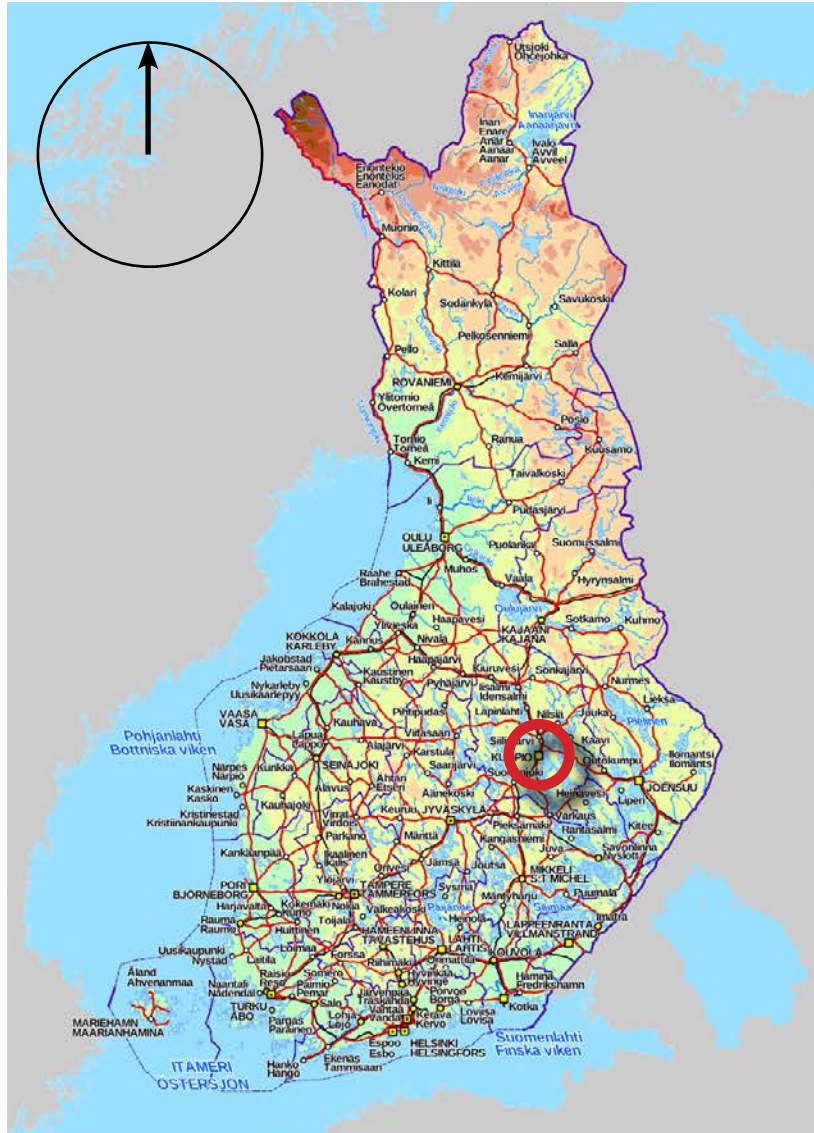
Senaatti-kiinteistöt, 2019

Senaatti

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo.....	5
Perustiedot.....	6
1 Selvitystyö.....	7
2 Valtion rakennustoiminta lääneissä.....	10
3 Kuopio läänin pääkaupunkina	12
4 Lääninhallituksen korttelin vaiheita.....	19
5 Kuvernöörin residenssin talousrakennusten suunnittelu ja rakentaminen 1882-1885.....	33
6 C-talon käytöstä ja muutosvaiheista	47
7 Nykytila	78
8 Suunnittelijat	121
9 Yhteenveto	127
Kuva- ja piirustuslähteet	132
Lähteet ja kirjallisuus	133

Perustiedot



Kohde	Kuopion lääninhallitus, C-talo
Tila/kiinteistö	Osoite: Piispankatu 1, 70100. Kuopio
Laajuustiedot	Rakennuspaikan pinta-ala 14 790 m ² Konttori-osa: Bruttoala 633 m ² , huoneistoala 469 m ² , tilavuus 2447 m ³ Asunto-osa: Bruttoala 270 m ² , huoneistoala 207 m ² , tilavuus 970 m ³ Sauna ja autotalli: Bruttoala 53 m ² , huoneistoala 41 m ² , tilavuus 159 m ³
Kiinteistön omistaja	Senaatti-kiinteistöt
Kiinteistön käyttäjät	Itä-Suomen aluehallintovirasto ja Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori
Suunnittelijat	Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehdit Constantin Kiseleff ja Ludvig Isak Lindqvist
Rakennusajankohdat	1883-1885. Laajennukset 1914, 1931, 1933 ja 1939
Muut nimet	Kuvernöörin residenssin talousrakennus, Piiri-insinöörin talo, Tie- ja vesirakennus-konttori, Maanmittauspiiri ja Maanmittaustoimisto
Rakennussuojelu	Suojeltu valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen (480/85)
Muuta tietoa	Kuuluu RKY 2009 alueeseen 'Kuopion Piispanpuiston ympäristö ja kuurojen koulu'

1. Kohteen sijainti. KUVA: Maanmittauslaitos

1 Selvitystyö

1.1 Toimeksianto ja työryhmä

Tässä Senaatti-kiinteistöjen toimeksiannosta laaditussa rakennushistoriaselvityksessä tarkastellaan Kuopion lääninhallituksen korttelissa sijaitsevan C-talon historiaa, muutostavaiheita ja nykytilaa.

Rakennushistoriaselvitys on perusselvitysluonteinen asiakirja, jonka avulla saadaan riittävät lähtötiedot kohteen korjaus- ja kunnossapitotöiden suunnitteluun, asemakaavamuutoksen laadintaan ja suojelustatuksen määrittelyyn. Tarkastelussa arvioidaan rakennuksen ominaispiirteitä, säilyneisyyttä ja eri aikakausien kerrostumia. Selvitystä on havainnollistettu historiallisella valokuva- ja piirustusmateriaalilla.

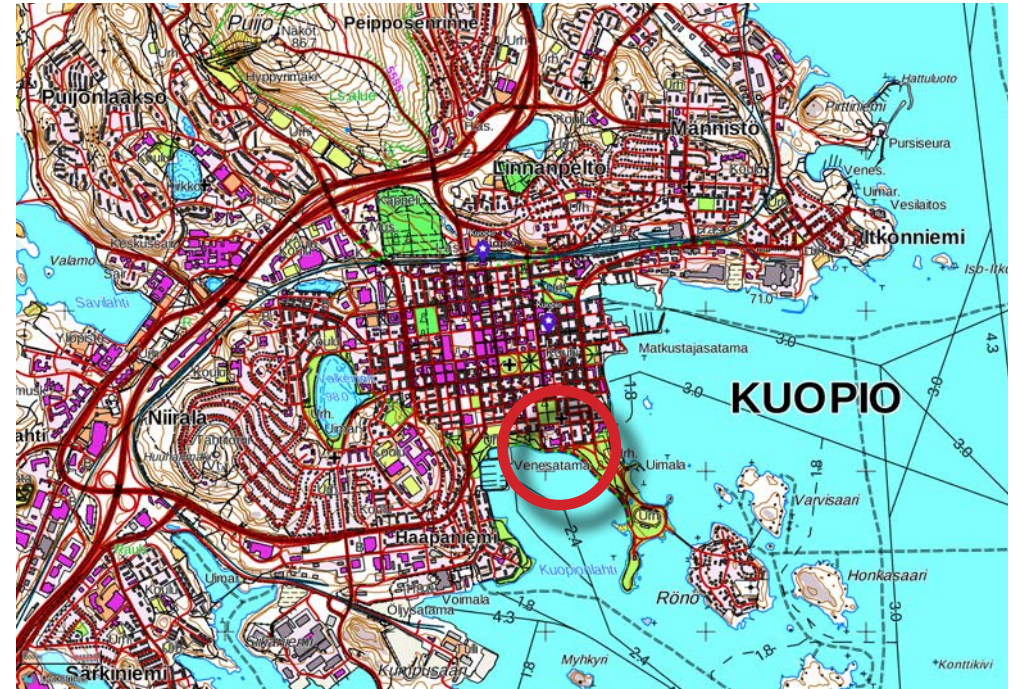
Selvitystyöstä ovat vastanneet arkkitehdit Jorma Teppo, Juho Teppo ja Veli-Pekka Huhmo arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy:stä. Työtä ovat ohjanneet Seija Linnanmäki Museovirastosta, Mikko Paalanen Kuopion museosta sekä Kuopion kaupungin rakennushistorian kirjoittanut Helena Rieki. Kenttätyötä on avustanut palvelusuunnittelija Reijo Hyvärinen Itä-Suomen aluehallintovirastosta. Historiallisten valokuvien osalta tekijöitä avusti Kuopion museon Pekka Kankkunen.

1.2 Aineisto ja aiempi tutkimus

Lääninhallituksen päärakennuksesta on tehty rakennushistoriaselvitys vuonna 2018. Se sisältää yksityiskohtaista tietoa rakennushankkeen taustasta ja korttelin muutosvaiheista, joita tässä selvityksessä on tarkasteltu C-talon näkökulmasta.

Rakennuksen ajantasainen aineisto on koottu Senaatti-kiinteistöjen ulkoistettuun arkistoon. Kokoelma sisältää asiakirjoja ja piirustuksia rakennukseen tehdyistä korjauksista ja muutoksista.

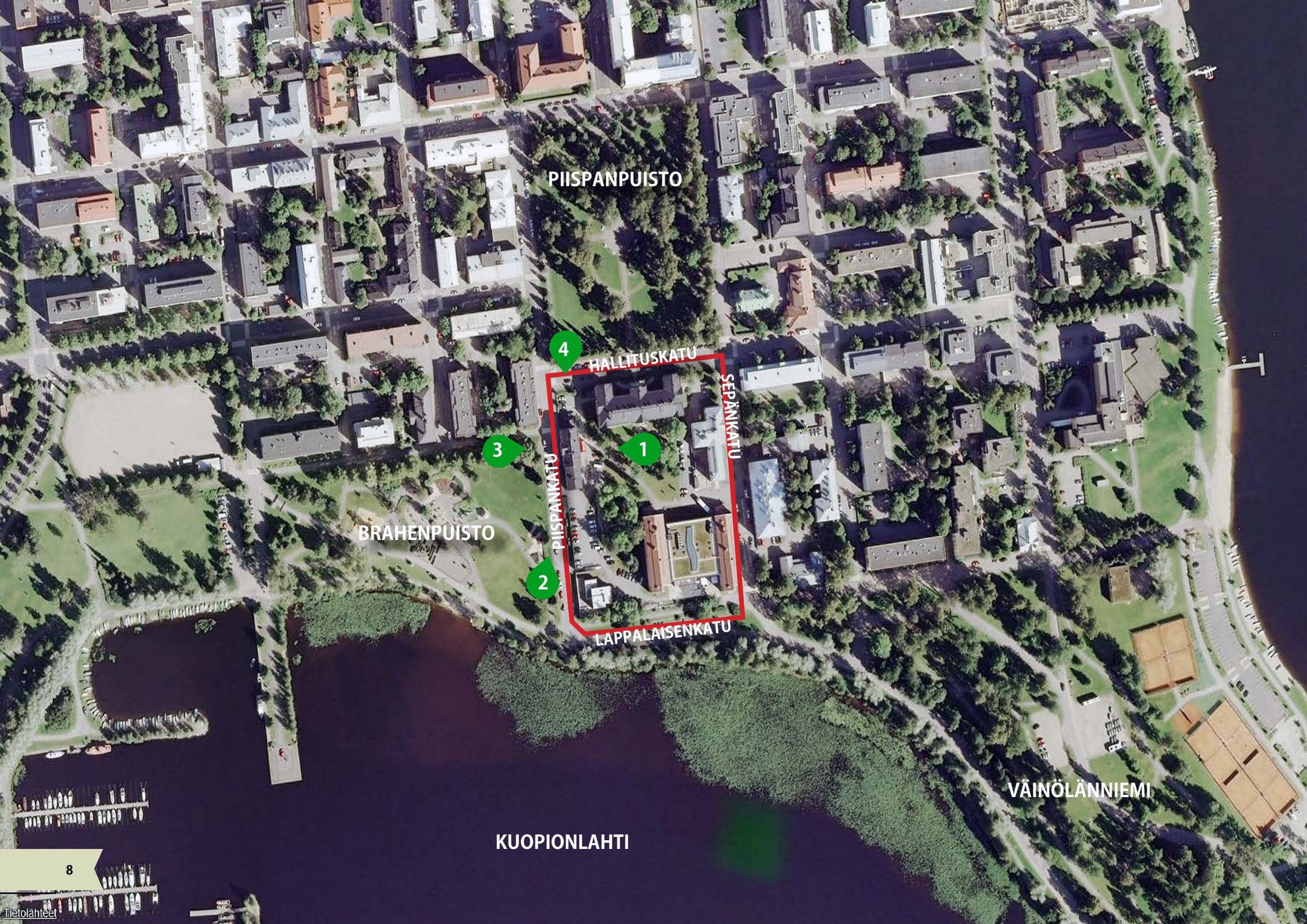
Alkuperäisiä piirustuksia ja suunnitelmavaiheen asiakirjoja säilytetään Kansallisarkiston kokoelmissa. Yleisten rakennusten ylihallituksen ja Rakennushallituksen asiakirjat on arkistoitu Helsingin toimipisteeseen. Kuopion lääninrakennustoimiston aineistoa ja maaherran vuosikertomuksia säilytetään Joensuun toimipisteessä. Historiallisten valokuvien ensisijaisena lähteenä on toiminut Kuopion museo.



2. Kohteen sijainti Kuopion kaupungissa. KUVA: Maanmittauslaitos

Kuopion rakennushistorian osalta keskeisin lähde oli Helena Riekin kirjoittama Kuopion historia 6. Lääninhallitusten rakennushistoriaa on käsitelty valtion rakennustoiminnasta kertovissa julkaisuissa sekä taidehistorian ja arkkitehtuurin yleisteoksissa. Kuopion lääninhallituksen rakennusryhmää koskevaa tietoa löytyi myös Kuopion kaupungin historiateoksista sekä lääninhallituksen omista painamattomista lähteistä.

Kohteen inventointi on suoritettu pääosin helmikuun ja huhtikuun 2018 välisenä aikana. Asemakaavakartat ja muu kartta-aineisto on peräisin Kuopion kaupungin asemakaavotuksesta sekä Maanmittauslaitoksen Avoimien aineistojen tiedostopalvelusta (Maastotietokanta 01/2017- 06/2017, Creative Commons 4.0 lisenssi).



PIISPANPUISTO

HALLITUSKATU

SEPÄNKATU

PIISPANKATU

LAPPALAISENKATU

BRAHENPUISTO

VÄINÖLÄNNIEMI

KUOPIONLAHTI



4. Julkisivu sisäpihalle. Rakennuksen kaksi alkuperäistä sisäänkäyntiä suuntautuvat puutarhaan.



5. Näkymä Piispankadulta kaupungin suuntaan. Oikealla 2000-luvulla rakennettu sisäänkäynti maanalaiseen pysäköintihalliin. Sen päällä on autokansi.



6. Katujulkisivu Brahenpuiston suuntaan. Rakennus muodostuu kolmesta osasta. Alkuperäinen yksikerroksinen talousrakennus on keskellä.

1.3 Kohde ja sen ympäristö lyhyesti

Kuopion läänihallituksen kortteliin kuuluva C-talo rakennettiin vuosina 1883-1885 kuvernöörin residenssin talousrakennukseksi. Vuonna 1914 rakennus muutettiin Savon tie- ja vesipiirin (myöhemmin TVL) piiri-insinöörin konttoriksi korottamalla ja laajentamalla. Rakennuksen eteläpäässä on vuonna 1939 rakennettu asunto-osa. TVL:n konttori muutti pois rakennuksesta vuonna 1964, jonka jälkeen siinä on toiminut maanmittauskonttorin, Kuopion lääninhallituksen ja Itä-Suomen aluehallintoviraston yksiköitä.

Rakennuksen on suunnitellut Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehti Constantin Kiseleff (1834-1888) yhdessä esimiehensä arkkitehti Ludvig Isak Lindqvistin (1827-1894) kanssa. Alkuperäinen arkkitehtuuri edusti 1800-luvun lopun hallintorakennuksille tyypillistä uusrenessanssia. Myöhemmät laajennukset ovat muuttaneet rakennuksen ulkoista hahmoa ja lisänneet sen arkkitehtuuriin lukuisia kerrostumia.

Lääninhallituksen kortteli sijaitsee Kuopion kaupungin keskusta-alueella, jossa se kuuluu Väinölänniemen kaupunginosaan. Historialliseen Piispanpuistoon rajautuvan korttelin ympäristössä on kaupunkimaista asumista, hallintorakennuksia sekä kaupallisia palveluita. Alueella on säännöllinen joukkoliikenne, jonka lähin pysäkki sijaitsee 300 m päässä. Etelässä kortteli rajoittuu puistomaiseen rantavyöhykkeeseen, jossa kulkee kevyenliikenteen reitti Väinölänniemen puistoalueelle.

Nykyisin C-talo on Senaatti-kiinteistöjen omistuksessa ja sitä käyttävät Itä-Suomen aluehallintovirasto sekä Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori. Lääninhallituksen korttelin pohjoisosaa rakennuksineen on suojeltu rakennussuojelulailla (asetus 480/85). Kortteli on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua ympäristöä. (RKY 2009) ja Kuopion kansallisen kaupunkipuiston aluetta.

3. Vasemmalla ilmakuva, johon on merkitty oheisten kuvien katselukulmat. KUVA: Kuopion kaupungin karttapalvelu



7. C-talon pohjoispääty Hallituskadun suunnasta. Matalassa osassa on nykyisin autotalli ja sauna.

2 Valtion rakennustoiminta lääneissä

1800-luvulla kruunun rakennustoiminta keskittyi läänien pääkaupunkeihin. Niissä tyypillisiä valtion omistamia rakennuksia olivat lääninhallitukset, lääninsairaalat, kasarmit ja lääninvankilat. Rakennustyyppien asema oli niin vankka, että niille varattiin tontit kaupunkien asemakaavoihin vaikka rakentamisesta ei olisi ollut vielä tietoa.¹ Tärkeimmät suunnitelmat laadittiin Yleisten rakennusten ylihallituksen keskusvirastossa Helsingissä. Niiden täytäntöönpanosta vastasivat valtakunnan eri osissa toimineet lääninrakennustoimistot.

1 ARS Suomen taide 3, Henrik Lilius, Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989 ss.216-218

Autonomian ajan alussa valtion kiinteistöjen suunnittelu kytkeytyi keskushallinnon yleiseen kehittämiseen. Suunnittelusta, rakennuttamisesta ja ylläpidosta vastasi vuonna 1811 perustettu intendenttikonttori, jonka toimet hyväksyttiin Senaatin talousosastolla. Myös kuvernööreillä oli aluksi keskeinen asema oman lääninsä rakennustoiminnassa.²

2.1 Kruunun arkkitehdit lääneissä

Vuonna 1865 Yleisten rakennusten intendenttikonttorista tuli Yleisten rakennusten ylihallitus. Uudistuksen suunnittelija ja toimeenpanija oli intendentti C.L. Engelin seuraajaksi vuonna 1841 valittu saksalaisarkkitehti Ernst Lohrmann.

Lohrmannin suunnitelman mukaisesti läänien pääkaupunkeihin perustettiin vuonna 1848 kahdeksan lääninrakennuskonttoria, jotka toimivat sekä intendentin että kuvernöörin alaisuudessa. Piirihallinnon kautta ammattitaitoinen suunnitteluosaaminen levittäytyi eri puolille maata. Vuonna 1865 lääninarkkitehdit liitettiin keskusviraston organisaatioon ja omilla hankkeillaan sekaannusta aiheuttaneet kuvernöörit menettivät oikeuden rakennustehtävien antamiseen.³

Lääninrakennuskonttorit valvoivat valtion rakennustoimintaa ja vastasivat rakennusten

2 Hanski, Jari (toim), Hyödyllistä ja kaunistavaa, Senaatti-kiinteistöjen historia. Helsinki, Edita Publishing, 2011 s. 22

3 Lahti Juhana, Kauneus, käytännöllisyys, kestävyys: valtion rakentamisen kaksi vuosisataa 1811-2011 Edita, 2011 ss. 8-10

ylläpidosta. Uudiskohteissa lääninrakennuskonttorin arkkitehdit tuottivat piirustuksia ja kustannuslaskelmia sekä vastasivat rakennuttamistehtävistä työmailla. Tyypillisiä kohteita olivat sotilashallinnon ja poliisitoimen rakennukset sekä valtion viljavarastot. Myös koulut, kirkot ja rautatieasemat muodostivat kasvavan suunnitteluhaasteen.

Kuopion lääninhallituksen suunnitteluun ehti osallistua neljä Yleisten rakennusten ylihallituksen johtajaa. Edellä mainittua Ernst Lohrmannia seurasivat arkkitehdit Carl Albert Edelfelt vuosina 1867-70, Axel Hampus Dalström 1870-82 sekä Ludvik Isak Lindqvist 1882-1887. Johtajan lisäksi keskusviraston suunnitteluorganisaatioon kuului ensimmäinen, toinen ja kolmas arkkitehti.⁴

Vuodesta 1936 alkaen viraston toimintaa jatkoi Rakennushallitus ja sodan jälkeen lääninrakennuskonttorit korvattiin viidellä huoneenrakennuspiirillä.⁵ 1980-luvulla keskusviraston tehtävä vaihtui suunnittelusta ja valvonnasta vuokrausjärjestelmän hallintaan ja rakennuttamiseen. Vuonna 1995 Rakennushallitus korvattiin Valtion kiinteistölaitoksella, joka toimii nykyisin nimellä Senaatti-kiinteistöt.

2.2 Lääninhallitus rakennustyyppinä

1600-luvulla kruunun keskeisimpiä virkataloja olivat residenssit ja piispantalot, joita ra-

4 ibid s. 31

5 Kansallisarkisto, Kuopion lääninrakennustoimiston arkisto I, arkistonmuodostajan kuvaus



8. Mikkelin lääninhallitus, arkkitehti C.L. Engel 1834
KUVA: Senaatti-kiinteistöt



9. Hämeenlinnan lääninhallitus, arkkitehti C.L. Engel 1837
KUVA: Senaatti-kiinteistöt



10. Oulun lääninhallitus, arkkitehti Jac. Ahrenberg 1887-1890



11. Viipurin lääninhallitus, arkkitehti Jac. Ahrenberg 1892
KUVA: SA-kuva, E. Partanen CC BY 4.0

kennettiin läänien ja hiippakuntien pääkaupunkeihin. Ensimmäinen maaherran residensi valmistui Helsinkiin vuonna 1657. Muualla maaherrat virastoineen määrättiin asettumaan valtakunnan linnoihin, mikäli se oli mahdollista.⁶

Lääninhallituksen rakennukset edustivat valtion mahtia ja maaherran arvovaltaa. Ne pyrkivät erottumaan kaupungin muusta rakennuskannasta mittakaavalla ja arkkitehtuurilla. 1900-luvulle asti lääninhallitukset sijoituivat kaupunkikuvallisesti keskeisille paikoille kuten katujen päätteille, puistojen tai torien reunoille. Rakennusten palatsimaisuutta korostettiin puistorakentamisella.

Lääninhallituksen rakennukset olivat maaherrojen residenssejä eli ne toimivat samanaikaisesti virka-asuntoina, työpaikkoina ja edustustiloina. Rakennuksessa toimi maaherran johtama lääninhallitus sekä useissa tapauksissa myös maanmittauskonttori.

Maaherran asunto sijaitsi tavallisesti yläkerrassa. Yksityisestä luonteestaan huolimatta asunnot suunniteltiin edustukselliseksi.⁷ Alempien kerrosten huoneissa oli lääninhallituksen virkamiesten työtiloja, arkistoja ja holveja.

1700-luvun lopulla laadittiin suurusuuntaisia suunnitelmia lääninresidenssien rakentamiseksi. Ne jäivät kuitenkin varojen puuttuessa lähes poikkeuksetta toteutumatta. 1800-luvulla residenssihankkeiden toteuttamista vauhdittivat tulipalot, kalliit vuokrat sekä lääninhallitusten toistuvat muutot.

6 Hanski 2011 op.cit. s. 14

7 ARS Suomen taide 2, Eeva Maija Viljo, Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989 ss. 91-92

Kuvernöörin residenssin rakennustyyppi luotiin arkkitehti Carl Ludvig Engelin johtamassa intendenttikonttorissa. Engelin suunnittelemaa empire-tyylisiä lääninhallitusrakennuksia tehtiin Mikkeliin vuonna 1834 ja Hämeenlinnaan vuonna 1837. Rakennuksia yhdistäviä piirteitä olivat U-muoto, yläkerran huonejärjestys, sydänseinä sekä pihan puolelle keskeisesti sijoitettu porrashuone. Engel itse piti Hämeenlinnaa residenssirakennusten prototyypinä.⁸

1800-luvun viimeisillä vuosikymmenillä valtion rakennustyyli vaihtui empirestä uusrenessanssiin. Tästä huolimatta uudet lääninhallitukset jatkoivat Engelin luomaa rakennustyylin traditiota.

Ensimmäinen uusrenessanssityylinen lääninhallitus valmistui Kuopioon vuonna 1885 arkkitehti Constantin Kiseleffin suunnitelman mukaan. Kiseleff luonnosteli myös vuonna 1890 valmistuneen Oulun lääninhallituksen rakennuksen, jonka lopulliset suunnitelmat viimeisteli arkkitehti Jac. Ahrenberg.⁹ Samainen Ahrenberg laati myös vuonna 1892 valmistuneen Viipurin lääninhallituksen piirustukset.

8 Rahikainen Anne, Mikkelin lääninhallitusrakennus, Mikkelin lääninhallituksen julkaisuja 20 Painokumppanit Savonlinna 1994 s. 15

9 www.senaatti.fi/arvokiinteisto

3 Kuopio läänin pääkaupunkina

Maaherran johtama lääninhallitus edusti kruunun valtaa ja huolenpitoa alamaista usein etäällä valtakunnan keskushallinnosta. Vaikka emämaa ja valtiomuoto vaihtuivat, säilyi lääninhallitus instituutiona aina 2000-luvun loppuun asti. Kuopio toimi Savo-Karjalan läänin ja myöhemmin Kuopion läänin pääkaupunkina vuodesta 1775 vuoteen 1997. Läänin pääkaupungin status vaikutti suoraan ja välillisesti kaupungin taloudelliseen ja kulttuurilliseen kehitykseen.

3.1 Lääninhallinnon toimintamalli

Ruotsin hallitusmuoto jakoi nykyisen Suomen alueen neljään lääniin vuonna 1634. Alkuvaiheessa läänien tehtävänä oli järjestää veronkanto, maanjako sekä ruotujakolaitos. 1700-luvun valistusaika toi lääninhallituksille uusia tehtäviä kuten talouselämän kaikinpuolinen vahvistaminen, köyhäinhuolto ja terveydenhuolto. Maaherra valvoi kruunun etua ja toimi samalla läänin asukkaiden edusmiehenä valtakunnan tasolla tehtävissä päätöksissä.

Lääninhallitus oli maaherran johtama päällikkövirasto. Esittelevät virkamiehet valmisittelivät asiat maaherran päätettäväksi siten, että lopullinen päätösvalta säilyi maaherralla yksin. Vuosina 1837-1917 instituutiosta käytettiin nimitystä kuvernööri.¹⁰

Lääninhallitus muodostui lääninkonttorista ja lääninkansliasta. Lääninkonttori toimi lääninkamreerin johdolla vastaten tilinpito- ja raha-asioista. Lääninkanslian esimiehenä toimi vastaavasti lääninsihteeri. Se vastasi yleisistä hallintoasioista kuten päätösten toimeenpanosta, paikallishallinnon valvonnasta ja järjestyksen ylläpitoon kuuluvista tehtävistä. Lääninkanslialla ja lääninkonttorilla oli yhteinen arkisto.

Lääninhallituksen päivittäisiä tehtäviä hoitivat maaherran nimittämät alemmat virkamiehet sekä tarpeellinen määrä lääninkanslisteja. Heidän lisäksi viraston henkilökuntaan kuuluivat vahtimestarit, ajurit ja maaherran palvelusväki.

¹⁰ Savolainen, Raimo (päätoim.): Suomen keskushallinnon historia 1809-1996, Hallintohistoriakomitea (1986-1996), Valtioneuvoston kanslia ja Edita, Oy Edita Ab Helsinki 1996 ss. 347 ja 358



12. Kuopion lääninhallituksen organisaatio vuonna 1880.

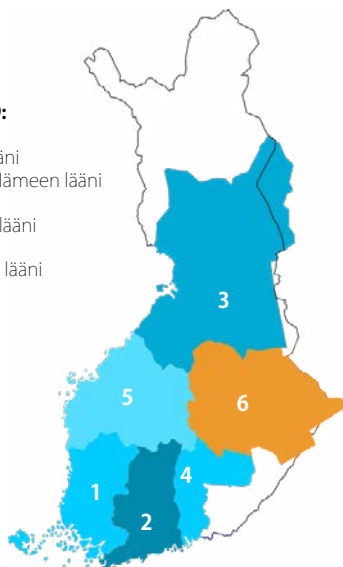


13. Kuopion Lääninhallituksen virkamiehiä työssään vuonna 1911. KUVA: Kuopion Museo, kuvaaja Victor Barsokevitsch

14. Suomen läänijako eri ajanjaksoilla. Savo-Karjalan ja Kuopion läänit näkyvät kuvassa korostettuna.

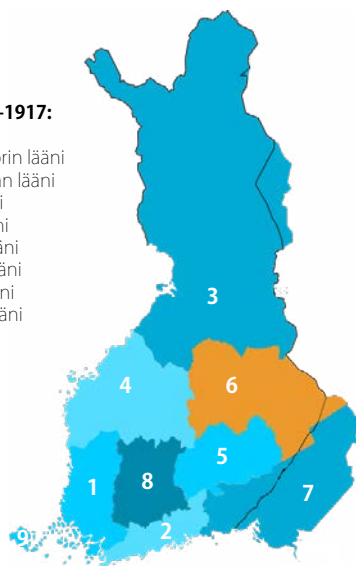
Läänit 1775–1809:

1. Turun ja Porin lääni
2. Uudenmaan ja Hämeen lääni
3. Oulun lääni
4. Kymenkartanon lääni
5. Vaasan lääni
6. Savon ja Karjalan lääni



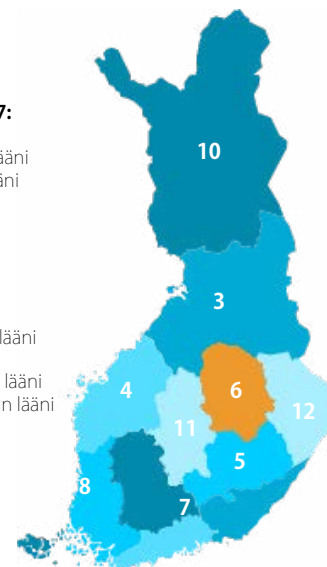
Läänit 1831–1917:

1. Turun ja Porin lääni
2. Uudenmaan lääni
3. Oulun lääni
4. Vaasan lääni
5. Mikkelin lääni
6. Kuopion lääni
7. Viipurin lääni
8. Hämeen lääni



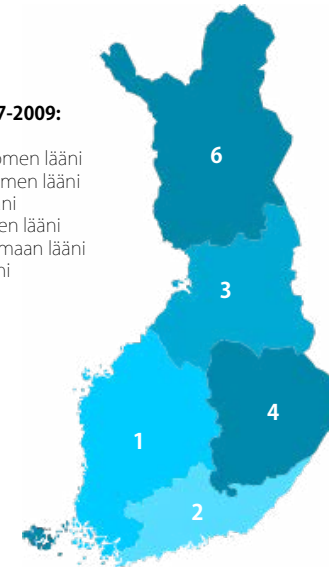
Läänit 1960–1997:

1. Turun ja Porin lääni
2. Uudenmaan lääni
3. Oulun lääni
4. Vaasan lääni
5. Mikkelin lääni
6. Kuopion lääni
7. Kymen lääni
8. Hämeen lääni
9. Ahvenanmaan lääni
10. Lapin lääni
11. Keski-Suomen lääni
12. Pohjois-Karjalan lääni



Läänit 1997–2009:

1. Länsi-Suomen lääni
2. Etelä-Suomen lääni
3. Oulun lääni
4. Itä-Suomen lääni
5. Ahvenanmaan lääni
6. Lapin lääni



3.2 Kuopio läänin historiaa 1775–1997

Pysyvä asutus laajeni nykyisen Kuopio alueelle keskiajan lopulla. Vielä 1500-luvun puolivälissä Kuopionniemellä oli kuitenkin vain seitsemän taloa. Asukkaita piinasivat toistuvat katovuodet sekä rajaseudun levottomuudet, joista pahimmaksi muodostui vuonna 1570 alkanut ja neljännesvuosisadan kestänyt sota.¹¹

Vuonna 1650 Ruotsin kuningatar Kristiina antoi Suomen kenraalikuvernööri Pietari Brahelle vapaaherrakunnaksi Kajaanin, Salon, Iisalmen ja Kuopion pitäjät sekä Pielisen pogostan. Kreivi Brahe perusti alueelle useita kaupunkeja, joista Kuopion vuoro koitettiin vuonna 1652. Kylä kehittyi vaatimattomasti ja se menetti kaupunkioikeutensa vuonna 1681.¹²

Savon ja Karjalan lääni perustettiin vuonna 1775 osana koko maan kattavaa läänijaon uudelleenjärjestelyä. Kustaa III määräyksellä läänin pääkaupungiksi nimitettiin Kuopio,

11 Rieki Helena, Kuopio 200 - Kuopion kaupungin rakentamishistoria, Kuopion Museo Kulttuurihistorian osaston julkaisu 4, Kiuruveden Kirjapaino Kuruvesi 1982

12 ibid s. 11

joka ohitti vaihtoehtoina olleet Nilsin ja Varkauden.¹³ Perustamisvaiheessa hallintoalueeseen liitettiin myös Kymen kartanon pohjoisosa sekä Hämeen lääniin kuulunut Rautilampi. Läänin ensimmäisen maaherran O.E. Boijen ehdotuksesta Kuopion kaupunki perustettiin uudelleen samaisena vuonna 1775.¹⁴

Läänin pääkaupungin asema toi kaupunkiin valtion laitoksia ja oppinutta väkeä. Kaupunki sai asemakaavan, jonka ruutuja alkoivat täyttää virkamiesten lisäksi myös käsityöläiset ja kauppiat. Väkeä muutti paitsi lähiympäristöstä myös Pohjanmaalta asti.¹⁵ Maaherran virkatalo sijaitsi aluksi nykyisten Maaherrankadun ja Kirkkokadun kulmauksessa¹⁶ ja lääninhallituksen virkamiehet asuivat lähikortteleissa.

Vuosina 1808–1809 käydyin Suomen sodan seurauksena nykyinen Suomen alue irtautui Ruotsista ja liitettiin autonomisena suurruhtinaskuntana Venäjään. Monet maaherrat saivat pitää asemansa toimiakseen linkkinä uuden hallinnon suuntaan.¹⁷

13 ibid s. 12

14 Rieki Helena, Kuopion kaupungin rakennushistoria, Kuopion historia 6, Kalevaprint Oy, Oulu 2005 s. 148

15 Nummela, Ilkka: Kuopion historia III, Kustannuskiila Oy, Kuopio 1989. s. 36

16 Lääninhallituksen rakennus Kuopiossa, Itä-Suomen lääninhallitus Viestintä ja kehittämissyksikkö 2004

17 Savolainen, Raimo (päätoim.): Suomen keskushallinnon historia 1809–1996, Hallintohistoriakomitea (1986–1996), Valtioneuvoston kanslia ja Edita, Oy Edita Ab Helsinki 1996 ss. 347 ja 350



15. Lääninhallituksen arkistot paisuivat viraston tehtävien laajentuessa. Kuopion lääninhallituksen rakennukseen tehtiin useita uusia arkistotiloja. KUVA: Kuopion Museo, kuvaaja Victor Barsok-vitsch 1911.



Lääninhallitusten valta oli suurimmillaan 1800-luvun alussa. Kun keskushallinnon organisointi saatiin päätökseen, valtion hallinnollisia tehtäviä alettiin siirtää sen alaisille piirihallintoviranomaisille.¹⁸ Toisesta suunnasta läänien toimintakenttää kavensi vuoden 1865 kunnallisasetus. Lääninhallituksista tuli lupien myöntäjiä, toimintojen valvoja, tilastotiedon kerääjä ja valitusten vastaanottaja.¹⁹

Savo-Karjalan läänin aikakausi päättyi vuonna 1831 Keisari Nikolai I:n käskykirjeellä toteutettuun lääninuudistukseen, jossa Etelä-Savossa sijainneet alueet liitettiin uuteen Mikkelin lääniin ja jäljelle jääneistä osista muodostettiin Kuopion lääni. Seuraava merkittävä aluemuutos tehtiin vasta vuonna 1960, kun Pohjois-Karjala erotettiin omaksi läänikseen.

Itsenäistymisen jälkeen lääninhallitukset siirtyivät sisäasiainministeriön alaisuuteen ja läänien tärkeimpien virkamiesten nimittäminen siirtyi valtioneuvostolle. Alempien viranhaltijoiden nimittämisestä vastasi edelleen maaherra.²⁰

18 ibid s. 371

19 ibid s. 357

20 ibid ss. 711 ja 714

Vuoden 1937 asetus painotti lääninhallitusten kokonaisvaltaista vastuuta läänien tilasta ja tarpeista.²¹ Vuonna 1955 lääninhallinnon vastuulle lisättiin terveydenhoidon ja sairaanhoidon kehittäminen sekä kaavoitus-, rakennus- ja palotoimen sekä liikenteen kehittäminen.²² Lääninhallituksille siirrettiin uusia vastuita vielä 1970-luvulla, kunnes 1980-luvulla suunta kääntyi ja tehtäviä alettiin siirtää kunnille ja keskushallinnolle.²³

Vuonna 1997 läänejä yhdistettiin ja niiden lukumäärä puolittui kuuteen. Kuopion, Mikkelin ja Pohjois-Karjalan läänit yhdistettiin Itä-Suomen lääniksi. Sen keskuspaikaksi tuli Mikkeli ja Kuopioon jäi lääninhallituksen palveluyksikkö. Ennen yhdistämistä Kuopion lääniin kuului 24 kuntaa, joiden joukossa oli viisi kaupunkia.

Kun valtion aluehallinto vuoden 2010 alussa siirtyi uuteen toimintamalliin, lääninhallinto ja läänit lakkautettiin kokonaan. Niiden tilalle perustettiin viisitoista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta (ELY) ja kuusi aluehallintovirastoa (AVI). Itä-Suomen aluehallintoviraston päätoimipaikka sijoitettiin Mikkeliin.

21 ibid s. 708

22 ibid

23 ibid s. 769



16. Kenraaliluutnantti Aleksander Järnefelt toimi Kuopion läänin kuvernöörinä neljä vuotta. KUVA: Museovirasto-Musketti



17. Elisabeth Järnefelt oli kuvernöörin puoliso, kulttuurivaikuttaja sekä maamme eturivin taiteilijoiden äiti. KUVA: Museoviraston kuvakokoelmat



18. Kuopiolainen kirjailija ja naisasiavaikuttaja Minna Canth toi esiin yhteiskunnan epäkohtia. KUVA: Museoviraston kuvakokoelmat



19. Kirjailija Juhani Aho (Brofeldt) oli yksi Kuopion kulttuurielämän keskeisiä henkilöitä. Brofeldtin veljekset olivat Elisabeth Järnefeltin salongin vakiovieraita. KUVA: Museoviraston kuvakokoelmat CC BY 4.0

3.3 Lääni vaurastuu ja suomenkielinen kulttuuri kukoistaa

Syrjäinen sijainti, laajat asumattomat alueet ja vesireitteihin perustuneet liikenneyhteydet määrittivät Savon ja Karjalan läänin kehitystä teollistumisen aikakaudelle saakka. Vuosina 1840-1856 valmistuneet Varkauden-Taipaleen ja Saimaan kanavat avasivat vesireitin Suomenlahdelle ja Kuopio sai oikeudet käydä ulkomaankauppaa.²⁴

Vielä ennen 1860-luvun nälkävuosia, Savon viljelysmaista 96% oli kaskiraivioita. Viljelykset sijaitsivat etäällä keskuksista ja sen vuoksi viljan kuljettaminen sekä varastointi tuottivat ongelmia.²⁵ Maataloutta uudistettiin määrätietoisesti 1870-luvulta alkaen, jonka jälkeen voista tuli lääni tärkein vientituote.²⁶

Vuonna 1889 valmistunut Savon rata vauhditti läänin kaupunkien kehitystä. Teollisuuden painopiste oli puujalosteissa, joita Kuopiossa valmistivat sahat, rullatehdas ja

24 Nummela op.cit. s.145

25 Wirilander Hannele, Savon historia I, Savon säätiö, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2008 ss. 202-215

26 Nummela op.cit. s.145

tulitikkutehdas. Myös höyrymyllyt ja meijerit nostivat alueen jalostusastetta. Teollistumisen vuosina 1880-1890 kaupungin väkiluku kasvoi maan keskiarvoa ripeämmin.²⁷

Kuopion painoarvo aluekeskuksena kasvoi vähitellen. Se profiloitui suomenkielisen kulttuurielämän keskuksena jo 1840-luvulla, jolloin kaupungissa vaikutti tiede- ja lehtimies J.V. Snellman.²⁸ Kuopiosta tuli hiippakunnan keskuskaupunki vuonna 1851 ja vuonna 1881 perustettu tarkk'ampujapataljoona toi kaupunkiin sotilashallintoa sekä koulutuksen saanutta kantahenkilökuntaa.

Kuopion kulttuurielämän kukoistusvuodet huipentuivat 1800-luvun viimeisiin vuosikymmeniin, kun kuvernööri Alexander Järnefelt perheineen muutti kaupunkiin. Sen yhtenä ilmentymänä toimi kuvernöörin rouvan Elisabeth Järnefeltin ylioppilaille pitämä salonki. Kuopiolaiset ottivat omikseen myös Järnefeltin perheen lapset, joista tunnettuuteen nousivat taidemaalari Eero Järnefelt, kirjailija Arvid Järnefelt, säveltäjä Armas Järnefelt sekä säveltäjä Jean Sibeliuksen kanssa avoitunut Aino Järnefelt.²⁹

27 Nummela 1989 op.cit. s. 12

28 Toivanen Pekka, Kuopion historia 2, Kuopion kaupunki, Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 2000 ss. 179-384

29 Julkunen Jutta Pikkukaupungin parempi väki - Elisabet Järnefelt ja sivistyneistönaisten sosiaaliset verkostot Kuopiossa 1884-1888, pro gradu –tutkielma Helsingin yliopisto 2000 ss. 19-20



20. Kuvernööri Aminoffin rouvan huone kuvattuna vuonna 1899. KUVA: Kuopion Museo, kuvaaja Victor Barsokevitsch.



21. Kuopion kaupungintalo valmistui vuonna 1884. Sen rakentaminen ajoittui korkeasuhdanteeseen, jossa Kuopion puutalovaltainen rakennuskanta uudistui merkittävästi. KUVA: Kuopion museo, kuvaaja: Lauri Marjanen

Kaupungissa asui ja vieraili tunnettuja kirjailijoita kuten Minna Canth ja kuvernöörin poikien ystävä Juhani Aho veljiineen. He kokoontuivat kirjallisissa salongeissa, josta saivat pontta ensimmäiset realistiset suomenkieliset teokset.³⁰ Kuvataiteen puolella Kuopiossa työskentelivät muiden muassa Juho Rissanen, Eero Järnefelt ja Pekka Halonen sekä von Wrightin veljekset.³¹

3.4 1880-luvu rakennusbuumi muuttaa kaupunkikuvaa

1800-luvun kolmen viimeisen vuosikymmenen aikana Suomessa rakennettiin enemmän kuin koskaan aikaisemmin vastaavana ajanjaksona. Vaikutteita toivat eurooppalaisissa kaupungeissa asioineet puutavarayhtiöiden liikemiehet sekä ulkomailla opiskelleet ja sinne opintomatkoja tehneet arkkitehdit. Arkkitehtuurissa ja taiteessa valitsi kiihkeä tunnelma, jota voimisti kansallinen herääminen.

Läänien hitaasti edennyt kaupungistumista tukivat Keisari Aleksanteri II:n vuonna 1856 Senaatille antama kehoitus maan taloudellisten olojen kehittämiseksi sekä vuoden 1879 elinkeinovapaus. Rakennustoiminnan kannalta aikakauden merkittävin virst-

tanpylväs oli vuonna 1856 voimaan astunut kaupunkien yleinen rakennusjärjestys.³²

1880-luvulla myös Kuopiossa koettiin voimakas rakennusbuumi, joka muutti puutalokaupungin profiilia. Vuosien 1877 ja 1880 tulipalot kiihdyttivät rakentamista torin ja kirkon väliselle alueella, jonne kohosi uusia kivitaloja. Rakentajien joukossa oli myös lääninhallituksen arkkitehdin Constantin Kiseleffin rakennusliike Kiseleff & Heikel.³³ Lääninhallituksen kanssa samanaikaisesti rakennettiin Kuopion kaupungintaloa, Niu-vanniemen sairaalaa, lääninvankilaa ja tarkk'ampujapataljoonan kasarmia.³⁴

Ammattitaitoisten rakentajien ja suunnittelijoiden lisäämiseksi Snellmanin puiston reunalta perustettiin vuonna 1886 valtion ylläpitämä teollisuuskoulu, jonka rakennusosastolta valmistui rakennusmestareita, työnjohtajia ja piirtäjiä.³⁵ Kuopion Rouvasyhdistys perusti vastaavasti vuonna 1884 Piispanpuiston laidalle koulun, jossa harjaannutettiin kaupungin naisväkeä taideteollisuus- ja käsityöammatteihin.³⁶

32 ibid ss.109-114

33 Riekkä 2005 op.cit. s.14.(Kiseleff & Heikell rakensi torin kulmalle Saastamoisen, Tolosen ja apteekkari Bergrothin kivitlot.)

34 ibid

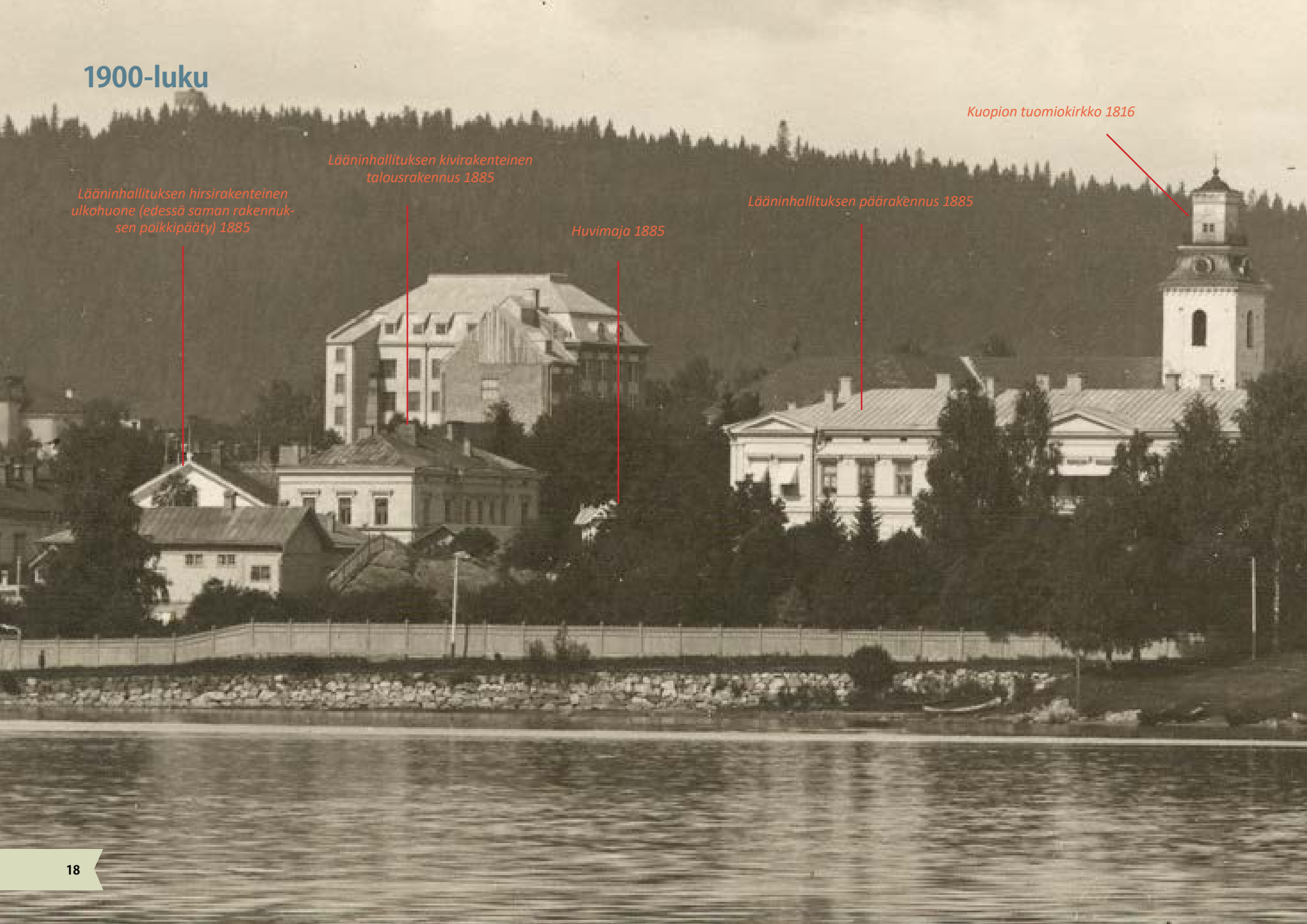
35 www.narc.fi: Kuopion teollisuuskoulun arkisto (1886 - 1923), kuvailutiedot

36 www.designkuopio.fi/

30 <https://elamaakuopiossa.wordpress.com/portfolio/kulttuuria-kuopiossa/>

31 <http://umami.fi/aiheet/eero-jarnefelt-j-fr-tuhkanen/>

1900-luku



*Lääninhallituksen hirsirakenteinen
ulkohuone (edessä saman rakennuk-
sen poikkipääty) 1885*

*Lääninhallituksen kivirakenteinen
talousrakennus 1885*

Huvimaja 1885

Lääninhallituksen päärakennus 1885

Kuopion tuomiokirkko 1816

4 Lääninhallituksen korttelin vaiheita

1600-luvun Kuopiossa nykyinen lääninhallituksen kortteli sijaitsi keskeisellä paikalla. Sen vierellä oli historiallinen kirkkotarha sekä kaikki kaupungin kahdeksan korttelia. Luonnonkaunista rakennuspaikkaa kaavailtiin maaherran residenssille jo 1700-luvulla. Tontti hankittiin valtiolle kuitenkin vasta 1840-luvulla pappilan, kaupungin ja valtion keskinäisen maanvaihdon kautta. Kun residenssi viimein 1880-luvulla toteutui, se asemoitui puistomaiseen ympäristöön laajentuvan kaupungin reunalle.

4.1 Ruutukaavakaupungin kaavahistoriaa

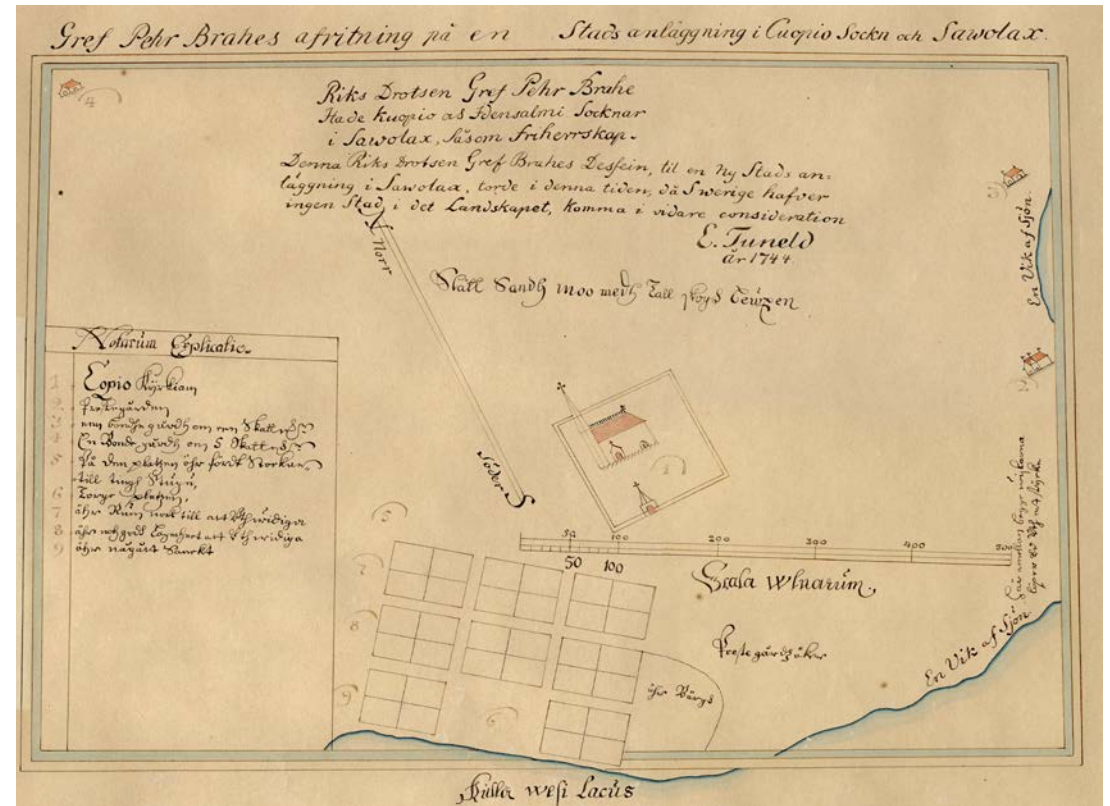
Kuopioon asemakaavakarttoitus käynnistettiin vuonna 1775 Kustaa III:n määräyksestä. Tehtävän sai Hämeenlinnan maanmittari Pehr Kjellmann, jonka toimesta Kuopionniemelle valmistui suorakulmainen uusklassistinen asemakaava vuonna 1776.

Kuopion kaupunginosat heijastelivat sosiaalisia eroja jo 1700-luvulla. Nykyisten Piispanpuiston ja Snellmanipuiston ympäristöön muodostui virkamiesten ja kauppiaiden asuinalue. Vastaavasti käsityöläiset, kirvesmiehet ja ajurit asettuivat kaupungin pohjoisosien kortteleihin.³⁷ 1800-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä Kuopiossa ylitettiin tuhannen asukkaan raja ja asemakaava-alue kävi ahtaaksi. Ruutukaavaa laajentaakseen kaupungin tuli hankkia ympäriltään Pappilan ja virkatalojen maita Väinölänniemen suunnasta.

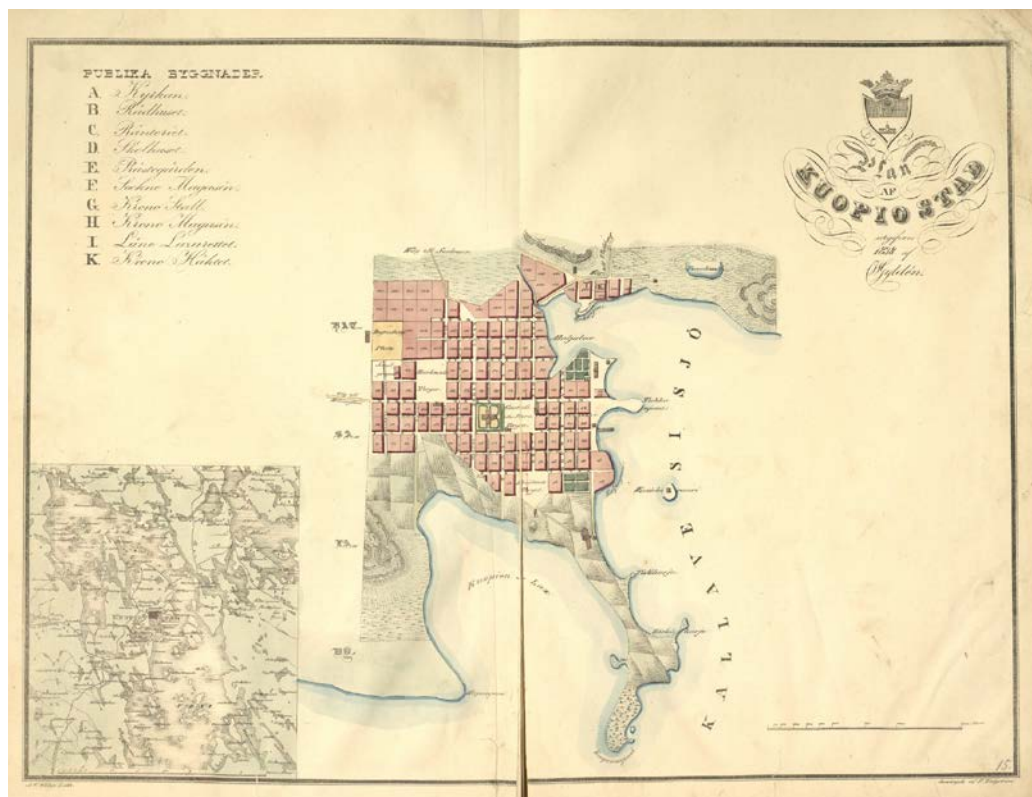
Toistuvista lamakausista huolimatta korttelit täyttyivät ripeästi yksityisistä ja julkisten toimijoiden rakennuksista. Kaupunki säilyi kuitenkin 1800-luvun loppupuolelle asti matalana puutalojen kaupunkina, jonka silhuettia hallitsi vuonna 1816 valmistunut kirkko torneineen.

37 Riekkö 1982 op.cit. s. 20

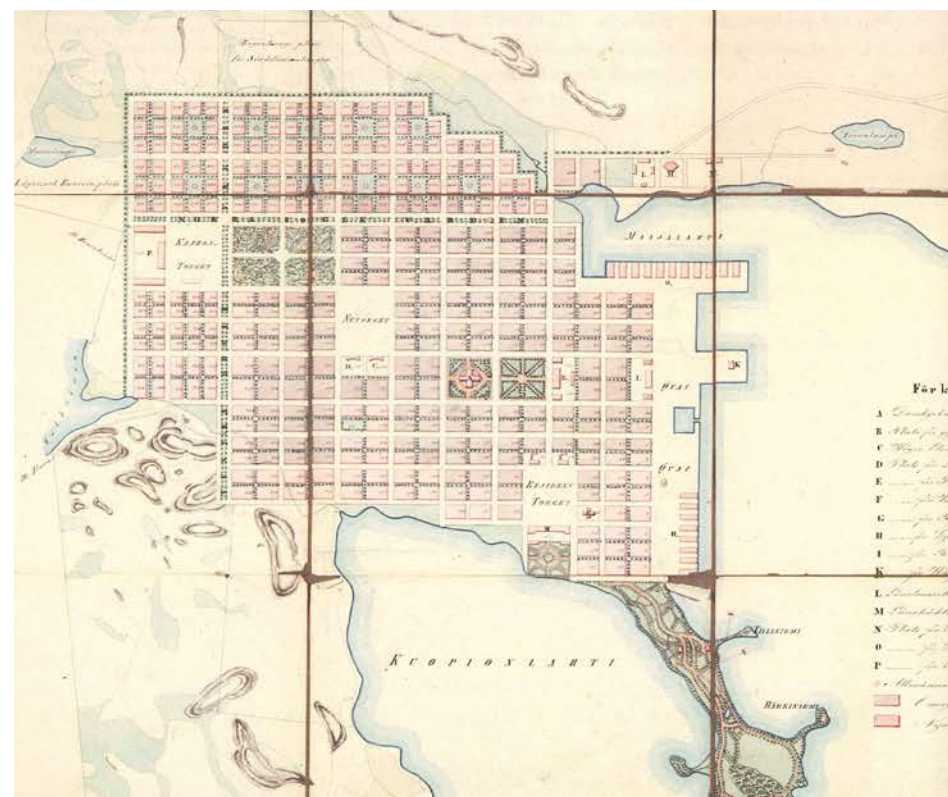
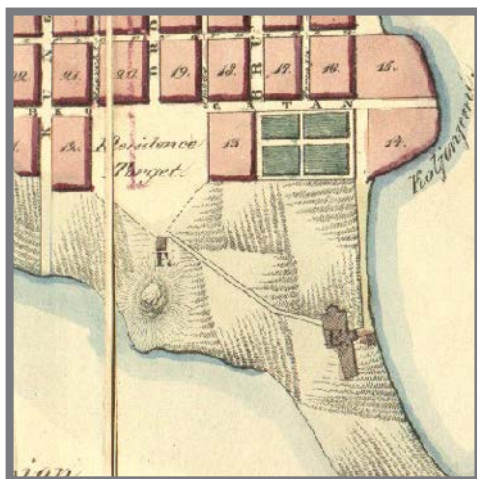
22. Vasemalla valokuva Väinölänniemestä kaupungin suuntaan vuodelta 1922. Lääninhallituksen päärakennus on kuvassa kirkon tornin kohdalla. Sen vasemmalla puolella näkyy talousrakennus ennen laajennusta sekä puurakenteinen sittemmin purettu talousrakennus. Kaupungin rakennusjärjestyksen mukaisesti maaherran puutarha on rajattu aidalla. KUVA: Kuopion Museo, Lauri Marjanen



23. Kuopion ensimmäinen asemakartta esittää kaupungin sellaisena, kun se oli Pietari Brahen perustamana vuosina 1632–1633. Kartan keskeisin alue on nykyisen Piispanpuiston paikalla sijainnut kirkko ja aidattu hautausmaa. Kaupungin kahdeksan korttelia ovat ryhmitteytyneet Kuopionlahden rannalle. Karttaan on lisäksi merkitty pappila ja käärijätupa. KUVA: Kuopion museo

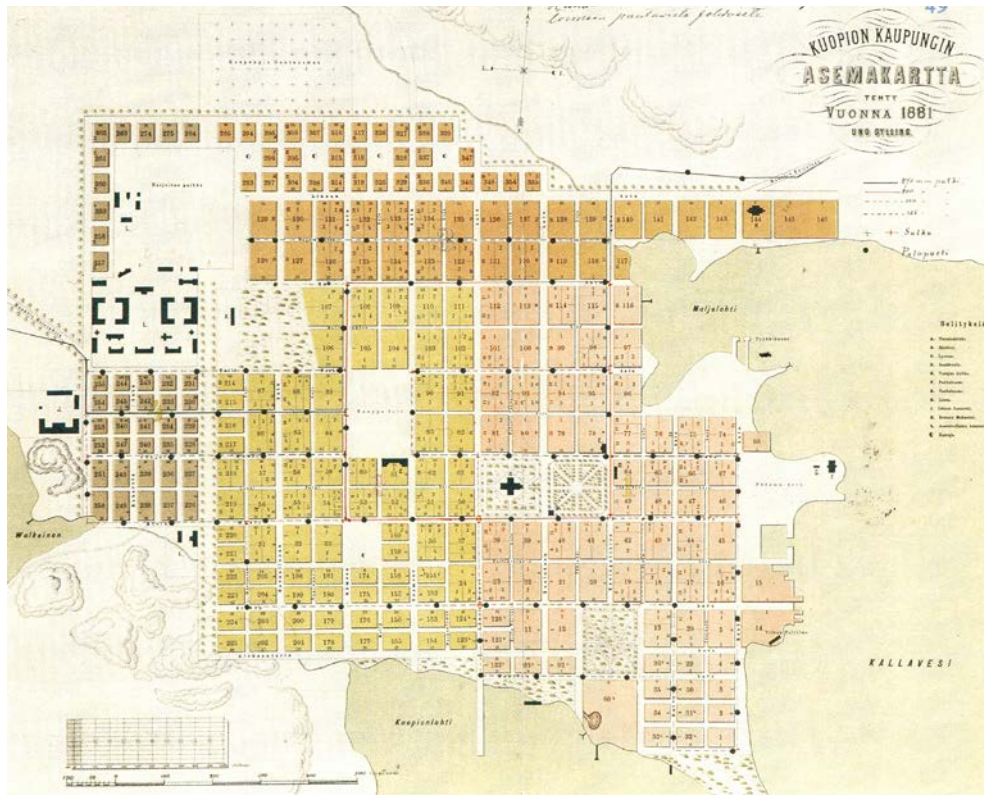


24. Kuopion karttavuodelta 1838. Kaupungin rakenne noudattaa tyypillistä 1700-luvun kustavilaista kaavaan. Residenssitorin etelälaidalle sijoittuvalla tontilla numero 1 on pitäjämakasiini. KUVA: www.vanhakartta.fi

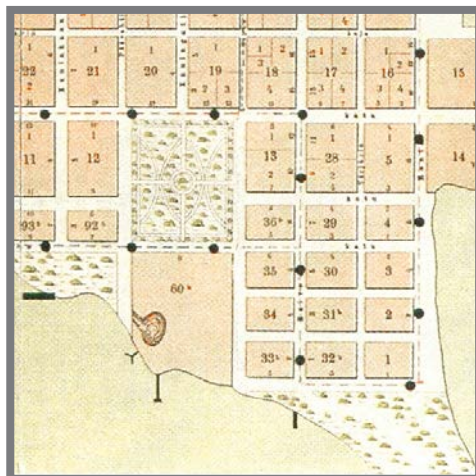


25. Arkkitehti Carl Albert Edelfeltin asemakaavaluonnos vuodelta vahvistettiin vuonna 1860. Kaavassa mutkittelevia katuja on oikaistu ja rakennukset on määrätty rakennettavaksi kiinni katu- ja kortteleihin on lisätty myös kapelia rännikatuja. Kaavaa ei kuitenkaan noudatettu, vaan rakentamista jatkettiin vanhoilla periaatteilla. Lääninhallituksen tontille on luonnosteltu Kuopionlahden suuntaan avautuva päärakennus ja sen edustalle muutopuisto. KUVA: Kansallisarkisto.

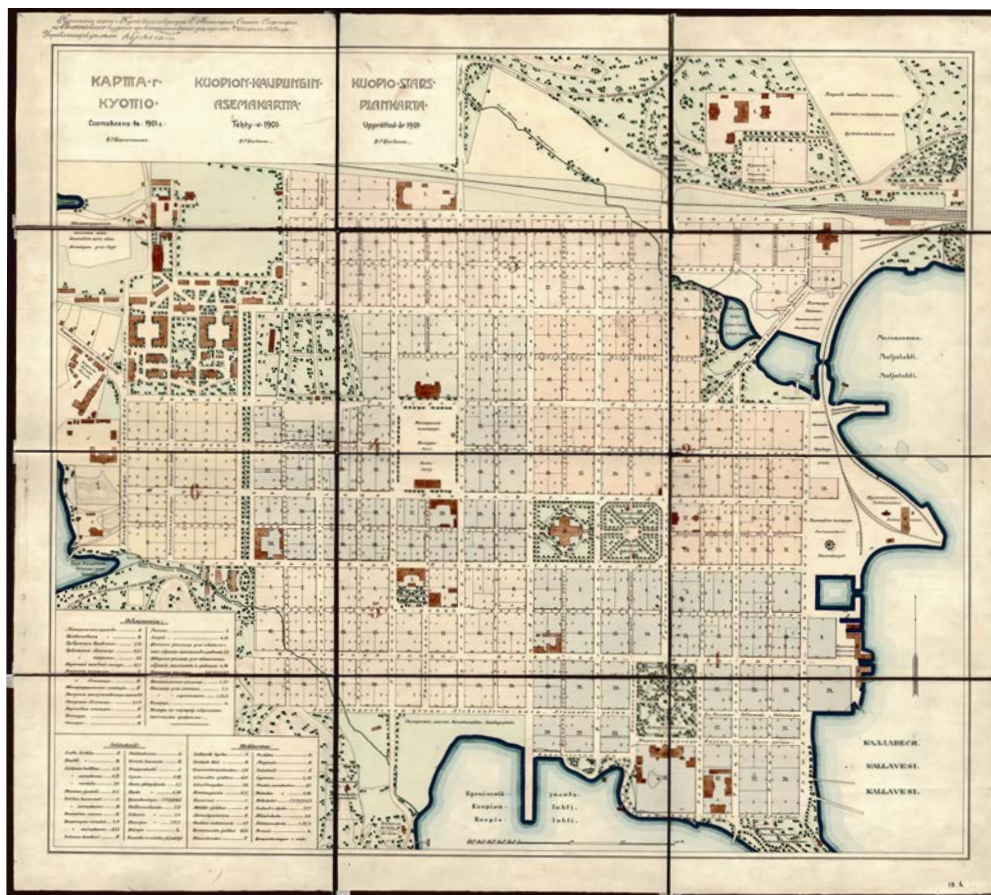




26. Kuopionvähvistamaton mutta yleisesti noudatettu asemakartta vuodelta 1881 on Uno Gyllingin laatima. Piispanpuisto on merkitty karttaan toteutettavassa muodossa. Lääninhallituksen rakennusta ei ole piirretty asemakarttaan lainkaan, vaikka suunnitelmat olivat jo pitkälle muotoutuneet. KUVA: Kuopion museo.



27. Lääninarkkitehti Ferdinand Öhmanin laatima asemapiirros residenssikorttelin liittymisestä kaupunkirakenteeseen vuodelta 1877. Se vastaa monilta osin vuonna 1883-84 toteutettua suunnitelmaa. KUVA: Kansallisarkisto.



Edelfeltin asemakaava 1860

Vuonna 1860 vahvistetussa Carl Albert Edelfeltin luonnoksiin perustuvassa kaavassa kaupunki rakentui suurtontteista, jotka oli jaettu paloturvallisuutta parantavilla 'rännikaduilla' neljään osaan. Edelfeltin kaavassa oikaistiin katuja ja tasoitettiin kortteleiden mittasuhteita. Tätä omistusmuutoksia edellyttäneitä kaavaa ei kuitenkaan noudatettu vaan kaupungin rakentamista jatkettiin 1700-luvun kaavoitusperiaatteiden mukaisesti. Rakentamista ohjasi Uno Gyllingin vuonna 1881 laatima vahvistamaton kaava aina seuraavan vuosisadan alkuun asti.³⁸

38 Rieki Helena 2005 op.cit. s. 47-50



28. Kaupungininsinööri Karlssonin piirtämä Kuopion asemakartta vuodelta 1903 dokumentoi vallitsevan tilanteen. Kaava oli voimassa Läänihallituksen korttelin osalta aina vuoden 1983 kaavamuutokseen asti. KUVA: Kuopion museo

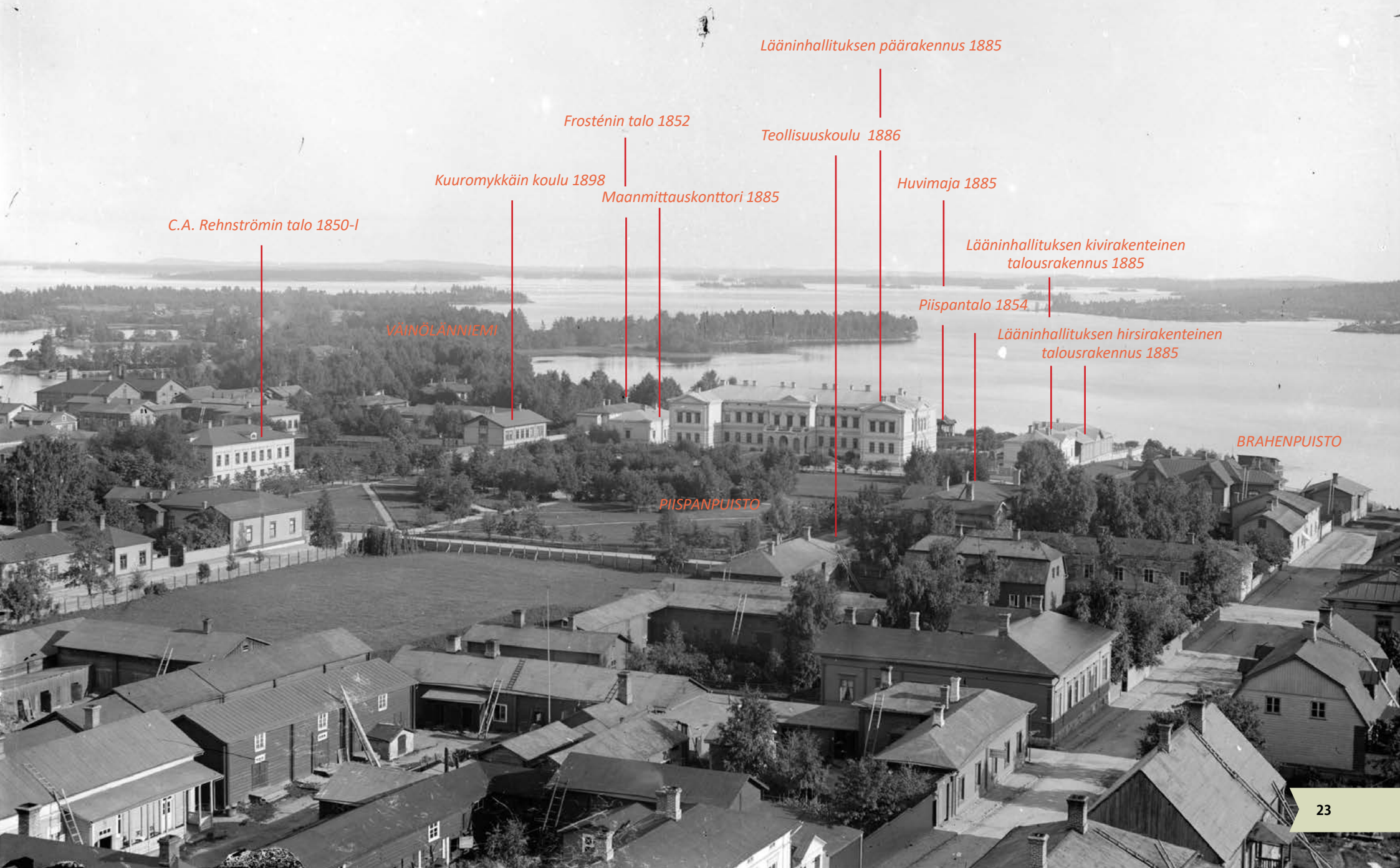
Residenssin tontti Piispanpuiston laidalta

Nykyistä Lääninhallituksen korttelia ympäröivä alue Väinölänniemen tyvestä Koljonniemeen kuului alun perin Koljolan tilaan.³⁹ Maanvaihdon myötä alue siirtyi aluksi papin hallintaan ja kaupungin kanssa tehdyn maanvaihdon kautta lopulta valtiolle.⁴⁰ Omistussuhteista huolimatta kirkkoherran virkamaihin kuulunut tontti numero 1 varattiin vuoden 1776 asemakaavassa maaherran residenssille.⁴¹ Senaatti teki rakennuspaikkaa koskevan päätöksen vuonna 1849, jolloin tontilla ollut pitäjämäkasiini siirrettiin pois.

39 Rieki Helena 2005 op.cit. s. 269

40 Joensuun maakunta-arkisto, Kuopion lääninhallituksen rakennuksen tontin omistussuhteet, muistio 9.3.1978

41 Westerlund Lars, Läsnförvaltningen, Hallintohistoriakomitea ja Painatuskeskus, Tryckericentralen Ab 1993 ss. 263-264



1930-luku

Lääninhallituksen päärakennus 1885

Lääninhallituksen hirsirakenteinen
ulkokuone 1885

Savon tie- ja vesipiiri,
Piiri-insinöörin konttori 1885

Maanmittauskonttori
1885

Pihavarasto



30. Kuopionlahden rantaa nykyisen Brahen puiston suunnasta 1930-luvulla kuvattuna. Lääninhallituksen rakennukset ovat kuvan oikeassa reunassa. KUVA: Kuopion Museo

Residenssin tontti sijaitsi kaupungin maallisen ja hengellisen vallan keskittymässä. Nykyisen Piispanpuiston paikalla olivat Kuopionniemen ensimmäiset kirkot, joista viimeinen purettiin vuonna 1820. Välillä heinämaanakin toiminut aukio nimettiin sittemmin Residenssitoriksi nykyisen tyttölyseon paikalla sijainneen puurakenteisen kuvernöörin residenssin mukaan.⁴²

Kaupunkipuistot tulivat muotiin 1860-luvulla vastapainoksi teollisuudelle ja tiiviille asuinrakentamiselle. Uuden lääninhallituksen rakennusten valmistuttua myös Residenssitori päätettiin muuttaa puistoksi. Siitä tehtiin tyypillinen vuosisadan vaihteen puuvaltainen arvopuisto istuttamalla metsälehmuksia ja rakentamalla geometrisia käytäviä ja linjauksia. Puisto ja sitä reunustava katu saivat uuden nimen länsipuolella sijaitsevan Kuopion ensimmäisen hiippakunnan aikaisen piispantalon mukaan.⁴³

K.J. Karlssonin asemakaava 1903

Kaupungin rakentamista vauhdittivat vuonna 1899 vahvistettu rakennusjärjestys sekä kaupungininsinööri K.J. Karlssonin laatima asemakaava, joka vahvistettiin maaliskuussa 1903. Kaava laillisti 1800-luvun lopulla tehdyt katujen oikomis- ja tonttijaon muutokset.⁴⁴ Väinölänniemen suunnassa kaava vahvisti ruutukaava-alueen laajentumisen Kuopionlahden rantaan asti. Lääninhallituksen ja kuuromyökkäinkoulun korttelin rakennukset on piirretty kaavaan sellaisina, kun ne olivat toteutuneet kaksi vuosikymmentä aiemmin.

42 Westerlund 1993 op.cit. ss. 263-264

43 Kuopion kulttuuriympäristö - strategia ja hoito-ohjeet. Kuopion kaupunki 2007 s. 32

44 Riekkö 2005 op.cit. s. 50

Karlssonin kaava ei sisältänyt rakentamista ohjaavia määräyksiä. Se oli voimassa lääninhallituksen korttelin osalta aina vuoteen 1983 asti. Kaavassa kaupunkipuistot on esitetty korostettuina, mutta lääninhallituksen korttelin puutarhaa ei ole esitetty. Kuopion kaupungin vapaamielistä linjaa jatkoi A. Sireliuksen vuonna 1913 laatima asemakartta, joka ilman määräyksiä ja säätelyä johdatti rakentamista 'kuin itsestään'.⁴⁵

Katujen nimistä

Residenssikorttelia reunustavien katujen nimet esiintyvät kaupunkikartoissa eri aikakausina eri nimillä. Autonomian ajalla niistä käytettiin samanaikaisesti suomen-, ruotsin- ja venäjänkielisiä nimiä, jotka olivat toistensa käännöksiä.

Ennen vuotta 1910 nykyinen Piispankatu oli nimeltään Vahtikatu (Högvaksgatan). Halituskatu (Residense Gatan) esiintyi nykyisellä nimellään vuoden 1877 kartassa, mutta 1910-luvulla siitä käytettiin nimeä Maariankatu. Maaherrankatu oli vuoteen 1903 saakka nimeltään Kuningattarenkatu. Alkuperäisistä kadunnimistä vain Sepänkadun (Smedsgatan) nimi on säilynyt muuttumattomana.

45 Kuopion kulttuuriympäristö - strategia ja hoito-ohjeet. Kuopion kaupunki 2007 s. 162

Talousrakennus TALO C 1885

Lääninhallituksen päärakennus 1885

Maanmittauskonttori 1885

Laajennukset 1914 ja 1933

Korotus 1914

Ullakko 1931

Asuintalo 1939

Korotus 1914

Laajennus 1934

Laajennus 1931

Lämpölaitos 1939

Huvimaja 1885

Maanalainen pysäköinti ja
autokansi 2010

Maaherran virkatalo 1954

Virastotalo TALO B 1954

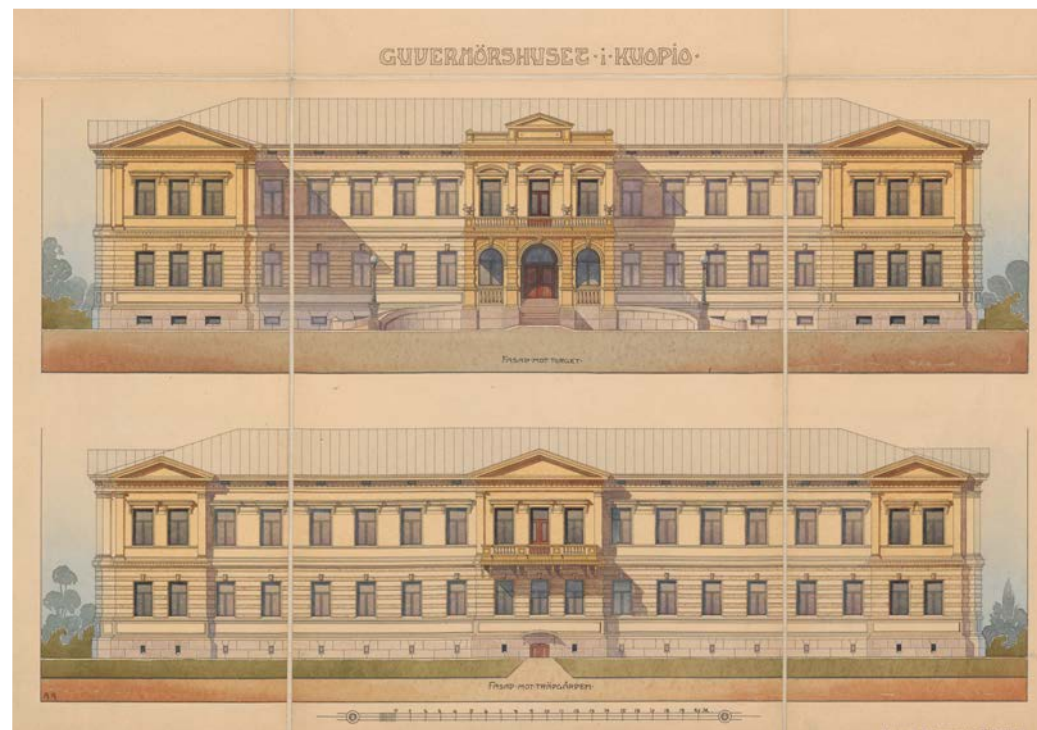
Laajennus 2011

Virastotalo TALO A 1954

31. Korttelin rakennusvaiheet 1885-2018



32. Päärakennus valmistui vuonna 1885. Sen edessä ollut Residenssitori muutettiin muodikkaaksi kaupunkipuistoksi. Kuvan etualalla kulkee Sepänkatu. KUVA: Kuopion museo, Victor Barsokevitsch



33. Päärakennuksen etu- ja takafasadit arkkitehti Sigismund von Nandelstadin vuonna 1912 laatimassa mittapiirustuksessa. KUVA: Kansallisarkisto.

4.2 Lääninhallituksen korttelin rakentamisvaiheet 1885-1954

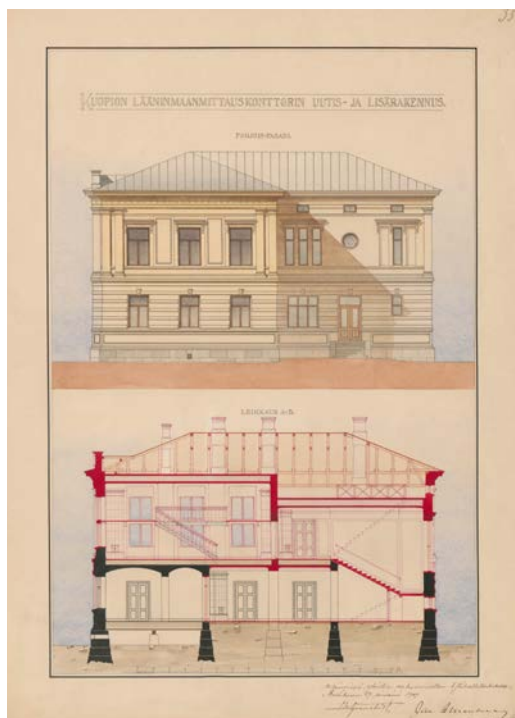
Kuopion lääninhallituksen rakennusryhmä valmistui vuonna 1885. Päärakennuksen lisäksi alkuperäiseen korttelisuunnitelmaan kuului yksikerroksinen maanmittauskonttori sekä kaksi talousrakennusta. Nämä sivurakennukset muodostivat päärakennukselle Kuopionlahdelle avautuvan flyygelin. Rakennusten välissä oli muutopuutarha.

Päärakennus 1885 (rakennus 1)

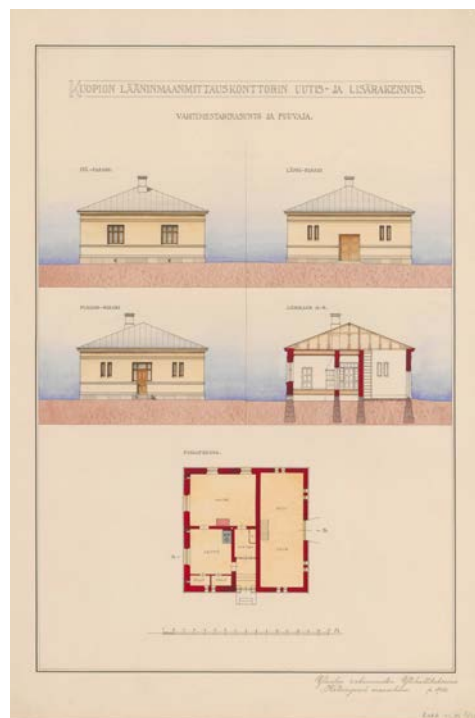
Lääninhallituksen päärakennus valmistui vuonna 1885 vuosikymmeniä kestäneiden suunnitteluvaiheiden jälkeen. Lopulliset suunnitelmat laati Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehdit Constantin Kiseleff ja hänen esimiehensä Isak Lindqvist.

Päärakennus oli kaksikerroksinen kivirakennus, jonka keskeisiä ominaispiirteitä ovat voimakkaasti esiin työntyvät poikkipäädyt ja keskisaliitti. Etujulkisivun keskellä sijaitsevalle pääsisäänkäynnille johtaa symmetrisesti nousevat ajosillat. Sisäänkäynnin yläpuolella on holvikaarten kannattama altaani. Ensimmäinen kerros toimi lääninhallituksen työtilana ja toisessa kerroksessa sijaitsi maaherran asuinhuoneisto.

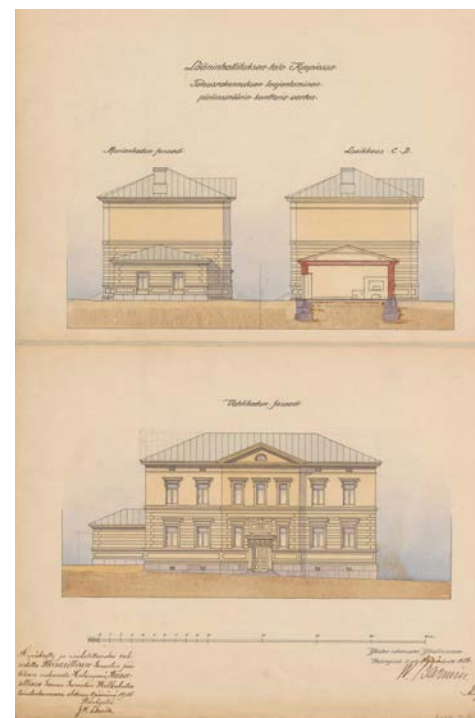
Rakennusta modernisoitiin vuonna 1939, jolloin myös kellari otettiin täysimääräisenä käyttöön. Seuraava merkittävä muutos oli maaherran muutto erilliseen asuinrakennukseen, jolloin yläkerran huoneet otettiin virastojen käyttöön. Vuosina 1979 ja 2001 tehdyt peruskorjaukset olivat luonteeltaan pääosin palauttavia. Päärakennuksen hahmo ja ulkoiset ominaispiirteet ovat säilyneet lähes muuttumattomana.



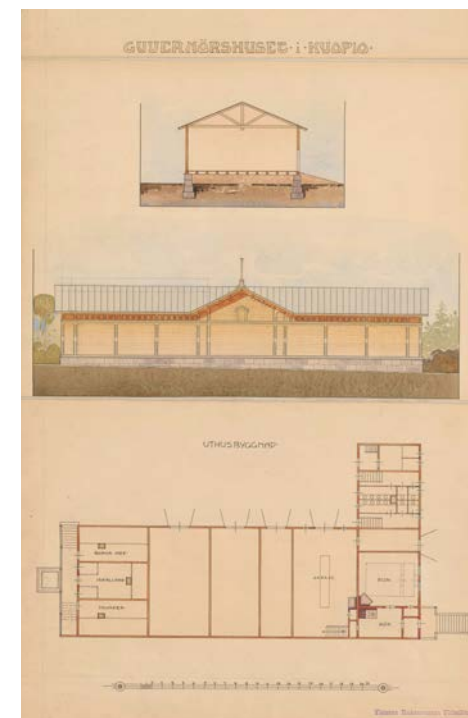
34. Arkkitehtien Ricardo Björnbergin ja Jac Ahrenbergin laatima luonnos maanmittauskonttorin laajennuksesta vuodelta 1909. KUVA: Kansallisarkisto



35. Signeeraamatonpiirustusmaanmittauskonttorin ulkorakennuksesta vuodelta 1910. Rakennuksessa oli vahtimestarin asunto ja puuvaja. Se purettiin laajennuksen tieltä vuonna 1931. KUVA: Kansallisarkisto



36. Klivrakenteista talousrakennusta korotettiin ja laajennettiin vuonna 1914 arkkitehti Ricardo Björnbergin suunnitelman mukaisesti. Se toimi Savon tie- ja vesirakennuspiirin piirikonttorina vuosina 1914-1964. KUVA: Kansallisarkisto



37. Korttelin länsireunan toinen talousrakennus oli hirsirunkoinen vaunuvaja. Rakennus purettiin vuonna 1939 C-talon asunto-osan tieltä. KUVA: Kansallisarkisto

Maanmittauskonttori 1885 (rakennus 2)

Constantin Kiseleffin suunnittelema maanmittauskonttori valmistui yhtä aikaa lääninhallituksen kanssa, mutta sen käyttöönottoa viivästytti arkistotilojen kuivattaminen.⁴⁶ Korttelin itäreunaa rajaava kivirakennus oli aluksi yksikerroksinen. Vuonna 1914 sitä korotettiin kahdella kerroksella arkkitehti Ricardo Björnbergin suunnitelman mukaisesti.⁴⁷

Rakennusta laajennettiin kahdella siipirakennuksella vuosina 1931 ja 1934. Maanmittauskonttorin piharakennus purettiin vuoden 1931 laajennuksen tieltä. Jälkimmäiseen laajennukseen lisättiin vuonna 1939 maanalainen lämpökeskus, joka toimi korttelin rakennusten yhteisenä lämmityslaitoksena. Rakennuksessa on toiminut koko historian ajan alueellinen maanmittauskonttori.

46 Hiltunen Ulla, Kuopion lääninhallituksen historia -asiakirjakokoelma

47 Riekkä Helena 2005 op.cit. s. 150-152

Talousrakennukset 1885 (rakennus C)

Päärakennuksen länsisivulle rakennettiin kaksi peräkkäistä talousrakennusta Constantin Kiseleffin piirustusten mukaisesti vuonna 1885. Päärakennusta lähinnä on alun perin yksikerroksinen kivirakennus, johon sijoittuivat lääninhallituksen pyykki- ja leivintupa sekä vahtimestarin asunto. Rakennusta korotettiin vuonna 1914 Ricardo Björnbergin suunnitelman mukaisesti. Pohjoispäähän tehtiin yksikerroksinen laajennus, jota jatkettiin vuonna 1933. Ullakkokerroksen käyttöönoton 1931 yhteydessä rakennuksen kattomuoto muutettiin aumakatosta satulakatoksi. Vuosina 1914-1964 rakennuksessa toimi Savon tie- ja vesirakentamisen piirikonttori, josta tuli TVL. Nykyisin talo on aluehallintoviraston toimistokäytössä.

Etäämmällä päärakennuksesta oli puurakenteinen kylmä talousrakennus, jossa sijaitsivat puuliiterit, jääkellari, vaunuliiteri sekä kolmen hevosen talli. Perimmäisenä oli poik-



38. Kuvernöörin puutarha tehtiin päärakennuksen taakse. Puutarhaa rytmittivät kaarimuotoon sijoitetut geometriset perennapenkit ja istutetut jalopuut. Keskellä puun takana näkyy huvimaja. KUVA: Kuopion Museo, Victor Barsokevitsch

kisiipi, jonne oli sijoitettu sikala, kaksi korotettua käymälähuonetta sekä ruiskuhuone. Vuonna 1939 rakennus purettiin ja sen paikalle rakennettiin kaksikerroksinen asuinrakennus. Talousrakennuksen edessä oli varasto, joka purettiin 1960-luvulla.

Puutarha ja huvimaja 1885

Puutarha oli olennainen osa kuvernöörin residenssin kokonaisarkkitehtuuria. Rakennuksen lähellä oli istutettuja jalopuita kuten vaahteroita, lehmuksia sekä kuusia ja muotoon leikattuja pensaita.⁴⁸ Alempana sijaitsivat geometrisiin muotoihin jaetut perennapenkit ja niiden välissä kulkeneet hiekkakäytävät. Kaupungin rakennusjärjestyksen mukaisesti tontti oli kauttaaltaan aidattu.

Kalliokukkulan kupeelle rakennettu huvimaja on säilynyt muodoltaan ja sijainniltaan

48 ibid s. 11



39. Näkymä kuvernöörin parvekkeelta Haapaniemen suuntaan keväällä 1899. Puutarhaa rajasi kaareva puuaita. Sen takana oleva rantaniitty on laidunalueena. Huvimaja on tässä vaiheessa alkuperäisellä paikallaan. Oikealla näkyy vuonna 1939 puretun ulkorakennuksen pääty. KUVA : Kuopion Museo, Victor Barsokevitsch

alkuperäisenä koko rakennuksen historian ajan. Sen väritys on vaihdellut muodin mukaan, mutta alkuperäinen muoto ja koristemaailma ovat säilyneet.

Luolasto 1940-luku ja tunneli 1930-luku

Korttelissa on toisen maailmansodan aikana rakennettu kallioluola, johon johti aiemmin paineovilla varustetut sisäänkäynnit Piispankadulta ja huvimajan takaa puutarhasta. Luola oli laajuudeltaan noin 550 neliömetriä, maalattiainen ja 3-4 metriä korkea. Luolan paikalle rakennettiin pysäköintihalli vuonna 2011.

Toinen korttelissa oleva maanalainen rakenne on lämpökeskuksen ja rakennusten välillä kulkeva lämpökanaali vuodelta 1939. Sitä pitkin on mahdollista siirtyä päärakennuksesta järven rantaan.⁴⁹

49 Hyvärinen Reijo, haastattelu



40. Vuonna 1954 valmistuneet virastotalot A ja B. Niiden välistä avautui näkymä Kuopionlahdelle. KUVA: Kuopion museo



41. Virastotalot Väinöläniemeltä tulevan rantatien suunnasta. KUVA: Kuopion museo



42. Maaherran uusi virka-asunto valmistui vuonna 1954. Se oli alkuperäisessä käytössä vuoteen 1997 asti. KUVA: Kuopion museo

Korttelin eteläosan virastorakennukset ja maaherran virka-asunto 1954 (rakennukset A, B ja D)

Vuonna 1949 lääninhallituksen viran- ja toimenhaltijat yrittivät perustaa yhteisen asunto-osakeyhtiön, jolle sisäasianministeriö suostui vuokraamaan 1650 m² maa-alan lääninhallituksen tontilta. Hanke ei kuitenkaan toteutunut.⁵⁰ Sen sijaan korttelin eteläosaan rakennettiin vuonna 1954 kaksi funktionalistista virastotaloa.

Rakennushallituksen arkkitehti Martti Melakarin suunnittelema 3 1/2 kerroksisia punatiilisiä virastotaloja rakennettiin kaksi. Ne olivat ulkoarkkitehtuuriltaan identtisen ja muodostivat päärakennukselle uuden flyngelin Kuopionlahden suuntaan. Suunnitelmassa varauduttiin vielä kolmannen samanlaisen virastotalon rakentamiseen nykyisen C-talon asunto-osan paikalle.

Virastorakennuksissa ovat toimineet muun muassa lääninhallituksen koulu-, sosiaali- ja terveysosastot, Metsähallituksen piirikonttori, maanmittauspiirin toimisto sekä rakennushallitus.⁵¹ Rakennuksiin ei ole tehty mainittavia ulkoisia muutoksia.

Vuonna 1954 korttelin lounaiskulmaan valmistui arkkitehti Melakarin suunnittelema uusi maaherran virka-asunto. Rakennuksessa on kaksi maanpäällistä kerrosta, kellariker-

50 Kuopion läänin maaherran vuosikertomus 1949

51 Kuopion 1. kaupunginosan korttelien 31 – 32 rakennuskulttuuriselvitys

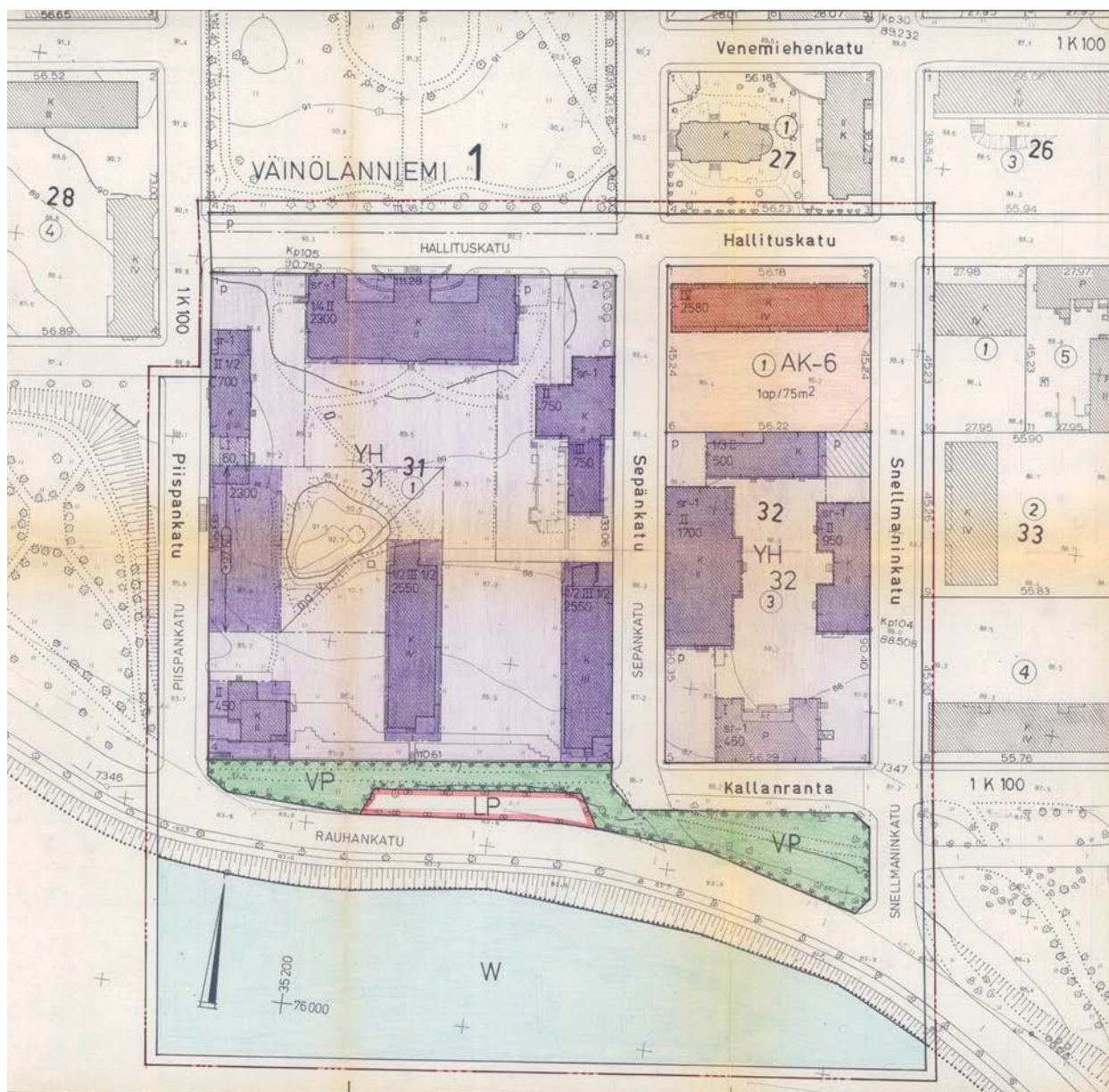
ros sekä tiiliaidalla rajattu atriumpiha. Viimeinen virka-asunnossa asunut maaherra Olavi Martikainen muutti pois rakennuksesta vuonna 1997. Tämän jälkeen se on toiminut toimistona sekä Senaatti-kiinteistöjen väistötilana kunnes rakennus 2010-luvulla myytiin yksityiselle. Maaherran asunnon ulkoarkkitehtuuri on säilynyt lähes alkuperäisenä.

Asemakaavamuutos 1983

Vuonna 1983 tehtiin asemakaavamuutos, joka koski lääninhallituksen korttelin 1:31 lisäksi myös viereisen kuuromykkäinkoulun korttelia 1:32. Kaavan tavoitteena oli kaupungin uudelleenkaavoituksen täydentäminen, lääninhallituksen korttelin lisärakentamisen selvittäminen sekä rakennusten säilyttämistavoitteiden toteuttaminen kaavallisin keinoin.⁵²

Muutoksen lähtökohtana oli vuoden 1974 osayleiskaava, jossa korttelit olivat valtion omistamia yleisten rakennusten alueita. Poikkeuksen muodosti korttelin 1:32 pohjoisosa, joka oli osayleiskaavassa asuin- ja liikerakennusten korttelialuetta. Tontille oli rakennettu vuonna 1963 nelikerroksinen asuinkerrostalo.

52 Kaava 1347 vahvistettu sisäasianministeriön päätöksellä 21.3.1983. ja Asemakaavan muutoksen selostus 1. kaupunginosa Väinöläniemi korttelit 31 ja 32. Katu-, puisto- ja vesialueet. 17.11.1981



43. Vuoden 1983 kaava suojeli Lääninhallituksen ja Kuuromyökkäinkoulun vanhimmat rakennukset merkinnällä sr-1. Sen perusteella kyseessä oli kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus, jota ei saa ilman pakottavaa syytä hävittää. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoituksen muutosten tuli olla sellaisia, että rakennuksen historiallisesti arvokas tai kaupunkikuvallisesti merkittävä luonne säilyy. KUVA: Kuopion kaupunki

Käytännössä asemakaavassa todennettiin vallitseva tilanne. Lääninhallituksen tilantarpeeseen varauduttiin mahdollistamalla maanalaisten työtilojen sekä ullakkojen rakentaminen.

Kaava salli C-talon jatkeelle vuonna 1939 valmistuneen asuintalon purkamisen mahdollisen kolmannen virastorakennuksen tieltä. Lisäksi mahdollistettiin 1940-luvun luolaston laajentaminen tai kokonaan uuden maanalaisen tilan rakentaminen.⁵³

Säilymisen näkökulmasta kaavan merkittävin vaikutus oli historiallisten rakennusten suojelu. Kortteleiden vanhimmat rakennukset oli nimetty Kuopion kaupungin kulttuurihistoriallisten ja ympäristöllisesti merkittävien kohteiden listalle 12.5.1980. Uudessa kaavassa lääninhallituksen päärakennus sekä sen kaksi sivurakennusta saivat merkinnän sr-1. Myös kuuromyökkäinkoulun kolme vanhinta rakennusta suojeltiin samalla merkinnällä.⁵⁴

53 ibid

54 ibid

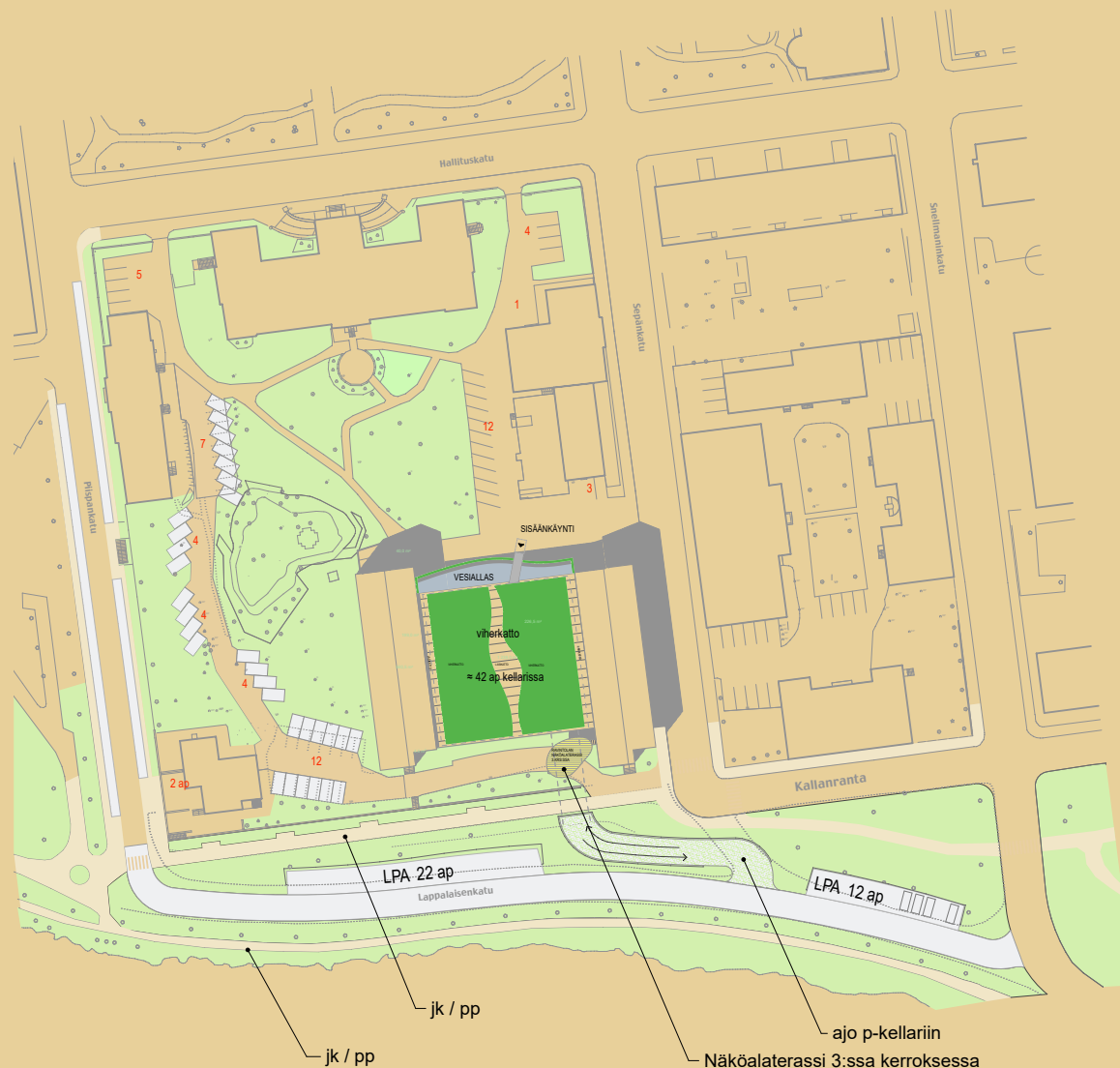
Asemakaavamuutos 2011 - voimassa oleva kaava

Viimeisin korttelia koskeva asemakaavan muutosprosessi käynnistettiin Senaatti-kiinteistöjen aloitteesta vuonna 2009. Hanke liittyi valtion aluehallinnon uudistukseen, jossa lääninhallitukset sekä erilliset alueelliset virastot lakkautettiin ja koottiin kahteen uuteen virastoon. Tarvittavat tilat pyrittiin hankkimaan ensisijaisesti valtion omistamista kiinteistöistä välttämällä uudisrakentamista sekä olemassa olevien tilojen jäämistä tyhjiksi.

Tarkastelualue rajattiin korttelia rajaavien katualueiden mukaisesti siten, että alapuolinen rantavyöhyke sisällytettiin tarkasteluun. Kaavoituksen lähtökohtana oli Ympäristöministeriön vuonna 1994 antama asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta. Suojelun piiriin kuuluivat lääninhallituksen päärakennus, korttelin pohjoisosan kaksi sivurakennusta sekä näiden välinen piha-alue.

Kaavamuutosta edelsi perusteellinen valmistelu, jonka yhteydessä tehtiin kulttuuriympäristöselvitys sekä maisemallinen ja kaupunkikuvallinen selvitys.⁵⁵ Kaavamuutoksen yhteydessä tutkittiin täydennysrakentamisen vaihtoehtoja 13 100 k-m² ja 400 työntekijän tarpeisiin.

Kaava astui voimaan 15.6.2011⁵⁶ ja Senaatti-kiinteistöjen palkkaama arkkitehtitoimisto A-konsultit suunnitteli virastotalojen väliin kaksikerroksisen lasisen lisärakennuksen. Virastotalojen alle suunniteltu maanalainen pysäköinti ei rakenteellisten seikkojen vuoksi ollut toteutettavissa. Pysäköintihalli rakennettiin vanhan luolaston paikalle siten, että ajoluiska sijoitettiin Piispankadun puolelle.



⁵⁵ Kuopionlahden toimistoalue - Maisemallinen ja kaupunkikuvallinen selvitys, Pöyry Finland Oy 23.3.2010

⁵⁶ Kaava 4792 voimaan 15.6.2011. Asemakaavan muutoksen selostus 21.2.2011 Sepänkatu 2 (Kuopionlahdenrannan toimisto-alue), Väinölänniemi, Kuopion kaupunki Asemakaavoitus

44. Virastotalon laajennuksen suunnittelusta vastanneen arkkitehtitoimisto A-konsultit Oy:n asemapiirros, jolla havainnollistettiin kaavoituksen vaihtoehtoja. Maanalainen pysäköinti toteutettiin lopulta Piispankadun puolelle. Luonnoksessa esitettyä Kuopionlahden suuntaan avautuvaa näköalaterassia ei rakennettu. KUVA: Kuopion kaupunki, tekijä: Arkkitehtitoimisto A-konsultit 16.11.2010

5 Kuvernöörin residenssin talousrakennusten suunnittelu ja rakentaminen 1882-1885

Kuopion lääninhallituksen kortteliin rakennettiin alkuvaiheessa kaksi talousrakennusta, joihin sijoitettiin lääninhallituksen ja kuvernöörin perheen huoltotoimintoja. Kivirakenteinen leivin- ja pyykitupa oli lämmitetty ja siihen kuului myös vahtimestarin asunto. Hirsirakenteinen liiteri- ja tallirakennus oli lämmittämätön ja sen suojiin pihan perälle sijoitettiin polttopuut, vaunuvarasto, sikala ja käymälät.

Seuraavassa tarkastellaan lääninhallituksen rakennusryhmän suunnitteluvaiheita talousrakennuksen näkökulmaa painottaen.



45. 1880-luvun Kuopiossa talousrakennukset eivät suuresti poikenneet vastaavista maaseudun rakennuksista. Kuvassa sisäpihoja Kuopion keskustasta residenssin rakentamisen ajoilta. KUVA: Kuopion Museo, Victor Barsokevitch (osasuurennos)

5.1 Residenssin varhaiset suunnitelmat

Savo-Karjalan läänin maaherran residenssin suunnittelu käynnistyi vuonna 1775 samanaikaisesti kaupungin ruutukaavan laatimisen kanssa. Tehtävän sai ruotsalainen yliintendentti C.F. Adelcrantz, jonka 15.11.1775 päiväämä suunnitelma Satamakadun ja Kirkkokadun kulmalle rakennettavasta residenssistä ei kuitenkaan toteutunut.⁵⁷

Residenssin suunnittelua jatkettiin ja tontti merkittiin varauksena vuoden 1860-ase-

makaavaan. Rakennuspaikkaa kuvailtiin kauneimmaksi Kallaveden rannalla.⁵⁸ Yleisten rakennusten ylihallituksessa laadittiin vuosina 1865 -1882 useita suunnitelmia, joista toteutukseen johti Constantin Kiseleffin ja Ludvig Isak Lindqvistin vuonna 1882 viimeisteleämä versio. Näin rakennusryhmän muoto hahmottui vähitellen useiden maaherrojen ja arkkitehtien näkemysten ohjaamana. Suunnittelun taustalla vaikutti myös arkkitehti C.L. Engelin 1830-luvulla rakennustyypille luoma traditio.

57 Toivanen Pekka 2000 op.cit. s. 295

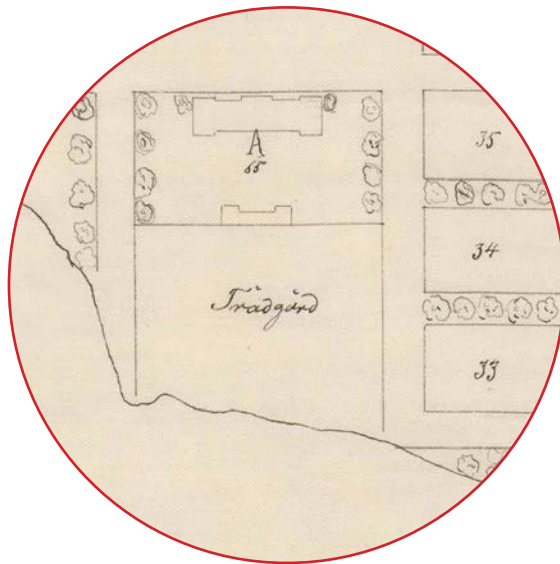
58 Westerlund 1993 op.cit. ss. 263-264

Arkkitehti E.B. Lohrmannin suunnitelma 1865

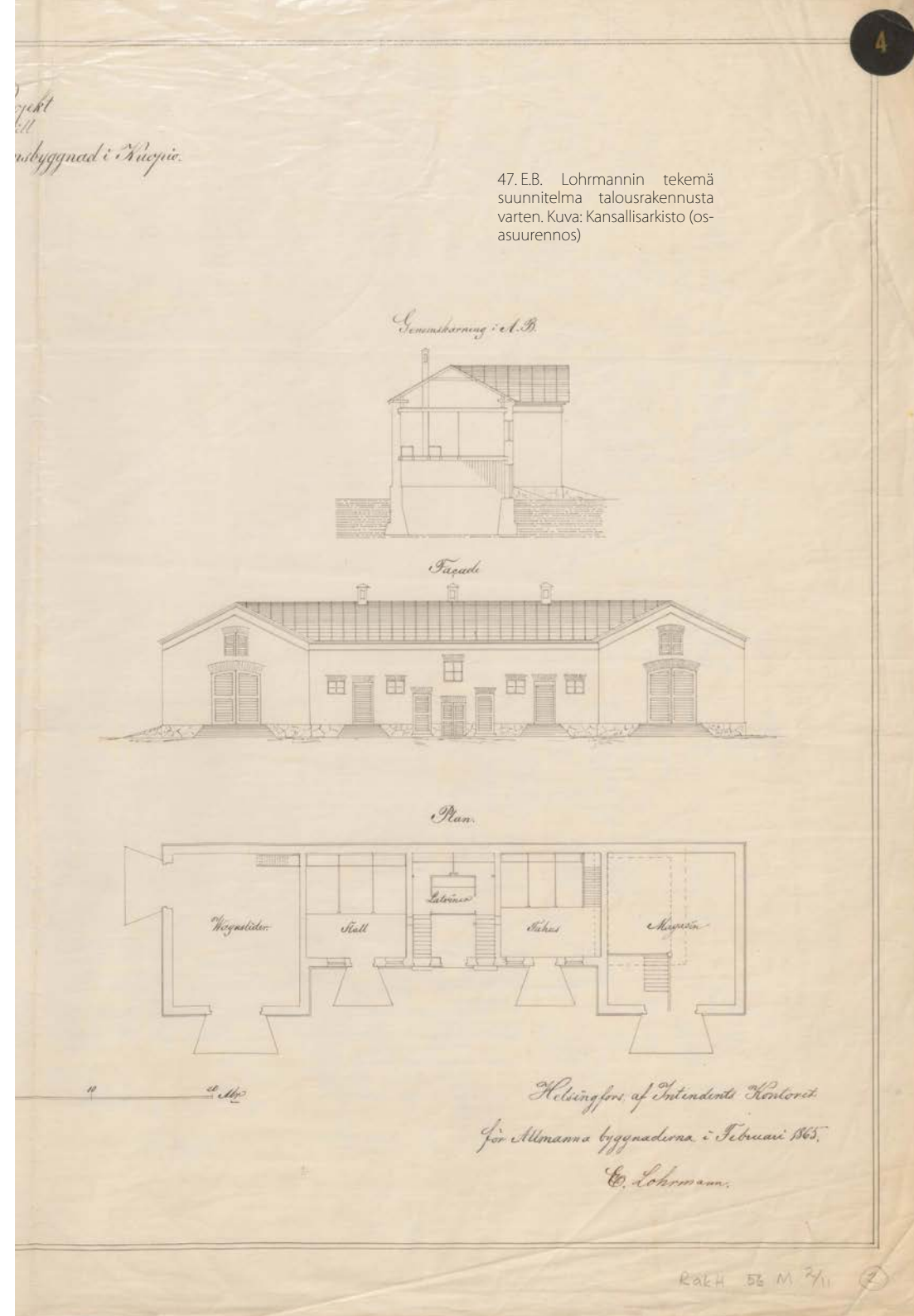
Yleisten rakennusten ylihallituksen ylijohtajaksi samaisena vuonna nimitetty arkkitehti Ernst B. Lohrmann laati residenssin piirustukset helmikuussa 1865. Suunnitelmassa päärakennus on kaksikerroksinen ja siinä on talouskellari. Erillinen talousrakennus on asemoitu puutarhaan päärakennuksen suuntaisesti.

Lämmitettäviä tiloja edellyttäneet taloustoiminnot kuten kuvernöörin perheen varastot, leivintupa ja pyykkihuone suunniteltiin sijoitettavaksi päärakennuksen kellariin. Kellariin oli määrä rakentaa myös vahtimestarin asunto.

Talousrakennus on suunnitelmassa symmetrinen kivirakennus, jonka päädyissä on vaunutalli ja varasto. Keskellä ovat käymälät ja niiden molemmin puolin kolmen parren kokoiset talli ja navetta. Tallissa on parvi heinien säilytystä varten. Talousrakennukseen ei piirretty lämmitysuuneja.



46. E.B. Lohrmannin tekemä asemapiirros, jossa talousrakennus on sijoitettu päärakennuksen suuntaisesti. KUVA: Kansallisarkisto (osasuurennos)

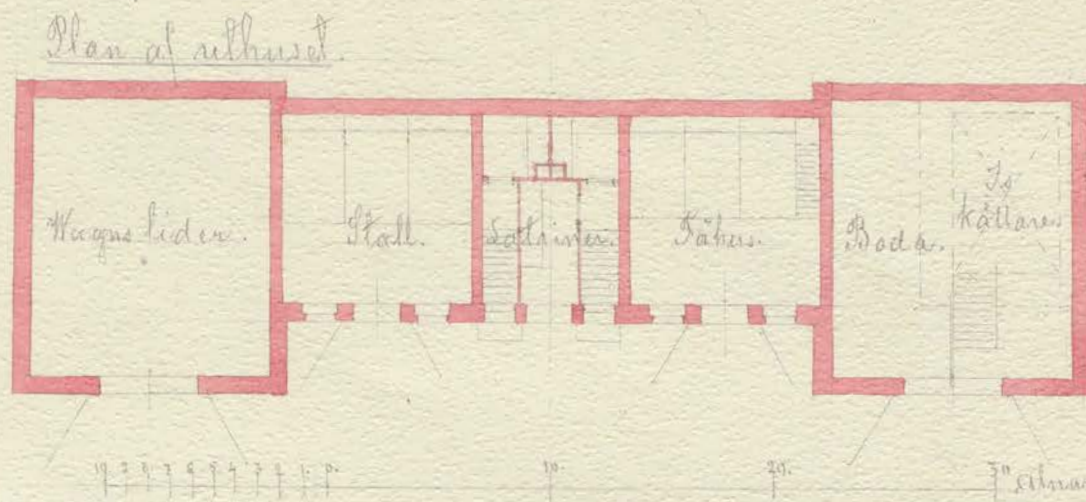


47. E.B. Lohrmannin tekemä suunnitelma talousrakennusta varten. Kuva: Kansallisarkisto (osasuurennos)

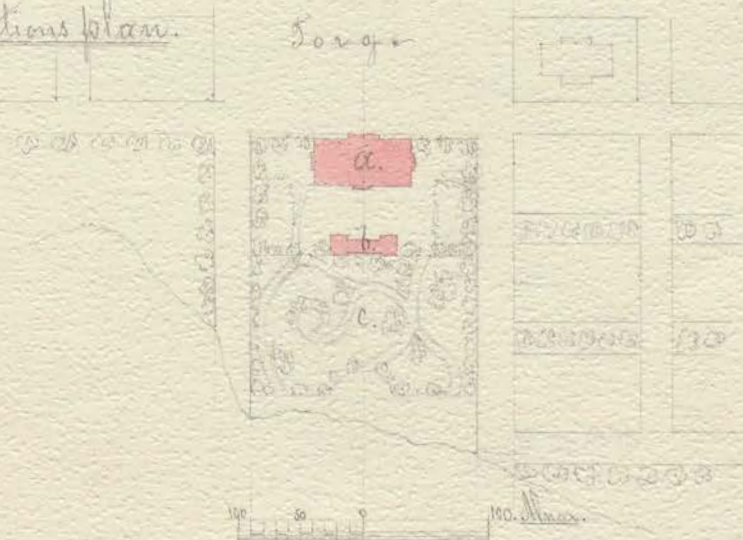
K.D. 424/36. 1881.

Lill Låne-residens i Kuopio.

N. 5.



Situations plan.



- a. Projektuadt låne-residens.
- b. Uthuset.
- c. Trädgård.

48. Axel Hampus Dalströmin ensimmäinen suunnitelmassa vuodelta 1874 talousrakennus on tiloiltaan lähes identtinen Lohrmannin suunnitelman kanssa. Länsipäätyyn on piirretty jääkellari. Kuva: Kansallisarkisto (osasuurennos)

Lisäingens i Öfverstyrelsens för allmänna byggnaderna i Oktober 1874.

Å. Dalström

1870-LUKU

Axel Hampus Dalströmin suunnitelmat 1874-1876

Seuraavat kaksi suunnitelmaa laadittiin kymmenen vuotta myöhemmin Yleisten rakennusten ylihallituksessa, jossa ne allekirjoitti ylijohtaja Axel H. Dalström. Vuoden 1874 versiossa toistui Lohrmannin aiemmin piirtämä asetelma, jossa piharakennus asemoituu puutarhaan samansuuntaisesti päärakennuksen kanssa.

Päärakennuksessa on puolittain maanpäällinen kellarikerros, johon sijoitettiin tärkeimmät taloustoiminnot vahtimestarin asunto mukaan lukien. Talousrakennuksen pohjakaava ei juuri muuttunut Lohrmannin suunnitelmasta versiosta. Ainoa lisäys on jääkellarin tekeminen rakennuksen länsipäähän.

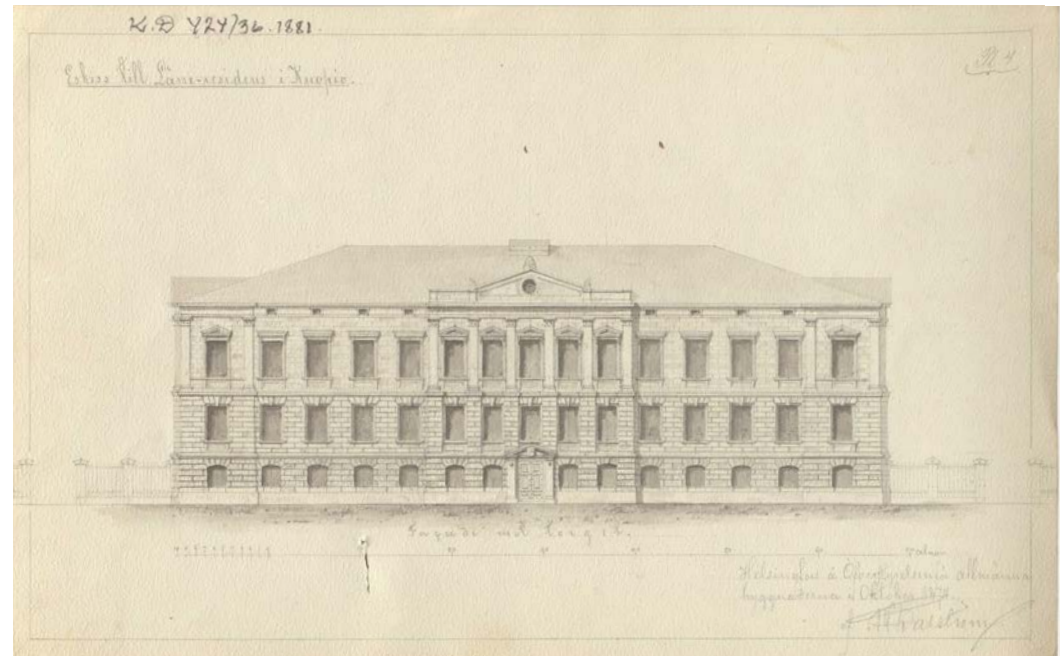
Vuoden 1876 lopulla valmistui uusi suunnitelma, jossa erillisiä talousrakennuksia on kaksi. Myös maanmittauskonttori on sijoitettu erilliseen rakennukseen.

Päärakennuksen suuntainen talousrakennus on hirsirunkoinen. Sen keskelle on sijoitettu pyykkitupa, kuivaushuone, mankelihuone sekä jääkellari. Molemmissa päädyissä on kaksi puuliiteriä.

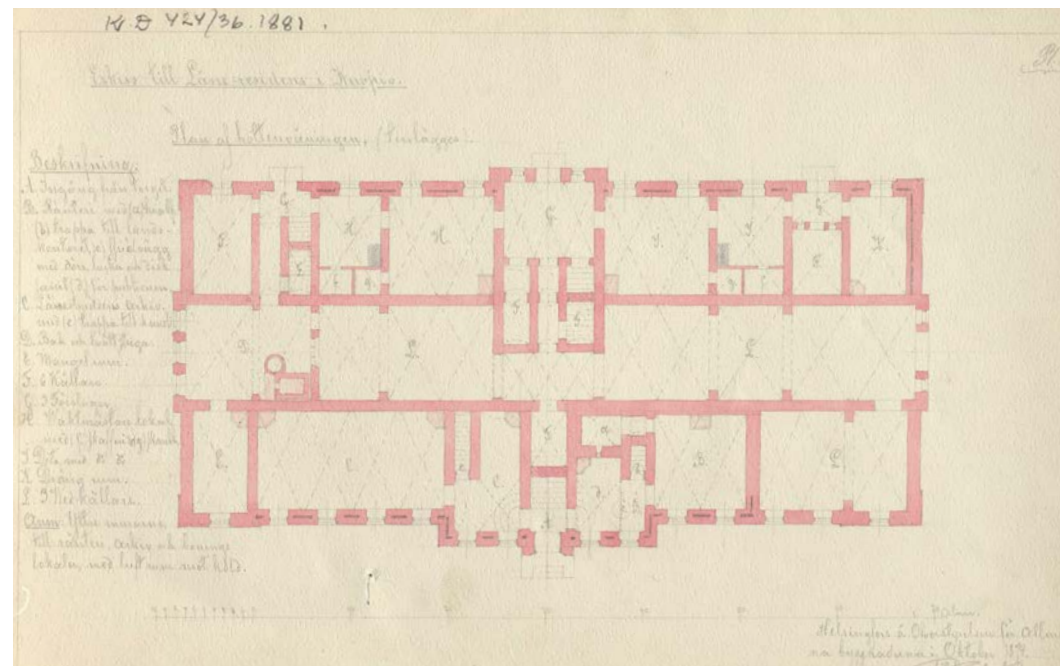
Korttelin länsireunalle suunniteltu toinen talousrakennus on sekin hirsirunkoinen. Siihen oli määrä sijoittaa vaunuliiteri, käymälät, talli, navetta sekä ruoka-ainevarasto.

Tämäkään suunnitelma ei toteutunut, mutta siinä esitetty piharakennusten muodostama flyygeli periytyi seuraaviin suunnitelmaversioihin.

49. Dalströminvuonna 1874 laatimassa suunnitelmassa päärakennuksen kellarin on puoleksi maantasen yläpuolella. Kuva: Kansallisarkisto



50. Kellari on suunniteltu otettavaksi kokonaan talouskäyttöön. Kaksi vahtimestarin asuntoa on sijoitettu puutarhan puolelle toistensa peilikuvina. Kuva: Kansallisarkisto





Arkkitehti Ferdinand Öhmannin suunnitelmat 1877

Seuraava lääninhallituksen uudisrakennuksia koskeva suunnitelma on päiväämätön ja signeeraamaton. Arkistotiedoissa se on merkitty Kuopion lääninarkkitehti Ferdinand Öhmannin ja Constantin Kieselevin nimiin. Piirustusten lähtökohtana on käytetty Lohrmannin vuoden 1865 suunnitelmaa. Tilaohjelmaa on tiivistetty ja keskuskäytävät poistettu. Kellaritiloja ei ole esitetty.

Tammikuussa 1877 valmistui Kuopion lääninarkkitehti Ferdinand Öhmannin allekirjoittama suunnitelma, joka tarkensi tilojen käyttötarkoituksia. Talousrakennusten osalta Öhmannin suunnitelma on lähes identtinen Kieselevin viisi vuotta myöhemmin tekemän lopullisen suunnitelman kanssa.

Öhmannin suunnitelmassa aiemmin päärakennuksen suuntaisesti sijoitettu talousrakennus on siirretty toisen talousrakennuksen jatkeelle. Ratkaisu avasi päärakennuksesta ja puutarhasta esteettömän näkymän Kuopionlahden suuntaan.

Lähinnä päärakennusta oleva talousrakennus on kiviaineinen ja symmetrinen vastapäisen maamittauskonttorin kanssa. Taaemmassa talousrakennuksessa on hirsirunko, jonka päätteessä on kalliokukkulan taakse kiertyvä lyhyt poikkisiipi.

Öhmannin vuoden 1877 suunnitelmassa esiintyy ensimmäisen kerran myös kalliokohouman laelle sijoitettu huvimaja.

52. Kuopion lääninarkkitehti Ferdinand Öhmann päivitti suunnitelmaa vuonna 1877. Asemapiirustuksessa on tutkittu tontin erityispiirteitä sekä korttelin rakennusten suhdetta ympäristöönsä. Vaikka tämäkään versio ei johtanut toteutukseen, lähestyivät residenssin muoto ja tilaohjelma toteutunutta suunnitelmaa. KUVA: Kansallisarkisto.

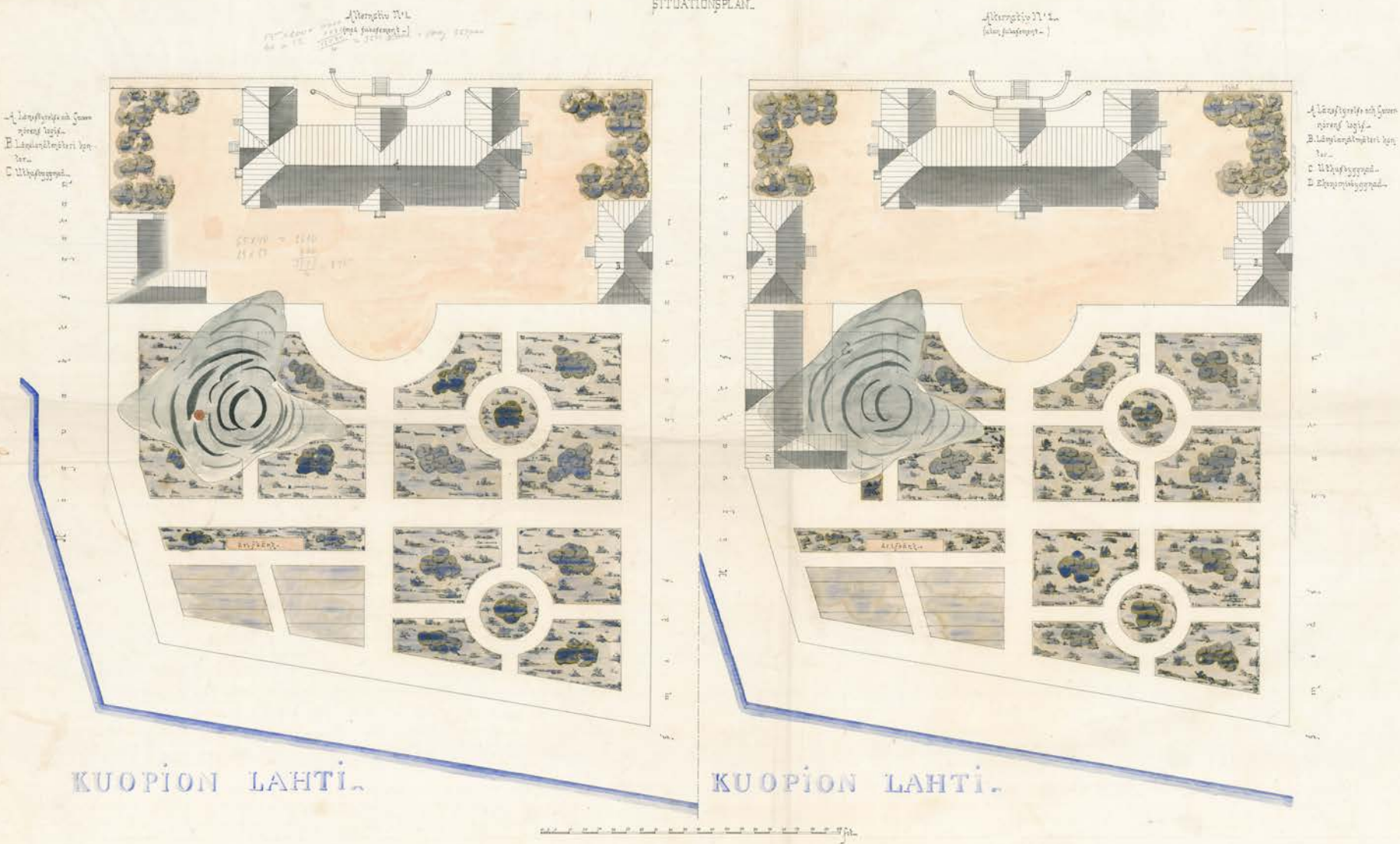
1870-LUKU

53. Osasuurennos Ferdinand Öhmanin vuoden 1877 suunnitelmasta, jossa taloustoiminnot ovat lopullisilla paikoillaan. KUVA: Kansallisarkisto (osasuurennos)



PROJEKT TILL GÜVERNÖRS RESIDENS I KUOPIO STAD

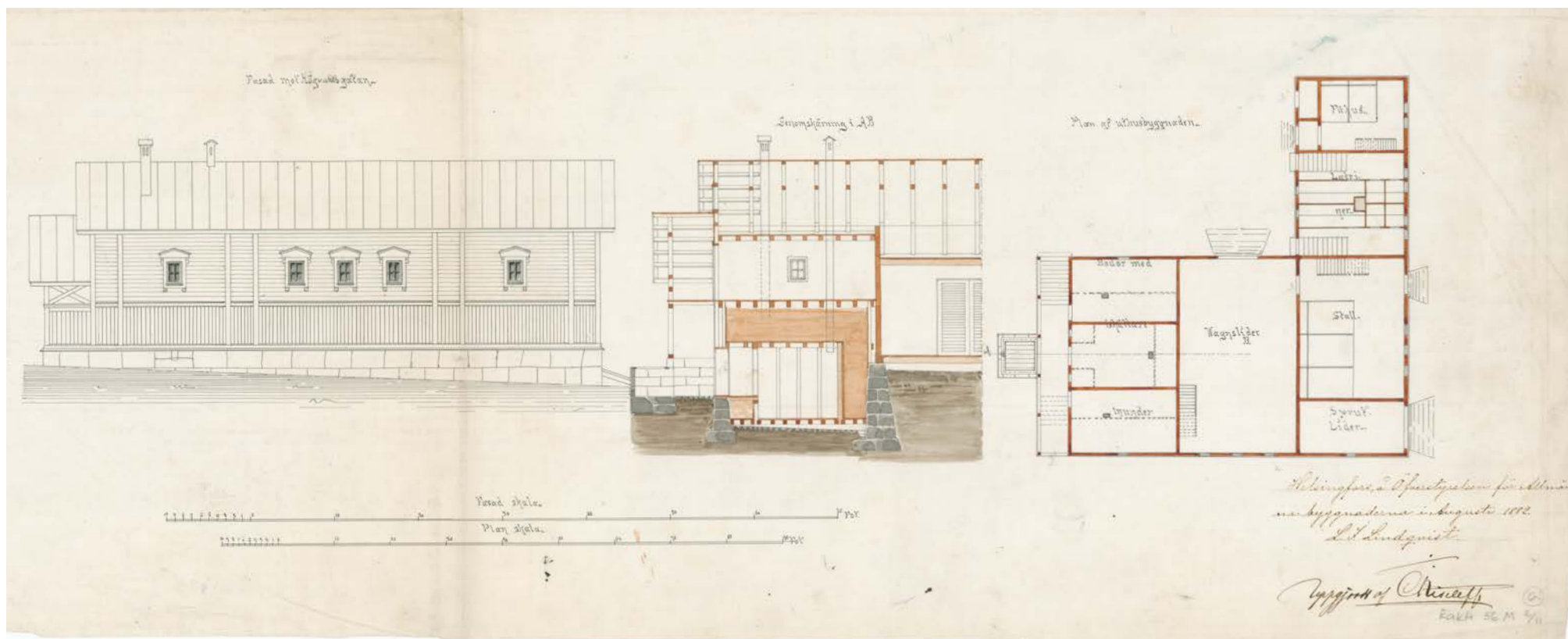
SITUATIONSPLAN.



54. Constantin Kiseffin kaksi vaihtoehtoista asemapiirrosta vuodelta 1882. Ne pohjautuvat edellä mainitun Ferdinand Öhmanin luonnoksiin. Vasemmanpuoleisessa vaihtoehdossa talousrakennuksia on yksi ja pääosa taloustoiminnoista on sijoitettu päärakennuksen kellarin. Oikeanpuoleisessa versiossa taloustoiminnot on sijoitettu kahteen erilliseen talousrakennukseen. KUVA: Kansallisarkisto.

Palingsfors, 2. Öfversigtplan för
Allmänna byggnaderna i Kuopio 1882
A. Kiseff

Approved of C. Kiseff



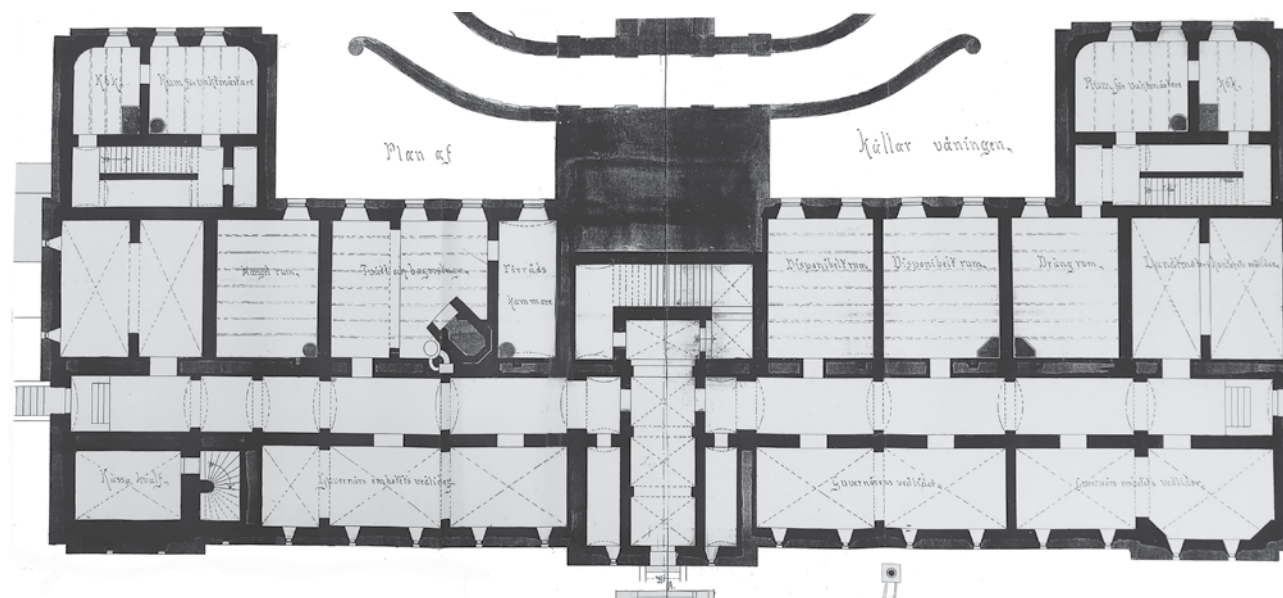
55. Kiseleffin luonnos L-kirjaimen muotoisesta talousrakennuksesta, joka vastaa viereisen sivun vasemmanpuoleista vaihtoehtoa. Tähän versioon olisi liittynyt päärakennuksen kellarin laajamittainen käyttöönotto. Keskimmäisessä kuvassa on esitetty leikkaus jääkellarin kohdalta. Kellaria ympäröi lähes metrin vahvuinen eristekerros. KUVA: Kansallisarkisto.

Constantin Kiseleffin suunnitelma 1882 johti toteutukseen

Residenssi ja sille varattu kortteli saivat lopullisen muotonsa Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehdin Constantin Kiseleffin suunnitelmassa vuonna 1882. Piirustusten toinen allekirjoittaja on viraston ylijohtaja Ludvik Isak Lindqvist, joka oli nimitetty virkaansa samaisena vuonna 1882.

Taloustoimintojen sijoittelua tutkittiin vielä suunnittelun viimeisessä vaiheessa. Kiseleff

laati kaksi vaihtoehtoa, joiden erotuksena oli päärakennuksen kellaritilojen käyttöönotto. Mikäli toimintoja olisi sijoitettu kellariin, olisi erillisiä talousrakennuksia tarvittu vain yksi. Puutarhan symmetria olisi tällöin säilynyt ja kalliokumpareen louhimiselta oltaisiin välttytty. Toteutettavaksi valittiin kuitenkin kahden talousrakennuksen vaihtoehto ja päärakennuksen kellarin jäi tässä vaiheessa pääosin käyttämättömäksi.



56. Constantin Kiseleff tutki päärakennuksen kellarin käyttömahdollisuuksia vielä elokuussa 1882. Hän luonnosteli kellariin keskikäytävän, jonka varrelle sijoittuisivat puuliterit ja pyykkituulet. Vahvistamareiden hellahuoneet ovat tässä luonnoksessa sivurailiittain alla. Suunnitelmaa ei toteutettu ja kellari jäi tässä vaiheessa lähes käyttämättömäksi. KUVA: Museoivärosto

5.2 Rakennuksen arkkitehtuurista

Lääninhallituksen talousrakennus toteutettiin kiviaineisena ja tyyliltään yhdenmukaisena päärakennuksen kanssa. Talousrakennus ja maanmittauskonttori olivat mitataakavaltaan selkeästi alisteisia päärakennukselle muodostaen tälle Kuopionlahdelle avautuvan flyygelin. Ylimyspalatseista omaksutun mallin mukaisesti rakennusten väliin tehtiin ranskalaistyyppinen muotopuutarha.

Kiseleffin suunnittelema rakennusryhmä edusti uusrenessanssia, joka oli vapautunut empiren kurinalaisuudesta ja 1800-luvun lopun kertaustyylien tapaan hyödynsi runsaasti esikuviansa mukaisia muoto- ja koristeaihteita. Tässä kohteessa Kiseleff vältti aikakaudelle tyypilliset ylilyönnit soveltamalla 'pidättyväistä uusrenessanssia' ja noudattamalla C.L. Engelin luomaa traditiota.⁵⁹

Näyttäviin julkisivuihin erikoistunut Kiseleff korosti Piispanpuistoon avautuvaa pääjulkisivua. Korttelin sivurakennukset suuntautuivat sisäpihan puolelle eikä niissä ollut lainkaan sisäänkäyntejä kadulle.

Kivirakenteinen talousrakennus oli symmetrinen, yksikerroksinen ja sillä oli aumattu vesikatto. Julkisivut oli rustikoitu päärakennuksen ensimmäisen kerroksen tavoin. Rustikan ylä- ja alapuolella oli vaakalistojen erottamat sileäksi rapatut vyöhykkeet. Rakennuksessa oli kaksiakselinen keskirisaliitti, jossa katon poikkiharja muodosti matalan sileäksi rapatun päätykolmion. Räystäs on lyhyt ja sitä on korostettu kerroslistalla. Säilyneissä alkuperäispiirustuksissa rakennuksen julkisivuissa ei ole muita koristeita.

Rakennus tehtiin loivasti laskevaan rinteeseen, minkä vuoksi graniittiperustus oli eteläpäädyssä korkeampi. Sisäänkäyntejä oli kaksi ja ne sijoituivat puutarhan puolelle. Ulko-oville johti graniittilohkareista tehty portaati.

Ikkunat olivat päärakennuksen mukaisesti T-mallia. Keskirisaliitin ikkunat olivat kapeampia eikä niissä ollut välipuitteita. Päädyissä ei ollut alun perin ikkunoita. Ikkunoiden yläpuolella oli yksinkertaiset frontonit, joissa piirustuksen mukaan ei ollut konsoleita. Alkuperäisistä julkisivupiirustuksista vain katujulkisivu on säilynyt.

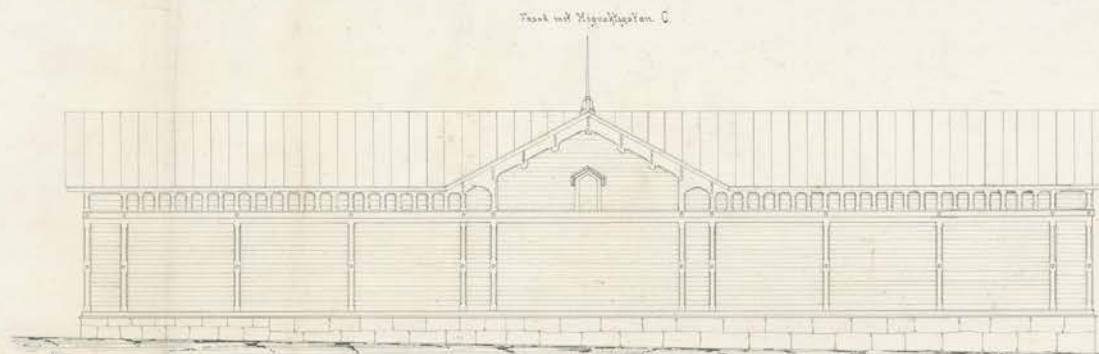
59 Westerlund op.cit. s.263

PROJEKT TILL GUVERNÖRS-RESIDENS I KUOPIO STAD.
EKONOMIE OCH UTHUSBYGGNADEN.

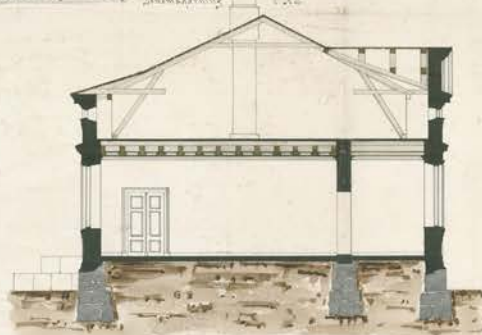
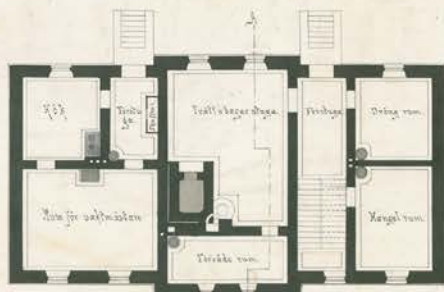
1880-LUKU

Fasad mot Kigroffsgatan. D.

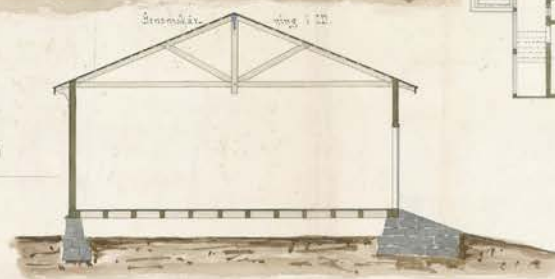
Fasad mot Kigroffsgatan. E.



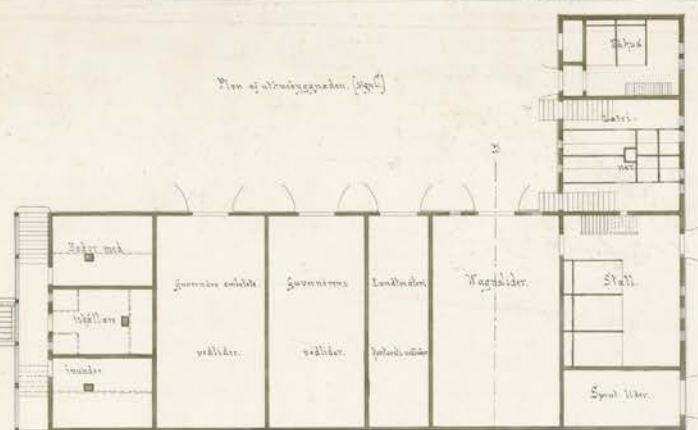
Plan af ekonomie byggnaden. (fig. 2)



Strömställning i 20.



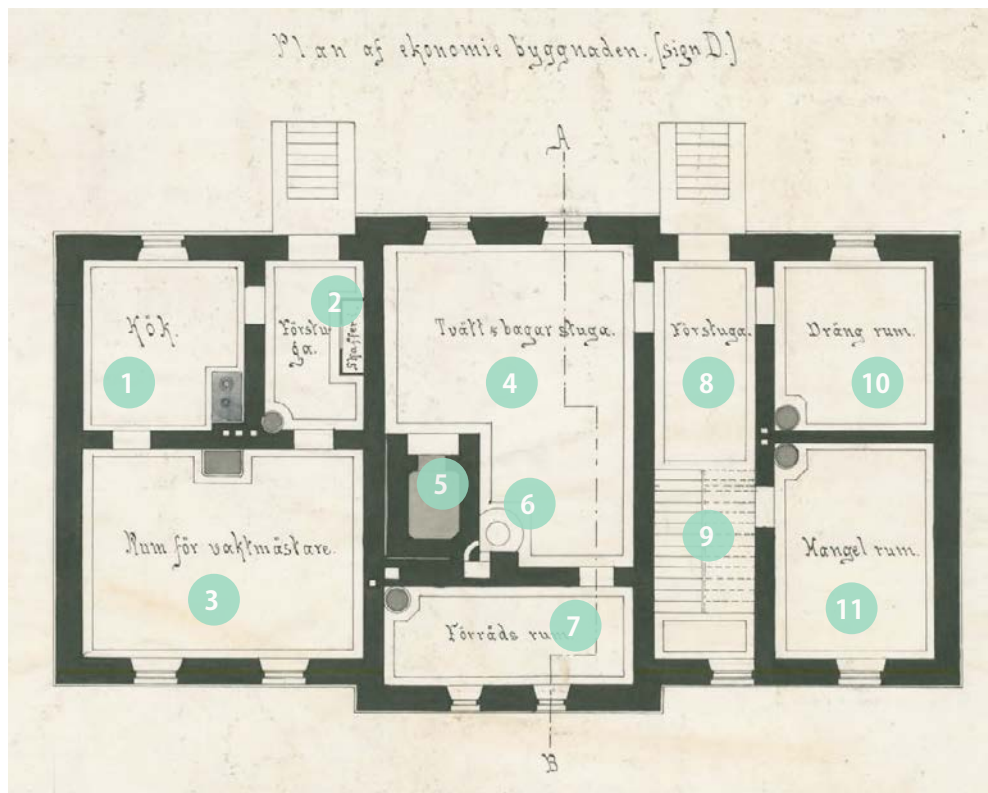
Plan af uthusbyggnaden. (fig. 3)



Kehringfors, Öfverstyrelsen för Allmänna Byggnaderna i Århus 1880.

L. Lindqvist

Byggnadschef C. Almqvist



58. Talousrakennuksen tilajärjestys KUVA: Kansallisarkisto (osasuurennos)

Vahtimestarin asuntoon kuuluvat:

1. Keittiö
2. Eteinen
3. Asuinhuone

Taloustiloihin kuuluvat:

4. Pyykki- ja leivintupa
5. Leivinuuni
6. Muuripata
7. Varasto
8. Eteinen
9. Portaatti ullakolle
10. Kuivaushuone
11. Mankelihuone

Tilajärjestys

Rakennuksen tilat jakautuivat kahteen omalla sisäänkäynnillä varustettuun osaan. Keskellä sijaitsevat leivini- ja pesutupa, jossa oli suuri uuni ja muuripata. Huoneen perällä oli varastohuone. Eteisen toisella puolella oli kuivaushuone ja mankelihuone, joissa kummassakin oli omat lämmitysuunit. Eteisestä nousi portaatti ullakolle.

Pohjoispäädyssä oli vahtimestarin yhden huoneen, keittiön ja eteisen muodostama hellahuone. Huoneisto oli ympärikuljettava. Keittiössä lämmönlähteenä toimi liesi ja kamarissa puukamiina Tulisijojen hormit oli sijoitettu kantavana rakenteena toimineeseen sydänmuuriin.



59. Talousrakennuksen leikkauskuvassa lattia on piirretty maanvaraiseksi. Todennäköisesti alapohja tehtiin kuitenkin tuulettuvaksi, mihin viittaavat myös julkisivuihin piirretyt kivijalan tuuletusaukot. KUVA: Kansallisarkisto (osasuurennos)



60. Julkisivujen käsittely noudatti päärakennuksen tyyliä. Poikkeuksen muodostivat ikkunat, joiden ympärille talousrakennuksessa tehtiin valkoinen rappauskehys ja yläpuolelle kerroksellinen lista. KUVA: Kansallisarkisto (osasuurennos)



61. Tuulettuva ullakkotila tehtiin korkeaksi ja se varustettiin luonnonvaloa antavilla haukkaikkunoilla. Tilan käytävyyttä paransivat myös ruotsalaiset kattotuolit, joiden jalusorsi sijoitettiin lähelle ulkoseinää. Yläpohjan eristeenä oli hiekkasammaltäyttö, jonka päällä on tiilistä ladottu palopermanto. KUVA: Kansallisarkisto (osasuurennos)

5.3 Rakentamisesta ja rakennustavoista

"Kuvernöörin useasti lausuma toiwomus, että Kuopioon rakennettaisiin uusi kiwinen lääninhallitushuoneisto, näkyy nyt olewan lähellä toteutumistaan, sitten kun uusi ja kaikin puolin tyydyttävä piirustus sitä warten nyt on tehty sekä sille waan odotetaan armollista wahwistusta; jonka tähden kuvernööri ei enää katso tarwitsewansa huomauttaa tämmöisen rakennuksen tarpeellisuudesta."⁶⁰

Hänen Keisarillinen Korkeutensa määräsi 25.9.1883 Keisarillisen Senaatin käyttämään 350 200 markkaa Kuopion residenssitalon rakentamiseen. Rakennustyöstä vastaavan toimikunnan johtajaksi nimettiin Kuopion läänirakennustoimiston toinen arkkitehti Ferdinand Öhmann, jonka tuli raportoida rakennustöiden etenemisestä Senaatille puolen vuoden välein.⁶¹

⁶⁰ Kuopion Sanomat nro 97 14.12.1882 A.F. Andersin

⁶¹ Kuopion lääninhallituksen lääninkonttorin I arkisto 1985-1943, Eaa 391

Öhmann arvioi ja seurasi rakentamisen kustannuksia rakennuspaikkakunnalla. Hän kilpailutti tavarantoimittajat ja urakoitsijat sekä valvoi rakentamista. Öhmann myös päivitti työpiirustuksia työn edetessä ja teki tarkennuksia Kiseleffin suunnitelmiin.

Sanomalehti Tapio uutisoi rakennustöiden aloittamisesta 24.11.1883. Työmaalla työskenteli tuolloin puolensataa henkilöä ja materiaalitaapeleita on kasattu tontille. Työmaalla tehdyt räjäytykset kuuluivat kaupungilla.⁶²

Perusmuuri ja alapohja

Kivirakenteinen talousrakennus perustettiin sorapohjalle luonnonkivistä ladotuille pe-

⁶² 24.11.1883 Tapio no 93 s. 2 C.G. Grönholm:

rustuksille. Sen päälle tehty perusmuuri muurattiin lohkotuista ja ulkoreunoiltaan hio-
tuista graniittilohkareista. Piirustuksissa lattia on esitetty maanvaraisena. Tämä tuskin
piti paikkaansa edes väliseinien kohdalla. Tuulettuvaan alapohjaan viittaavat myös jul-
kisivupiirustukseen piirretty kivijalan tuuletusaukot.

Kantava runko ja vesikatto

Maanpäällisten kerrosten kantavina rakenteina toimivat kahden kiven vahvuiset muu-
ratut ulkoseinät ja puolentoista kiven vahvuiset muuratut väliseinät. Sydänmuurissa oli
tulisiijojen ja ilmanvaihdon tarvitsemat hormit.

Alkuperäiset ala- ja yläpohjarakenteet sekä vesikatto on purettu. Piirustusten perus-
teella ala- ja yläpohja olivat puurunkoisia ja niiden täyteenä käytettiin sammaleesta
ja savensekaisesta hiekasta tehtyä seosta.⁶³ Välipohjapalkit tukeutuivat kantavaan ul-
komuuriin.

’Pätkäpellillä’ vuorattua vesikattoa kannatettiin puupiiruista rakennetuilla ansasra-
kenteilla eli niin kutsutuilla ruotsalaisilla kattotuoleilla. Alkuperäisessä piirustuksessa
vesikatto oli taitteinen siten, että se loiventui räystästä kohden. Ullakko tuulettui hauk-
kaikkunoiden kautta. Yläpohjan eristeenä oli sammalhiekka-seos, jonka päälle ladottiin
tiilinen palopermanto.

Rakennusosat ja pinnat

Ikkunat kiinnitettiin apukehyksiin, jotka upotettiin ulkoseinään muurausvaiheessa. Al-
kuperäisistä ulko-ovista ja mahdollisista katoksista ei ole säilynyt piirustuksia. Väliovet
olivat kolmiosaisia peiliovia.

Huoneiden lattiat tehtiin lankusta. Pesutuvan lattiamateriaali ei ole tiedossa. Muura-

63 Pidetyn tarkastuksen pöytäkirja 10.10.1885

tut sisäseinät rapattiin kaksin puolin, tasoitettiin ja maalattiin. Käyttötarkoituksen perus-
teella voi olettaa, ettei seiniin tehty koristeita.

Lopputarkastus

Kaikkia pihapiirin rakennuksia koskeva lopputarkastus pidettiin lokakuussa 1885. Tar-
kastuksen suorittivat Rakennusylihallituksen ensimmäinen arkkitehti Th Decker, Kuo-
pion vt. piiri-insinööri A.J. von Hartman sekä Kuopion maistraatin jäsen raatimies J.F.
Malmborg.

Toimituksessa olivat mukana myös arkkitehti, asessori C. Kiseleff sekä lääninrakennus-
toimiston toisen arkkitehdin K.F. Öhmannin johtama rakennustoimikunta jäseninä
ylimääräinen arkkitehti C.R. Rosenberg vastaavana teknisenä johtajana ja varaläänin-
kamreeri Igor Östling rahastonhoitajana. Pöytäkirjaa piti filosofian maisteri August An-
delin.⁶⁴

”Tarkastuksessa todettiin, että kyseinen residenssitalo ja siihen liittyvät
rakennukset olivat rakennettu vahvistettujen piirustusten ja kulunkimää-
räysten mukaisesti, vain sellaisin pienin poikkeuksin, jotka keisarillinen
senaatti oli hyväksynyt ja joista se sittemmin oli antanut tarkat ohjeet.”⁶⁵

Myös sivurakennukset läpäisivät tarkastuksen:

”Sitten tarkastettiin läänin maanmittauskonttorille tarkoitettu rakennus,
missä ei ollut mitään huomautettavaa. Talousrakennuksessa todettiin
myös täytteiden olevan kuivia ja virheettömiä. Ulkokuonerakennuksessa
ei ollut huomautettavaa.”⁶⁶

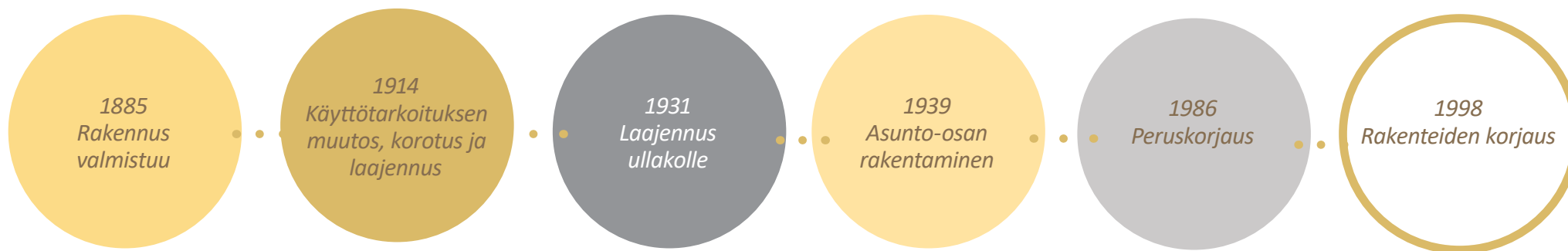
64 ibid

65 ibid

66 ibid

6 C-talon käytöstä ja muutosvaiheista

Residenssin arki alkoi vuoden 1885 lopulla, kun kuvernööri Järnefelt perheineen muutti rakennukseen. Samanaikaisesti kuvernöörin alaisuudessa toiminut lääninhallitus aloitti toimintansa alakerran konttoreissa ja työhuoneissa. Suuri rakennus ja sen edustukselliset tehtävät teettivät moninaisia taloustöitä, joita varten lääninhallituksessa oli oma palvelusväki ja tilat.



6.1 Lääninhallituksen talousrakennus 1885-1914

Lääninhallituksen palvelusväkeen lukeutuivat vahtimestarit, lämmittäjät, ajurit, kokit, keittäjät sekä edeskäyvät eli tarjoilijat.⁶⁷ Jokapäiväisiä askareita olivat huoneiden lämmitys, ruoanlaitto, veden kantaminen sisään ja ulos, saniteettitoiminnot sekä pyykki ja leivonta. Myös liikennevälineet, kotieläimet ja puutarha vaativat jatkuvaa ylläpitoa.

Palvelusväen suhde kuvernööriin

Ensimmäisenä residenssiin muutti kuvernööri Alexander Järnefelt perheineen. Heidän eloisa ja välitön elämäntapansa oli tullut kuopiolaisille tutuksi jo perheen asuessa Pappilanmäellä. Järnefeltin toimesta viraston virkakieleksi otettiin suomi, mikä osaltaan lähensi henkilökunnan suhdetta kuvernöörin perheeseen. Rouva Elisabeth Järnefeltin salonki ja pietarilaiset sukulaiset toivat talon arkeen vaihtelua. Pidettyjä olivat myös Jär-

nefeltien lapset, joista kasvoi Suomen kulttuurihistorian merkittävimpiä taiteilijoita ja vaikuttajia. Toisenlaisen uran valitsi kuvernöörin poika Kasper, joka avioitui lääninhallituksen vahtimestarin tyttären Emma Ahosen kanssa ja jäi lääninhallitukseen venäjän kielen kääntäjäksi.⁶⁸

Päärakennuksessa asui kuvernöörin perheen lisäksi palvelusväkeä, jolle oli varattu huone keittiön takaa länsisiivestä. Vahtimestarin perhe asui talousrakennuksessa. Enimmillään talousrakennuksessa asui kolme ruokakuntaa.

Järnefeltien lähdettyä kuvernöörit vaihtuivat tiheään tahtiin aina vuoteen 1918 saakka, jolloin maaherraksi nimitettiin Gustaf Ignatius. Palvelusväen suhde isäntäväkeen oli pääsääntöisesti luonteva. Osaltaan sitä edesauttoi savolainen mutkattomuus.⁶⁹

67 Toivanen 2000 op.cit s. 296

68 ibid s. 170

69 Hiltunen Ulla, Kuopion lääninhallituksen historia -asiakirjakokoelma



62. Palvelusväkeä lääninhallituksen pää-
rakennuksen keittiössä vuonna 1911. Lei-
vontaa ja pyykkäys suoritettiin talousraken-
nuksessa. KUVA: Kuopion museo, Victor
Barsokevitsch

Kaikki kuvernöörit eivät olleet suosittuja. Kuopiolaisten kanssa konfliktiin ajautunut kuvernööri Martin Bergh ajettiin residenssistään suurlakkovuonna 1905.⁷⁰ Berghin aikana lääninhallituksen talonmies Juho Oinonen kielsi rouvaansa pesemästä kuvernöörin pyykkiä vedoten siihen, että hän oli ottanut rouvan itselleen eikä maaherralle. Kuvernöörin kerrotaan pitäneen suorasta puheesta.⁷¹

Vuosina 1905–1911 kuvernöörinä toiminut Emil Stenius oli erityisen pidetty. Siitä on säilynyt todisteena henkilökunnan valokuvaaja Victor Barsokevitschilta kuvernöörille läksisilalahjaksi tilaama kuvasarja, jossa virkamiesten lisäksi myös palvelusväki saa keskeisen roolin. Vastavuoroisesti Steniuksen tiedetään lahjoittaneen talonmies Juho Oinoselle pukujaan.⁷² Arthur Spåren kaudella pihan lapset saivat tulla residenssiin leikkimään kuvernöörin siskon lapsien kanssa.⁷³

Huollon järjestelyt korttelin rakennuksissa

Rakennuksen huolto oli järjestetty korttelin länsilaidalle rakennettuihin kahteen talousrakennukseen. Lämpimässä kivirakennuksessa pestiin ja käsiteltiin residenssin pyykki. Samassa huoneessa oli suuri leivinuuni, jossa leivottiin kuvernöörin perheen ja edustustilaisuuksien tarvitsemat leipomukset.

Hirsirakenteisessa ulkorakennuksessa säilytettiin kulkuvälineitä ja polttopuita. Siellä sijaitsivat myös korttelin ulkokäymälät, sikala ja talli. Rakennuksen pohjoispäässä oli jääkellari. 1920-luvulla hirsirakennuksen hevos- ja vaunutallista tehtiin autotalli maaherran hankkimalle autolle sekä asunto autonkuljettajalle.⁷⁴ Talli oli käytössä vuoteen 1933 asti.

70 Tikkanen Anja 1982 s. 201–202

71 Hiltunen Ulla op.cit. (muistiin merkinnyt talonmies Oinosen miniä Aune Oinonen)

72 ibid

73 ibid

74 Kuopion läänin rakennuskonttorin vuosikertomus 1920, Kansallisarkisto Joensuu



63. Vahtimestari kuvattuna työpisteellään arkiston ovella vuonna 1911. Vahtimestarin perhe asui talousrakennuksessa. KUVA: Kuopion museo, Victor Barsokevitsch

Ateriat valmistettiin päärakennuksen toisessa kerroksessa sijainneessa keittiössä. Ruokatarvikkeita säilytettiin keittiön ruokavarastossa sekä rakennuksen länsipäähän rakennetussa kellarissa, jonne johti tiilistä ladottu ulkopuolinen kierreporras.⁷⁵

Talousrakennuksen ylläpito

Talousrakennusta korjattiin lääninrakennustoimiston tekemien vuosikorjausten yhteydessä samaan tahtiin päärakennuksen kanssa. Korjattavaksi tulivat muiden muassa muuripata, lämmitysuunit ja lattiat. Merkittävä parannus oli Kallion Konepaja Oy:n tekemä vesijohto vuonna 1914 ja sen korjaus vuonna 1917.⁷⁶

75 Porrasaskelmat löytyivät 1990-luvun salaojituksen yhteydessä. Yksi tiili otettiin talteen. Hyvärinen Reijo 16.4.2018

76 Länebyggnadskontorets i Kuopio Berättelse för åren 1914–1916, KA Mikkeli



64. Piri-insinöörin konttorin suurimmat työmaat olivat aluksi vesiväyliä ja kanavatyömaita. Lappilohdella sijaitseva Nerkoon kanava valmistui vuonna 1869. KUVA: Kuva: Kuopion museo, kuvaaja Victor Barsokevitch

6.2 Tie- ja vesipiirin piiri-insinöörin konttori 1914-1964

Vuonna 1914 talousrakennus koki merkittävän arvonnousun, kun sen lisäkerrokseen muutti Kuopion tie- ja vesipiirin piiri-insinöörin konttori. Rakennuksesta tuli virasto ja se tehtiin näkyväksi myös rakennuksen arkkitehtuurissa.

Tie- ja vesirakennushallitus

Tie- ja vesirakennushallitus oli maamme ensimmäisiä keskusvirastoja. Sen historia ulottuu vuoteen 1799, jolloin maahan perustettiin Ruotsin kuninkaan julistuksella Kuninkaallinen Suomen Koskenperkausjohtokunta. Autonomian ensimmäisinä vuosikymmeninä johtokunta jatkoi työtään sotilasorganisaationa.⁷⁷

77 Mansonen Jaakko, Soraa, työtä, hevosia 2 Tiet, liikenne ja yhteiskunta 1860-1945. Tielaitos. Edita, Helsinki 1999 s.153

Vuonna 1840 Suomeen muodostettiin Tie- ja vesikulkulaitosten johtokunta sekä Tie- ja vesikulkulaitosten insinöörinkunta. Toimielimet vastasivat Saimaan kanavan suurhankkeesta, joka oli merkittävä myös Kuopion elinkeinoelämälle.

Kanavan valmistuttua vuonna 1860 perustettiin keskusvirasto nimeltään Tie- ja vesikulkulaitosten ylihallitus.⁷⁸ Viraston vastuulle kuuluivat satamien, rautateiden, lennätinlinjojen, kanavien, sulkujen, siltojen, lauttojen sekä muiden tielaitosten rakentaminen ja korjaus. Myös vanhat tehtävät kuten väylien ruoppaus, koskenperkaus ja järvien laskut säilyivät viraston vastuulla.

78 ibid



65. Kallansillat olivat Kuopion tie- ja vesimestaripiirin suurin tiehanke ja lukeutui myös valtakunnallisesti suurimpien työmaiden joukkoon. Kuva on vuodelta 1947. KUVA: Kuopion museo, kuvaaja Tuttu Jänis

Tie- ja vesikulkulaitosten ylläpidolla oli merkittävä rooli myös hätäaputoimien organisoinnissa. Hätäaputoimien painopiste oli idässä ja pohjoisessa,⁷⁹ jossa niillä pyrittiin estämään 1860-luvun nälänhädän katkerat kokemukset. Työttömien lisäksi työmaille sijoitettiin myös vankeja.⁸⁰

Piiri-insinöörin konttorin toiminta Kuopiossa

Maa jaettiin vesistöalueiden rajojen mukaisesti kuuteen tie- ja vesimestaripiiriin, jotka toimivat piiri-insinöörin johdolla. Kuopion piirin erityispiirre oli runsasmuotoinen ja lukuisten maakannasten rikkoma vesistö.

79 ibid s.145

80 Suomen vankeinhoitoyhdistyksen välitystoimiston kirje piiri-insinööri Karstenille 9.4.1915, KA Joensuu

Vuonna 1860 perustetulla Kuopion piirikonttorilla ei ennen vuosisadan vaihdetta ollut omaa toimitilaa. Piiri-insinööri työskenteli kotonaan ja rakennusmestarit pääsääntöisesti maastossa. Piiri-insinöörin vuokrasi ensimmäisen toimitilan 1900-luvun alussa rautatierakentajilta vapautuneesta huoneistosta, josta se vuonna muutti osoitteeseen Puijonkatu 23.⁸¹

Lääninhallituksen kortteliin vuonna 1914 valmistunut laajennus oli ensimmäinen piirikonttorin käyttöön suunniteltu toimitila. Siellä työskentelivät piiri-insinööri, rakennusmestarit, piirtäjät ja konttoristit. Konttorilla oli oma arkisto ja kassa. Konttorissa hoidettiin piirin hallinnollisia asioita ja laadittiin piirustuksia. Yhteydenpito ylläpidon tapahtui kirjeitse siihen asti, kun piiri-insinööri sai käyttöönsä puhelimen.

81 Kuopion tie- ja vesirakennuspiiri, Kuopion piirin osuus TVL:n 100-vuotis historiikista 1977 ss 8-9

Kanavia, maanteitä ja lentokenttiä

Kuopion läänin tie- ja vesipiirin suurimmat hankkeet liittyivät aluksi kanavien ja vesiteiden rakentamiseen ja ylläpitoon. Suuria kanavatyömaita olivat Taipale, Ahkiolahti, Nerkoo ja Ruokovirta. 1900-luvun alussa yhdellä kanavatyömaalla saattoi olla parhaimmillaan 700 työntekijää 51 eri pitäjstä.⁸²

Savon harva asutus, mäkinen ja vesistön pirstoma maasto asettivat haasteita teiden rakentamiselle. Vuosina 1877-1915 Savon yleisen tieverkon pituus kaksinkertaistui, mutta silti se lukeutui asukasmäärään ja maakunnan pinta-alaan suhteutettuna maan harvimpiin. Vuonna 1915 Savossa oli 1029 siltaa, joista nykyaikaisia rautasiltoja oli kymmenen.⁸³

Kuopiossa suurimman liikenteellisen esteen muodosti Kallavesi, jonka yli rakennettiin rautatiesilta 1900-luvun alussa. Maaherra Gustaf Ignatiuksen voimakkaasti ajama Kallan maantiesilta rakennettiin vuosina 1929-32 osin maapenkereenä ja osin kääntösiltana.⁸⁴ Se aikanaan maamme suurimpia tiehankkeita ja työllisyystyökohteita. Seuraava suuri ponnistus oli Jännevirran ylittävän sillan rakennus vuonna 1951.⁸⁵

TVH ja Kuopion viides piiri

Keisarillisen hallinnon piirteet hylättiin 1920-luvulla, kun keskusvirastosta muokattiin uusi valtionvirasto nimeltään Tie- ja vesirakennushallitus eli TVH. Vuoden 1925 piirija-

ossa maa jaettiin yhdeksään piiriin.⁸⁶ Mikkelin piiri lakkautettiin ja sen toiminta liitettiin Kuopion viidenteen piiriin. Kuopion alaisuuteen siirtyi väkeä, arkistoa ja kalustoa, jota varten toimitiloja piti jälleen laajentaa.

TVH perustettiin vastaamaan autoistumisen tuomiin vaatimuksiin. 1930-luvulla painopiste siirtyi taajamien ulkopuolisten maantieverkostojen rakentamiseen ja ylläpitämiseen. Uutena vastuualueena tulivat myös lentokenttien rakentaminen ja hoito.

Vuonna 1948 yleisten teiden kunnossapito siirtyi kokonaan Tie- ja vesirakennushallitukselle. TVH:n toimenkuva muuttui vähitellen rakentajasta pääurakoitsijaksi, kun yksityiset yritykset hankkivat tienrakennus- ja ylläpitokalustoa.

TVL perustetaan 1964 ja konttori muuttaa

TVH sekä sen alaiset tie- ja vesirakennuspiirit liitettiin vuonna 1964 perustettuun Tie- ja vesirakennuslaitokseen eli TVL:ään. Organisaatiomuutoksessa muodostettiin Savon-Karjalan tiepiiri, joka sai vastuulleen Itä-Suomen tuotantoalueen. Piirikonttori muutti pois lääninhallituksen korttelista vuonna 1964. Sille tehtiin uudet toimitilat osoitteeseen Myllykatu 1-3.

82 Wirilander 2008 op cit ss. 318-319

83 ibid ss 326-328

84 Kuopion tie- ja vesirakennuspiiri op. cit s. 7

85 Mönkkönen 1996 ss. 217-219

86 Mansonen op cit s. 16

66. Oikealla esimerkki Piiri-insinöörin konttorin laatimista suunnitelmista vuodelta 1902. Vuosisadan alussa painopiste oli vesireitien ja kanavien suunnittelussa. 1930-luvulla autoistuminen lisäsi maanteiden ja siltien suunnittelutehtäviä. PIIRROS: Kansallisarkisto, Joensuu (Kuopion tie- ja vesirakennuspiiri)

Ehdotus

Wuotjärven-Syvärin vesijakson
kanavoimiseksi

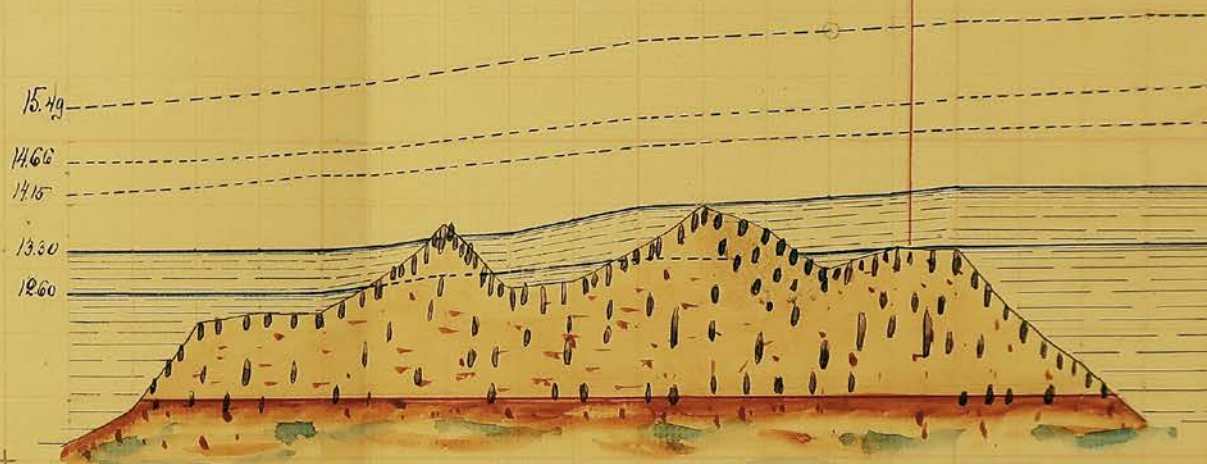
Milsian pitäjässä Kuopion lääninä.

VI d

Leikkaukset Kuopion lääninä.

Kuopiossa 8 p. Tammi 1902
Karl Hahl.

Pituusleikkaus Lastukosken kaivannosta.



Kaivannon pituus 14764 m.
Kaivannon leveys 9.50 m.

Kaivannon syvyys	—	—	1.15	1.36	1.36	1.39	2.75	1.75	1.85	2.35	3.02	1.65	2.05	2.35	2.35	1.25	0.53	—
Wuotjärven korkeus	10.95	"	"	"	"	10.95	"	"	"	"	10.95	"	"	"	"	10.95	"	10.95
Wuotjärven korkeus	10.30	10.30	10.30	10.31	10.31	10.34	10.31	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34
Maanpinnan korkeus	10.30	10.30	10.30	10.31	10.31	10.34	10.31	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34	10.34

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

6.3 Toteutumaton laajennussuunnitelma 1911

Kesäkuussa 1911 Yleisten rakennusten ylihallituksessa laadittiin suunnitelma rakennuksen korottamisesta. Toiseen kerrokseen suunniteltiin työtilat Tie- ja vesirakennushallituksen piiri-insinööreille ja hänen konttorilleen. Suunnitelman laati ylihallituksen arkkitehti Ricardo Björnberg.

Suunnitelmassa toisen kerroksen huoneet on ryhmitelty keskusaulan ympärille. Pohjoispäässä on piiri-insinöörin työhuone sekä arkistosta vastaavan kirjanpitäjän huone. Eteläpäädyssä on suuri piirustussali. Eteisestä on erotettu erillinen valokopiohuone.

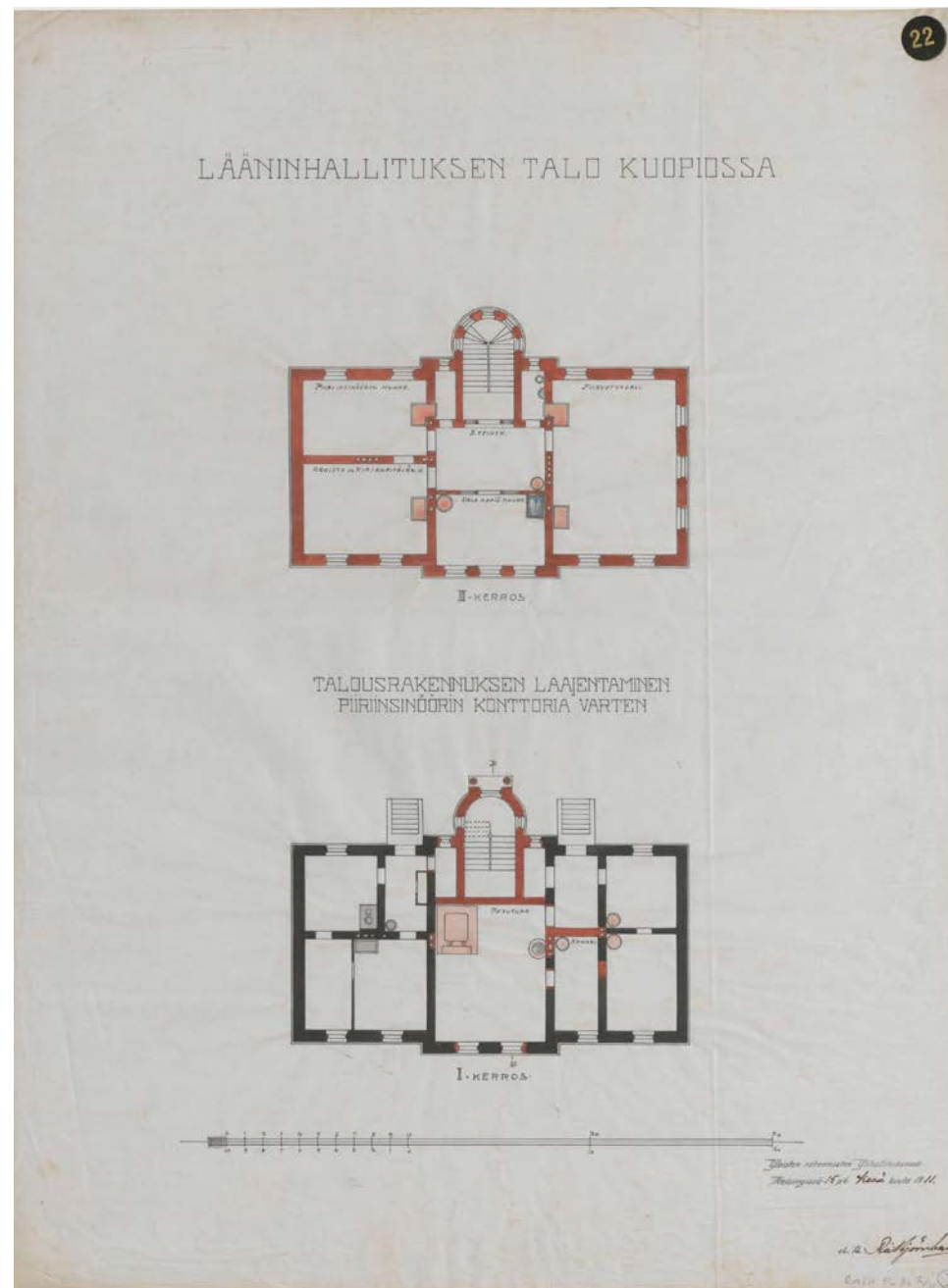
Björnberg piirsi pihan puolelle pyöreän tornimaisen porrashuoneen. Hän sijoitti porrashuoneeseen uuden pääsisäänkäynnin, jonka katosta kannatteli kaksi juhlavaa pilaria. Sisäänkäynti oli maantasossa, josta noustaisiin sisäporrasta pitkin kaikkiin kerroksiin.

Ensimmäisessä kerroksessa olisi tehty vain vähäisiä muutoksia. Uusi porrashuone olisi lyhentänyt leivintupaa ja tuvan perällä ollut varasto olisi yhdistetty tupaan. Ullakolle johtavien portaiden paikalle olisi tehty pieni kamari.

Toisen kerroksen ulkoseinä noudatti alemman kerroksen seinälinjaa. Julkisivujen osalta Björnberg seurasi päärakennuksen käsittelytapaa, jossa ylemmän kerroksen julkisivut olisi rapattu sileäksi. Yläkerran ikkunajako noudatti alakerran rytmitystä lukuun ottamatta keskirisaliittia ja piirustussalia, joihin Björnberg piirsi kolme ikkunaa.

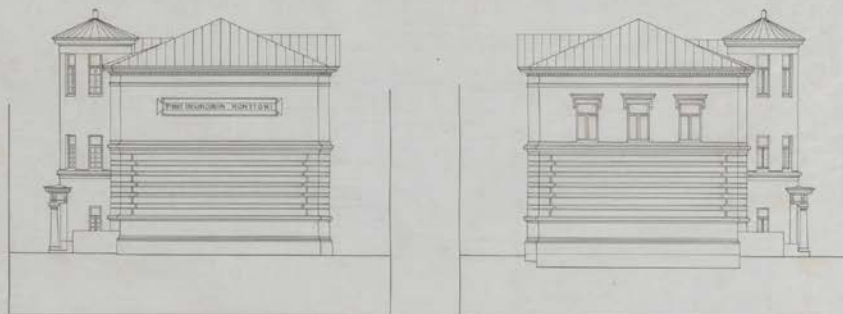
Uusi vesikatto esitettiin toteutettavaksi päärakennuksen tapaan aumattuna harjakatto, jonka keskelle tulisi satulakattoinen poikkiharja. Vesikaton suojiin suunniteltiin tilava käyttöullakko.

Björnberg laati samanaikaisesti myös vastapäisen maanmittaus- ja rakennuskonttorin korotussuunnitelman. Piiri-insinöörin konttorin osalta tätä suunnitelmaa ei toteutettu.

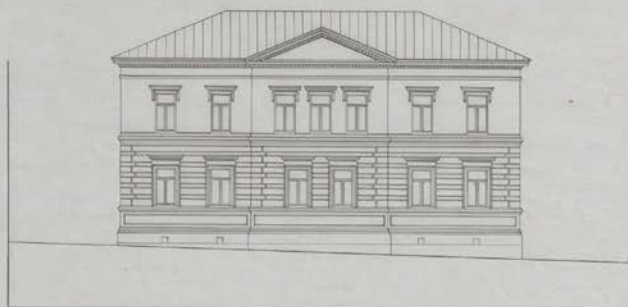


67. Talousrakennuksen laajennussuunnitelma vuodelta 1911. KUVA: Kansallisarkisto.

LÄÄNINHALLITUKSEN TALO KUOPIOSSA



TALOUSRAKENNUKSEN LAAJENTAMINEN
PIIRINSINÖÖRIN KONTTORIA VARTEN



Yleinen rakennus- ja maastokartta
Kansallisen Kartoituslaitoksen
Kartta No. 100. vuosi 1911.

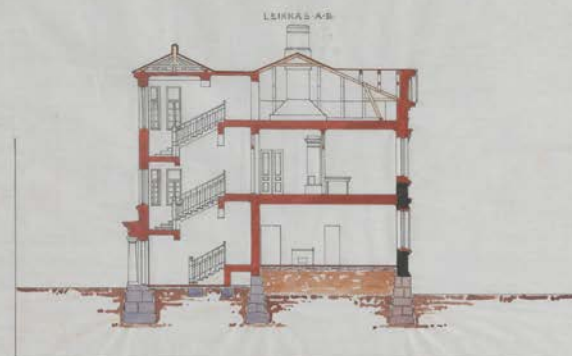
u. a. *R. J. Järvelin*
Kansallisen Kartoituslaitoksen

68. Julkisivusuunnitelmassa tavoiteltiin viristorakennukselta edellytettyä arvokkuutta. KUVA: Kansallisarkisto.

LÄÄNINHALLITUKSEN TALO KUOPIOSSA.



TALOUSRAKENNUKSEN LAAJENTAMINEN
PIIRINSINÖÖRIN KONTTORIA VARTEN



Yleinen rakennus- ja maastokartta
Kansallisen Kartoituslaitoksen
Kartta No. 100. vuosi 1911.

u. a. *R. J. Järvelin*
Kansallisen Kartoituslaitoksen

69. Pyöreä porrashuone istui väkinäisesti Kiseleffin uusrenessanssiarkkitehtuuriin. KUVA: Kansallisarkisto.

6.4 Laajennus 1914

Kolme vuotta myöhemmin Yleisten rakennusten ylihallituksessa laadittiin uusi laajennussuunnitelma. 21. heinäkuuta 1914 päivätyn suunnitelman allekirjoittivat arkkitehti Ricardo Björnberg sekä hänen uusi esimiehensä Wladimir Barmin.

Merkittävin muutos edelliseen vuoden 1911 suunnitelmaan oli pihanpuolen porrashuoneesta luopuminen ja pääsisäänkäynnin sijoittaminen kadun puolelle. Toinen rakennuksen ulkoista hahmoa muuttanut lisäys oli rakennuksen pohjoispäättyyn tehty yksikerroksinen laajennusosa.

Uudessa suunnitelmassa entiseen pyykki- ja leivintupaan tehtiin kaksi uutta hellahuonetta. Leivin- ja pesutoiminnot siirrettiin yksikerroksiseen laajennusosaan, jolla oli oma sisäänkäynti pihan puolella. Laajennusosan lattiakorko tehtiin uuden porrashuoneen tavoin lähelle maan tasoa.

Toisessa kerroksessa piiri-insinöörin konttorin tilajärjestys ei merkittävästi muuttunut vuoden 1911 suunnitelmasta. Porrashuone tehtiin kadun puolelle sisäänkäynnin yhteyteen. Valokopiohuone sijoitettiin pihan puolelle, jonne tehtiin myös etuhuoneellinen vesikäymälä ja ullakolle johtava pieni porraskomero.

Uusi pääsisäänkäynti sai yläpuolelleen toscanalaisten pilastereiden kannattaman palkiston, jossa on triglyfien koristama friisi ja ylimpänä monikerroksinen korniisi. Palkin yläpuolella on voluuttafrontonin suojaama kyltti, johon kirjailtiin kohokirjaimin 'Piiri-insinöörin konttori'.⁷⁰ Muutoin Julkisivujen koristelu jäljitteli pääpiirteittäin päärakennuksen 1880-luvun tyyliä.

Rakennustyöt valmistuivat syksyllä 1914. Urakoitsijana toimi rakennusmestari Juho Härmäläinen ja työtä valvoi Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehti Ilmari Launis. Tarkastuksen teki yliarkkitehti Magnus Schjerfbeck 24.11.1904.⁸⁸

88 Länebyggnadskontorets i Kuopio Berättelse för åren 1914-1916, Kansallisarkisto Joensuu

70. Todennäköisesti Björnbergin tekemä päiväämätön ja signeeramaton luonnos, jossa on tehty laajennus rakennuksen eteläpäättyyn. Vasemmas- ta reunasta poispyyhitty laajennus toteutettiin. KUVA: Kansallisarkisto, Joensuu

71. Talousrakennuksen toteutunut laajennussuunnitelma vuodelta 1914. KUVA: Kansallisarkisto.

72. Talousrakennuksen pohjapiirroksat ja leikkaus vuodelta 1914. KUVA: Kansallisarkisto.

6.5 Toteutumattomat laajennussuunnitelmat 1921

Vuonna 1921 lääninarkkitehti Sigismund von Nandelstadh laati suunnitelman rakennuksen laajentamisesta ja korottamisesta kolmannella kerroksella. Tavoitteena oli sijoittaa piiri-insinöörin asunto konttorin yhteyteen. Hän perusteli suunnitelmaa sillä, että vaunuvajaan suunniteltu autotalli ja kuljettajan asunto tulevat suhteettoman kalliiksi ja tarkoitukseen sopimattomiksi.

Päiväämättömissä luonnospiiirustuksissa⁸⁹ von Nandelstadh sommitteli korotuksen symmetrisesti keskirisaliitin kaksi puolin. Hän piirsi lisäksi rakennuksen eteläpäätyyn kaksikerroksisen laajennuksen, johon hän sijoitti asuntoon johtavan portaan sekä vesikäymälät.

Lennox suunnitelma kehittyi uuteen muotoon saman vuoden joulukuussa. Siinä laajennus olisi sijoittunut konttorirakennuksen pohjoispäätyyn, jonne von Nan-

89 Liitteenä arkkitehdin kirjeessä Kuopion läänin maaherralle 8.12.1921

delstadh suunnitteli pesutuvan jatkeeksi tilavan autovajan toimistoineen. Autovajan yläpuolelle arkkitehti piirsi piiri-insinöörin perheelle kolmen huoneen ja keittiön huoneiston. Asuntoon olisi tullut erillinen porrashuone, jonka sisäänkäynti sijoittui piirustuksessa kadun puolelle rakennuksen luoteisnurkkaan.

Maaherra Gustaf Ignatius ei korkeisiin kustannuksiin vedoten katsonut voivansa tehdä aloitetta asiassa ja näin ollen se jäi toteutumatta.⁹⁰

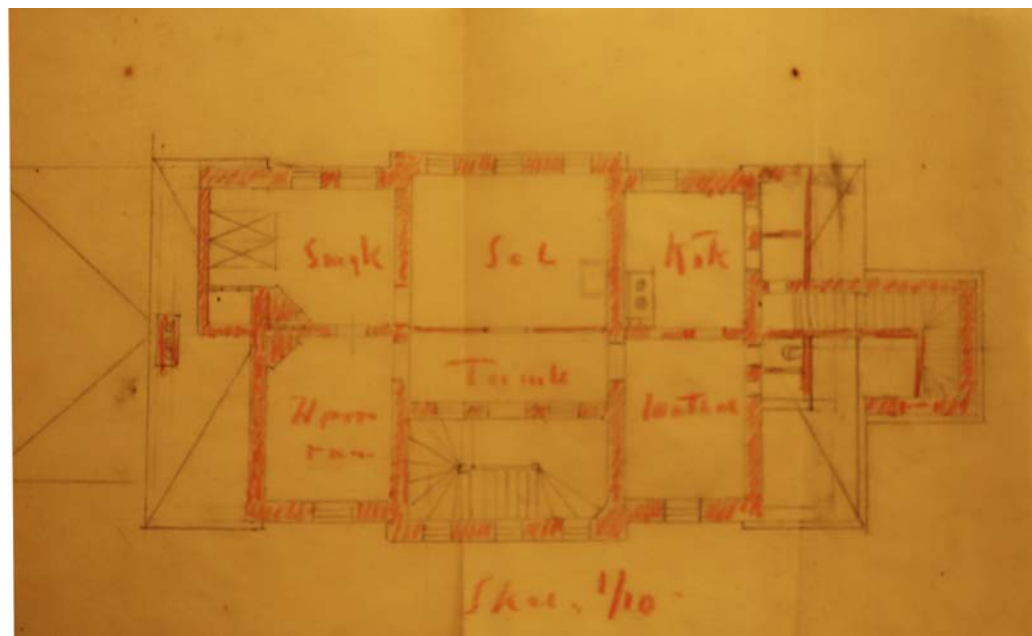
Auton talli ja autonohjaajan asunto tehtiin vuonna 1920 hirsisen talousrakennuksen yhteyteen, entisen vanuvajan ja hevostallin paikalle. Vuonna 1922 saadulla rahoituksella autolle rakennettiin tulenkestävä suoja. Samalla pihalle tehtiin kolmas talousrakennus, joka purettiin vasta 1960-luvulla.⁹¹

90 Maaherra Gustaf Ignatiuksen kirje Tle- ja Vesirakennusten pirikonttorin esimiehelle 28.12.1921, Kansallisarkisto Joensuu

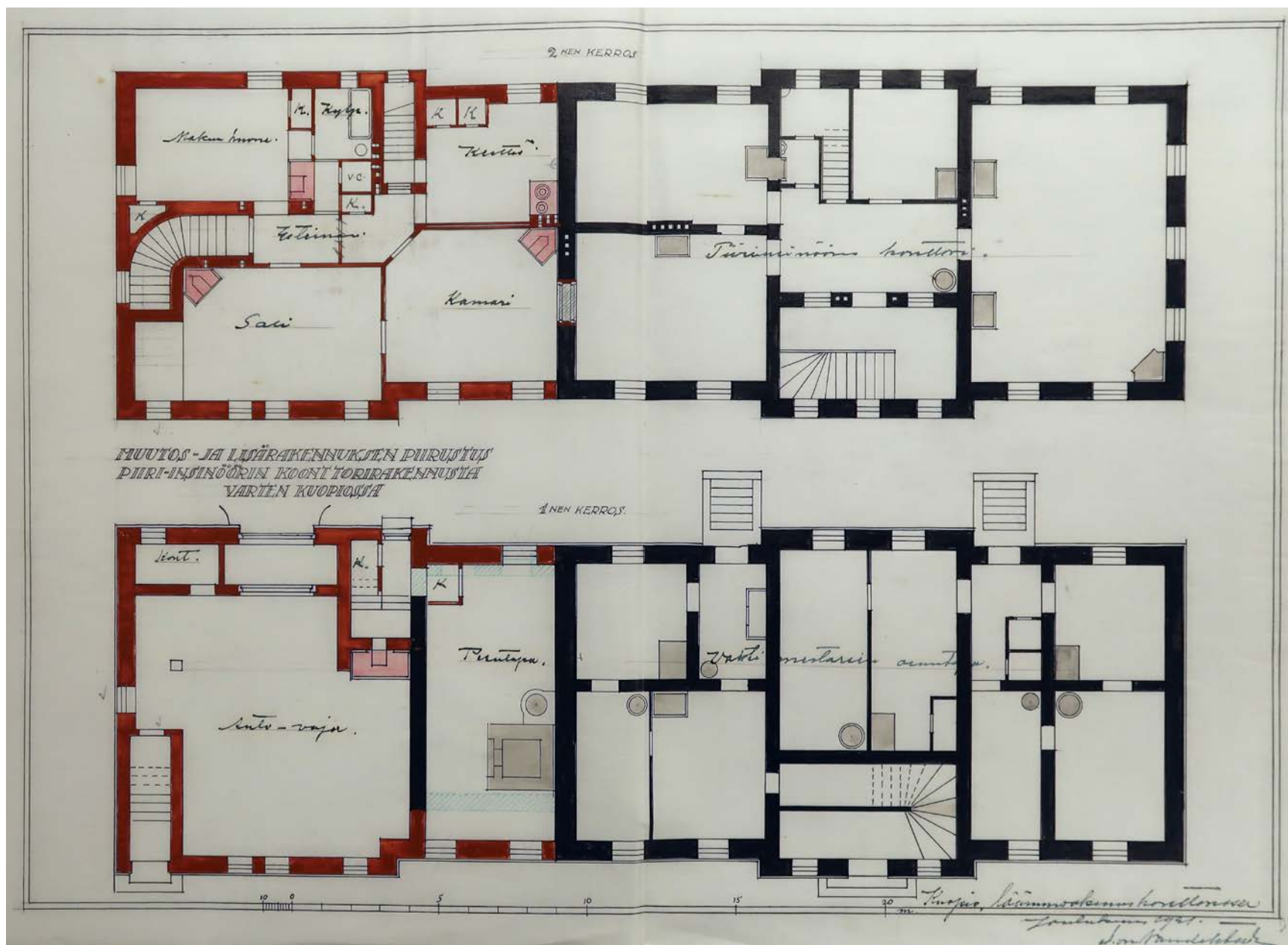
91 Kuopion lääninrakennustoimiston vuosikertomus 1920, Kansallisarkisto Joensuu



73. S. von Nandelstadin päiväamäätön julkisivuluonnos rakennuksen laajentamiseksi. KUVA: Kansallisarkisto Joensuu



74. Edelliseen liittyvä kolmannen kerroksen pohjapiirrosluonnos. KUVA: Kansallisarkisto Joensuu



75. Lääninarkkitehti Sigismund von Nahdelstadhin joulukuussa 1921 päiväämä ehdotus rakennuksen pohjoispäädyn laajentamisesta. Suunnitelma ei edennyt toteutukseen. KUVA: Kansallisarkisto Joensuu

6.6 Ullakon rakentaminen 1931

Piiri-insinöörin konttorin toiminta laajeni merkittävästi vuonna 1925, kun Mikkelin piiriin liitettiin Kuopion piiriin. 1930-luvulla konttorin työmäärää lisäsivät myös uusien maanteiden, siltojen ja lentokenttien rakentaminen.

Seuraava laajennus suunniteltiin ullakolle, jonne johtivat kapeat puuportaat pihan puolella. Suunnitelma sisälsi kaksi piirustussalia, arkiston ja varaston.

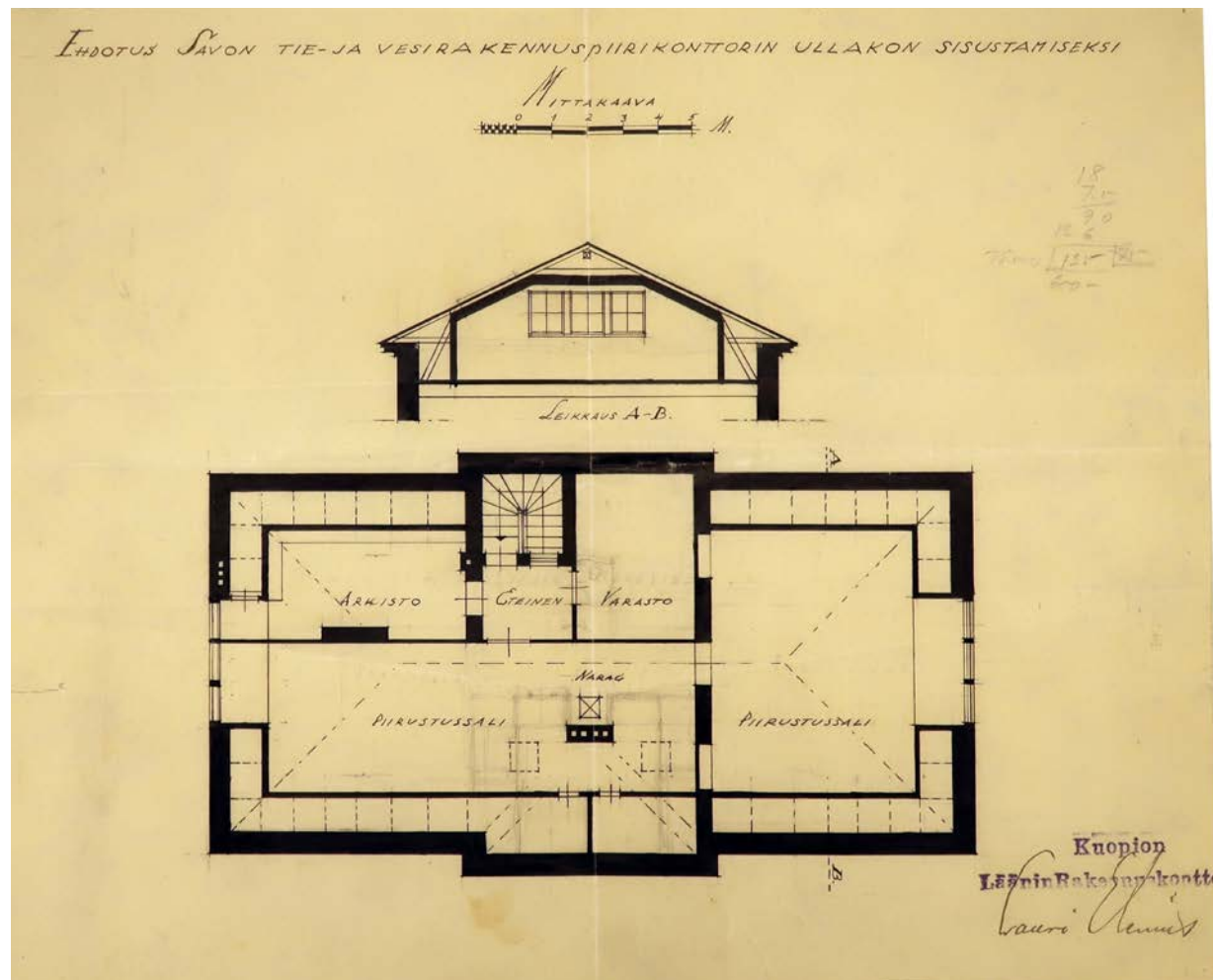
Ensimmäisen version laati Kuopion lääninrakennuskonttorin arkitehti Lauri Elenius. Päiväämättömässä piirustuksessa piirustussalit on mahdutettu olemassa olevan aumakaton alle. Päädyissä huonekorkeus olisi muodostunut erityisen matalaksi ja Elenius joutui sijoittamaan ikkunat syvennyksiin. Suuremman piirustussalin ikkunattomaan keskiosaan arkitehti piirsi kaksi kattoikkunaa.

Yläpohjan eristevahvuus jäi vähäiseksi. Lämmönlähteenä toimi kerroksen keskelle sijoitettu Narag-classic kerroslämmityskattila, joka keveytensä ansiosta ei vaatinut alapuolisten rakenteiden vahvistamista.

Yleisten rakennusten ylihallitus päivitti suunnitelmaa marraskuussa 1931. Helsingissä päivätyssä signeeraamattomassa piirustuksessa aumakatto on muutettu satulakatoksi, jolloin molempiin päätyihin on saatu aiempaa suuremmat piirustussalit sekä niille täyskorkeat ikkunat.

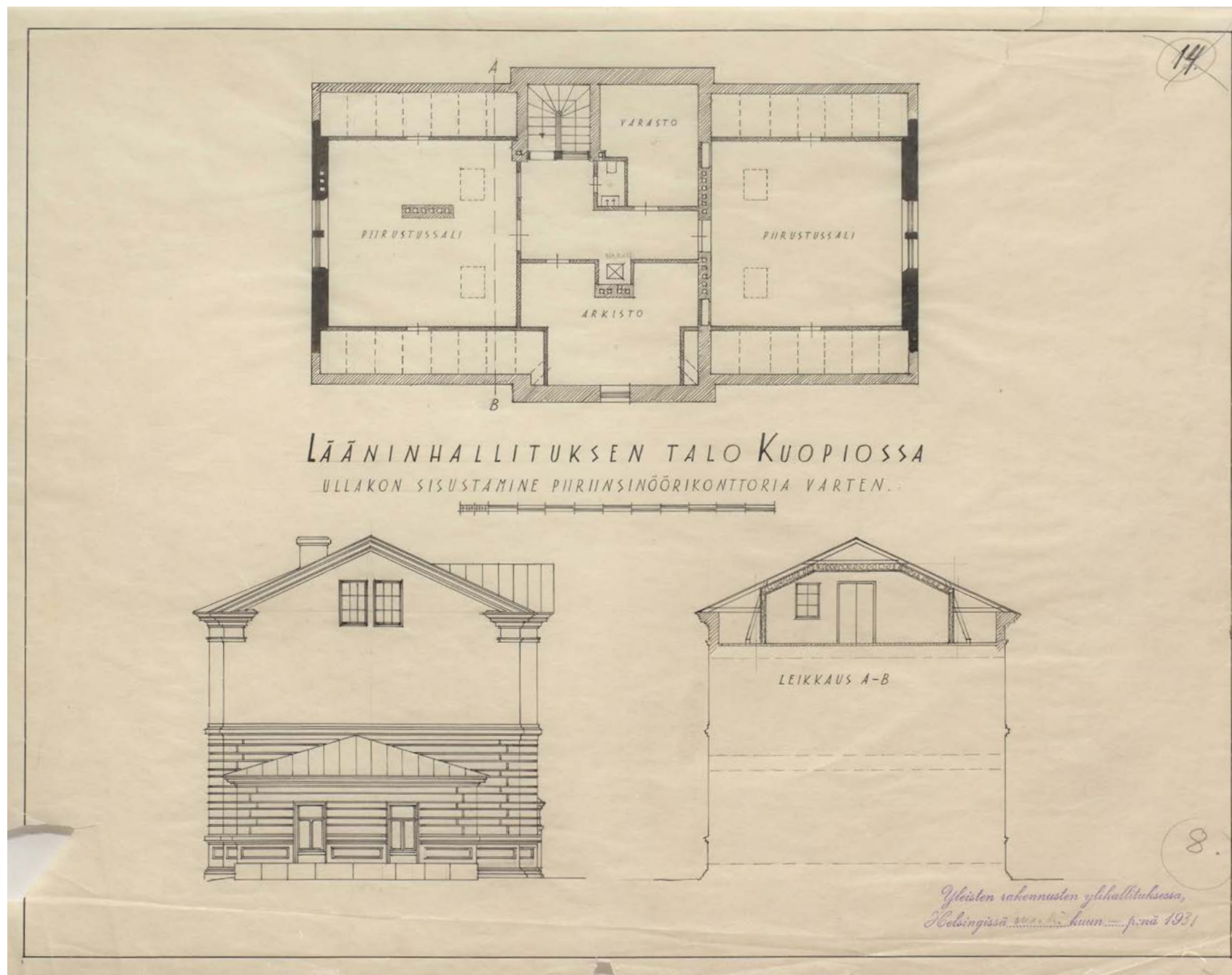
Yläpohjan eristystä on vahvistettu ja Narag-lämmittimelle on tehty suojamuuri. Kattoikkunoita on molemmissa piirustussaleissa kaksi. Arkisto on sijoitettu porrashuoneen yläpuolelle.

Tämä suunnitelma toteutettiin. Päätyjulkisivuissa on edelleen palat purretun aumakaton kattolistaa fragmenttina muutoksesta.



76. Kuopion lääninrakennustoimiston varhaisemmassa versiossa piirustussalit olivat matalia ja päätyikkunat jäivät syvennyksiin. Toteutuessaan suunnitelma olisi säästänyt alkuperäisen aumatun kattomuodon. KUVA: Kansallisarkisto Joensuu

77. Uusi suunnitelma ullakon käyttöönotosta tehtiin Yleisten rakennusten ylihallituksen keskusvirastossa Helsingissä. Katto-
muotoa muuttamalla piirustus-
salit voitiin ulottaa päätyseiniin
asti. KUVA: Kansallisarkisto.



6.7 Pesutupa ja autovaja 1933

Vuonna 1919 Kuopion lääni maaherra Gustaf Ignatius hankki auton Amerikasta. Se oli tarpeellinen pitkien välimatkojen läänissä, jonka ajokelpoinen tieverkko kehittyi nopeasti.⁹²

Lämmin autotalli oli mukana jo vuonna 1921 arkkitehti Sigismund von Nandelstadhin toteutumattomassa laajennussuunnitelmassa. Kuitenkin vielä vuonna 1933 maaherran autoa säilytettiin kylmän ulkorakennuksen vaunuvajassa.

Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehti Ilmari Launis suunnitteli autoa varten laajennuksen rakennuksen pohjoispäädyn yksikerroksiseen pesutupaan. Siipirakennusta jatkettiin ja tila jaettiin kahtia pesutuvan ja autotallin kesken. Vanhaa päätyseinä jätettiin erottamaan pesutuvasta pieni eteinen.

Uusi lattia valettiin betonista siten, että siihen saatiin kaadot lattiakaivoille. Autotallin alle tehtiin betonista valettu huoltomonttu. Pihan puolelle avautuneet sisäänkäynnit poistettiin ja pohjoispäättyyn tehtiin pariovi autotalliin sekä erillinen ovi pesutuvalle. Julkisivumuutoksen rajapinta häivytettiin rappausta jatkamalla.

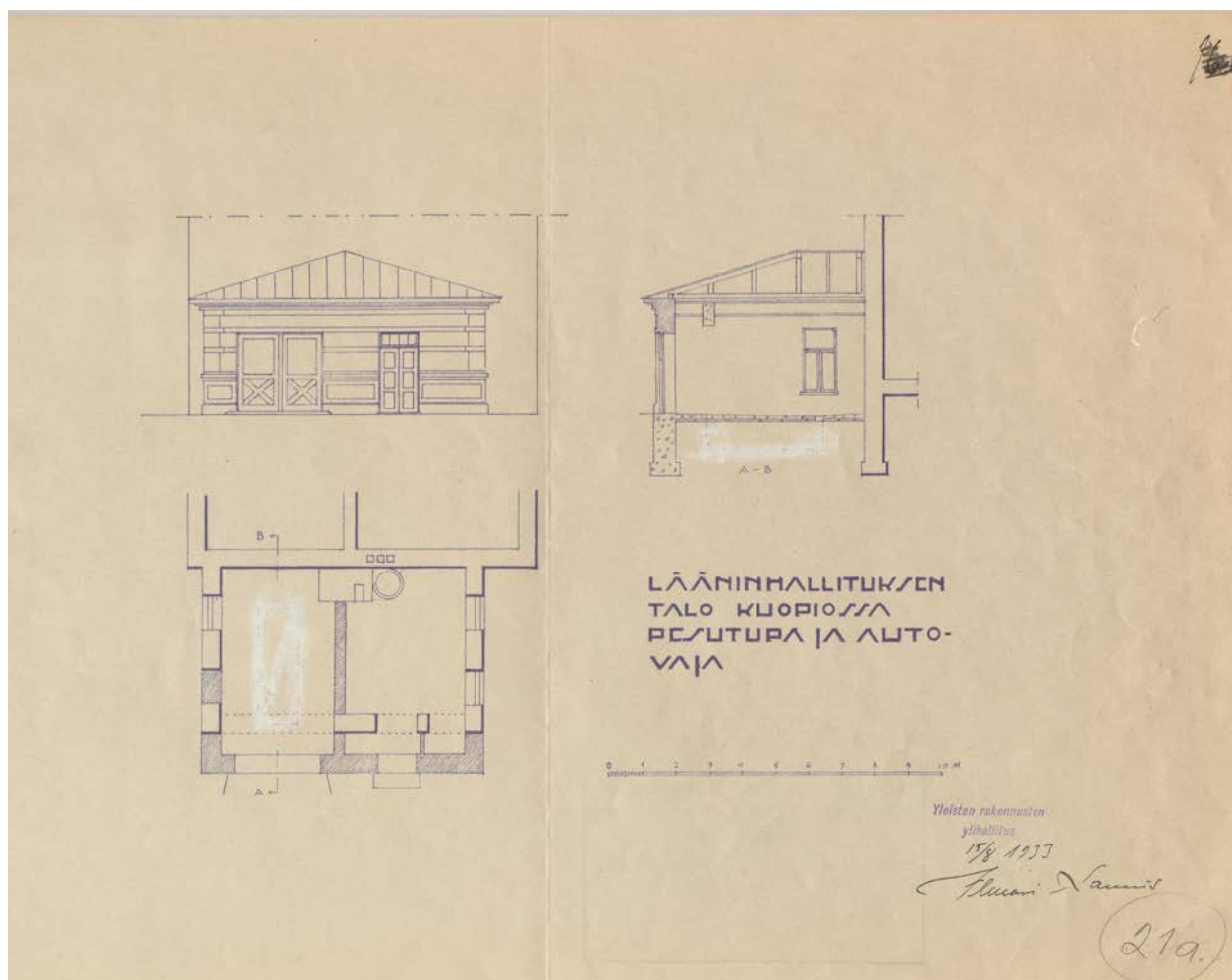
Työ suoritti Kuopion lääninrakennuskonttorin laskuun rakennusmestari Eemil Kilpiö apulaisarkkitehti Aarre Ekmanin (Ekomaa) valvonnassa 29 000 markan kustannuksilla.⁹³

92 Ignatius Heikki, Gustaf Ignatius - Muistiinpanoja ja päiväkirjamerkintöjä, omakustanne, Korpijyvä Jyväskylällä 2004 s. 11

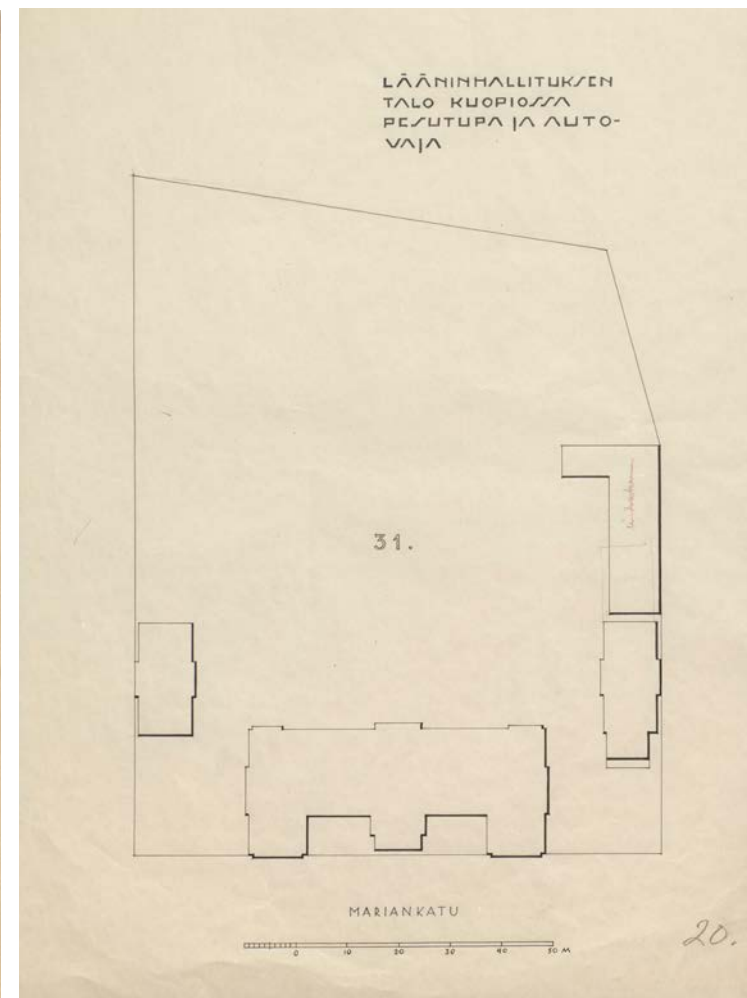
93 Lääninrakennustoimiston vuosikertomukset, KA Joensuu



78. Maaherra Gustaf Ignatius autossaan 1920-luvun Kuopiossa. KUVA: Heikki Ignatiuksen kokoelma



79. Talousrakennuksen pohjoispäättyyn tehtyä yksikerroksista laajennusta jatkettiin metrillä. Alkuperäinen päätyseinä on piirretty pisteviivalla. Laajennuksen tila jaettiin kahteen osaan autotalliin ja pesutuvan kesken. Valkolakalla peitetyn suorakaiteen paikalle tehtiin autotallin huoltomonttu. KUVA: Kansallisarkisto.



80. Arkkitehti Ilmari Launin asemapiiirros, johon on sovitettu autotallin laajennus. L-mallisen ulkorakennuksen edessä oli varastorakennus, jota ei yleensä piirretty korttelin asemapiirroksiin. KUVA: Kansallisarkisto.



81. Näkymä Hallituskadun ja Piispankadun kulmauksesta Kuopionlahden suuntaan 1920-luvun lopulta. Pohjoispäätydyn laajennusosaa ei ole tässä vaiheessa vielä jatkettu autotalliksi. Oikealla Hongan talo. KUVA: Kuopion museo, Lauri Marjanen



82. Näkymä nykyisen Brahenpuiston suunnasta piiri-insinöörin taloa kohti ennen ullakon rakentamista vuonna 1920. Oikealla puolella on hirsirakenteinen kylmä talousrakennus. KUVA: Kuopion museo, Lauri Marjanen

6.8 Asunto-osan rakentaminen 1939

Vuonna 1939 Lääninhallituksen päärakennukseen tehtiin ensimmäinen koko rakennusta koskeva peruskorjaus. Samana vuonna kortteliin rakennettiin lämpölaitos, joka mahdollisti rakennusten siirtymisen puulämmityksestä keskuslämmitykseen. Lämpölaitos sijoitettiin maanmittauskonttorin laajennusosaan, josta lämpö jaettiin maanalaisista kanavia pitkin korttelin rakennuksiin. Konttorirakennus sai myös vesiklosetit.⁹⁴

Piiri-insinöörin konttorin toiminta laajeni ja henkilöstölle tarvittiin lisää tilaa. Sitä saatiin rakennuksen ensimmäisestä kerroksesta, jossa oli tuolloin kolme vahtimestarin asuntoa. Vahtimestareille päätettiin rakentaa pieni asuinkerrostalo konttorirakennuksen jatkeeksi.

Ensimmäisen kerran asunto-osa esiintyy Rakennushallituksen suunnittelijan Onni Ermalan 15. helmikuuta 1939 signeeraamassa asemapiirroksessa. Siinä kaksikerroksinen rakennus sijoitettiin kiinni konttorirakennuksen eteläpäätyyn, josta hirsirunkoinen ulkorakennus merkittiin purettavaksi.

Asunto-osan piirustukset laati arkkitehti Annikki Virtanen, joka keväällä 1939 signeerasi suunnitelmat tyttönimellä Pulkkinen. Työn aloittanut Onni Ermala keskittyi päärakennuksen peruskorjauksen suunnitteluun. Virtasen piirustuksissa on ylijohdaja Väinö Vähäkallion ja yliarkkitehti Martti Välikankaan allekirjoitukset.

Tyylillisesti asunto-osa edusti puhdaslinjaista funktionalismia. Laajennus sijoittui rantaa kohden laskevaan rinteeseen siten, että sen räystäslinja jatkoi konttorirakennuksen kerrosten välistä vaakalistaa. Asunto-osan koristeettomat ja sileäksi rapatut julkisivut eivät muutoin liittyneet konttorirakennuksen muotokieleen.

Asunto-osan perustus ja pieni kellari valettiin betonista. Kantavat ulkoseinät muurattiin täystiilestä siten, että uloimman tiilikerrosten väliin jätettiin eristävä ilmarako. Porrashuoneen sivuseiniä lukuun ottamatta väliseinät tehtiin kevytrakenteisina. Konttorin ja asunto-osan kerroskorkeudet eivät kohdanneet toisiaan.

Asuntoja oli neljä, kaksi molemmissa kerroksissa. Kerrokset olivat identtisiä ja sa-

94 Tarkastuslausunto koneinsinööri Meri Aamutähti 15.1.1942, KA Joensuu



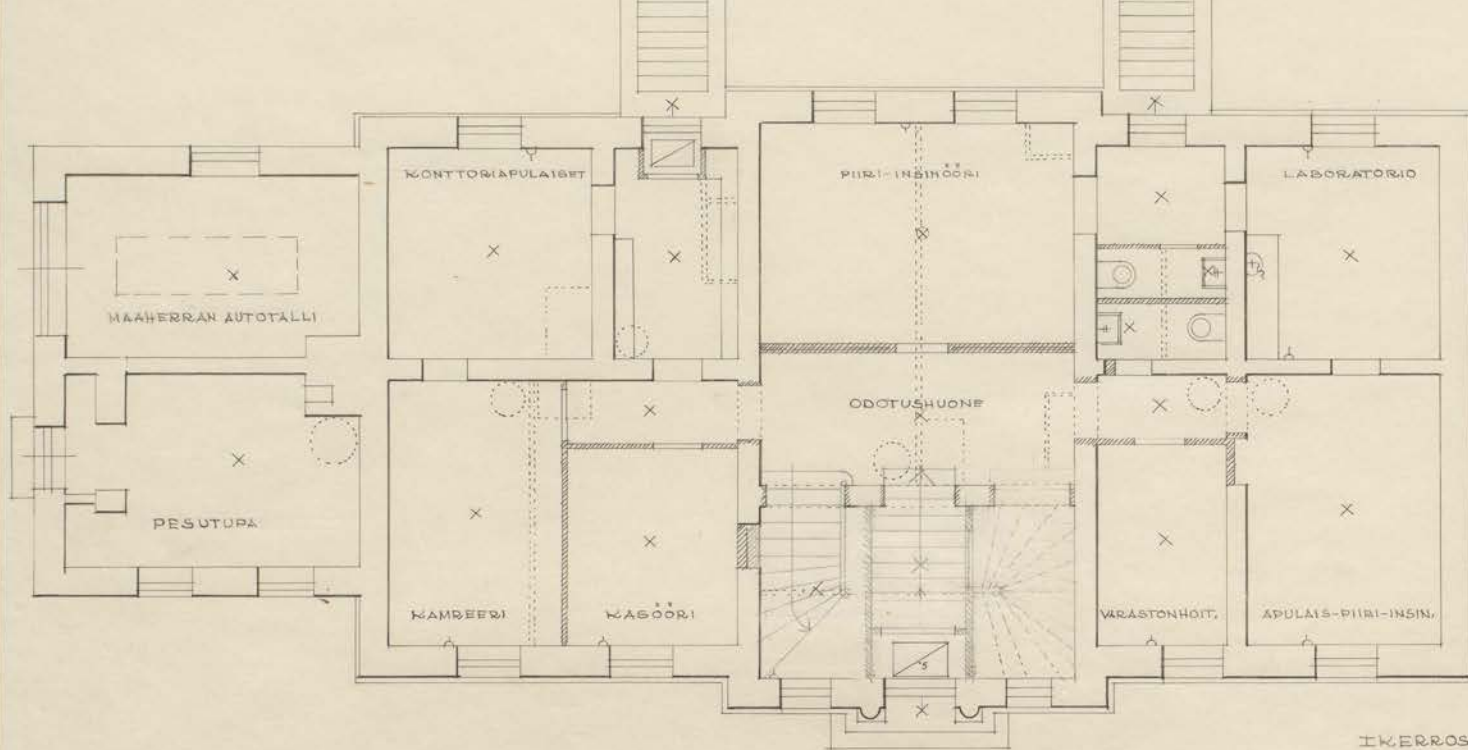
83. Piiri-insinöörin konttori ja sen jatkeelle tehty asunto-osa vuoden 1967 kuvassa. KUVA: Kuopion museo, Matti Räsänen

man kerroksen asuntojen pohjakaaviot olivat toistensa peilikuvia. Asuntojen varustukseen kuuluivat vesikiertoinen keskuslämmitys, sähkö ja vesikäymälät. Asuntoihin ei tehty kylpyhuoneita ja keittiöissä liedet lämpenivät puilla vuoteen 1957 asti. Vahtimestareilta vapautunut konttorirakennuksen alakerta muutettiin Tie- ja vesira-



85. Onni Ermalan asemapiirros vuodelta 1939. KUVA: Kansallisarkisto

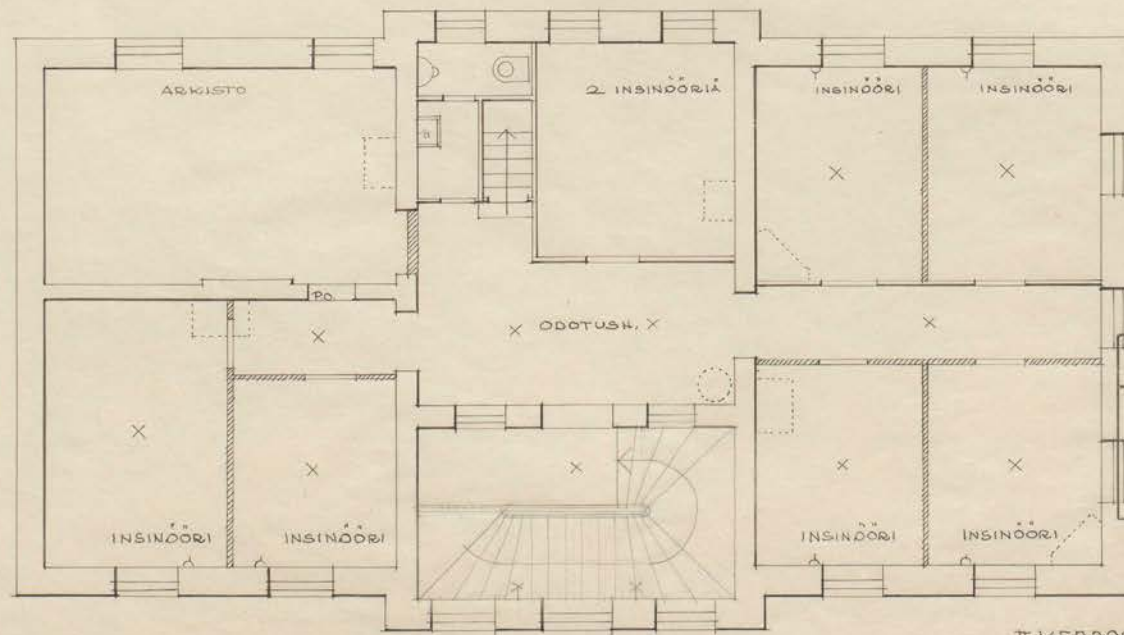
RAKENNUSHALLITUS	KAAVA: 1/500	PURT. <i>Procede</i> HYV.
<i>Kuopion Läänihallitus</i>		OSASTO: <i>S</i>
<i>muutospuhutus</i>		TN: <i>102</i>
<i>asemapiirros</i>		<i>1</i>



86. Vahtimestareiden asunnot muutettiin piiri-insinöörin konttorin toimistokäyttöön. Tiloja jaettiin keveillä väliseinillä erillisiksi toimistoiksi ja väliseiniä aukotettiin keskuskäytävää varten. Tulisijat voitiin purkaa, kun rakennus liitettiin korttelin aluelämpökeskukseen. KUVA: Kansallisarkisto.

LISÄRAKENNUS VAHTIMESTARIEN ASUNTOJA VARTEN.
KTS. PIIRUSTUKSIA 6A JA 6B

I KERROS



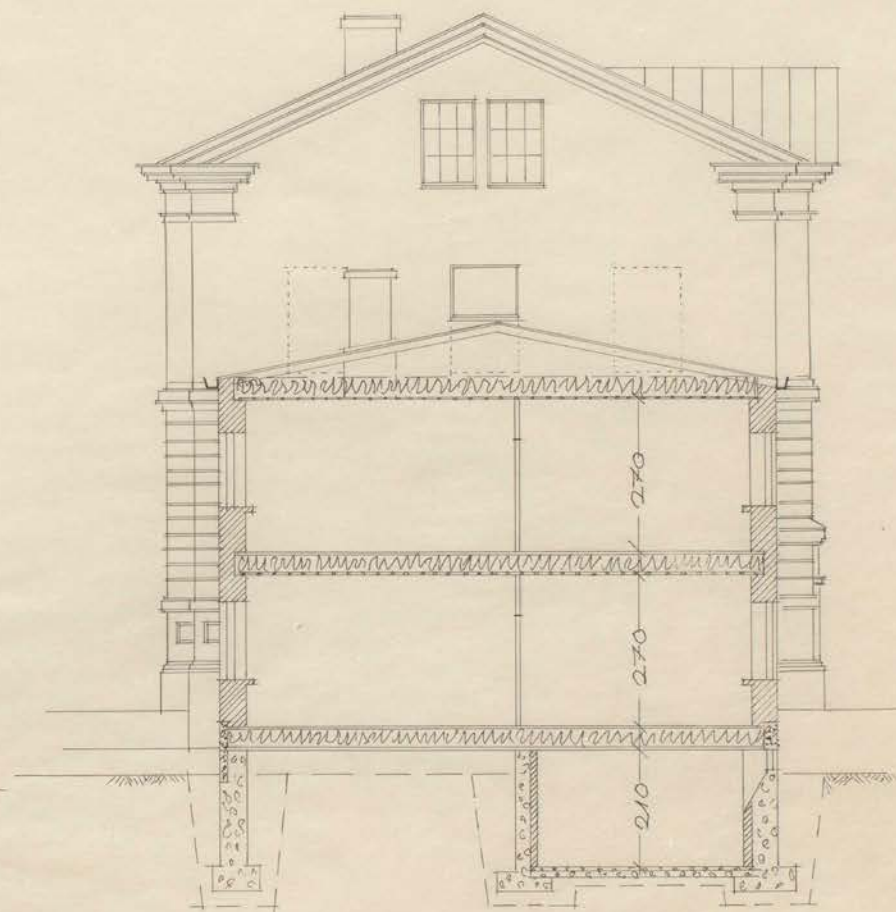
RAKENNUSHALLITUS		KAAVA:	PIIRT. Puhkila
		1/106	HYV.
RUOPION LÄÄNINHALLITUS		OSASTO: S	
SAVON TIE- JA VESIRAK. PIIRIK. KONTTORI		TN: 102	
MUUTOSPIIRUSTUS		PN: 6	

HELSINKI huhti KUUN 26 PÄIVÄ 1939

Sanio Järvelin
Maailman



JULKISIVU PIISPANKADULLE



LEIKKAUS A-B

87. Funktionalistinen asunto-osa oli erillinen rakennus vaikka se rakennettiin kiinni konttorirakennuksen eteläpäätyyn. Piirustuksessa välipohjat on esitetty puurakenteisina. Ne toteutettiin kuitenkin betonista. KUVA: Kansallisarkisto.

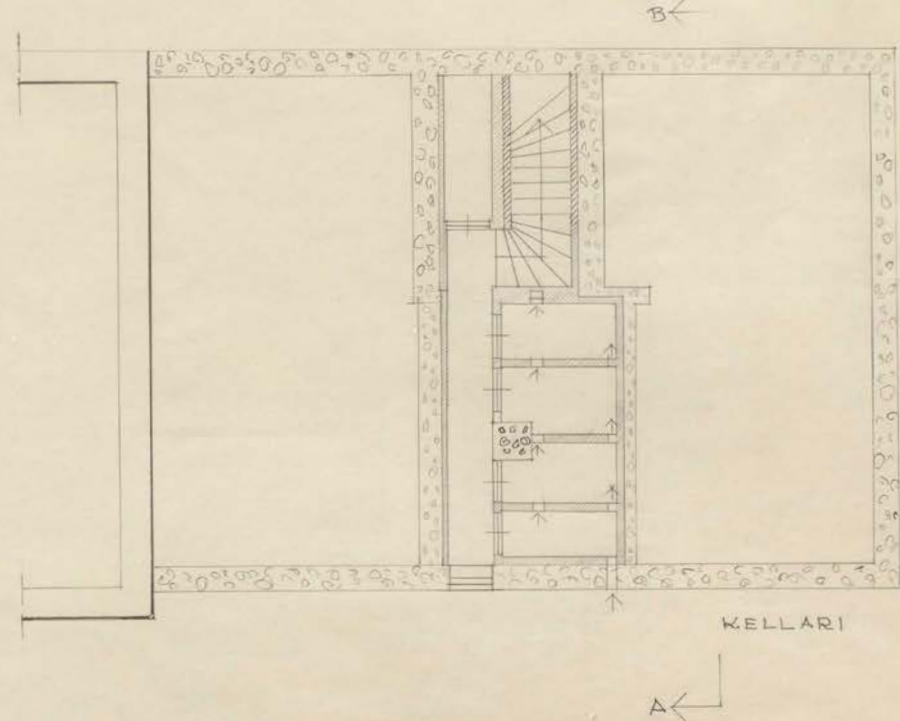
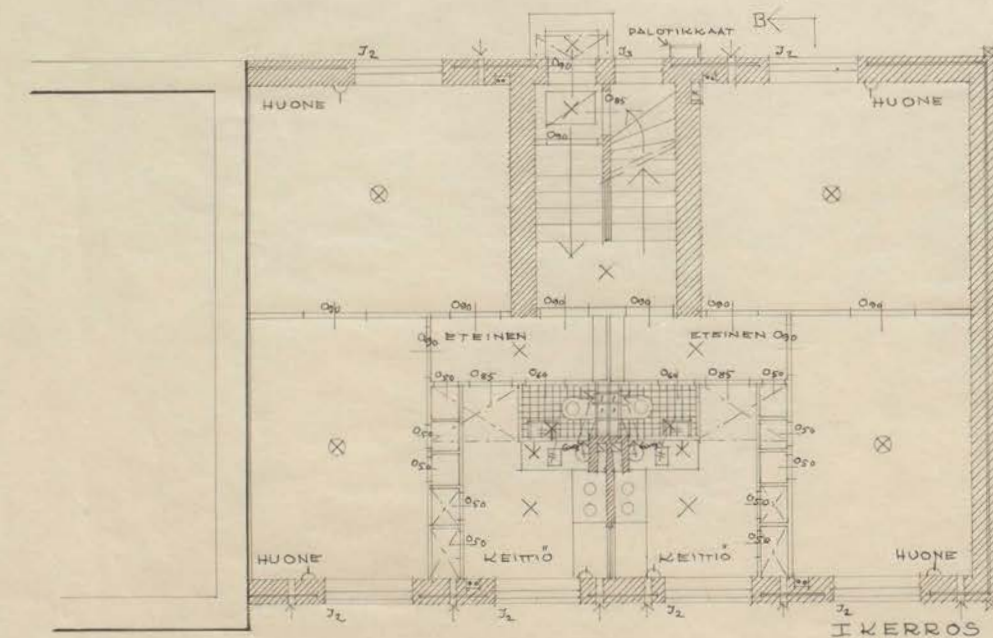
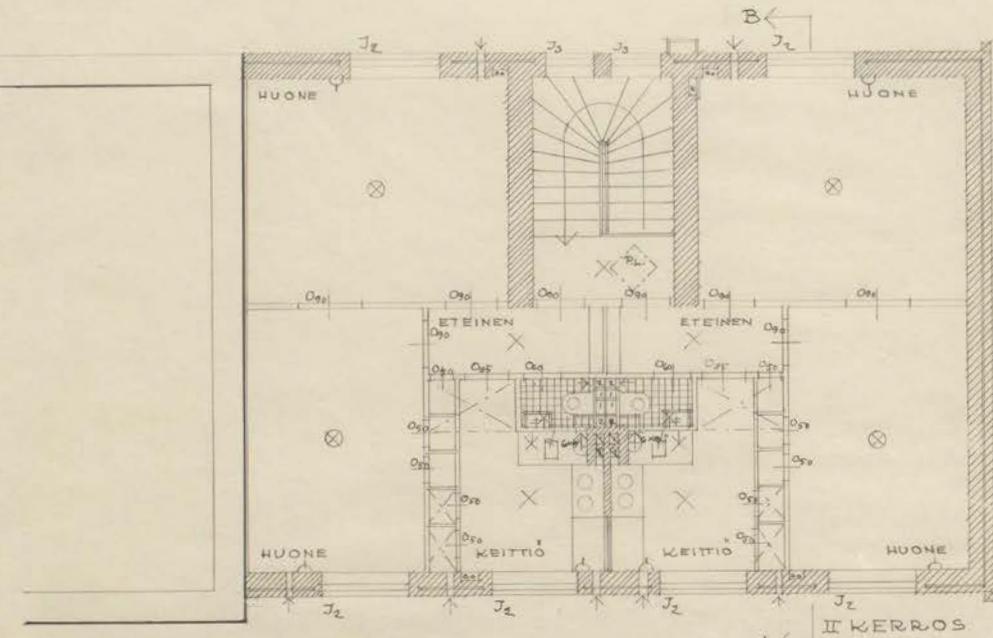
RAKENNUSHALLITUS	KAAVA:	PIIRT. Pulkkinen
	1/100	HYV.
KUOPION LÄÄNINHALLITUS		OSASTO: S
SAVON TIE- JA VESIRAK. PIIRIK. KONTTORI		TN: 102
LISÄRAKENNUS		PN: 6B

HELSINKI

huhti

KUUN 26 p:n

J. J. J.



88. Asunto-osan pohjakaava on moderni. Asuntoihin ei tehty kuitenkaan kylpyhuoneita ja keittiöihin tehtiin puuliedet. KUVA: Kansallisarkisto

RAKENNUSHALLITUS	KAAVA: 1/100	PIIRIT <i>Palkkisen</i> HYV.
KUOPION LÄÄNINHALLITUS		OSASTO: S
SAVON TIE-JA VESIRAK. PIIRIK. KONTTORI,		TN: 102
LISÄRAKENNUS		PN: 6A

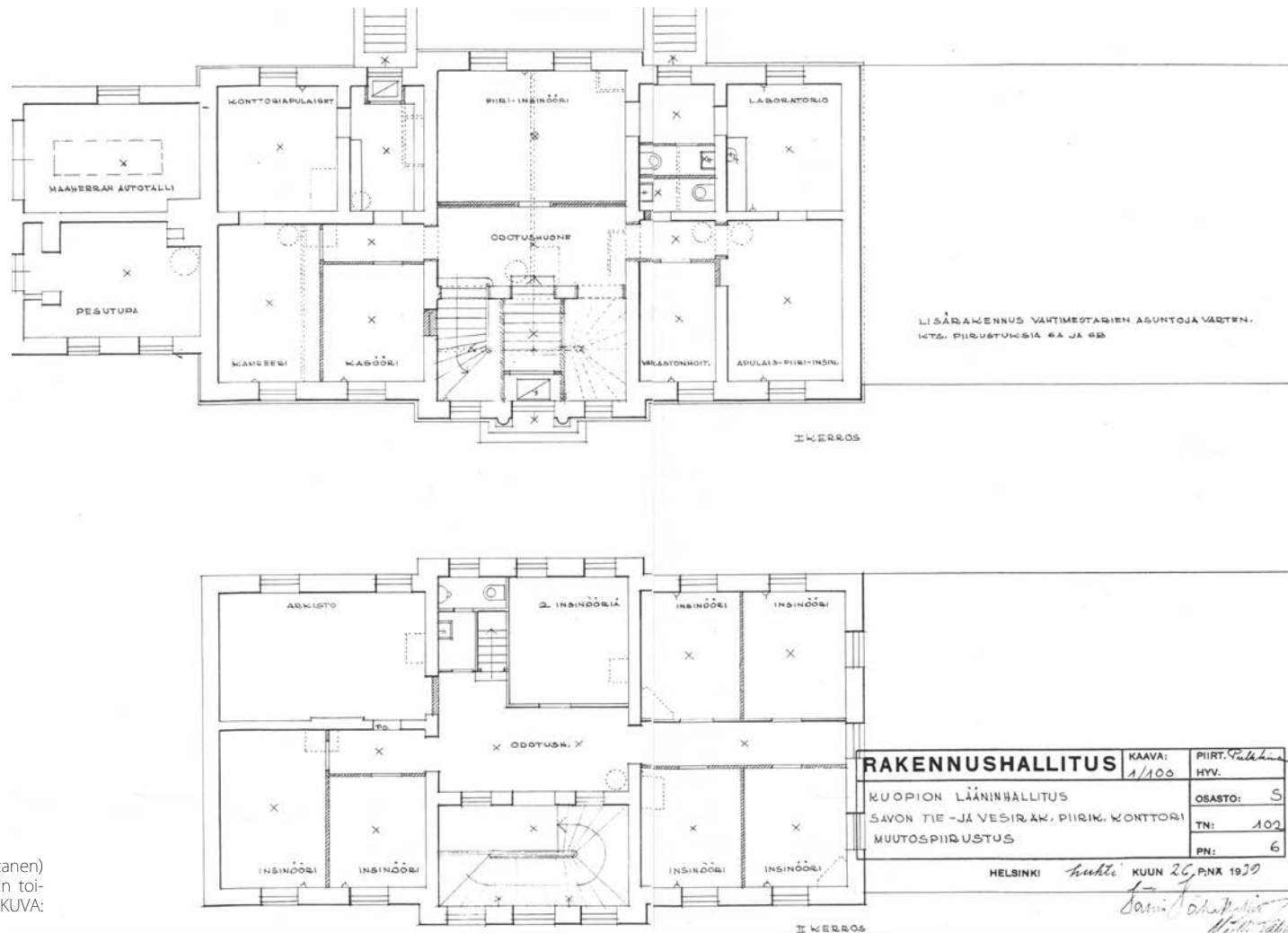
HELSINKI *kuuk.* KUUN 29 P.NA 1939

Jani Järvelin
Matti Palkkisen

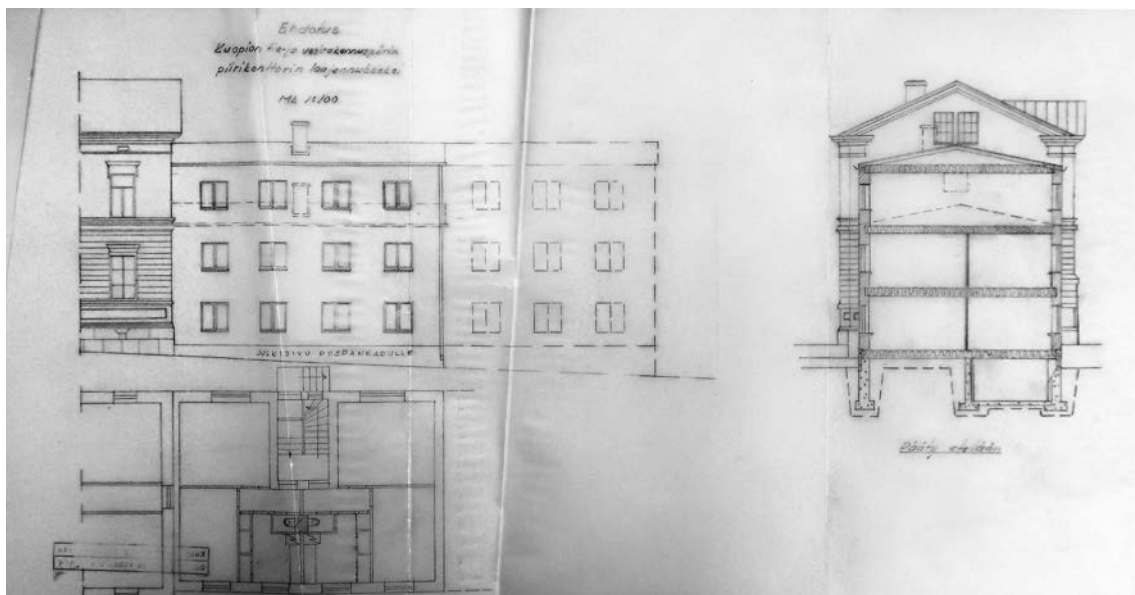
kennuspiiriin konttorikäyttöön. Ensimmäisen kerroksen huoneet ja toisen kerroksen piirustussalit jaettiin keveillä väliseinillä toimistohuoneiksi. Väliseiniä aukottamalla kerrokseen saatiin myös toimistojen reunustama keskuskäytävä.

Valtion virastoille tyypillisen tilahierarkian mukaisesti piiri-insinöörin huone sijoitettiin rakennuksen keskelle. Sen eteen tehtiin odotushuone, joka haarautui molemmin puo-

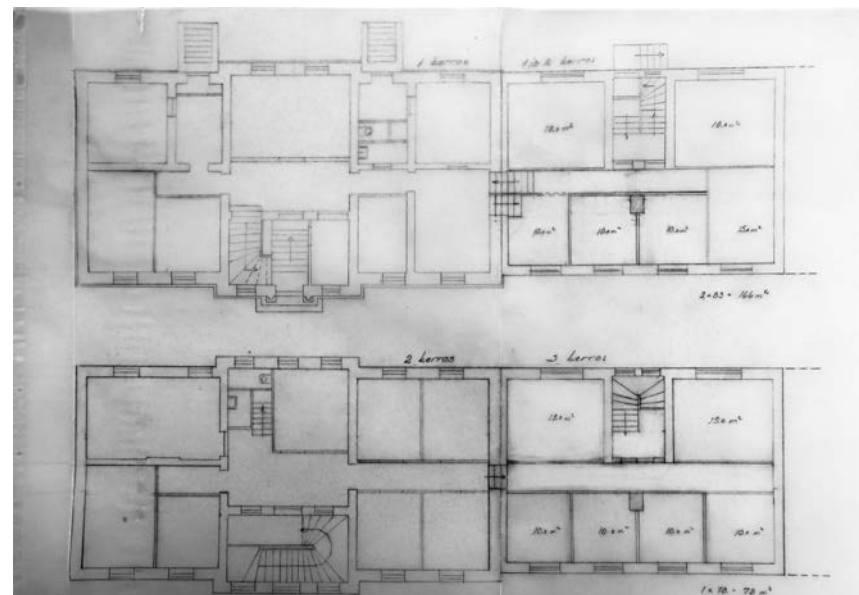
lin toimistoihin johtaviksi käytäviksi. Laboratorioille tehtiin erillinen sisäänkäynti ulkoa. Vastaava tilajärjestys toteutettiin myös toiseen kerrokseen. Kolmannessa kerroksessa ei tietyvästi tehty muutoksia vuonna 1939. Se erillinen porrasyhteys säilyi erillisenä pihan puolella. Eteläpäätyyn määrättiin tehtäväksi poistumistietikkaat. Lopputarkastuksen suorittivat yliarkkitehti Välikangas ja virkaatekevä piiriarkkitehti Aarre Ekomaa 18.9.1939.



89. Arkkitehti Annikki Pulkkinen (myöh. Virtanen) suunnitteli keväällä 1939 konttoriosaan erillisiin toimistohuoneisiin perustuvan tilajärjestyksen. KUVA: Senaatti-kiinteistöt arkisto



90. Vuonna 1962 piiri-insinööri teetti ehdotuksen, joka olisi mahdollistanut viraston pysymisen lääninhallituksen korttelissa. Suunnitelmassa asunto-osaa olisi korotettu ja myöhemmin myös jatkettu kuvan mukaisella tavalla. KUVA: Kansallisarkisto Joensuu



91. Ehdotuksessa konttorirakennus ja asunto-osa olisi yhdistetty ja asunnot olisi muutettu toimistoiksi. KUVA: Kansallisarkisto Joensuu

6.9 Asunto-osan toteutumaton laajennussuunnitelma 1962

1950-luvun lopulla Kuopion tie- ja vesipiirin toimisto kärsi tila- ja väkijoukosta ja sen toiminnat oli hajautettu kolmeen eri osoitteeseen. Lääninhallituksen korttelista ei kuitenkaan haluttu muuttaa pois, koska toimisto teki läheistä yhteistyötä lääninhallituksen muiden virastojen kanssa.

Piiri-insinööri Reino Kajanderin aloitteesta laadittiin laajennussuunnitelma asunto-osan muuttamista toimistoiksi. Ehdotus sisälsi kolmannen kerroksen rakentamisen vahtimestareiden asuntoja varten. Asunto-osan kaksi kerrosta muutettaisiin toimistoiksi ja liitettäisiin sisäportaalla konttorirakennukseen. Piiri-insinöörin suunnitelmassa luonnosteltiin myös asunto-osan jatkaminen.

Suunnitelma ei ottanut tuulta arkkitehti Jussi Lappi-Seppälän johtamassa Rakennushallituksessa. Elokuussa Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön rakennusohjelma-toimikunta tiedusteli, onko rakennus kunnoltaan ja huonejärjestelyltään sellainen, että se voitaisiin tarvittaessa purkaa uudisrakennuksen tieltä.⁹⁵ Ristivetoa syntyi myös piiri-

95 Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön kirje Kuopion lääninhallitukselle 24.8.1960, Kansallisarkisto Joensuu

konttorin pihalla säilyneen varaston kohtalosta. Tähänkin sinänsä vähäpätöiseen asiaan tarvittiin rakennushallituksen johtaja Lappi-Seppälän kannanotto.⁹⁶

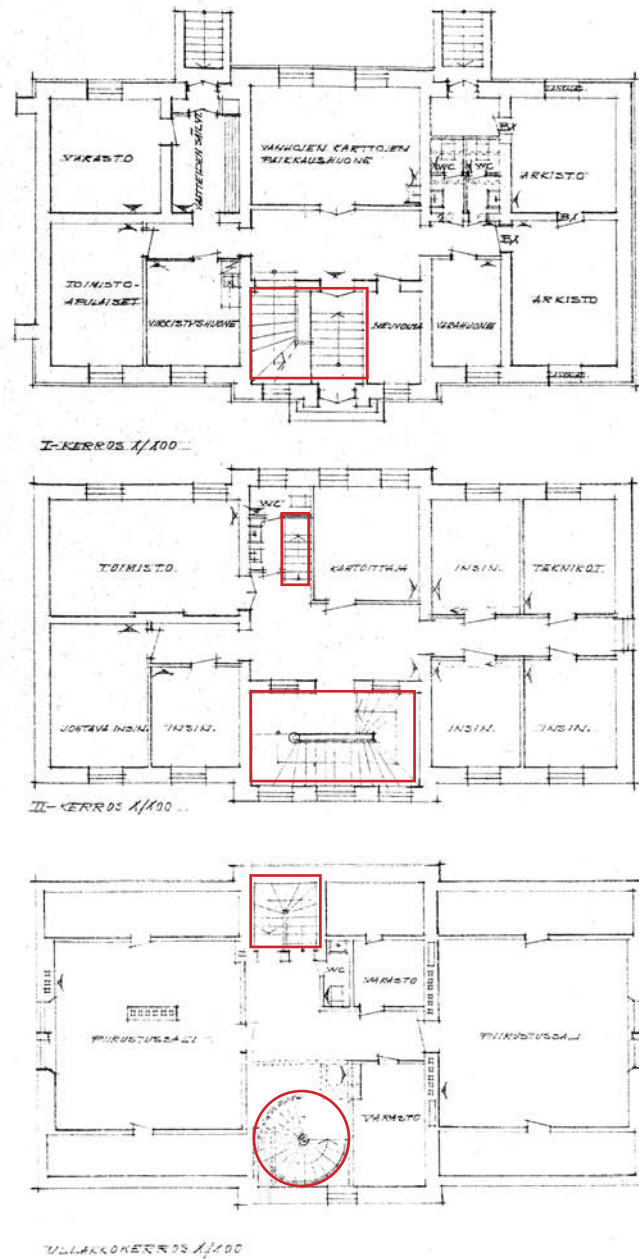
6.10 Muutoskorjaus maanmittauskonttoriksi 1964

TVH:ksi muuttanut Tie- ja vesirakennuspiiri muutti Kuopion seudun Osuuskassalta vuokrattuihin tiloihin syksyllä 1964. Tilalle tuli Kuopion läänin maanmittauskonttorin toimistotoja, joita varten rakennuksessa suoritettiin muutoskorjauksia.

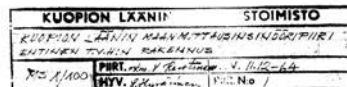
Suurin muutos oli kolmanteen kerrokseen johtavan portaan uudistaminen. Vanha porashuone säilytettiin, mutta se lisäksi pääportaan jatkoksi tehtiin betoninen kierreporras. Kolmannessa kerroksessa välipohja puhkaistiin entisen arkiston kohdalla. Muutoskorjauksen suunnitteli Lääninrakennustoimiston rakennusmestari V. Kautonen ja piirustuksen hyväksyi Viljo Hyvärinen.⁹⁷

96 Rakennushallituksen kirje Tie- ja vesirakennushallitukselle Helsinki 24.4.1963, Kansallisarkisto Joensuu

97 Museoviraston suojelukohteiden seuranta



92. Vuoden 1964 korjauksen suurin muutos oli kolmannen kerroksen johtavan portaan uusiminen (portaata kuvassa korostettuna). Vanha porras säilyttiin. KUVA: Museoviraston suojelukohteiden seuranta



93. Julkisivut puhdistettiin ja maalattiin vuonna 1976. KUVA: Kuopion museo, Sakari Martikainen

1970- ja 1980-luvuilla C-talon kaksi ensimmäistä kerrosta olivat Vesipiirin toimistokäytössä. Kolmannen kerroksen piirustussalit oli jaettu toimistoiksi ja niitä käytti Metsähallitus. C-talo oli pidetty toimitila puistomaisen ympäristön, virastojen välisen yhteistyön ja runsaan pysäköintitilan ansiosta.⁹⁸

6.11 Julkisivumaalaus 1976

Vuonna 1976 maalattiin koko C-talon eli konttorirakennuksen ja asunto-osan rapatut julkisivut. Toimenpiteen suunnitteli Kuopion ja Pohjois-Karjalan piirirakennustoimisto ja sille myönnettiin rakennuslupa 7. kesäkuuta 1976.⁹⁹

Rakennuksen yleisväriksi tuli vaalea keltainen. Uusi väritys korosti hienovaraisesti rakennuksen valkoiseksi maalattuja ikkunaympäristöjä ja listoituksia. Ikkunoiden, ovien ja muiden puuosien siniharmaa väri vaihtui punaisenruskeaan. Vuoden 1976 väritys vastaa C-talon nykyistä väritystä.

98 Porttikivi Reijo, haastattelu 30.1.2019

99 Senaatti-kiinteistöt, arkisto



95. Puhdistettu julkisivu odottaa maalausta kesällä 1976. KUVA: Kuopion museo, Sakari Martikainen



96. Maalattu julkisivu elokuussa 1976. KUVA: Kuopion museo, Helena Rieki

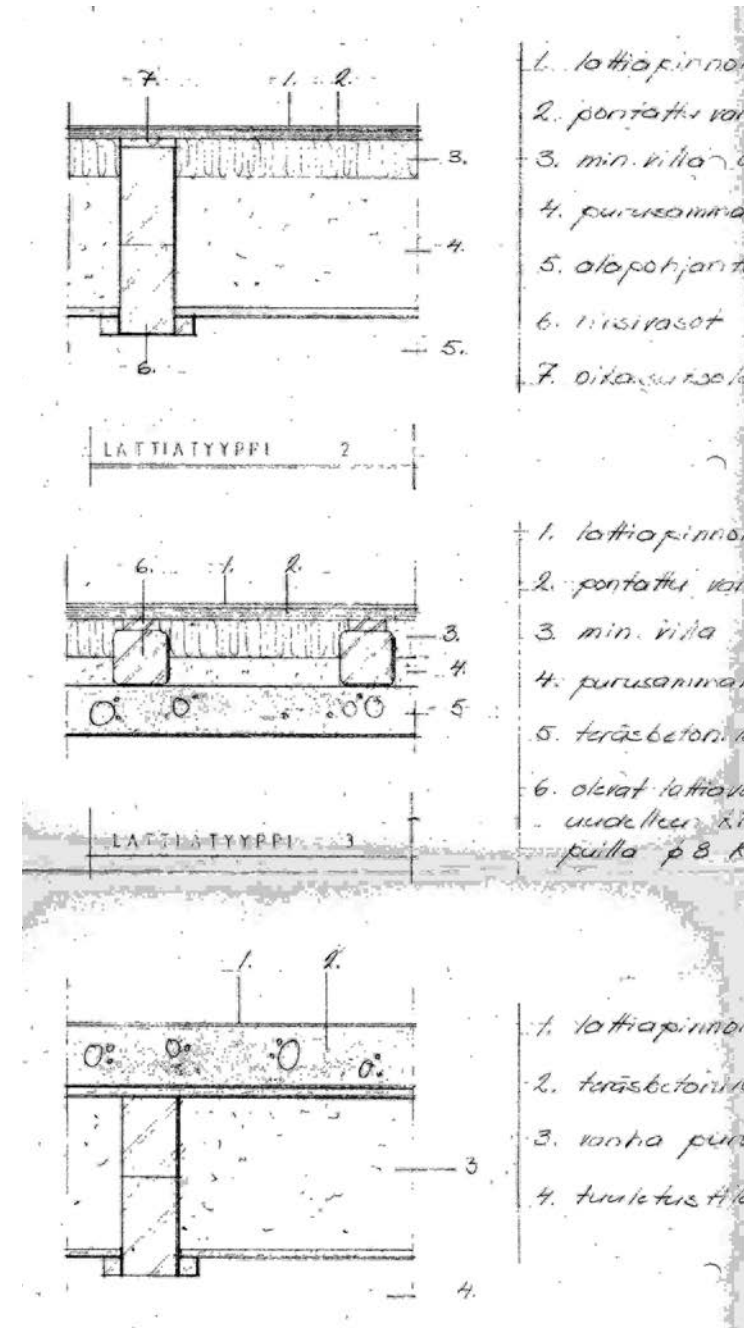
6.12 Asunto-osan korjaus ja sähköverkon uudistaminen 1978

Seuraavan vuonna toteutettiin Kuopion ja Pohjois-Karjalan piirakennustoimiston suunnittelema asunto-osan korjaus. Signeeraamattomat piirustukset on päivätty 19. kesäkuuta 1978. Korjauksessa uusittiin asuntojen sisäpintoja. Tilamuutoksia ei tehty. Korjauksen yhteydessä koko C-talon sähköjärjestelmää täydennettiin ja rakennukseen tehtiin uusi televerkko. Nämä muutokset suunnitteli Sähköinsinööritoimisto E. Pitkänen & Kumppani.

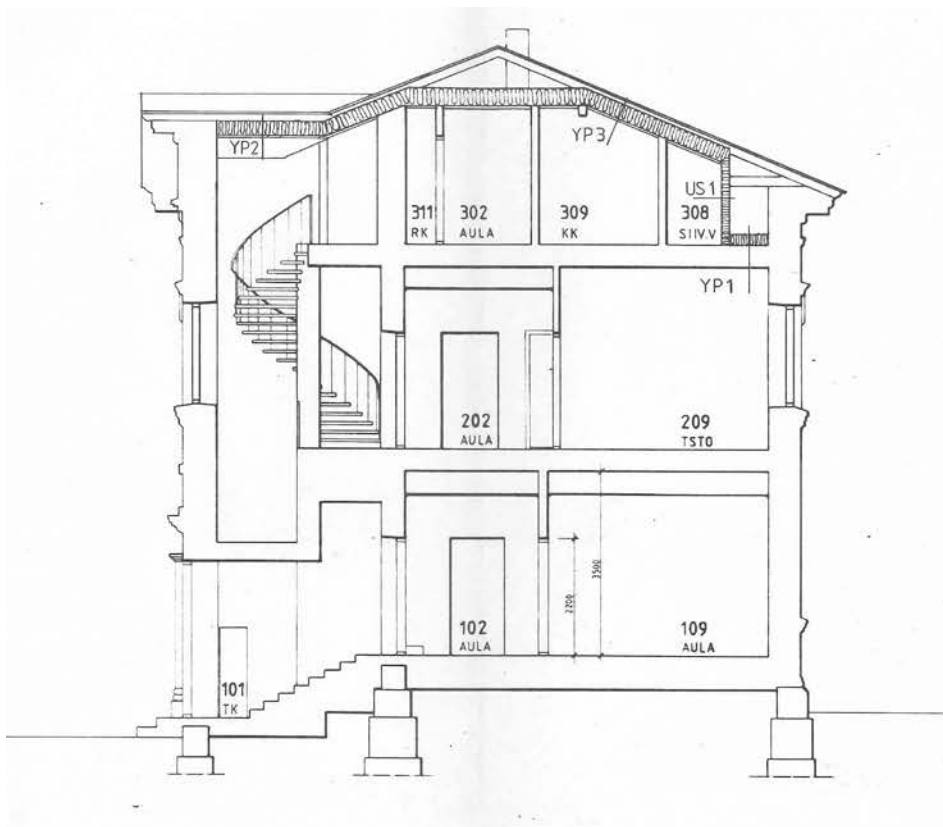
6.13 Konttoriosan peruskorjaus 1986

Vuonna 1986 C-talon konttoriosaan tehtiin peruskorjaus. Sen tilat olivat tuolloin maanmittaustoimiston käytössä.¹⁰⁰ Peruskorjauksessa korjattiin rakenteita, uudistettiin toimistotiloja ja tehtiin koneellinen ilmanvaihto. Peruskorjaus käsitti konttorirakennuksen kaikki kolme kerrosta. Autotalli ja asunto-osa jätettiin peruskorjauksen ulkopuolelle.

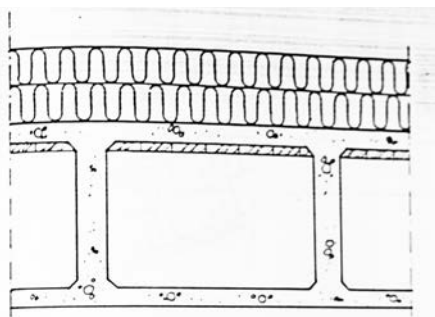
100 Juvonen Markku, haastattelu 22.3.2019



94. Vuoden 1986 peruskorjauksessa löydettiin kolme erilaista alapohjatyyppeä, jotka tässä vaiheessa säilytettiin ja lisäeristettiin. KUVA: Senaatti-kiinteistöt arkisto



97. Leikkaus, jossa esitetään yläpohjan eristäminen. Kierreporras on lisätty vuonna 1964. KUVA: Senaatti-kiinteistöt arkisto



98. Toisen ja kolmannen kerroksen välipohja (YP 1) on betonista valettu ripalaatta vuodelta 1933. Kan-
nen valua tukenut laudoitus on jätetty rakenteen sisään. Ullakkolaiiossa laa-
tan päälle no laitettu kivi-
villaeriste. KUVA: Senaatti-
kiinteistöt arkisto

Peruskorjauksen suunnitteli kuopiolainen Arkkitehtitoimisto Jaakko Laitinen Ky. Rakennesuunnittelusta vastasi Rakennusinsinööritoimisto Asko Tiihonen, LVI-suunnittelusta Insinööritoimisto Olof Granlund Ky ja sähkösuunnittelusta Insinööritoimisto Tauno Nissinen Oy. Rakennuttaja toimi Kuopion ja Pohjois-Karjalan piirirakennustoimisto edustajanaan rakennuspäällikkö Pekka Vantila. Rakennuslupa hyväksyttiin 23.6.1986.

Tilamuutokset olivat vähäisiä ja perustuivat lähinnä talotekniikan muutoksiin. Alakerran erillinen laboratorio palautettiin muiden tilojen yhteyteen. Keveitä väliseiniä purettiin ja rakennettiin uudelleen teräsrunkaisina, tiilistä muurattuna ja puurunkaisina.

Kaikki ikkunat uusittiin alkuperäisiä vastaavilla karmi- ja puitejaoilla. Uudet ikkunat olivat sisäänpäin avautuvia kaksilasisia puuikkunoita, joiden sisäpuutteisiin asennettiin kaksinkertainen umpiolasi. Vanhat ulko-ovet kunnostettiin ja niiden helotusta täydennettiin. Myös vanhat väliovet karmeineen, listoineen ja lasituksineen kunnostettiin.

Ensimmäisen kerroksen lattiat purettiin kantavia palkkeja myöten. Rakenneavauksissa löydettiin kolme erilaista alapohjarakennetta, jotka säilytettiin. Vanha purusammaltäyte jätettiin paikoilleen ja eristystä täydennettiin lasivillalla. Alapohjan tuuletusta parannettiin perustuksen tuuletusaukkoja avaamalla.

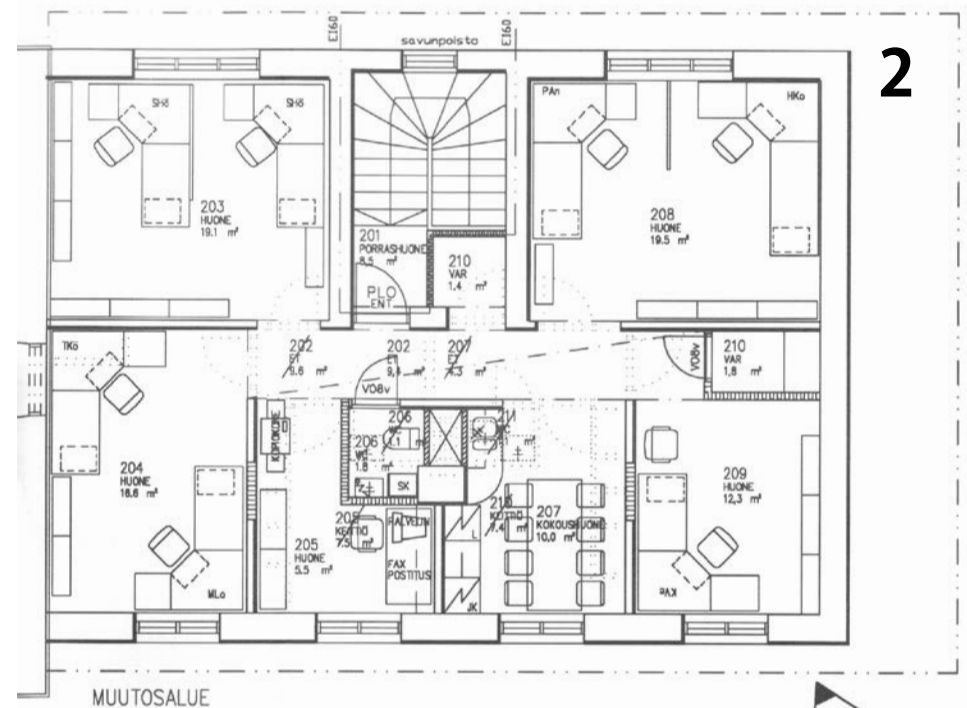
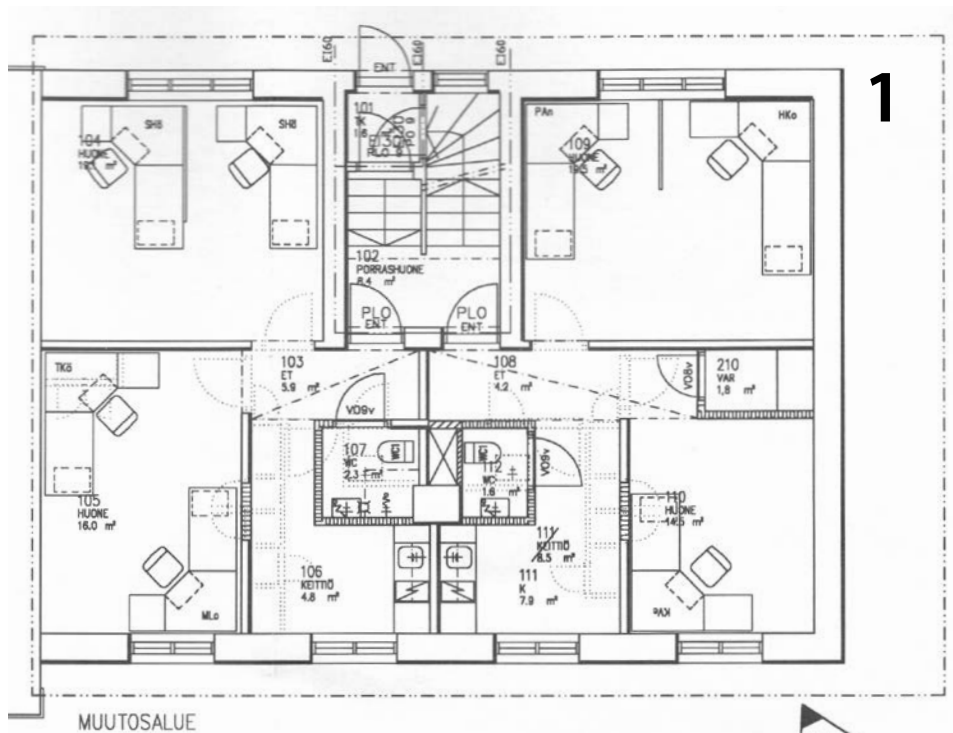
Kolmannessa kerroksessa uusittiin kaikki yläpohjan ja kylmän ullakon vastaiset rakenteet. Vanhat kattoikkunat korvattiin avattavilla kattoikkunoilla.

Uusi ilmanvaihtokonehuone rakennettiin kolmannen kerroksen porrastasanteelle. Ilmanvaihdossa hyödynnettiin vanhoja muurattuja lämmityshormeja. Koko lämmitysjärjestelmä patteriverkkoineen uusittiin. Samoin uusittiin vesi- ja viemäriverkko runkoliittymään asti sekä vesikalusteet.¹⁰¹ Putkituksia sijoitettiin käytävien ja aputilojen alas laskettujen kattojen suojiin.

C-talon sähköjärjestelmä uusittiin B-talossa sijainneesta pääkeskuksesta eteenpäin sähkökalusteineen ja valaisimineen. Myös rakennuksen ATK-verkko, turvajärjestelmä, puhelin- ja antenniverkko uusittiin.¹⁰²

101 Insinööritoimisto Olof Granlund Kuopion virastotalot C-rakennus, LVI-työselitys 15.5.1986

102 Insinööritoimisto Tauno Nissinen Oy, Kuopion virastotalot C-rakennus Sähkötyöselitys 29.5.1986



99. C-talon asunto-osassa tehtiin vuonna 2006 muutos toimistotilaksi. Suurimmat muutokset kohdistuivat keittiöihin. Ensimmäisen kerroksen tilajärjestystä muutettiin toisen kerran 2010-luvulla. KUVA: Senaatti-kiinteistöt arkisto

Rakennuksen sisäväriyys yhtenäistettiin valkoisen, harmaan ja ruskean taitetuista sävyistä. Tiloja yhdistävä koriste-elementti oli seinien yläosaa kiertävä punaruskea raita. Lattiat päällystettiin harmaalla ja ruskealla linoleumilla. Sisäovet maalattiin valkoisiksi. Lattialistat uusittiin alkuperäisiä listamuotoja mukaillen.¹⁰³ Toimisto- ja keittiökalusteet uusittiin.

Vesikate ja sadevesijärjestelmä uusittiin. Uusi katto tehtiin sileästä sinkitystä käsin saumatusta 0,5 mm teräspellistä, joka maalattiin mustaksi. Sisäkäyntikatosten puuosat uusittiin alkuperäisten teräskannattimien varaan. Eteläpäätyyn tehtiin ullakolta asunto-osan katon kautta johtava teräsrunkoinen hätäpoistumistie.¹⁰⁴

103 Arkkitehtitoimisto Laitinen Ky, Kuopion virastotalot C-rakennus Väriyysuunnitelma 21.4.1986

104 Arkkitehtitoimisto Laitinen Ky, Kuopion virastotalot C-rakennus Rakennustyöselitys ja viitatut piirrokset 25.5.1986

6.14 Alapohjarakenteiden korjaus 1998

1990-luvun alussa rakennuksessa toimi ympäristövirasto ja lääninhallituksen liikenneosaston lupapalvelut.¹⁰⁵ Rakennus vapautui kesällä 1997 C-talo ja sitä tarjottiin lääninhallituksen peruskorjauksen väistötilaksi. Seuraavana vuonna 1998 käynnistettiin rakenteiden korjaus Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy:n suunnittelemana.

Alapohja purettiin koko konttoriosasta ja myös autotallisivistä. Tuuletustila puhdistettiin maatuovasta aineksesta ja rakennusjätteestä. Vanhat uunin pohjat purettiin, maapohja salaojitettiin ja tasattiin karkealla soralla. Alakerrassa keveiden väliseinien alaosat purettiin metrin korkeuteen. Uudet alapohjat toteutettiin kiertopuurunkoisena ja eristeenä käytettiin ekovillaa. Eteisaulassa lattia tehtiin 80 mm teräsbetonilaatan päälle. Alapohjan tuuletusta tehostettiin katolle johdettuilla tuuletusputkilla.¹⁰⁶ Muutoksia tehtiin myös saunaan.

105 Juvonen op. cit.

106 Rakennussuunnittelu Nylund Oy, ins Jouni Räsänen Kuopion Virastotalot C-rakennus Rakennepiirustus 14.1.1998



100. Pääsisäänkäynti ennen vuodelta 1975 ennen julkisivu-maalausta. KUVA: Kuopion museo, Helena Riekkö



101. Puhdistettu julkisivu kesällä 1976. Oven maalipinta on poistettu. KUVA: Kuopion museo, Sakari Martikainen



102. Pääsisäänkäynti vuonna 1983. Ovi on punainen ja nimi-taulun teksti on poistettu. KUVA: Kuopion museo, Olli Horto



103. Nykytila, jossa ovi on uusittu alkuperäisen mallin mukai-sesti.

6.15 2000-luvun muutokset ja korjaukset - viimeinen residenssi

C-talo sai kunnian toimia Kuopion lääninhallituksen viimeisenä residenssinä. Ullakko-kerroksen pohjoispäätyyn tehtiin tilapäinen asuinhuone maaherra Pirjo Ala-Kapeen käyttöön vuonna 2000.

Vuonna 2005 uusittiin konttoriosan LVI-tekniikkaa Savon Suunnittelu Oy:n suunnitelman mukaisesti. Korjauksessa tehostettiin ilmanvaihtoa ja uusittiin vesikalusteita. Vanhat käyttövesi- ja viemäriputket säilyivät käytössä. Pääsisäänkäynnin yhteydessä olevassa saniteettitilasta poistettiin pesutilat ja tilalle tehtiin kaksi rinnakkaista etuhuoneellista wc:tä.

Vuonna 2006 asunto-osaan toteutettiin käyttötarkoituksen muutos, jossa asunnot muutettiin toimistotiloiksi. Rakennuksen käyttäjänä oli tuolloin maanmittauspiiri. Muutoksen suunnitteli Insinööritoimisto Savon Control Team Oy pääsuunnittelijanaan diplomi-insinööri Kari Vepsäläinen.

Ensimmäisessä kerroksessa keittiöitä pienennettiin ja wc:tä laajennettiin siten, että toimistotilojen väliin saatiin keskuskäytävä. Toisessa kerroksessa asunnot yhdistettiin, keittiön paikalle tehtiin neuvotteluhuone ja toisesta keittiöstä lohkaistiin tilaa sosiaalitalaksi. Toisen kerroksen porrastasanteelle tehtiin asuntoon avautuva varasto.

Asunto-osan ilmanvaihtojärjestelmä uudistettiin. Uusi ilmanvaihtokone sijoitettiin kellarin.¹⁰⁷ 2010-luvulla toteutettiin vielä QVIM arkkitehtien suunnittelema muutos, jossa ensimmäisen kerroksen keskiosaa avarrettiin väliseiniä purkamalla.

107 Rakennuslupapäätös 27.2.2006 Insinööritoimisto Savon Controlteam Oy:n suunnitelman mukaisesti.

7 Nykytila

7.1 Rakennuksen omistus ja käyttö

Lääninhallituksen korttelin C-talon omistaa Senaatti-kiinteistöt ja sen käyttäjiä ovat on Itä-Suomen aluehallintovirasto sekä valtion tietohallintopalvelu Valtori. Rakennuksessa työskentelee nykyisin noin 20 työntekijää.

C-talo muodostuu kahdesta yhteen rakennetusta, mutta sisätilojen osalta erillisestä osasta. Rakennuksessa on työhuoneita, kokoustiloja, varastoja sekä henkilökunnan sosiaalityötiloja. Vuonna 1939 rakennettu laajennusosa on osittain tyhjillään.

7.2 Kaavatilanne

Kuopion seudun maakuntakaavassa lääninhallituksen kortteli on keskustatoimintojen aluetta. Alueelle sijoitetaan keskustahakuisia erikoiskaupan ja hallinnon palveluja, vähittäiskaupan suuryksiköitä sekä asumista.¹⁰⁸

Voimassa olevassa yleiskaavassa kortteli muodostaa yhdessä viereisten kortteleiden kanssa julkisten palveluiden ja hallinnon alueen. Alueelle saa sijoittaa julkisia tai yksityisiä palveluja palvelevia rakennuksia ja rakennelmia.¹⁰⁹

Vuonna 2011 vahvistetussa asemakaavassa lääninhallituksen korttelilla on hallinto- ja virastorakennusten korttelialuetta tarkoittava merkintä YH-4.¹¹⁰ Selvityksen tekohetkellä korttelissa ei ole käynnissä kaavoitusta.

7.3 Muinaisjäännökset

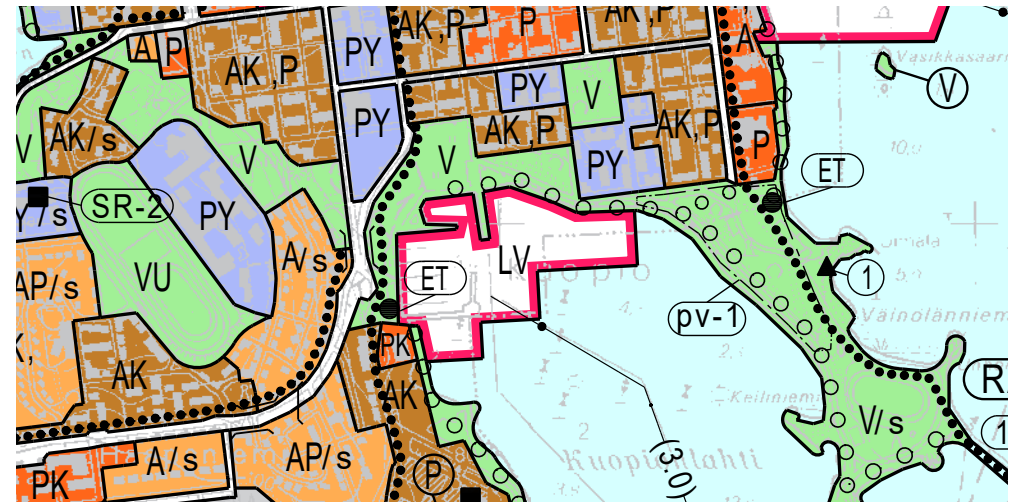
Korttelissa ei ole muinaisjäännösrekisteriin merkittyjä kiinteitä muinaisjäännöksiä. Lähimmät kohteet ovat Piispapuistossa sijaitsevat Vanhan kirkon pohjarakenteet (1200 jaa) sekä Väinölänniemessä sijaitseva Vanhan pappilan asuinpaikka (1200 jaa).¹¹¹

¹⁰⁸ Kuopion seudun maakuntakaava. Ympäristöministeriön vahvistama 3.7.2008.

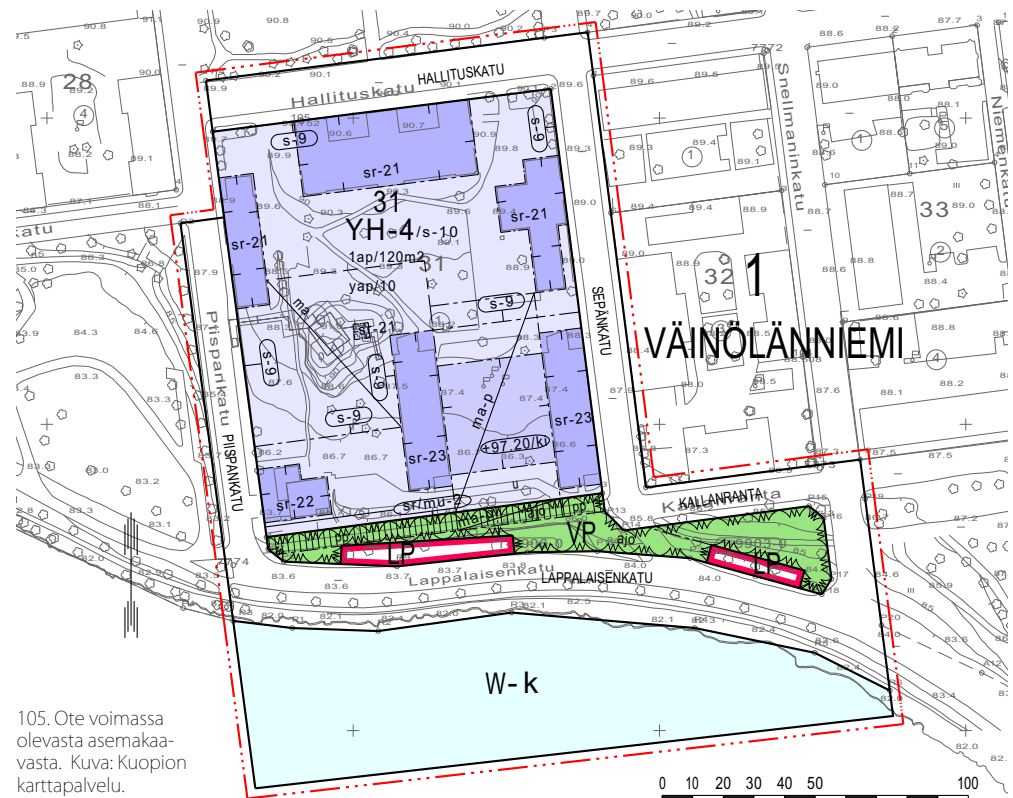
¹⁰⁹ Kuopion yleiskaava 12.8.2001

¹¹⁰ Asemakaavamuutos 564-1446. Ympäristöministeriön vahvistama 16.8.1993

¹¹¹ <https://muinaismuistot.info/>



104. Ote Kuopion Yleiskaavasta 2001, Keskeinen kaupunkialue. Kuva: Kuopion karttapalvelu



105. Ote voimassa olevasta asemakaavasta. Kuva: Kuopion karttapalvelu.

7.4 Suojelutilanne

Lääninhallituksen rakennusryhmä on suojeltu Ympäristöministeriön 5.9.1994 tekemällä päätöksellä, joka pohjautui asetukseen valtion omistamien rakennusten suojelusta. Suojelu koskee sekä sisä- että ulkoasua. Laki rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010 on myöhemmin korvannut asetuksen.

Korttelin suojelumerkinnät asemakaavassa

Voimassa olevassa asemakaavassa korttelin alkuperäiseen kokonaisuuteen kuuluvat lääninhallituksen rakennukset on suojeltu merkinnällä sr-21, joka viittaa edellä mainittuun rakennussuojelulakiin. Piha-alueen suojelurajaus on tehty merkinnällä s-9. Samassa korttelissa olevat maaherran asuinrakennus on suojeltu merkinnällä sr-22 ja punatiiliset 1950-luvun virastorakennukset on suojeltu merkinnällä sr-23.¹¹²

Valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Lääninhallituksen päärakennus kuuluu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi (RKY) nimettyyn 'Kuopion Piispanpuiston ympäristö ja kuurojen koulu' -alueeseen, johon se liitettiin vuoden 2009 inventoinnissa. Museoviraston kuvauksessa todetaan:

'Piispanpuisto ympäristöineen on monessa vaiheessa muovautunut kokonaisuus. Kuopion seudun ensimmäiset kirkot ovat sijainneet paikalla, joka muutettiin puistoksi 1884 uuden lääninhallituksen yhteyteen. Piispan talosta nimityksensä saaneen puiston ympärille ovat keskittyneet läänin hallintoon liittyneet rakennukset ja muita julkisia rakennuksia.'¹¹³

RKY-alueen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintö- ja maisema-arvojen turvaamista siten, että rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Suunniteltaessa alueelle muutoksia on turvattava alueen ominaisuuteen ja erityispiirteiden säilyminen. Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta.¹¹⁴

112 Asemakaavamuutos 15.6.2011

113 http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=632

114 www.rky.fi

S1

Rakennus on suojeltu kokonaan valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen mukaisesti. Korvattu lailla 498/2010.

s-9

Suojeltu alueen osa. Ympäristöministeriön päätöksellä 5.9.1994 suojeltu alue, jolla olevat rakennukset, rakenteet ja puisto on säilytettävä.

s-10

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu ympäristö.

sr-21

Suojeltu rakennus. Ympäristöministeriön päätös 5.9.1994

sr-22

Suojeltu rakennus. Rakennuksen ulkoarkkitehtuurin, ulkotilojen ja sisätilojen alkuperäiset ratkaisut ja ominaispiirteet tulee säilyttää sekä ottaa huomioon korjauksissa ja muutoksissa. Palauttavat muutokset ovat suositeltavia.

sr-23

Suojeltu rakennus. Rakennuksen ulkoasun ominaispiirteet tulee säilyttää.

sr/mu-2

Suojeltu muuri.



107. Piispankadun katunäkymässä esiintyy lääninhallituksen korttelin kolme kerrostumaa. Kuvassa taaimmaisena on 1880-luvun rakennusryhmään kuuluva konttorirakennus ja sen jatkeeksi vuonna 1939 rakennettu asunto-osa. Keskellä on 2010-luvulla rakennettu pysäköintihallin sisäänkäynti ja etualalla vuonna 1954 valmistunut entinen maaherran asunto.



108. C-talon pohjoispääty Piispanpuiston suunnasta.

7.5 C-talon asema kaupunkirakenteessa

C-talo on osa Kuopion lääninhallituksen korttelin alkuperäistä 1880-luvun rakennusryhmää. Päärakennus ja sitä reunustavat sivurakennukset muodostavat kaupunkikuvalisen dominanssin Kuopion kantakaupungin kaakkoiskulmalla.

Lääninhallituksen korttelia ympäröi pinta-alaltaan maamme suurin kansallinen kaupunkipuisto. Lääninhallituksen ympäristöstä siihen kuuluvat Väinölänniemi, Brahenpuisto ja Piispanpuisto.¹¹⁵ C-talon talon pääjulkisivu suuntautuu korttelin länsipuolella sijaitsevaan Brahen puistoon. Rakennus liittyy Kuopionlahden kaukomaisemaan etelän suunnasta lähestyttäessä.

115 www.kuopio.fi/-/pinta-alaltaan-suomen-suurin-kansallinen-kaupunkipuisto-kuopioon



106. Näkymä Piispankadun päästä viereiseen Brahenpuistoon. Kuopionlahden rantaa seuraava kävelytie jatkuu Väinölänniemeen.



109. Maanalaisen ja maanpäällisen pysäköinnin rakenteita.



110. Kalliokukkula esiintyy maamerkinä Kuopion historiallisissa kaupunkikartoissa.



111. Lääninhallituksen muotopuutarha on vaihtunut puistomaiseksi sisäpihaksi.

7.6 Korttelin piha ja puutarha

Maaherran puutarha sijaitsee lääninhallituksen korttelin pohjoisosassa. Ranskalainen muotopuutarha on muuttunut rakennusten reunustamaksi puistomaiseksi sisäpihaksi. Alkuperäisestä kasvillisuudesta on säilynyt jaloja lehtipuita, havupuita ja pensasistutuksia. Vanhat perennaistutukset ovat hävinneet.

Puutarhan polkujen linjaukset ja leveydet ovat osin alkuperäisiä, mutta asfaltointi ja rakentaminen ovat muuttaneet niiden luonnetta.¹¹⁶ Päärakennuksen takana sijaitseva kivetty kaariaihe on edelleen tunnistettavissa.

Puutarhan erityispiirre on korkea avokallio, joka esiintyy maamerkinä jo kaupungin varhaisimmissa kartoissa. Sen laelle 1880-luvulla rakennettu sveitsiläistyylinen huvimaja on säilynyt lähes alkuperäisenä. Kallioon 1940-luvulla louhittu luola on muutettu vuonna 2010 maanalaiseksi pysäköintihalliksi. Toinen maanalainen rakenne on rakennuksia yhdistävä lämpökanaali, joka on rakennettu 1930-luvulla.

Alkuperäinen puuaita on korvattu vuonna 1929 matalalla metalliaidalla. Pihavarustukseen kuuluu myös 2000-luvulla uusitut valaisimet sekä rakennusten julkisivuja valaisevat kohdevalaisimet. Puutarhassa ei ole säilynyt historiallisia valaisimia.

116 Rakennuskulttuuriselvitys (liite 7) ja Maisemallisessa ja kaupunkikuvallisessa selvitys (liite 8)



112. Kukulalla sijaitseva huvimaja kuuluu 1880-luvun rakennusryhmään.



113. Takajulkisivu koillisesta. Etualalla yksikerroksinen autotalli- ja saunasipi.

7.7 Julkisivut

C-talon julkisivut muodostuvat useista kerrostumista. Kolmiosaisen rakennusmassan keskellä olevan konttoriosan tyyli edustaa 1880-luvun uusrenessanssia, jolle on ominaista symmetrisyys ja korostettu kerrosjako.

Ensimmäinen kerros on alkuperäinen ja sen julkisivut on rustikoitu. Myöhemmin tehdyissä lisäkerroksissa julkisivut jäljittelevät päärakennuksen piirteitä: rappaus on sileä, ikkunoiden yläpuolella on konsoleiden kannattamat frontonit ja räystäälle on lisätty hammaslista. Julkisivuissa ei ole muita koristeita.

Asunto-osan julkisivut edustavat puhdaslinjaista funktionalismia. Ne ovat suoralinjaiset, sileäksi rapautut ja tasavälein aukotettu. Katon lyhyt räystääs ja loiva harjakulma muistuttavat tasakattoa.

C-talon eri osilla on yhdenmukainen julkisivuväritys. Pääväri on vaaleankeltainen ja koristeissa käytetty tehostevärinä valkoista. Puuosat ja pellitykset on maalattu punaruskeiksi. Konttorirakennuksen kivijalka on muurattu lohkotusta ja reunahiotusta harmaagranitiista. Asunto-osan perustus on betonia.



114. Julkisivu sisäpihan puolelta kaakosta. Konttorirakennuksen päädyssä on varatienä toimiva porras. Sen molemmin puolin on fragmentit pii-rustussalin poistetuista ikkunoista.



115. Näkymä Hallituskadulta rakennuksen pohjoispäättyyn. Ylin vaakalista on katkaistu kattomuutoksen yhteydessä.



116. Piispankadun suuntainen pääjulkisivu luoteesta. Alkuperäinen yksikerroksinen rakennusmassa on keskellä. Kadulle avautuva pääsisäänkäynti on lisätty vuonna 1914.



117. Näkymä Piispankatua pitkin etelästä kaupungin suuntaan. Funktionalistisen asunto-osan lattiakorot ovat puoli kerrosta matalammalla kuin viereisessä konttorirakennuksessa.



118. Räystäääseen lisättiin hammaslistavuonna 1931, kun aumakatto muutettiin satulakatoksi.



119. Alkuperäinen kivijalka on tehty lohkotusta ja reunoilta hiottu harmaagraniitista.



120. Konttoriosan rustikointi on alkuperäinen. Nurkkia on tehostettu vaalealla rappauksella.



121. Alkuperäisen muotoiset metalliset korvausilmaventtiilit ovat säilyneet ikkunoiden välissä.

7.8 Sisäänkäynnit: ulko-ovet, portaat ja esteettömyys

C-talossa on kolme osaa, joiden välillä ei ole sisäyhteyttä. Rakennus sijoittuu laskevaan rinteeseen, minkä vuoksi sisäänkäynnit sijoittuvat eri korkotasolle.

Konttoriosan kaksi alkuperäistä sisäänkäyntiä avautuvat sisäpihalle. Ne on suojattu keveillä katoksilla ja niille johtavat korkeat harmaagraniitista tehdyt portaat. Puiset pariovet ovat muodoltaan alkuperäiset.

Piispankadun puolelle avautuva pääsisäänkäynti tehtiin vuonna 1914. Juhlava, pylvästen kannattaman friisin kehystämä pääovi on alkuperäinen. Ulkopuolella on matalat graniittiportaavat, jotka jatkuvat sisällä mosaiikkibetonista tehtyinä askelminä. Oven yläpuolella on empire-tyylinen nimitaulu. Konttoriosaan ei ole esteetöntä sisäänkäyntiä.

Pohjoispäädyn yksikerroksiseen osaan on kaksi esteetöntä sisäänkäyntiä. Leveä pariovi johtaa autotalliin ja kapeampi ovi saunaan. Puiset ovet on uusittu vuonna 1998.

Asunto-osan sisäänkäynti on tehty sisäpihan puolelle ja puoli kerrosta ympäröivän maanpinnan alapuolelle. Ovelle johtaa betoniset portaat, jotka on suojattu metallisella kevytkatoksella. Asunto-osaan ei ole esteetöntä sisäänkäyntiä.



124. Konttoriosan pääsisäänkäynti Piispankadun puolella. Sisäänkäyntiä on korostettu klassisistisilla aiheilla.



122. Autotallin ovi.



123. Saunan ovi on uusittu vuonna 1998.



127. Metallinen kyltti on korvannut pääoven yläpuolella sijaitsevan nimitaulun.



125. Moderni valaisin pääoven yläpuolella.



129. Sisäpihan graniittiportaat ovat alkuperäiset.



128. Toinen puutarhan puolelle avautuvista sisäänkäynneistä.



130. Alkuperäisen sisäänkäynnin detaljeja.



126. Asunto-osan sisäänkäynti on maantason alapuolella.



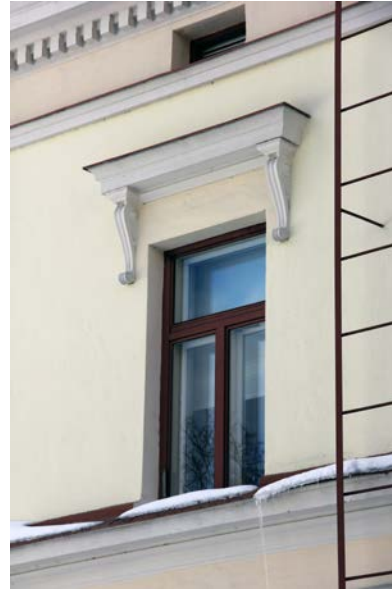
131. Konttoriosan metallirunkoinen ovikatos.



133. Ensimmäisen kerroksen kolmiruutuinen ikkuna.



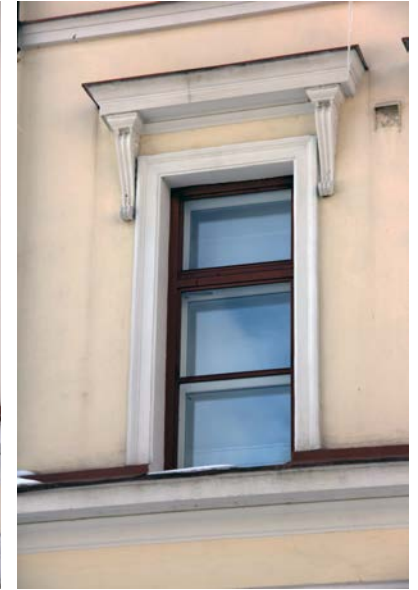
132. Ensimmäisenkerroksenviisiruutuinenikkuna



134. T-mallin ikkuna toisessa kerroksessa.



135. Kuusiruutuinen ikkuna toisessa kerroksessa.



136. Kolmiruutuinen ikkuna toisessa kerroksessa.

7.9 Ikkunat

C-talon ikkunat muodostavat kirjavan kokoelman eri muotoisia puitemalleja aikaväliltä 1885-1939.

Kaikki konttoriosan ikkunat on uusittu vuonna 1986 alkuperäisten ikkunoiden puitejakoja noudattaen. Ikkunat ovat puurakenteisia, kaksilasisia ja sisään avautuvia MSE-ikkunoita. Yläikkunat on yläsaranoitu ja avautuvat sisäänpäin. Uloin lasi on yksinkertainen tasolasi ja sisempi kaksinkertainen erityslasi. Kromatut helat ovat 1980-luvulle tyypillistä mallia.

Ensimmäisen kerroksen Ikkunoilla on valkoiseksi maalattu kehys ja sen yläpuolella frontoni. Toisen kerroksen ikkunoiden yläpuolella on konsoloiden kannattamat frontonit.



138. Asunto-osan kellarin ikkuna.



137. Autotallinikkuna on korvannut paikalla olleen oven.



139. Kolmannen kerroksen yhdeksänruutuisen ikkunaparin muoto on 1930-luvulta.



140. Kolmannen kerroksen kattoikkuna.



141. Asunto-osan kaksiosainen funkisikkuna.



142. Asunto-osan ikkunat ovat alkuperäisiä sisään ja ulos avautuvia puuikkunoita.



143. Asunto-osan pihan puolella puitejako on kolmiosainen.

Ensimmäisessä kerroksen alkuperäiset ikkunat olivat T-mallisia. Toisessa kerroksessa T-mallista esiintyy myös kolmi- ja kuusiruutuisia variaatioita. Kolmannen kerroksen päädyissä on yhdeksänruutuiset jugend-ikkunat vuodelta 1933. Ylimmän kerroksen huoneissa lisäksi vuonna 1986 uusitut kattoikkunat ja vaakasuuntaiset haukkaikkunat.

Asunto-osan ikkunat ovat alkuperäiset ja ne edustavat koristeetonta funktionalistista tyyliä. Ikkunapuitteet on tehty puusta ja vahvistettu kulmaraudoilla. Ne avautuvat sisään ja ulos. Alkuperäiset helat ovat pääosin säilyneet. Piispankadun puolella ikkunat ovat kaksipuitteisia ja ryhmitetty tasavälein molemmissa kerroksissa. Pihalle avautuvien huoneiden ikkunat ovat kolmijakoisia ja porrashuoneissa yksiruutuisia.



148. Asunto-osan ja konttoriosan liitoskohta Piispankadun puolella.

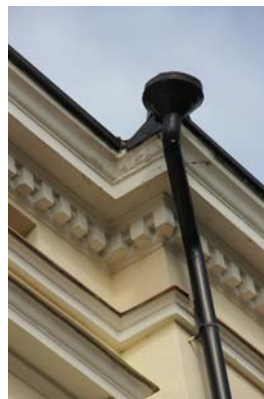
7.10 Vesikatto ja sadevesijärjestelmä

C-talon vesikatto muodostuu kolmesta osasta. Konttoriosan katto rakennettiin uudelleen vuoden 1914 korotuksen yhteydessä ja muutettiin aumakatosta satulakatoksi ulakon muutoksessa vuonna 1933.

Pohjoispäädyn yksikerroksisessa laajennusosassa aumakatto on säilynyt. Asunto-osan katto on loivalappeinen satulakatto. Kaikissa kattomuodoissa on lyhyet räystäät.

Katemateriaalina on mustaksi maalattu konesaumattu pelti, joka on uusittu viimeksi vuonna 1986. Savupiiput on poistettu ja niiden tilalle on rakennettu ilmanvaihtohormeja. Konttoriosassa ei ole räystään ulkopuolisia vaakakouruja vaan sadevesi ohjataan suppiloilla varustettuihin syöksyihin jalkaränneillä. Asunto-osassa on suorakulmaiset vaakakourut ja syöksyt.

Pihan puolella katolta tuleva vesi johdetaan suljettuun maanalaiseen hulevesijärjestelmään. Piispankadun puolella vesi ohjataan loiskekourujen kautta pois rakennuksen seinustoilta. Sadevesijärjestelmä on uusittu vuonna 1998.



144. Konttoriosan suppilo ja syöksy.



145. Kadun puolella sadevesi lasketaan asfaltille.

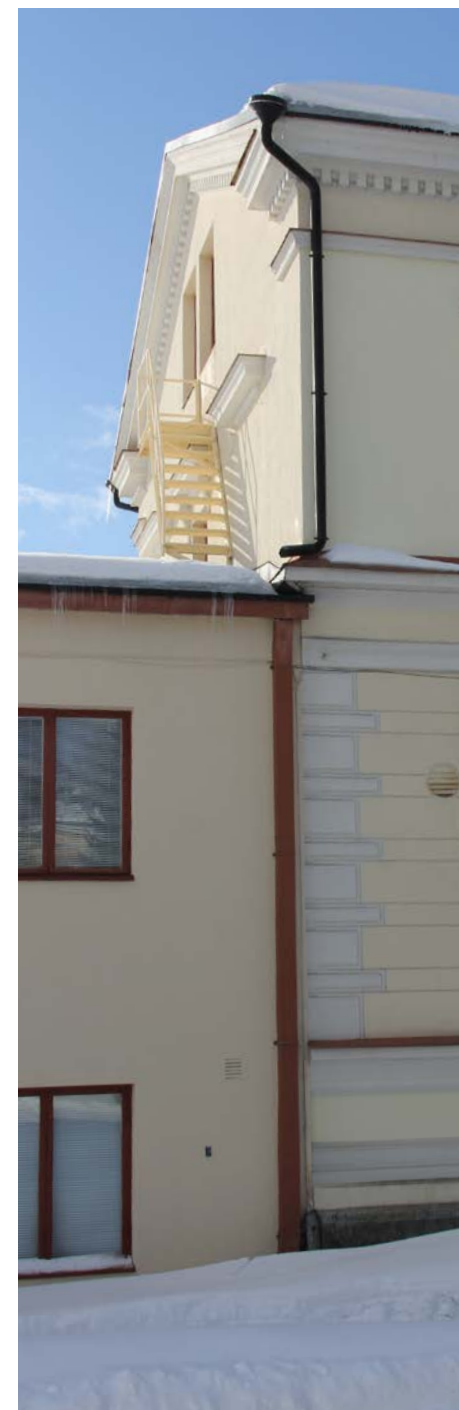


146. Pihan puolella vesi johdetaan hulevesijärjestelmään.



147. Asunto-osansadevesikaivo.

149. Asunto-osan ja konttoriosan liitoskohta puutarhan puolella.

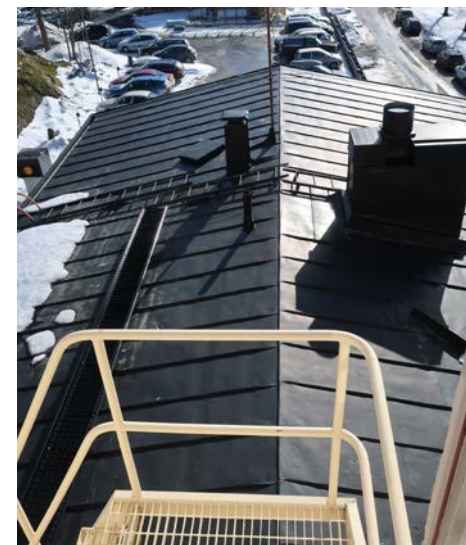




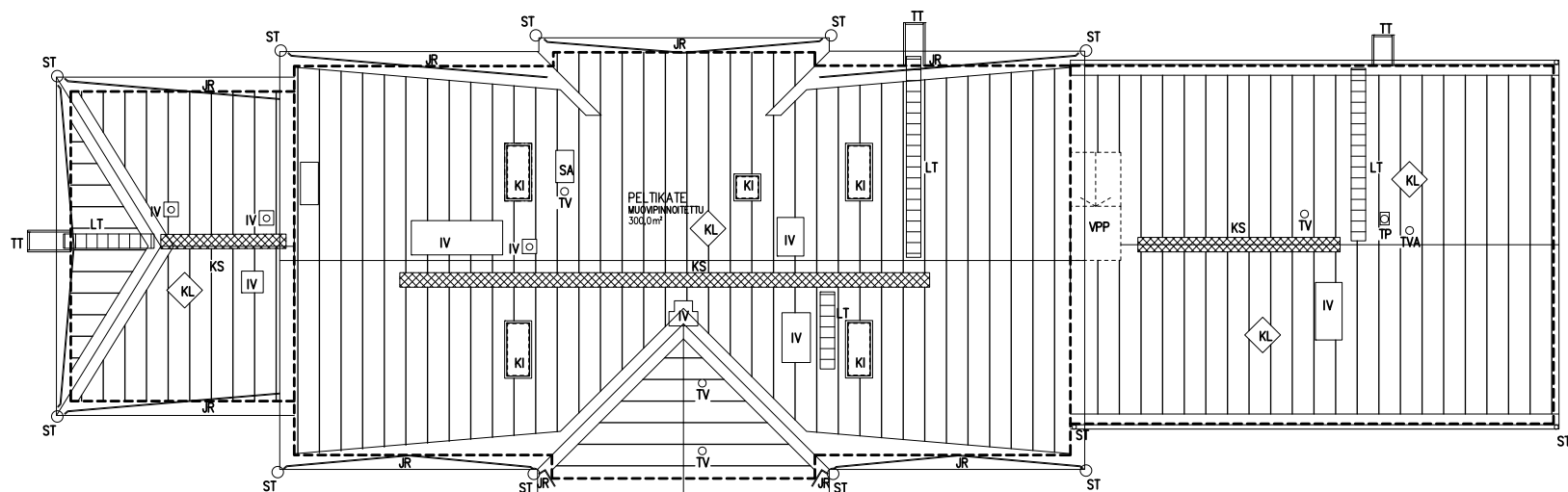
150. Vesikatto on tehty konesaumatus pelliä. Vesi ohjataan jalkalistoilla terässuppiloihin. Etu-
alalla autotallin katto.



152. Konttoriosan katto. Keskellä yksi viidestä kattoikkunasta. Sen yläpuolella vanha sydän-
muurin tiilihormi, jota on hyödynnetty ilmanvaihtokanavana.



151. Asunto-osan katto konttorista katsottuna.



VESIKATTOMERKINNÄT:

- TT = TALOTIKKAAT
- KS = KATTOSILTA
- LT = KATTOLAPETIKKAAT
- VPP = VARAPOISTUMISPORRAS
- KL = KATTOLUUKKU
- KP = KATTOPOLLARI
- HI = HUIPPUIMURI
- IV = ILMANVAIHTOPIIPPU
- TV = TUULETUSVIEMÄRI
- TP = TUULETUSPUTKI (ontelon)
- SV = SADEVESIKAIVO
- RK = RÄYSTÄSKOURU
- ST = SYÖKSYTORVI
- JR = JALKARÄNNI
- LE = LUMIESTE
- TVA = TV-ANTENNI
- AN = ANTENNI
- LT = LIPPUTANKO
- SA = SAVUPIIPPU
- KI = KATTOIKKUNA

153. C-talon kattokuva vuoden 2003 mittauksen mukaisesti. KUVA: Senaatti-kiinteistöt

7.11 Rakenteista ja materiaaleista

C-talon rakenteiden keskeisin ominaispiirre on kerroksellisuus. Rakennusta on laajennettu alkuperäisen muuratun rungon ympärille korottamalla ja jatkamalla. Laajennuksissa ja korjauksissa on käytetty kullekin aikakaudelle tyypillisiä rakenneratkaisuja.

Perustus ja alapohja

Konttoriosan puurakenteinen alapohja on alkuperäisissä piirustuksissa maanvarainen, mutta toteutettiin tuulettavana rossipohjana. Alapohjarakennetta korjattiin ensin vuoden 1986 peruskorjauksessa ja se uusittiin lopulta kokonaan vuonna 1998. Samassa yhteydessä ryömintätila puhdistettiin ja sen tuuletusta tehostettiin. Pohjoispään autotallin ja saunan alapohjana on maanvarainen betonilattia, johon on tehty huoltomonttu. Asunto-osan perustus on valettu betonista ja siihen kuuluu pieni kellari. Alapohjalaatta on maanvarainen.

Ulkoseinät

Konttoriosan ja autotallin ulkoseinät ovat kantavia, kahden kiven vahvuisia tiilimuureja. Myöhemmät korotukset on toteutettu saman vahvuisina. Myös asunto-osassa ulkoseinät ovat kantavia tiilimuureja. Siellä muurausten väliin on tehty eristeenä toimiva ilmarako.

Välipohjat

Konttoriosan ensimmäisen ja toisen kerroksen välinen välipohja on puurunkoinen. Se on tuettu kantaviin ulko- ja väliseinämuureihin. Ullakkokerroksen välipohja on 1930-luvulla valettu betonilaatta. Ripalaatan kanneksi valetun lattian lautamuotit on jätetty onkaloon. Asunto-osan välipohjat on tehty betonista.

Yläpohja ja ullakot

Konttoriosan yläpohja on eristetty harjakaton muotojen mukaisesti vuonna 1986.

Ylimmän kerroksen huoneiden sivuille jää kapeat ullakkolaipiot. Asunto-osassa yläpohjana on eristetty betonilaatta, joka päällä on matala kattotuolien täyttämä ullakko.

Alakatot

Konttoriosan alakatot on tasoitettu tai levytetty, maalattu valkoisiksi ja vuorattu akustiikkalevyillä. Alakatoissa on runsaasti talotekniikkaa ja valaisimia. Käytävissä ja aputiloissa sisäkatot ovat pääosin alas laskettuja. Alaslaskujen suojiin on sijoitettu putkituksia ja kaapelihyllyjä. Asunto-osassa betoniset alakatot on tasoitettu ja maalattu. Myös siellä käytäviin ja aputiloihin on tehty myöhemmin alas laskettuja kattoja.

Väliseinät ja väliovet

Konttoriosan sydänmuurit ja puolen kiven vahvuiset väliseinät ovat säilyneet, joskin niihin on tehty myöhemmin runsaasti aukotuksia. Sydänmuurin sisällä kulkevia hormoneja on hyödynnetty ilmanvaihtokanavana. Kaikki kevyet väliseinät uusittiin vuonna 1986, jolloin niistä tehtiin rankarunkoisia ja levypintaisia. Alakerrassa väliseinien alaosat jouduttiin korjaamaan jälleen vuoden 1998 alapohjan uusimisen yhteydessä. Väliovet niiden listoitukset ovat pääosin vuoden 1914 mallia. Uusia peiliovia on tehty alkuperäisen mallin mukaisesti 1930- ja 1980-luvuilla. Asunto-osassa väliseinät ovat pääosin rankarunkoisia. Niitä on myöhemmin aukotettu ja osin siirretty. Väliovet ovat 2000-luvulla uusittuja laakaovia.

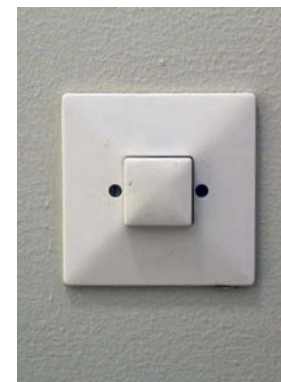
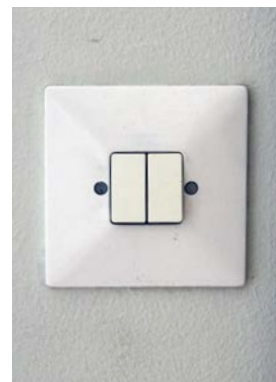
Lattiat

Alkuperäisiä lankkulattioita tai niihin 1930-luvulla tehtyjä korkkimattoja ei ole säilynyt. Konttoriosan käytävillä ja toimistoissa lattiat on päällystetty linoleumilla. Lattialistat on uusittu vuonna 1986 alkuperäisiä listamalleja mukaillen. Aputiloissa lattiamateriaalina on vinyylimatto. Asunto-osan lattiat on päällystetty vinyylimatolla ja 2006 uusituissa märkätiloissa keraamisella laattalla.



154. Yleisin valaisintyyppi on sienimäinen 1980-luvun kupuvalaisin. Valaisimesta on seinä-, katto- ja pöytämalleja.

155. Valaistusta on myöhemmin täydennetty ripustetuilla loisteputkivalaisimilla.



156. Konttoriosan tyypillisiä sähkökalusteita. Kalusteet ovat pääosin 1980-luvun mallistosta.



157. 1980-luvun radiaattoreita konttoriosan pääsisäänkäynnin eteisessä.



158. Lämpöputkia pinta-asennuksena.



159. Konttori-osan vesikalusteita 2000-luvulta.



160. Asunto-osan alkuperäinen radiaattori 1930-luvulta.

7.12 Talotekniikka

Valaistus ja sähkö

C-talon valaistus ja sähköjärjestelmä uusittiin kokonaisuudessaan vuoden 1986 peruskorjauksessa. Samassa yhteydessä asennettiin myös merkinantolaitteet, turvajärjestelmät, sähkölukot ja ATK.

Rakennuksen kiinteät valaisimet ovat 1980-luvun sienimäisen kupuvalaisimen eri variaatioita. Myöhemmin valaistusta on täydennetty kattoihin ripustetuilla loisteputkivalaisimilla sekä pöytävalaisimilla. Valaistus on suoraa ja funktionaalista.

Sähköpääkeskus ja telekeskus sijaitsevat pihan puolen sisäänkäynnin yhteydessä. Alakeskuksia on toisessa ja kolmannessa kerroksessa sekä autotallissa. Sähkökalusteet ovat pääosin 1980-luvun mallistoa. Johdotukset kulkevat kaapelihyllyissä käytävien alas laskettujen kattojen suojissa. Toimistohuoneissa sähkö- ja tietoverkon kaapelit kulkevat alumiinisissa johtokouruissa.

Asunto-osan sähköjärjestelmä uusittiin vuoden 2006 käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä. Sähkö- ja tietoverkko tuotiin työpisteisiin johtokoteloissa sekä paikoin myös asennuslattiassa.

Ilmavaihto

Konttoriosan koneellinen tulo- ja poistoilmavaihto rakennettiin vuonna 1986. Ilmanvaihtokonehuone sijoitettiin kolmanteen kerroksen porrastasanteelle. Pystykanavat kulkevat roilossa iv-konehuoneen kohdalla sekä sydänmuurin tiilihormissa. Vaakakanavat kulkevat alas lasketuissa katoissa. Ilmanvaihtojärjestelmää uudistettiin vuonna 2005, jolloin huoneisiin tehtiin uusia koteloidimattomia ilmanvaihtokanavia.

Asunto-osassa on erillinen vuonna 2006 rakennettu ilmanvaihtojärjestelmä. Sen ilmanvaihtokone on sijoitettu kellariin. Pystykanavat nousevat asuntojen välissä olevaa roiloa pitkin. Vaakakanavat kulkevat käytävien alas lasketuissa katoissa ja huonetiloissa.



161. Vuonna 2006 ilmastointijärjestelmään tehdyt täydennykset jätettiin näkyville huonetilaan.



162. Uusi poistoilmakanava piiri-insinöörin huoneen nurkassa.



163. Asunto-osassa ilmanvaihtokanavat ovat pääosin koteloimattomina huonetilassa.



164. Asunto-osan alas laskettuun kattoon upotettu ilmanvaihtovalvonta.

Vesi ja viemäri

Vesijohtoliittymä tulee Sepänsäädun puolelta ja nousee rakennukseen autotallissa. Viemärioliittymä on Piispankadun puolella ja nousee konttoriosan keskelle. Asunto-osan liittymät kulkevat konttoriosan kautta.

Vesi- ja viemäriverkko uusittiin kokonaisuudessaan vuoden 1986 peruskorjauksessa ja sitä täydennettiin vuonna 2005. Käyttövesiputket kulkevat alas lasketuissa katoissa ja pystyroiloissa. Viemäri on ripustettu alapohjan tuuletustilaan. Saniteettitiloissa uudet putkitukset on tehty pinta-asennuksena.

Lämmitys

Rakennus liitettiin korttelin aluelämpöverkkoon vuonna 1939, jolloin puulämmittimet purettiin. Nykyisin C-talo on liitetty kaupungin kaukolämpöverkkoon. Lämmönvai-

din on sisäpihan puolella, pohjoisen sisäänkäynnin yhteydessä. Huoneissa on vesi-kiertoinen patteriverkko, jonka vanhimmat radiaattorit ovat 1980-luvulta ja uusimmat 2000-luvulta. Lämpöputket toteutettu pinta-asennuksena.

Asunto-osa kuuluu samaan lämmityspiiriin konttorirakennuksen kanssa. Siellä on säilynyt alkuperäisiä 1930-luvun radiaattoreita, joka kadun puolella on sijoitettu ikkunoiden alle tehtyihin seinäsyvennyksiin. Lämpöjohdot kulkevat pääosin rakenteiden sisällä.

7.13 Sisätilat

1 Porrashuone

2 Ilmanvaihtokonehuone

3 Autotalli

4 Sauna

5 Aula

6 Toimistohuoneita

7 Keittiö

8 Kokoontuminen, neuvottelu

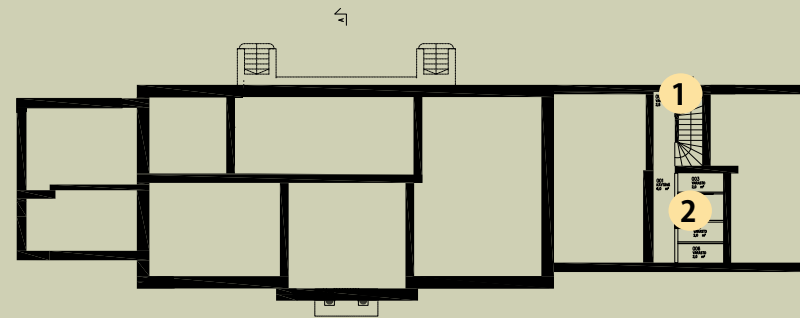
9 Sosiaalitilat

10 Siivous

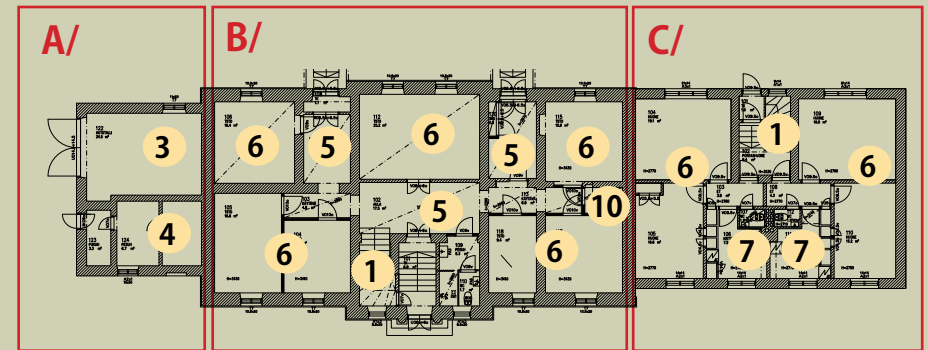
A/ Autotalli (laajennus 1916)

B/ Konttoriosa (alkuperäinen 1885)

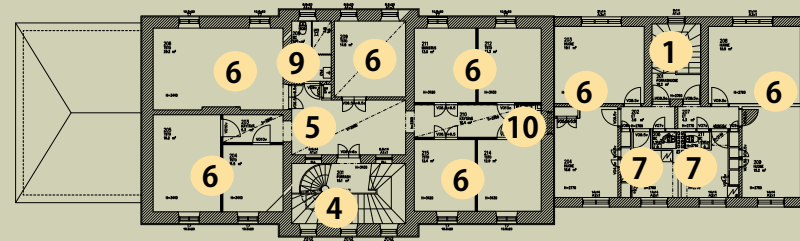
C/ Asunto-osa (laajennus 1939)



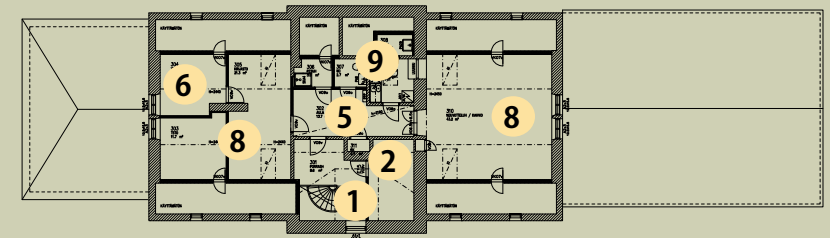
Kellarikerros



Ensimmäinen kerros



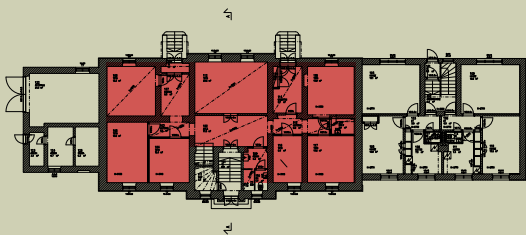
Toinen kerros



Kolmas kerros



165. Yleiskuva ensimmäisen kerroksen aulasta. Vasemmalla pääsisäänkäynnille johtava väliovi. Jätesäiliön takaa nousee toiseen kerrokseen johtava porras. Tuloaulan arvokkuutta heikentää tilaan varastoitu tavaramäärä ja arkinen kalustus.



Konttori, 1. kerros

Til numerot: 102 - 117

Kerros: Ensimmäinen

Tila: Rakennettu 1885, muutettu 1914 ja 1939, kunnostettu 1986 ja 1998.

Alk. käyttö: Leivonta- ja pyykkitupa sekä vahtimestarin asunto

Nyk. käyttö: Aluehallintoviraston toimisto

Huoneistoalat: Seitsemän toimistoa yhteensä 125 m², käytäviä 54 m² ja saniteettitiloja 7 m². Yhteensä noin 186 m²



166. Ensimmäisen kerroksen suurin toimistohuone 112 on entinen piiri-insinöörin huone. Työhuoneiden nykyinen ilme on luotu vuonna 1986 peruskorjauksessa. Kalusteet ovat pääosin 2000-luvun toimistokalusteita.

Ominaispiirteet

Konttoriosan ensimmäinen kerros muodostuu seitsemästä keskuskäytävän varrelle sijoitetusta toimistohuoneesta ja aputiloista. Pääsisäänkäynti avautuu Piispankadulle. Kaksi alkuperäistä sisäänkäyntiä johtavat sisäpihalle. Seinät on tasoitettu ja maalattu harmaalla. Alakatot ovat valkoiset. Tiloissa ei ole koristemaalauksia lukuun ottamatta seinien yläosassa kulkevaa punaruskeaa raitaa. Lattiat on päällystetty harmaalla ja punaruskealla linoleumilla.

Säilyneisyys

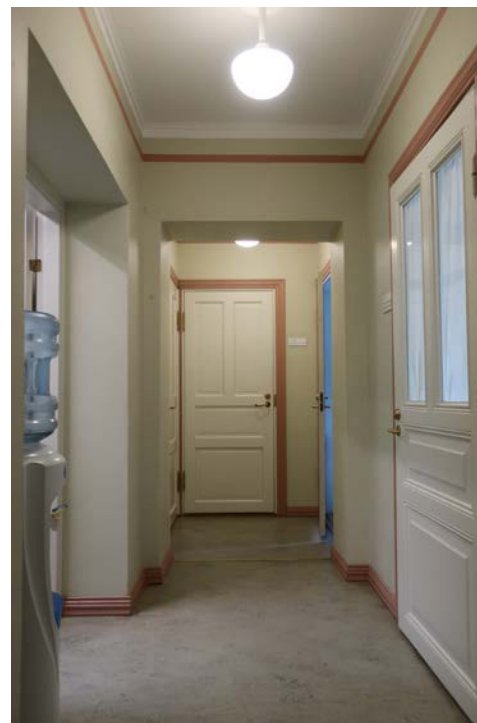
Nykyinen tilajako on kantavien seinämuurien määrittämiin puitteisiin vuonna 1939. Sisätilojen asu on yhtenäistetty vuoden 1986 peruskorjauksessa. Tuolloin uusittiin myös kaikki sisäpinnat ja ikkunat. Lattiat on uusittu rakenteita myöten vuonna 1998. Vanhimpia säilyneitä rakennusosia ovat välitiet, joista osa on vuodelta 1914 ja 1939.



167. Entisen vahtimestarin asunnon sisäänkäynti.



168. Saniteettitilat on sijoitettu sisäportaan alle. Paikalla oli aikaisemmin puhelinkeskus ja neuvonta.



169. Vanhimmat väliovet ovat vuosilta 1914 ja 1939. Osa ovista on lasiaukollisia.



170. Toimistokalusteet ovat 2000-luvulta. Historiallisia kalusteita ei tiloissa ole säilynyt.



171. Lattiat on päällystetty linoleumilla. Värisävyjä ovat harmaa ja punaruskea.

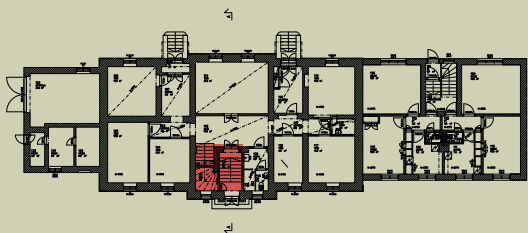


172. Talotekniikka on upotettu puurakenteeseen välipohjaan ja alas laskettuihin kattoihin.



173. Lattialistat on tehty vanhan mallin mukaisesti. Kynnykset ovat 1980-luvulta.

P



Konttori, porras 1-2. kerros

Til numerot: 101 ja 111

Kerros: Ensimmäinen ja toinen

Tila: Rakennettu 1885, muutettu 1916.

Alk. käyttö: Varasto

Nyk. käyttö: Porrashuone



174. Jugend-henkinen porraskaide on taidokasta metallityötä.

Ominaispiirteet

Porrashuone on tehty entisen pesu- ja leivinuoneen varaston paikalle vuonna 1914, kun rakennusta ensimmäisen kerran korotettiin. Mosaiikkibetonista valettu porras on kolmivartinen. Sisäkaarteessa on jugend-tyylinen metallirakenteinen porraskaide, jonka käsijohde on tehty puusta. Porrashuoneen seinät on muurattu ja rapattu valkoiseksi. Porras nousee kadulle avautuvan pääsisäänkäynnin yläpuolelle.

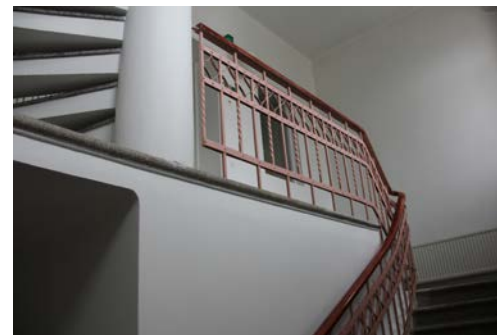
Säilyneisyys

Porrashuone on muodoltaan vuoden 1914 suunnitelman mukainen. Myös porrasaskelmat ja kaide ovat säilyneet tuolta ajalta. Kaide ja seinät on maalattu rakennuksen sisätilojen yleisvärityksen mukaisiksi vuonna 1986.

175. Näkymä porrassyöksen puolivälistä. Porrasaskelma on mosaiikkibetonia. Porrashuone saa luonnonvaloa ikkunoista.



176. Näkymä lepotalolta.

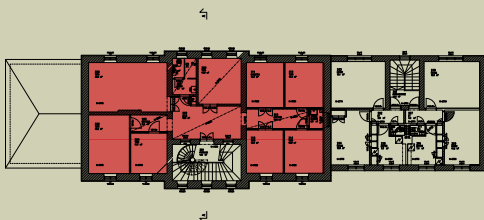


177. Näkymä toisen kerroksen tasanteelle.



178. Toisen kerroksen vuonna 1964 tehty kerrostaso. Porras jatkuu kolmanteen kerrokseen kierteisenä.

2



Konttori, 2. kerros

Tilanumerot: 202-214

Kerros: Toinen

Tila: Rakennettu 1914, kunnostettu 1986.

Alk. käyttö: Piiri-insinöörin toimisto

Nyk. käyttö: Aluehallintoviraston toimisto

Huonealat: Seitsemän toimistoa ja monistushuone yhteensä 125 m², käytäviä 26 m² ja saniteettitiloja 3 m². Yhteensä noin 146 m²



179. Kadulleavautuvaväli 205 on toisen kerroksen pienin toimistohuone.

180. Toisen kerroksen käytävänäkymä. Käytävän päässä on siivouskomero. Käytävä saa luonnonvaloa suuren yläikkunan kautta.

Ominaispiirteet

Toinen kerros on vuonna 1914 rakennettu lisäys, johon tuolloin sijoitettiin piirinsinöörin konttori. Nykyisin tilat muodostuvat erillisistä toimistohuoneista, jotka on ryhmitelty keskusaulan ympärille. Tiloissa väritys ja materiaalit on yhtenäistetty. Seinät ovat harmaat, katot valkoiset ja linoleum-lattioissa on harmaan ja punaruskean yhdistelmiä. Toimistohuoneiden väliset seinät ovat pääosin rankarakenteisia. Kerroksessa on saniteettitilat ja siivouskeskus.

Säilyneisyys

Nykyinen tilajärjestys on luotu vuonna 1939, jolloin suuri piirustussali jaettiin toimistohuoneiksi. Tuolloin purettiin myös kerroksen puulämmittimet. Nykyinen väritys ja materiaalit ovat vuodelta 1986. Muuratut väliseinät ovat säilyneet paikoillaan, mutta niiden aukotusta on muutettu. Ikkunat on uusittu vuonna 1986. Alkuperäisiä rakennusosia edustavat säilyneet väliovet, joista vanhimmat ovat vuosilta 1914 ja 1939.



181. Pihan puolelle avautuva tila 206 on toisen kerroksen suurin toimistohuone.



182. Seinän ja katon liittymä. Kattolista on yksinkertainen kovera puulista. Seinänylää osaa koristaa leveä punaruskea raita.

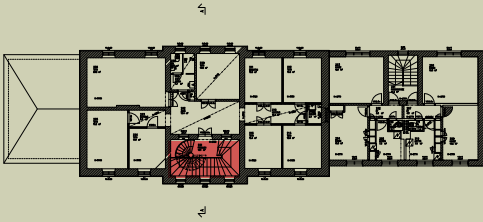


183. Lattiat on päällystetty linoleumilla. Sävyt ovat punaruskeaa ja harmaa.



184. Lattialista on tehty alkuperäisen mallin mukaisesti. Oven karmilista on kunnostettu samanaikaisesti vanhojen ovien kanssa.

P



Konttori, porras 2-3. kerros

Tilanumerot: 201 ja 301

Kerros: Toinen ja kolmas kerros

Tila: Rakennettu 1964

Alk. käyttö: Ullakko

Myöh. käyttö: Arkisto

Nyk. käyttö: Porrashuone ja kolmannessa kerroksessa iv-konehuone



185. Kolmanteen kerrokseen johtava kierreporras on tehty vuonna 1964.



186. Ohut betonitaso tehtiin samassa yhteydessä kierreportaan kanssa. Se liittyy toisen kerroksen puiseen välipohjaan.

Ominaispiirteet

Toisen ja kolmannen kerroksen porras tehtiin alemman portaan jatkeeksi vuonna 1964. Ylempi porrashuone sovitettiin käytössä olevaan tilaan ilman ulkoseinä- tai kattomuutoksia. Porrastyyppiä on käytetty yleisesti aikakauden kerrostaloissa. Mosaiikkibetonilla pinnoitetut betoniaskelmat kiertyvät pyöreän betonipilarin ympäri 360 astetta ilman lepotasoa. Portaassa on metallinen pinnakaide ja muovinen käsijohde.



188. Porras kiertyy 360 astetta pyöreän betonipilarin ympäri.

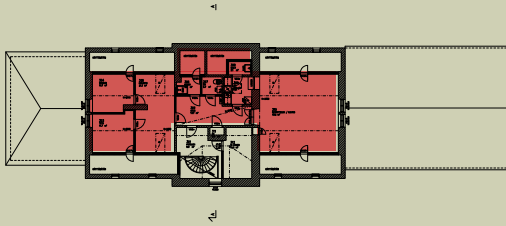


187. Porras on sovitettu käytössä olleeseen niukkaan tilaan. Yläpohjan ersitys on uusittu vuonna 1986.

Säilyneisyys

Kierreporras on muodoltaan vuoden 1964 asussa ja maalattu rakennuksen yleisväri-tyksen mukaisesti. Portaan paikalla olleesta huoneesta ei ole säilynyt viitteitä. Kerrostalomainen porras on ja valkoiseksi maalattu porrashuone muodostavat poikkeaman rakennuksen interiööriässä.

3



Konttori, 3 kerros

Tilanumerot: 302-210

Kerros: Kolmas kerros

Tila: Rakennettu 1933, korjattu 1986 ja 1998.

Alk. käyttö: Tuulettuva ullakko

Myöh.käyttö: Piirustussali

Nyk. käyttö: Kokous- ja taukotila.

Huoneala: yhteensä 111 m²



189. Kolmannen kerroksen päätyikkunat avautuvat etelään. Sisempi lasi on lämpölasi. Ulompi lasi on yhdeksänruutuinen. Ikkuna toimii varapoistumistienä.



190. Maaherralle tehtyä kirjastonurkkausta valaisee yksi kerroksen viidestä kattoikkunasta.

Ominaispiirteet

Kolmannen kerroksen ullakkotilat rakennettiin piiri-insinöörin konttorin piirustussaleiksi vuonna 1933. Piirustussalit tehtiin molempiin päätyihin, jossa ne saivat valoa sekä pääty- ja kattoikkunoista. Nykyisin kerros toimii kokoustilana ja henkilökunnan taukutiloina. Kerroksessa on ilmanvaihtokonehuone ja yksi toimisto. Kattoikkunoita on viisi.

Säilyneisyys

Vuonna 1998 pohjoispäätyyn tehtiin residenssi maaherra Pirjo Ala-Kapeelle, jonka päätoimipaikka oli siirtynyt Mikkeliin. Tuolloin varustukseen lisättiin wc, suihku ja keittiö. Myös kerroksen kalustus on peräisin tuolta ajalta. Piirustussalien tilat on jaettu väliseinillä osiin. Aikakauteen viittaavat kattoikkunat ovat säilyneet uusittuina. Pintamateriaalit on uusittu vuonna 1998 ja ikkunat on uusittu ulkopuitteen alkuperäinen ruutujako säilyttäen.



191. Pohjoispäädyn neuvotteluhuone on entinen piirustussali, joka toimi myöhemmin maaherran tilapäisenä residenssinä.



194. Kolmannen kerroksen käytävä. Oikealla porrassyöksy ja perällä henkilökunnan kahvihuone.



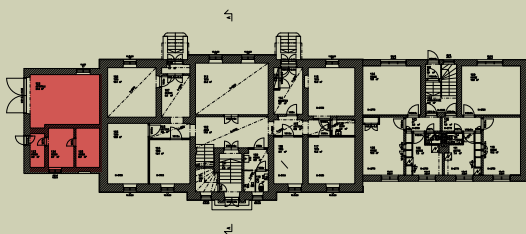
193. Entistä piirustussalia käytetään nykyisin kahvihuoneena. Vasemmalla näkyvä ovi johtaa ilmanvaihtokonehuoneeseen.



192. Keittokomero. Perällä ovi siivouskomeroon.



195. Tuulettuva ullakolaipio.



Autotalli ja sauna

Tilnumero: 122 - 125

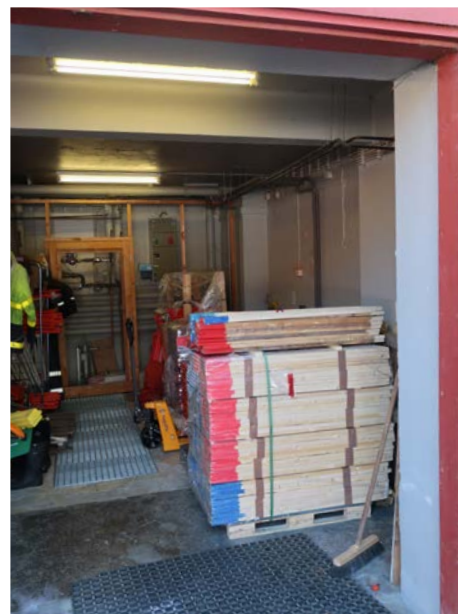
Kerros: Ensimmäinen

Tila: Rakennettu 1914, laajennettu 1933, saunaa korjattu 1998.

Alk. käyttö: Leivin- ja pesutupa

Nyk. käyttö: Autotalli ja sauna

Huoneistoala: yhteensä 41 m²



196. Näkymä autotallin ovelta. Perällä on lämmönvaihdin ja sähköjärjestelmän alakeskus.



197. Huoltomonttu autotallin lattiassa.



198. Alkuperäinen ulkoseinä on puhkaistu. Kehys on jätetty tukirakenteeksi.

Ominaispiirteet

Rakennuksen pohjoispäädyn yksikerroksinen siipi rakennettiin pyykki- ja leivintuvaksi. Tilassa on vuonna 1933 tehty laajennus ja väliseinä, joka erottaa saunan ja autotallin. Sisäänkäynnit on siirretty siipiosan pätyyn.

Säilyneisyys

Vuoden 1933 tilajako on säilynyt. Alkuperäinen päätyseinä on jätetty kantavaksi rakenteeksi ja se toimii myös saunan ja pesuhuoneen välisenä seinänä. Autotalli on lähes muuttumaton ja sitä käytetään varastona. Autotallin betonilattia on alkuperäinen. Siihen vesilasilla tehty eristys ja huoltomonttu ovat säilyneet. Autotallin perälle on sijoitettu lämmönvaihdin ja sähkökeskus.

Saunaa käyttävät kenttätöistä palaavat ympäristöviranomaiset varusteiden pesu- ja huoltotilana. Saunan pintarakenteet on uusittu vuonna 1998. 2000-luvulla löylyhuonetta kavennettiin ja sen viereen tehtiin wc. Vanhin saunassa säilynyt rakennusosa on saunan eteisen panelointi.



199. Näkymä eteisen ovelta saunalle. Löylyhuonetta on kavennettu ja sen viereen on rakennettu wc.

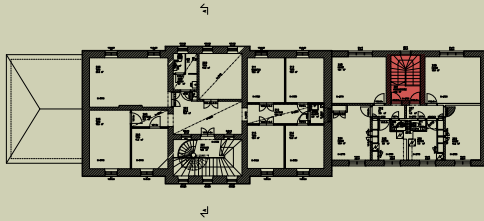


200. Saunan eteisen panelointia.



201. Löylyhuone.

P



Asunto-osa, porrashuone

Til numerot: 102 ja 201

Kerros: Ensimmäinen ja toinen kerros

Tila: Rakennettu 1939, korjattu 1978 ja 2006

Alk. käyttö: Porrashuone

Nyk. käyttö: Porrashuone



202. Sisäänkäynti on maanpinnan tason alapuolella. Pääoven oikealla puolella on kellariin johtava ovi. Pääoven lasi on punasävyinen.

Ominaispiirteet

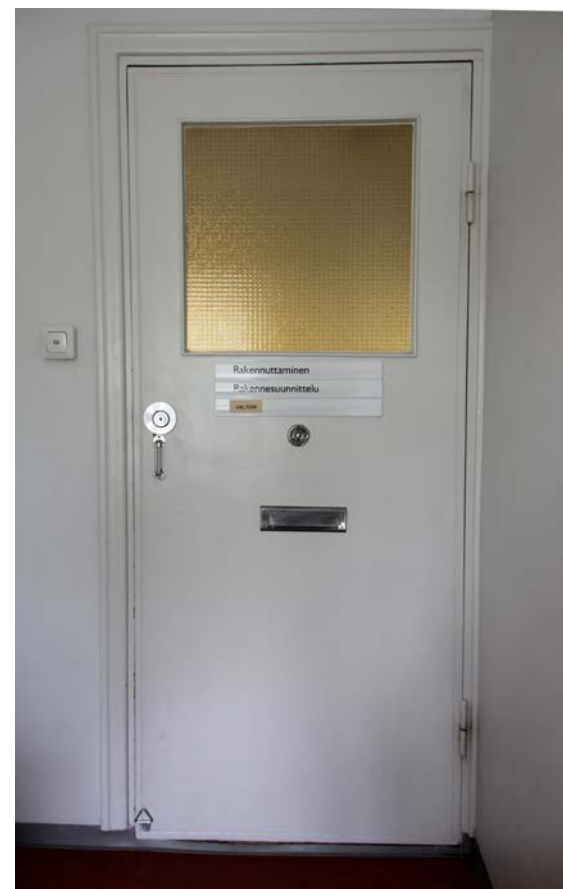
Porrashuone on kaksikerroksinen. Portaat kiertyvät kerrosten välillä 180 astetta ilman lepotasoja. Portaat on päällystetty punaisella vinyyllillä ja harmaalla reunalistalla. Sisäkaide on valettu betonista ja päällystetty puisella käsijohteella. Muovipintainen ulkokaide on myöhemmin lisätty metallinen käsijohde.



203. Alakattoon on asennettu akustiikkalevyjä. Porrashuone päättyy toisen kerroksen asuntojen ovelle.



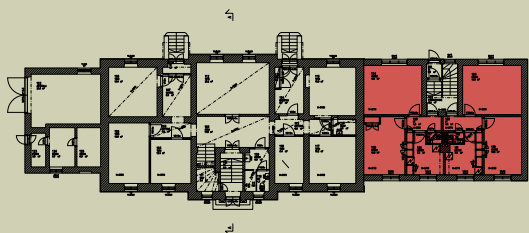
204. Porras kiertyy umpikaiteen ympärille. Askelmat on päällystetty punaisella vinyylimatolla ja harmaalla reunalistalla.



205. Huoneistojen alkuperäiset ovet ja karmilistat ovat säilyneet. Myös soittokello ja postiluukku ovat alkuperäisiä.

Säilyneisyys

Porrashuone ja porras ovat muodoltaan alkuperäisiä. Alkuperäisiä rakennusosia ovat myös sisempi porraskaide, huoneistojen ovet ja ovilistat sekä lämpöpatterit. Lisäyksiä ovat sisäkaton akustiikkalevyt ja porrasaskelmien vinyylipäällysteet. Ylätasanteelle on tehty vuonna 2006 huoneistoon avautuva varastohuone.



Asunto-osa 1. kerros

Tilanumerot: 103-112

Kerros: Ensimmäinen kerros

Tila: Peruskorjattu 2005

Alk. käyttö: Vahtimestareiden asuintalo

Nyk. käyttö: 2-3 hengen toimistoja

Huoneala: Kaksi 49 m² huoneistoa



206. Toimistohuone 110 rakennuksen eteläpäädyssä.



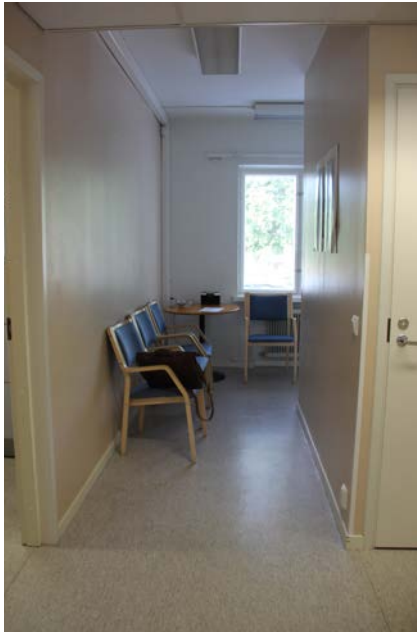
207. Näkymä käytävältä ulko-ovelle.

Ominaispiirteet

Kerroksessa on kaksi lähes identtistä asuntoa toistensa peilikuvina. Asunnot muodostuvat lyhyen käytävän varrelle sijoitetuista kahdesta huoneesta, keittiöstä ja wc:stä. Huoneistojen välisessä seinässä on muurattu hormi. Asunto-osan kerroskorkeus on viereistä konttoriosaa matalampi. Lattiamateriaalina on harmaa vinyylimatto. Seinät on maalattu vaaleanruskealla. Katot ovat valkoiset.

Säilyneisyys

Asuinhuoneista on tehty toimistotiloja, mutta tilajako on pääpiirteittäin säilynyt. Wc:tä on laajennettu ja ottamalla tilaa keittiöistä. Seinät on levytetty ja maalattu vaaleanruskean sävyllä. Alakatot on rapattu valkoisiksi ja niihin on asennettu akustiikkalevyjä. Ikkunat ovat alkuperäiset ja huoneistoissa on säilynyt 1930-luvun radiaattoreita. Väliovet ovat 2000-luvun valkoisia tai viilutettuja laakaovia. Myöhemmin lisätyt ilmanvaihdon putkitukset ja johtokourut ovat näkyvästi esillä huonetiloissa.



208. Näkymä käytävältä keittiöön. Wc:n laajennus on pienentänyt keittiötä.



209. Asunto-osassa on alkuperäiset ikkunat. Ne ovat kaksipuitteisia sisään ja ulos avautuvia puuikkunoita.



210. Entinen olohuone. Alkuperäinen radiaattori on 1930-luvulta. Pihan puolelle suuntautunut ikkuna on kolmijakoinen.



211. Ensimmäisen kerroksen wc:tä on laajennettu. Vesikalusteet ovat 2000-luvulta.



212. Alkuperäinen ulko-ovi ja elämää nähnyt kynnyks.

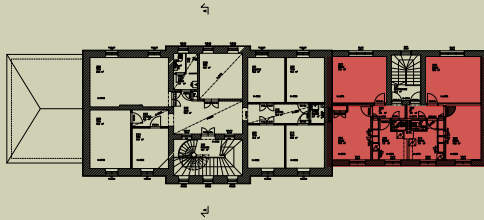


213. Sisäkaton rappaus on pudonnut ilmanvaihtoventtiilin kohdalla. Betoniväli-pohjassa näkyy lankkumuotin jättämät jäljet.



214. Lattiaan on upotettu asennusrasioita.

2



Asunto-osa 2. krss

Til numerot: 202-211

Kerros: Toinen kerros

Tila: : Peruskorjattu 2005

Alk. käyttö: Vahtimestareiden asuintalo

Nyk. käyttö: 2-3 hengen toimistoja

Huoneala: Kaksi 49 m² huoneistoa yhdistettynä



215. Toisen kerroksen keittiötä on avarrettu poistamalla käytävän vastainen seinä ja purkamalla viereinen wc. Kerroksen toista wc:tä laajennettiin.



216. Toisen kerroksen asunnot on yhdistetty purkamalla huoneistoja erottanut lyhyt väliseinä. Huoneet sijoittuvat nyt pitkän yhteisen käytävän varrelle.

Ominaispiirteet

Kerroksessa on alun perin ollut kaksi lähes identtistä asuntoa, jotka ovat sijoittuneet porrashuoneen ympärille toistensa peilikuvina. Asuinnoissa on ollut kaksi makuuhuonetta, keittiö, eteinen ja wc. Kylpyhuoneita ei ole ollut. Huoneistojen välisessä seinässä on muurattu hormi. Huoneet ovat tyypillisiä funktionalistisia asuinhuoneita, joissa huonekorkeus on nykyaikainen ja pohjakaava tehokas.

Säilyneisyys

Huoneistot on yhdistetty ja asuinhuoneista on tehty toimistotiloja. Tilajako on pääpiirteittäin säilynyt. Merkittäviä muutoksia ovat väliseinien avartaminen ja väliovien poistaminen. Toinen wc on purettu ja toista on laajennettu. Seinät on levytetty ja maalattu valkoisiksi. Lattioissa on 2006 asennettu vihreä vinyylimatto. Alakatot on tasoitettu ja maalattu valkoisiksi. Ikkunat ovat alkuperäiset ja huoneistoissa on säilynyt 1930-luvun radiaattoreita. Toinen ulko-ovi on poistettu ja sen tilalle on tehty varasto, jota käytetään toimiston vaatesäilytykseen.



217. Videoneuvottelutila.



218. Säilynyt ulko-ovi on alkuperäinen



219. Sisäkatto on tasoitettu ja maalattu. Asennukset on tehty katon alapintaan.



220. Poistetun ulko-oven paikalle tehty vävarastoakäytetään naulakkona. Laajennus ulottuu porrashuoneen puolelle.



221. Vihreän vinylimatto on asennettu 2006.

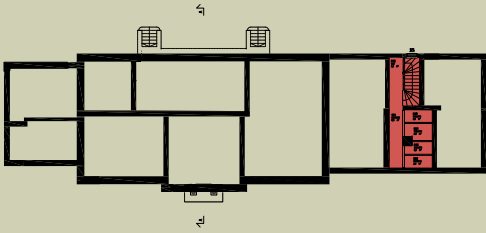


222. Alkuperäinen 1930-luvun radiaattori.



223. Seinän ja alakaton liittymä.

K



Asunto-osa, kellari

Til numerot: 001 ja 002

Kerros: Kellari

Tila: Peruskorjattu 2006

Alk. käyttö: Kellarivarasto

Nyk. käyttö: Ilmanvaihtokonehuone

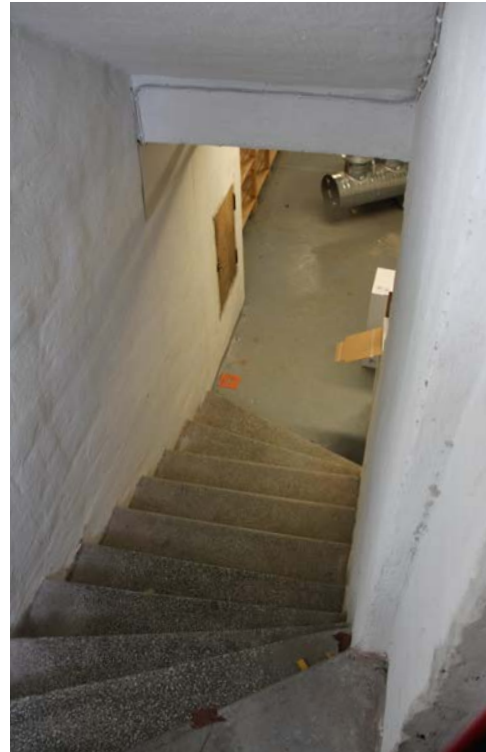
Huoneistoala: yhteensä 16 m²



224. Kellarista on tehty ilmanvaihtokonehuone. Alkuperäiset varastokomerot on purettu ja niiden tilalla on puinen varastohylly.



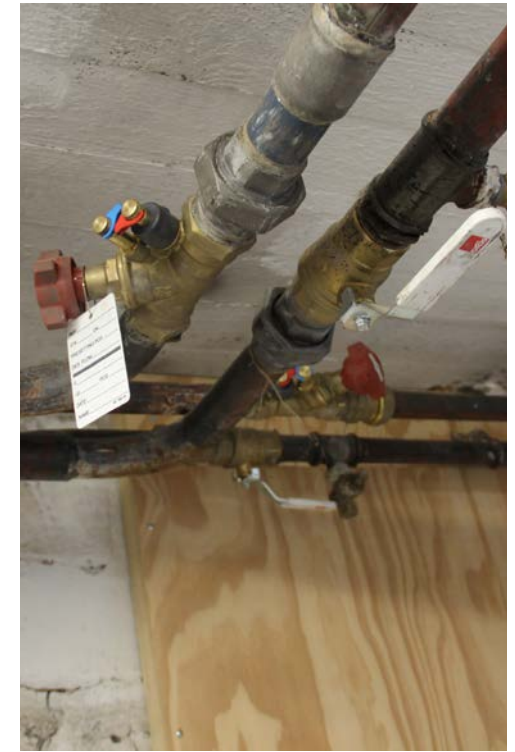
226. Talon pääsisäänkäynti on maantason alapuolella. Kellarin ovi on ulko-oven takana vasemmalla.



225. Kellariinjohtavat portaaton karkeasti valettu mosaiikkibetonia. Seinät on muurattu ja slammattu valkoisiksi.



227. Ilmanvaihtokone täyttää lähes koko kellaritilan.



228. Rakennuksessa ei ole koskaan ollut omaa lämmitysjärjestelmää vaan se kytkettiin valmistumisvaiheessa korttelin aluelämpöön. Kuvassa lämmönjakoputkia kellarista.

Ominaispiirteet

Kellari on asunto-osan keskellä ja harjan suuntaan nähden poikittain. Kellariin kiertäen laskeutuvat portaat on valettu mosaiikkibetonia. Tiilistä muuratut seinät on slammattu ja betoniseinät maalattu valkoisiksi. Lattia on maalattua betonia. Tilan keskellä on rakennuksen läpi nousevan tiilihormin perustus.

Säilyneisyys

Kellariin on sijoitettu ilmanvaihtokone vuonna 2006. Kellarikomerot on purettu ja korvattu puisella avohyllyllä. Ilmanvaihtokoneet ja -kanavat täyttävät lähes koko kellaritilan.

7.14 Säilyneisyys

Säilynyt

Tilan alkuperäinen muoto ja keskeiset rakennusosat säilyneet. Alkuperäiset pintakäsittelyt eivät ole säilyneet. Vähäisiä lisäyksiä tehty.

Osin säilynyt

Tilan alkuperäinen muoto on pääosin säilynyt ja tunnistettavissa. Alkuperäisissä rakenteissa vähäisiä muutoksia. Rakennusosissa ja pintakäsittelyissä tehty muutoksia ja lisäyksiä. Alkuperäisyys on kohtuullisin toimin palautettavissa.

Muuttunut

Tilan alkuperäinen muoto on pääosin muuttunut eikä ole tunnistettavissa. Alkuperäisiä rakenteita purettu, mutta alkuperäisiä rakennusosia osin säilynyt. Runsaasti lisäyksiä ja uusia pintakäsittelyjä.

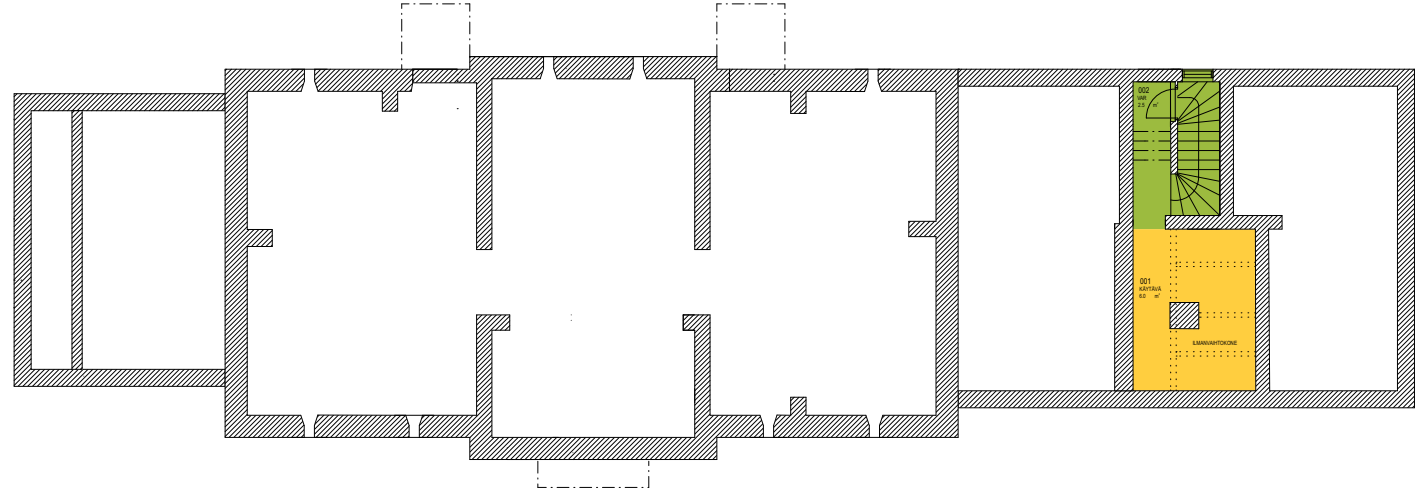
Säilynyt muutettuna

Tilaan on tehty rakennustaiteellisesti korkeatasoinen muutos, jonka muoto ja rakenteet sekä keskeiset rakennusosat ovat säilyneet. Muutoksessa tehtyjä pintakäsittelyjä on säilynyt.

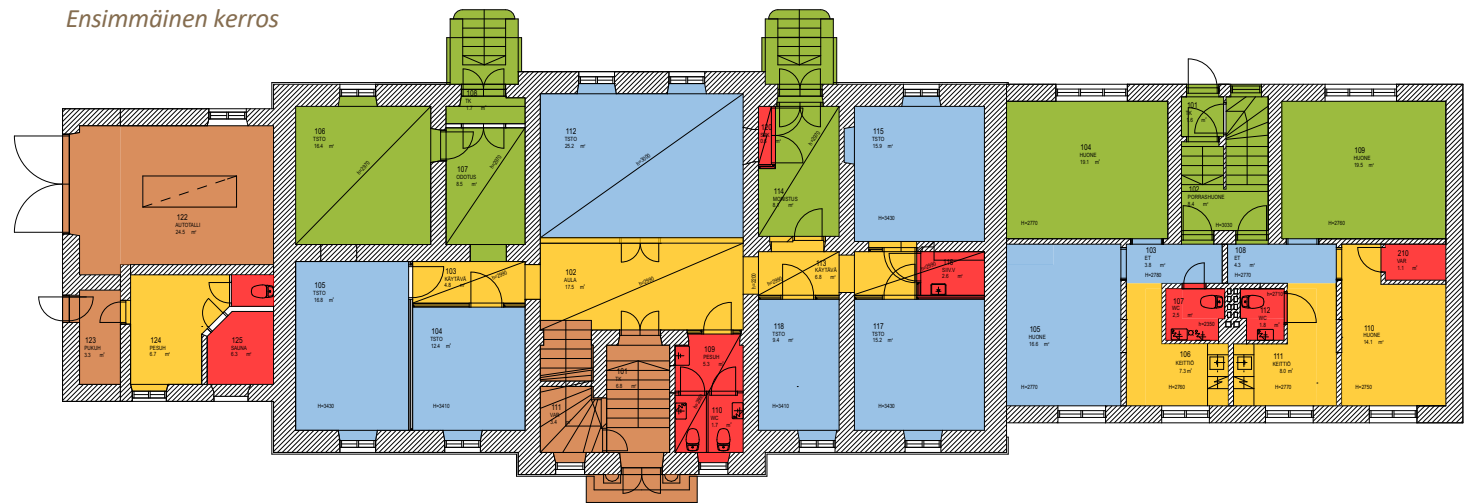
Ei lainkaan alkuperäinen

Täysin uusi tai sitä vastaava tila.

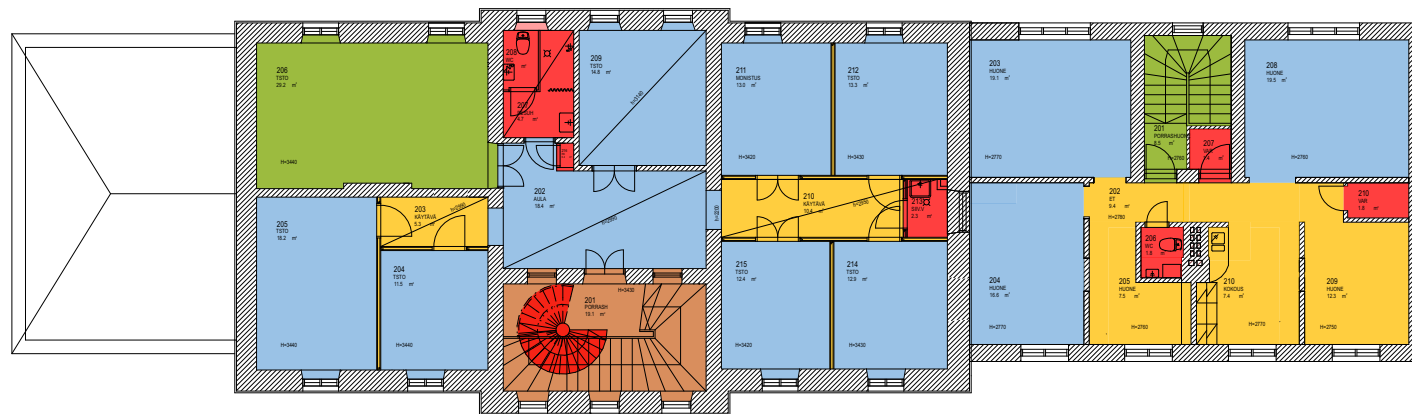
Kellari



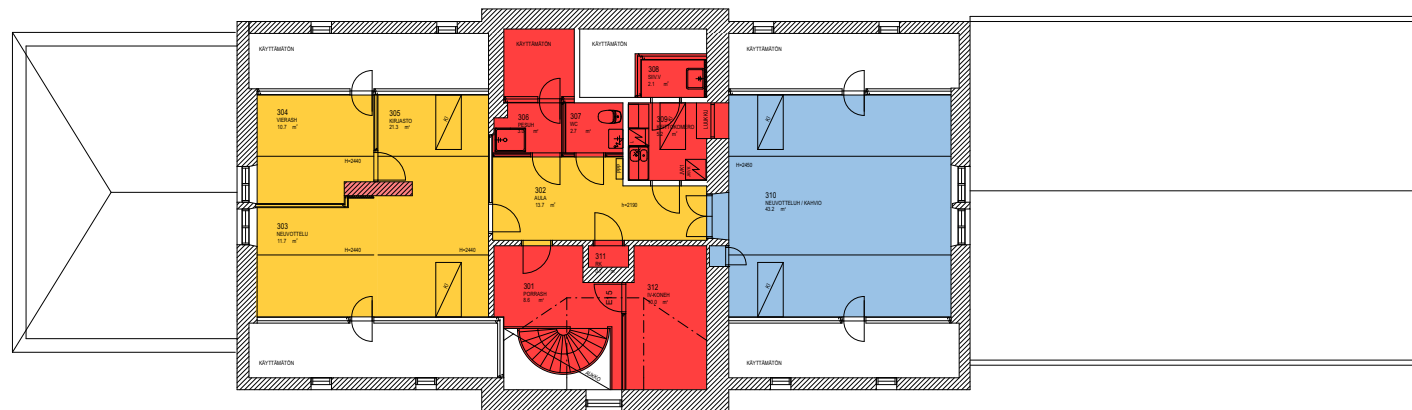
Ensimmäinen kerros



Toinen kerros



Kolmas kerros



7.15 Kerroksellisuus

1880-luku

Alkuperäisen talousrakennuksen kerrostuma.

1910-luku

Piiri-insinöörin konttorin lisäykset ja muutokset. Pohjoispäätyn tehty laajennus.

1930-luku

Asunto-osan rakentaminen. Ensimmäisen kerroksen muutos toimistoksi. Autotallin laajentaminen. Kolmannen kerroksen rakentaminen.

1960-luku

Muutos maanmittauskonttoriksi. Uusi kierreporras.

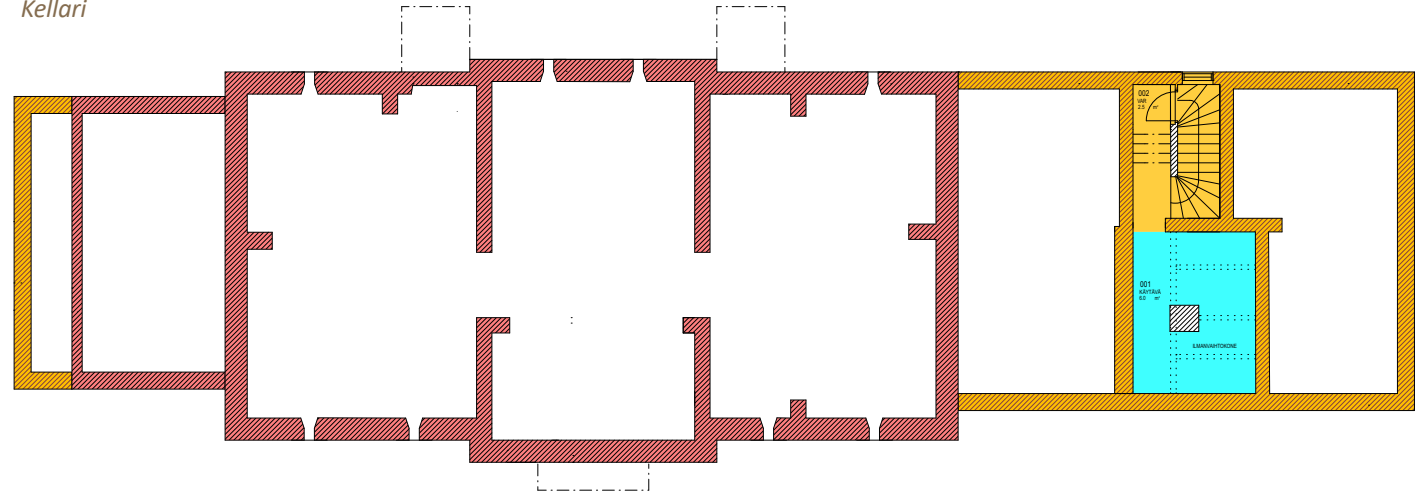
1980-luku

Peruskorjaus ja sosiaalitilat.

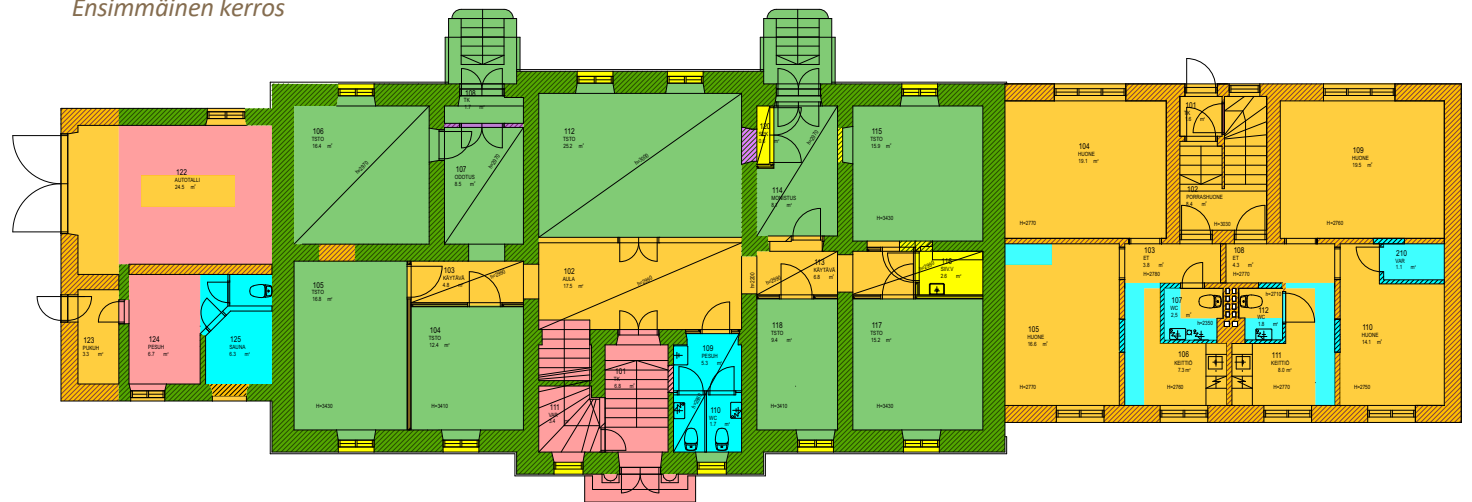
2000-luku

Muutokset saniteettitiloissa ja asunto-osan muutos toimistoksi.

Kellari



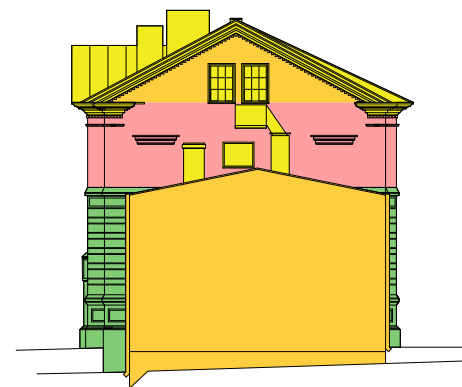
Ensimmäinen kerros



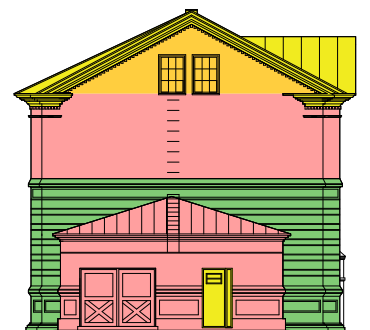
7.16 Julkisivujen kerroksellisuus



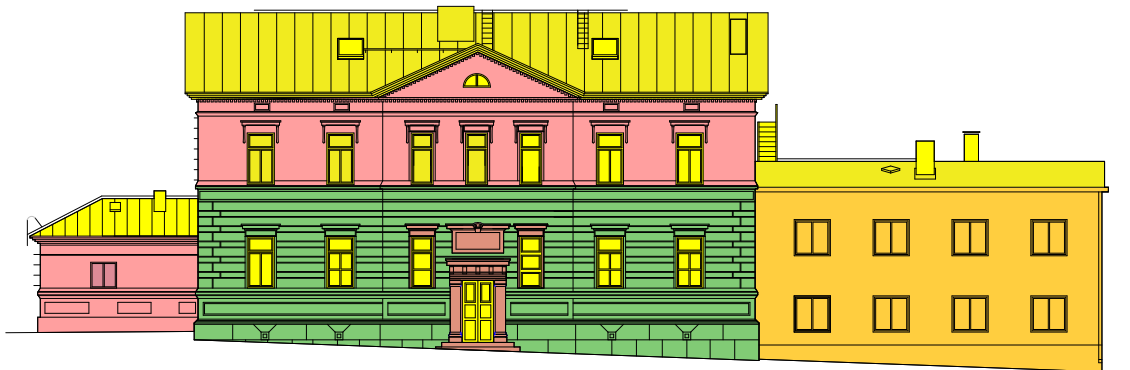
Julkisivu itään



Julkisivu etelään



Julkisivu pohjoiseen



Julkisivu länteen



8 Suunnittelijat



229. Arkkitehti Constantin Kiseleff 1834 - 1888 Kuva: Museovirasto

Constantin Kiseleff (5.1.1834 - 25.1.1888)

Constantin Kiseleff syntyi 5. tammikuuta vuonna 1834 tunnetun helsinkiläisen kauppiaan Feodor Kiseleffin kuudentena lapsena. Suku oli saapunut Venäjään liitettyyn Haminan kaupunkiin 1700-luvun puolivälissä. Kauppaneuvoksen arvonimen saanut perheen isä loi 1800-luvun alussa huomattavan omaisuuden Helsingissä, jossa hän toimi tavarantoimittajana ja rakennuttajana Venäjän armeijalle. Perhe asui Senaatintorin laidalla, jossa Kiseleffin talona tunnetun rakennuksen uudistuksesta vastasi intendenttikonttorin johtaja arkkitehti C.L. Engel itse.¹¹⁷

Perheen kuopus Constantin suoritti ylioppilastutkinnon Helsingin yksityislyseossa vuosina 1844–1852 arvosanalla approbatur. Hän liittyi uusmaalaisen osakunnan jäseneksi lokakuussa 1852. Suomessa ei tuolloin vielä ollut arkkitehtikoulutusta, joten Kiseleff aloitti arkkitehtuuriopinnot intendenttikonttorin oppilaana elokuussa 1853. Hän jatkoi opintojaan Italiassa vuosina 1856–57, Algeriassa, Espanjassa ja Ranskassa vuosina 1858–59, Pariisissa 1860–62 ja vielä Münchenissä 1862–63. Kiseleff avioitui Sofie Julia Rosa Rüdigerin kanssa vuonna 1861.

Vuonna 1869 Constantin Kiseleff sain paikan Yleisten rakennusten ylihallituksen ylimääräisenä arkkitehtina. Kaksi vuotta myöhemmin hän oli edennyt viraston 3. arkkitehdiksi ja lääninrakennuskonttorin esimieheksi Mikkeliin, jossa hän johti muun muassa Olavinlinnan restaurointitöitä. Vuonna 1875 Kiseleff nimitettiin Ylihallituksen ensimmäisen arkkitehdin virkaan, josta hän erosi vuonna 1886. Kollegia-assessorin arvonimen hän sai vuonna 1879.

Virkatyön ohessa Constantin Kiseleff työskenteli vuosina 1879–81 rakennusmestari Elia Heikelin kanssa perustamassaan rakennustoimistossa. Heikel & Kiseleff -toimistoa pidetään Suomen ensimmäisenä rakennusliikkeenä. Tämän jälkeen hän jatkoi työtään yksityisessä arkkitehtitoimistossaan varhaiseen kuolemaansa saakka. Constantin Kiseleff kuoli Helsingissä 25. tammikuuta 1888.¹¹⁸

Kiseleffille tunnusomainen tyyli oli uusrenessanssi ja yksityisessä toiminnassaan hän keskittyi erityisesti julkisivujen suunnitteluun.¹¹⁹ Heikel & Kiseleffin rakentamia asuintaloja on säilynyt eri puolilla Helsinkiä, erityisesti Kruunuhaan kaupunginosassa.

Kuopion kuvernöörin residenssi lukeutuu Constantin Kiseleffin merkittävimpien suunnittelutöiden joukkoon. Sen lisäksi huomionarvoisia ovat Jyväskylän kansakoulunopettajaseminaarin vuonna 1883 valmistuneet punatiilirakennukset¹²⁰ sekä yhdessä arkkitehti L.I. Lindqvistin kanssa vuonna 1880 suunnittelemat Lastenkodin kadun puurakennukset. Kiseleffin nimiin on merkitty myös Uudenkaarlepyyn ja Sortavalan seminaarirakennukset sekä kirkkorakennukset Lopella ja Virtasalmella.¹²¹

117 Yrjänä, Jouni: Kiseleff, Feodor. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997

118 <https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/henkilo.php?id=17064>

119 Rakennustaiteen seuran jäsentiedote 4:2007

120 <https://www.jyu.fi/tdk/museo/kampus/konsta.htm>

121 Riekkä Helena 2005 op.cit. s. 507

Ernst Lohrmann (1803 - 1870)

Ernst Lohrmann syntyi 30. kesäkuuta 1803 Westfalenissa. Hän aloitti opinnot vuonna 1821 Göttingenissä ja suoritti Berliinin Bauakademin maanmittausalan tutkinnon vuonna 1827. Arkkitehdin tutkinnon Lohrmann sai valmiiksi vuonna 1836. Valmistuttuaan Lohrmann toimi Preussin rakennushallinnon virkamiehenä, kunnes siirtyi Suomeen vuonna 1841. Hän toimi C. L. Engelin seuraajana intendentinkonttorin päällikkönä ja jatkoi Yleisten rakennusten ylihallituksen ylitirehtöörinä vuoteen 1867 saakka.

Lohrmann laajensi ja kehitti intendentinkonttoria. Hän loi maahan lääninarkkitehtijärjestelmän ja uudisti intendentinkonttorin organisaation sekä ohjesäännön. Hänen kaudellaan kiinnitettiin huomiota myös suomalaisten arkkitehtien kouluttautumiseen.¹²²

Lohrmannin tehtäväksi jäi usean Engelin aloittaman julkisen rakennuksen loppuunsaattaminen. Näistä merkittävin oli Nikolainkirkko, johon Lohrmann suunnitteli kulkamatornit ja sivupaviljongit. Lohrmannin kaudella Suomen rakennustaiteessa siirryttiin kertaustyyliin, joista hän omissa töissään suosi uusgotiikkaa.

Helsingissä Lohrmannin tärkeimpiä töitä olivat Aleksanterin yliopiston kliinillinen laitos (1848), Vanha postitalo (1853) ja Valtion rahapaja (1864). Maakuntiin toteutettiin Lohrmannin intendenttikaudella lähes kaksikymmentä kirkkorakennusta, joista kaukaisin sijaitsi Utsjoella saakka. Hänen muita keskeisiä töitään ovat Kristiinankaupungin raatihuone (1865), Turun vankila (1853) ja Söderskärin majakka (1862). Ernst Lohrmann kuoli Tukholmassa 17. kesäkuuta 1870.¹²³

Ludvig Isak Lindqvist (1827 - 1894)

Arkkitehti Ludvig Isak Lindqvist syntyi 3. lokakuuta vuonna 1827 Uudessakaarlepyyssä kauppias ja raatimies Isak Lindqvistin perheeseen. Hän vietti kouluvuotensa Pietarsaareissa sekä lyhyen jakson myös Tukholmassa. Lindqvist oli Vaasan lukion oppilas valmistuen ylioppilaaksi Helsingissä vuonna 1847 arvosanalla laudatur.¹²⁴

122 Hanski Jari 2011 op.cit. ss. 29-31

123 Sinisalo, Jarkko: Lohrmann, Ernst Bernhard. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: SKS 1997

124 Yrjö Kotivuori, Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852: Ludvig Isak Lindqvist. Verkkojulkaisu 2005

Lindqvist aloitti opinnot vuonna 1848 oikeustieteellisessä tiedekunnassa, mutta siirtyi jo ensimmäisen vuoden jälkeen intendentinkonttorin oppilaaksi. Työuran Lindqvist aloitti vuonna 1853 Turun läänin vt. lääninkonduktöörinä ja myöhemmin vakinaistettuna. Tämän jälkeen hän toimi Oulun läänin vt. lääninarkkitehtina ja vakinaistettiin virkaan vuonna 1861. Vuodesta 1865 alkaen Lindqvist toimi Oulun rakennuskonttorin hoitajana. Virassa ollessaan Lindqvist teki opintomatkoja Tanskaan, Saksaan, Ruotsiin ja Sveitsiin.

Isak Lindqvistin ura jatkui Yleisten rakennusten ylihallituksessa vuonna 1868, jolloin hänet valittiin viraston ensimmäisen arkkitehdin virkaan. Hän sai nimityksen yliarkkitehdiksi vuonna 1875 ja ylitirehtööriksi vuonna 1882. Lindqvist erotettiin virasta vuonna 1887. Hän kuoli Helsingissä 2. helmikuuta 1894.¹²⁵

Axel Hampus Dalström (1829-1882)

Arkkitehti Axel Hampus Dalström syntyi tulliviskaalin perheeseen Helsingissä 23. maaliskuuta 1829. Hän oli Turun reaalikoulun oppilas, josta hän jatkoi Tukholman teknilliseen opistoon vuonna 1846. Ylioppilaaksi Dalström valmistui Helsingissä vuonna 1849.

Axel Dalströmin ura alkoi vuonna 1848 intendentinkonttorin ylimääräisenä virkamiehenä. Hän täydensi arkkitehtuuriopintojaan Ranskassa, Italiassa ja Saksassa vuosina 1861–62. Dalström nimitettiin lääninkonduktööriksi Viipurin lääniin vuonna 1853. Ura jatkui Intendentinkonttorin apulaiskonduktöörinä 1855, Yleisten rakennusten ylihallituksen 1. Arkkitehtina 1866 ja virkaatekevänä ylitirehtöörinä vuodesta 1869 alkaen. Virkatyön ohessa Dahldström toimi Helsingin teknillisen reaalikoulun kaunokirjoituksen ja piirustuksen opettajana vuosina 1856–58.¹²⁶

Dalströmillä oli merkittävä rooli Suomen edustusarkkitehtuurin ja koulurakennusten suunnittelijana. Kuopiossa Dalström on laatinut Niuvanniemen sairaalan piirustukset sekä lääninhallituksen vuoden 1874 ja 1876 suunnitelmat. Helsingissä Dalströmin tun-

125 Viljo, Eeva Maija: Lindqvist, Ludvig Isak. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997

126 <https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/henkilo.php?id=16706> ja

netuimpia töitä ovat Vanha ylioppilastalo (1870), Esplanadin Kappeli (1867) ja Kaartin maneesi (1877).¹²⁷ Axel Hampus Dalström kuoli Helsingissä 19. maaliskuuta 1882.

Karl Ferdinand Öhmann (1831-1907)

Arkkitehti Karl Ferdinand Öhmann (esiintyy myös muodossa Ferdinand ja Öhman) syntyi Haminassa 5. elokuuta 1831. Haminassa ja Viipurissa vietettyjen kouluvuosiensa jälkeen Öhmann opiskeli Tukholman taideakatemiassa ja Münchenin polyteknillisessä opistossa.

Öhmann toimi vuodesta 1857 vuoteen 1907 Intendentinkonttorin ja Yleisten rakennusten ylihallituksen palveluksessa. Hän aloitti työuransa Kuopiossa vuonna 1857 toimien lääninarkkitehtina vuosina 1862–1894. Sen jälkeen hän siirtyi Uudenmaan lääninrakennuskonttorin johtajaksi Helsinkiin, jossa hän toimi virkauran loppuun asti.

Ferdinand Öhmann suunnitteli entisen Kuopion läänin alueelle lukuisia julkisia rakennuksia ja asemakaavoja. Hänen suunnittelemaansa puukirkkoja rakennettiin Suonenjoelle (1865), Pieksämäen Jäppilään (1872), Outokummun Kuusjärvelle (1878), Pielavedelle (1878) sekä Polvijärvelle (1881). Öhmann piirsi myös Kuopion pitäjän ensimmäiset kansakoulut. Muista julkisista rakennuksista tunnetuimpia ovat Kuopion satamakonttori (1878) ja Vehmasmäen koulu (1884). Kaavoitustöistä merkittävimpiä olivat Joensuun kaupungin ja Nurmeksen kauppalan asemakaavat.

Lääninarkkitehtina Ferdinand Öhmann vastasi valtion rakennushankkeista joista suurimpia olivat lyseon laajentaminen (1873-74), lääninsairaalan rakentaminen (1874-77) sekä Kuopion läänihallituksen rakentaminen (1884-86). Yksityisarkkitehtina hän osallistui menestyksellisesti muun muassa Kuopion kaupungintalon ja Viipurin kansakoulun suunnittelukilpailuihin.

Uudellamaalla Öhmannin merkittävin työ oli Leppävaran huvilakaupungin suunnittelu vuonna 1898. Myös voitto vuonna 1879 järjestetyssä kansallisrunoilija Johan

Ludvig Runebergin hautamuistomerkin pohjoismaisessa suunnittelukilpailussa kasvat- ti Öhmannin mainetta suunnittelijana. Karl Ferdinand Öhmann kuoli Helsingissä 5. elokuuta 1907.¹²⁸

Sigismund von Nandelstadh (1861-1957)

Arkkitehti Sigismund von Nandelstadh syntyi 16. joulukuuta vuonna 1861 Kuopiossa, jossa hänen isänsä toimi lääninhallituksen varalääninsihteerinä. von Nandelstadh valmistui arkkitehdiksi vuonna 1887 ja toimi Yleisten rakennusten ylihallituksen palveluksessa ensin Helsingissä ja myöhemmin Kuopiossa, jossa hän toimi lääninarkkitehtina vuosina 1904-1925.

Virkavuosinaan von Nandelstadh suunnitteli Kuopioon ja sen lähiseudulle useita asuin- ja liikerakennuksia. Vuonna 1914 valmistuivat elokuvateatteri Scala, apteekkari Malmbergin talo sekä Lyseon voimistelusal. 1920-luvulla hän suunnitteli muun muassa työväentalon näyttämön ja sille suuren salin Puijonkadulle. Lääninhallituksen rakennukseen von Nandelstadh laati korjaussuunnitelmia, joista mittavin oli itäsiiven arkiston uudistaminen kolmen kerroksen korkuiseksi.¹²⁹ Arkkitehti Sigismund von Nandelstadh kuoli Helsingissä 13. elokuuta vuonna 1957.

128 ibid s. 558

129 ibid s. 521

127 Riekkä Helena 2005 s. 487

1900-luku

Ricardo Björnberg (1861-1917)

Arkkitehti Carl Richard (Ricardo) Björnberg syntyi Porissa 9. elokuuta 1861. Hän valmistui arkkitehdiksi Suomen polyteknillisestä opistosta vuonna 1884 ja täydensi opintojaan Wienin teknillisessä korkeakoulussa vuonna 1886. Björnberg työskenteli Yleisten rakennusten ylihallituksessa ylimääräisenä arkkitehtina vuodesta 1887 alkaen ja palkkioperusteisesti vuodesta alkaen 1893. Vuonna 1905 hänet nimitettiin ylihallituksen ensimmäiseksi arkkitehdiksi. Ricardo Björnberg toimi Helsingin kaupungin rakennustarkastajana sekä osakkaan C.R. Rosenbergin arkkitehtitoimistossa vuosina 1891-1917.

Vasili Barmin (s.1878)

Vasili Aleksandrovits Barmin syntyi Petrogradin kuvernementissä 24. huhtikuuta 1878. Hän opiskeli Tiflisin kadettikoulussa Nikoilain sotainsinöörioppilaana vuosina 1895-98. Barmin toimi koulun aliluutnanttina vuosina 1900-03, josta sai siirron Kvnatungin piiriin. Vuonna 1904 hän toimi Port-Arthurin linnoitusinsinöörin päällikön apulaisena ja ylennettiin sotilasinsinöörikapteeniksi samaisena vuonna. Vuosina 1905-13 Vasili Barmin toimi Viaporin linnoituksen insinöörihallituksessa ja myöhemmin yliupseerina. Vuonna 1913 hänet nimitettiin yleisten rakennusten ylihallituksen ylitirehtööriksi, josta virasta hän erosi vuonna 1917.¹³⁰

Lauri Elenius (1893-1948)

Arkkitehti Lauri Elenius syntyi Laihian kappalaisen perheeseen 18. marraskuuta 1893. Hän kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1913 ja valmistui arkkitehdiksi Suomen teknisestä korkeakoulusta vuonna 1919. Valmistumisensa jälkeen Elenius työskenteli eri arkkitehtitoimistoissa vuoteen 1921 asti, jonka jälkeen hän siirtyi Yleisten rakennusten ylihallituksen palvelukseen. Hän toimi aluksi ylimääräisenä arkkitehtina ja vakainastettiin vuonna 1926. Vuosina 1926-1932 Elenius toimi Kuopion lääninrakennustoimiston esimiehenä laatien suunnitelmia muun muassa Niuvanniemen sairaalaan ja lääninhallituksen rakennuksiin.¹³¹ Eleniuksella oli Kuopiossa myös yksityinen arkkitehtitoimisto, joka vuonna 1929 toimi osoitteessa Maaherrankatu 19.¹³²

130 Halila 1967 s. 472

131 ibid s. 478

132 Arkkitehti no 7 1.1.1929

Ilmari Launis (1881-1955)

Arkkitehti Ilmari Launis (ent. Lindberg) syntyi Hämeenlinnassa 3. joulukuuta 1881. Hän valmistui ylioppilaaksi vuonna 1901 ja arkkitehdiksi vuonna 1905 Suomen polyteknisessä opistosta. Launis teki opintomatkoja Euroopan maihin sekä Brasiliaan, Lähi-itään ja Egyptiin. Ilmari Launis aloitti Yleisten rakennusten ylihallituksessa vuonna 1905 ylimääräisenä arkkitehtina ja nimitettiin myöhemmin viraston ensimmäiseksi arkkitehdiksi. Vuonna 1937 Launis aloitti piiriarkkitehdin uran ensin Viipurissa ja siirtyi sen jälkeen Kuopioon, jossa hän toimi vuoteen 1948 saakka.¹³³ Ilmari Launis oli yksi 1900-luvun alun tuotteliaimmista kirkkorakennusten suunnittelijoista Suomessa. Hän on suunnitellut muun muassa 16 kirkkoa ja tehnyt lukuisia alttari- ja lasimaalauksia. Ilmari Launis kuoli Helsingissä 10. huhtikuuta 1955.

Kyllikki Virtanen (s.1908)

Arkkitehti Annikki Anni Kyllikki Virtanen (os. Pulkkinen) syntyi Helsingissä 12.9.1908. Hän kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin suomalaisesta yhteiskoulussa vuonna 1928 ja suoritti arkkitehdin tutkinnon Helsingin teknisessä korkeakoulussa vuonna 1938. Valmistumisen jälkeen Virtanen teki opintomatkoja Pohjoismaihin ja Itävaltaan. Hän toimi Rakennushallituksen suunnitteluosaston ylimääräisenä arkkitehtina vuodesta 1950 ja toimistoarkkitehtina vuodesta 1954 alkaen.¹³⁴ Virkatyön ohella Kyllikki Virtanen teki myös yksityisiä töitä.¹³⁵

Väinö Vähäkallio (1886 - 1959)

Väinö Niilo Vähäkallio (vuoteen 1905 Vilander) syntyi Helsingissä 16. kesäkuuta 1886. Hän kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin suomalaisesta reaalilyseosta vuonna 1905 ja valmistui arkkitehdiksi Teknisestä korkeakoulusta vuonna 1909. Vähäkallio työskenteli aluksi Vilho Penttilän toimistossa, jonka jälkeen hänellä oli oma arkkitehtitoimisto vuosina 1911- 1941. Vähäkallion varhaiset työnsä edustivat klassisismia, josta hän siirtyi 1930-luvulla funktionalistiseen tyyliin.

Vähäkallio toimi Kulutusosuuskuntien Keskusliiton arkkitehtina vuosina 1928-34. Suomen Matkailijayhdistyksen arkkitehtina hän suunnitteli muun muassa Pallastunturin hotellin (1938) sekä Inarin matkailumajan (1937).¹³⁶ Vähäkallion mittavimmat työt olivat

133 Halila 1967 s. 485

134 ibid s. 500

135 DI ja arkkitehdit 1965, Insinöörijärjestöjen Kustannus Oy, Sanoma Osakeyhtiö Helsinki 1965

136 www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=1453043

kuitenkin teollisuuskohteita kuten Kaukopään tehdasalue Imatralla sekä Enso Gutzeitin tuotantolaitokset Ensossa ja Kotkassa sekä Alkon Salmisaaren tuotantolaitokset (1936).

Vähäkallio toimi valtion rakennushallintoa kehittävän komitean jäsenenä 1926–28. Kun Rakennushallitus vuonna 1936 aloitti toimintansa, Vähäkallio nimitettiin sen ensimmäiseksi pääjohtajaksi. Tässä virassa hän toimi vuoteen 1943 asti. Väinö Vähäkallio kuoli Helsingissä 20. maaliskuuta 1959.¹³⁷

Martti Välikangas (1893–1973)

Martti Välikangas (1906 asti Buddén) syntyi Kuopiossa 1. elokuuta 1893. Hän valmistui ylioppilaaksi vuonna 1911 ja arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1917. Valmistuttuaan Välikangas työskenteli Venäjällä, josta hän palasi AB Brändö Villastadin palvelukseen. Vuosina 1918–20 hän työskenteli Gösta Juslénin sekä Sigrud Frosteruksen ja Ole Gripenbergin toimistossa. Välikankaalla oli vuodesta 1920 lähtien myös oma arkkitehtitoimisto Helsingissä.

Martti Välikangas toimi Rakennushallituksen yliarkkitehtina vuosina 1937–40. Tämän jälkeen hän siirtyi Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön (KYMRO) Viipurin rakennuspiirin päälliköksi ja johti valtiollista jälleenrakennustoimintaa vuosina 1942–44. Hän toimi pitkään myös Turun linnan restaurointivaltuuskunnan puheenjohtajana.

Välikangas toimi vuosina 1928–30 Arkkitehti-lehden päätoimittajana vaikuttaen merkittävästi funktionalismin läpimurtoon Suomessa. Välikankaan merkittävimmiksi töiksi muodostuivat vuosina 1920–25 rakennettu Käpylän puutarhakaupunki sekä Vallilan suurtontti 1924. Hän osallistui myös Olympiakylän suunnitteluun valtion edustajana vuosina 1939–41. Martti Välikangas kuoli Helsingissä 9. toukokuuta 1973.¹³⁸

Onni Ermala (1904 - 1958)

Onni Johannes Ermala (ent. Enroth) syntyi Sääksmäellä 9. toukokuuta 1904. Hän opiskeli Viipurin Taiteenystävien piirustuskoulussa vuosina 1920–1924. Ermalalla ei ollut arkkitehdin koulutusta, mutta siitä huolimatta hänet nimitettiin arkkitehdin virkoihin ja hän menestyi arkkitehtikilpailuissa.¹³⁹ Näistä saavutuksista merkittävin oli ensimmäinen palkinto Helsingin olympiastadionin suunnittelukilpailussa (1930) sekä lunastettu suunnitelma olympiastadionin toisessa kilpailussa (1933).

137 www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=1453043

138 www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3879

139 Järveläinen Petri 2010

Vuosina 1926–28 Ermala toimi rakennuspiirtäjänä Helsingissä muun muassa Kaarlo Borgin, Kauno Kallion ja Oiva Kallion arkkitehtitoimistoissa. Rakennushallituksen palvelukseen hän siirtyi vuonna 1929 toimien piirtäjänä sekä myöhemmin suunnitteluosaston ylimääräisenä arkkitehtina.¹⁴⁰ Rakennushallituksessa Ermala osallistui muun muassa Kuopion lääninhallituksen peruskorjauksen (1939), Lapin lääninhallituksen (1947) ja Malmin lentokentän (1938) suunnitteluun.

Ermala sai presidentiltä vuonna 1948 erioikeuden käyttää arkkitehdin nimikettä. Viimeiset virkavuodet 1950–1958 hän toimi Kemin kaupunginarkkitehtina. Onni Ermala kuoli Kemissä 29. syyskuuta 1958.

Insinööritoimisto Nylund

Vuonna 1954 perustettu Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy on Savon vanhin arkkitehti- ja rakennesuunnitteluuyritys. Toimiston suunnitteluportfolioon kuuluu terveydenhuoltoalan rakennuksia, kerrostaloja, hyppymäkiä sekä koulu- ja kulttuurirakennuksia. Nylund Oy ja sen sisaryhtiö Siltanylund Oy sulautuivat Sweco-konserniin vuonna 2015. Yhtiön palveluksessa on nykyisin noin sata henkilöä.¹⁴¹ Toimistossa työskenteli aiemmin yrityksen perustajan Matti Nylundin puoliso arkkitehti Anna-Liisa Mertaola-Nylund (1920–1999). Hänen laaja tuotantonsa on keskeinen osa Kuopion kaupunkikuvaa.¹⁴² Vuonna 1998 toteutetussa Kuopion Lääninhallituksen julkisivukorjauksessa arkkitehtina toimi Liisa Kaksonen (s. 1964, arkkitehti TTKK. 1995)¹⁴³

Arkkitehtitoimisto Jaakko Laitinen Ky

Arkkitehti Jaakko Juhani Laitinen syntyi Tampereella 14.10.1940. Hän valmistui ylioppilaaksi Lahden lyseosta vuonna 1959 ja suoritti arkkitehdin tutkinnon Oulun Yliopistossa vuonna 1965. Jaakko Laitinen toimi Kuopion kaupungin rakennustoimiston asemakaavaosaston toimistoarkkitehtina vuodesta 1967 ja sivutoimisesti Kuopion kaupungin maistraatin rakennusasiain asiantuntijajäsenenä vuodesta 1970 alkaen.¹⁴⁴ Jaakko Laitisen yksityinen arkkitehtitoimisto toimi Kuopiossa.

140 Pohjolan Sanomat 30.9.1958

141 www.savonsanomat.fi/talous/Kuopiolainen-Nylund-Oy-ja-Siltanylund-Oy-fuusiioituivat-Sweco/547851

142 Rieki 2005 op.cit s. 518

143 Kaksonen Liisa, Arkkitehtimatrikkeli

144 Lähde: DI ja arkkitehdit 1982 Suomen teknillinen seura ja tekniska föreningen i Finland, K. J. Gummerus Osakeyhtiön kirjapaino, Jyväskylä 1982



9 Yhteenveto

Kuopion lääninhallituksen alkuperäiseen rakennusryhmään kuuluva C-talo rakennettiin residenssin talousrakennukseksi. Sen tiloissa pestiin kuvernöörin perheen pyykit, leivottiin ja majoitettiin lääninhallituksen vahtimestari perheineen. Vaikka käyttötarkoitus oli arkinen, oli rakennus osa arvovaltaista valtiollista instituutiota.

Vuonna 1914 C-talo koki merkittävän arvonnousun, kun siitä tehtiin piiri-insinöörin konttori. Rakennusta korotettiin ja se sai uuden näyttävän pääsisääkäynnin. Taloustoiminnot mahdutettiin uuteen lisäsiipeen. Myöhemmin 1930-luvulla tehtiin tiloja myös ullakolle ja rakennettiin vahtimestareille moderni asuntosiipi.

Rakennuksen arkkitehtuuria leimaa kerroksellisuus ja arvokkuuden tavoittelu. Toteutuneet ja toteutumattomat suunnitelmat kertovat ennakkoluulottomasta ajattelutavasta, jonka perusteella 1880-luvun rakennusta muokattiin ympärillä muuttuvan maailman tarpeisiin.

Kuopion lääninhallituksen vuonna 1885 valmistunut päärakennus sivurakennuksiin ja puutarhoineen on suojeltu lailla rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010. Lääninhallituksen kortteli on osa valtakunnallisesti arvokkaaksi luokiteltua rakennettua ympäristöä ja kytkeytyy Suomen suurimpaan kansalliseen kaupunkipuistoon.

9.1 Eheys ja autenttisuus

Korttelitason tarkastelussa Kuopion lääninhallituksen alkuperäinen rakennusryhmä on ehyt ja muodostaa autenttisen 1880-luvun virastokeskittymän. Korttelin hierarkiasa lääninhallituksen päärakennuksella on edelleen keskeisin asema. C-talo ja sitä vastapäätä oleva maanmittauskonttori muodostavat päärakennukselle Kuopionlahden suuntaan avautuvan flyygelin.

Myöhempi virastorakentaminen on katkaissut lääninhallituksen rakennusten yhteyden Kuopionlahdelle. Samalla Piispankatuun rajautuvalle sivulle on muodostunut kirjava kokoelma eri aikakausien rakennuksia 1880-luvulta 2010-luvulle. Kokonaisuus eri ole erityisen ehyt, mutta kerrostumat edustavat kukin oman aikansa korkeatasoista arkkitehtuuria.

C-talo muodostuu kolmesta osasta, joista keskimmäisenä on alkuperäinen yksikerroksinen talousrakennus. Rakennukseen on tehty kaksi lisäkerrosta ja kaksi laajennusosaa. Rakennuksen korottaminen talousrakennuksesta virastoksi toi sen arkkitehtuuriin piirteitä, joilla pyrittiin lisäämään virastorakennukselle ominaista arvokkuutta. Erityisen hy-

vin tämä näkyy Piispankadulle avautuvassa pääsisääkäynnissä, johon on keskitetty näyttäviä klassisistisia koristeaiheita.

Piiri-insinöörin konttori ja sen funktionalistinen asunto-osa muodostavat kaksi erilaista interiööriä. Arkisesta lähtökohdasta johtuen sisätiloissa ei ole koskaan ollut päärakennuksen kaltaisia koristemaalauksia tai arvokkaita rakennusosia. Myöhemmissä korjauksissa sisätilojen materiaali- ja värimaailmaa on yhtenäistetty, jolloin kerrostumien autenttisuutta on menetetty.

9.2 Historialliset arvot: talousrakennuksesta virastotaloksi

C-talon historialliset arvot kytkeytyvät kahteen aikakauteen. Vuosina 1885-1914 rakennus toimi Kuopion läänin kuvernöörin residenssin talousrakennuksena ja vuosina 1914-1964 rakennuksessa toimi Kuopion tie- ja vesipiirin konttori. Tämän jälkeen rakennuksen toimistotiloja ovat käyttäneet useat valtion virastot ja ajoittain rakennus on ollut tyhjiillään.

Talousrakennusten suunnitelmat muuttuivat residenssin suunnitteluvaiheessa useaan kertaan. Vaihtoehtojen tutkielmat heijastavat 1800-luvun lopun talousaskareiden moninaisuutta. Suunnittelijoiden ratkaistavana oli mittavan kokonaisuuden ruokahuolto, lämmitys, vaatehuolto, kulkuvälineet ja saniteettiasiat. Vain pari vuosikymmentä rakennuksen valmistumisen jälkeen sähkö, vesijohtoverkko ja keskuslämmitys muuttivat merkittävästi kaupunkiasuntojen arjen toimintoja.



Toteutetussa suunnitelmassa luovuttiin taloustoimintojen sijoittamisesta pääarakennuksen kellariin ja sen asemesta takapihalle rakennettiin kaksi erillistä talousrakennusta. Näiden keskisäisessä hierarkiassa kivirakenteinen talousrakennus sai 'puhtaita' toimintoja kuten leipomisen, pyykinpesun ja asumisen. 'Likaiset' toiminnot kuten sikala, käymälät, jääkellari, polttopuut ja tallit sijoitettiin hirsirakenteiseen talousrakennukseen.

Residenssin ensimmäiset asukkaat kuuluivat kuvernööri Alexander Järnefeltin perheeseen. Heidän aikanaan residenssistä muodostui valtakunnallisesti merkittävä suomenkielinen kulttuurikoti, jonka vaikutus elää edelleen Kuopiossa. C-talon historiaan kytkeytyy kuvernöörin Kasper-pojan ja vahtimestari Ahosen tyttären avioliitto.

Vuosina 1914-1964 rakennuksessa toimi Kuopion tie- ja vesipiirin piiri-insinöörin konttori. Sen suojissa suunniteltiin ja johdettiin viidenkymmenen vuoden ajan Savon ja Pohjois-Karjalan infrastruktuurin rakentamista. Aikakauden suurimpia kohteita olivat kanavatyömaat ja myöhemmin tiehankkeet siltoineen. Rakennushankkeiden ohella piiri-insinöörin vastuulle kuuluivat pulakausien hätäaputoiden organisointi sekä infrastruktuurin ylläpito neljän eri sodan mainingeissa.

TVL:ksi muuttunut piiri-insinöörin konttori muutti pois lääninhallituksen korttelista vuonna 1964. Tämän jälkeen rakennus on palvellut maanmittaushallinnon, Kuopion lääninhallituksen ja aluehallinnon yksiköiden toimistotilana. Vuonna 1939 rakennettu asunto-osa muutettiin toimistoksi 2000-luvulla.

Vuosina 1998-2009 C-talo sai kunnian toimia viimeisenä maaherran residenssinä, kun sen kolmanteen kerrokseen tehtiin Mikkelissä päätoimipaikkaansa pitäneen Itä-Suomen läänin maaherran tilapäisasunto.

9.3 Arkkitehtoniset arvot: paljon kertovat kerrostumat

C-talon konttoriosa on hahmoltaan tasapainoinen ja ryhdikäs rakennus. Sen kaksi laajennusosaa erottuvat selkeästi päämassasta - toinen muodoltaan ja toinen tyyliältään. Myös rakennusten eri osien kattomuodot ja harjalinjat poikkeavat toisistaan.

Kerrostumat ovat olennainen osa rakennuksen arkkitehtuuria ja ne ovat säilyneet ul-

koisesti varsin muuttumattomina. Alkuperäisen talousrakennuksen tyylipiirteitä olivat rustikoidut julkisivut, keskeissymmetria sekä aumattu kattomuoto. Rakennuksen kaksi sisäänkäyntiä suuntautuivat puutarhaan.

Vuonna 1914 toteutettu muutos talousrakennuksesta piiri-insinöörin konttoriksi edellytti valtion virastoilta vaaditun arvokkuuden lisäämistä rakennukseen. Tehtävää täyttämään rakennettiin uusi pilasterein koristeltu pääsisäänkäynti Piispankadulle. Rakennusta korotettiin sileäksi rapatulla lisäkerroksella ja kerrosjakoa korostettiin koristelistoilla. Taloustoiminnot siirrettiin pohjoispäättyyn tehtyyn yksikerroksiseen laajennusosaan.

Ullakkokerroksen käyttöönotto vuonna 1933 edellytti kattomuodon muuttamista. Uusiin päätyihin tehtiin moniruutuiset jugend-henkiset ikkunat. Räystäslinjaan lisättiin päärakennusta jäljittelevä hammaslista. Rakennuksen päätyjulkisivuihin jätettiin fragmentteja poistetuista ikkunoista ja muuttuneista räystäslinjoista.

Sisätiloissa kantavat ulko- ja sydänmuurit ovat säilyneet. Niiden pohjalle tehty huonejako noudattaa 1939 luotua mallia, jossa erilliset toimistuhuoneet sijoittuvat keskuskäytävien varrelle. Kaikki puulämmitykseen liittyneet uunit on purettu ja piirustussalien avoimet interiöörit ovat kadonneet. Lopullisesti sisätilojen ilme yhdenmukaistettiin vuoden 1986 peruskorjauksessa, jossa myös ikkunat ja ulko-ovet uusittiin niiden alkuperäinen monimuotoisuus säilyttäen. Ilmeikkäin osa on porrashuone, jonka kaksivaiheinen nousu sisältää aikamatkan 1910-luvulta 1960-luvulle.

Vuonna 1939 rakennettua asunto-osaa voi pitää itsenäisenä rakennuksena, vaikka se on rakennettu kiinni konttoriosan ulkoseinään. Rakennusten välillä ei ole sisäyhteyttä. Asunto-osa oli valmistuessaan moderni kerrostalo ja edustaa edelleen hyvin puhtaspiirteistä funktionalismia. Standardisoinnin ihanteen mukaisesti neljän asunnot pohjakaavat toistuvat toistensa peilikuvina.

Asunto-osa on säilynyt ulkoarkkitehtuuriltaan alkuperäisenä. Sen sisätiloissa tehdyt muutokset ovat vähäisiä, joskaan alkuperäisiä pintamateriaaleja tai kiintokalusteita ei ole säilynyt. Näkyvin muutostekijä on 2000-luvulla asuntoihin lisätty koneellinen ilmanvaihto.



9.4 Pohjautuu 1880-luvun rakennustekniikkaan

Kuopion Lääninhallituksen rakennusryhmä toteutettiin 1880-luvun lopun kivirakennuksille tyypillisellä rakennustekniikalla. Ajankohdan menetelmät ja materiaalit olivat tuolloin säilyneet lähes muuttumattomina vuosisatojen ajan ja rakennustekniikan uudet virtaukset yleistivät vasta seuraavalla vuosikymmenellä.

Alkuperäisen talousrakennuksen tiiliseinät muurattiin kahden kiven vahvuisina graniittijalustalle. Ala- ja yläpohjat tehtiin puurakenteisina ja täytteenä käytettiin sammaleen ja hiekan sekoitusta. Alapohja ja ullakko olivat tuulettuvia.

Konttoriosan vankka perustus ja runko mahdollistivat rakennuksen korottamisen kiviaineisena aina kolmeen kerrokseen saakka. Viimeisimmässä vuoden 1933 korotuksessa välipohja tehtiin betonista. Vaiheittain rakentaminen toi rakenteisiin kirjavuutta, joka myöhemmin johti ala- ja yläpohjan perusteelliseen uusimiseen. Talotekniikan lisääntyminen puolestaan toi rakennukseen alas laskettuja alakattoja sekä runsaslukuiset pinta-asennukset.

Myös asunto-osan ulkoseinistä tehtiin kantavat tiilimuurit. Modernia rakennustekniikkaa hyödynnettiin betonisissa välipohjissa sekä keveissä rankarakenteisissa väliseinissä. Asunto-osan alkuperäisistä rakennusosista ovat säilyneet portaat, väliovet ja ikkunat.

9.5 Kaupunkikuvalliset ja maisemalliset arvot

Lääninhallituksen rakennuspaikka todettiin jo 1800-luvun alussa kaupungin kauneimmaksi. Silloisen Residenssitorin ja Kuopionlahden väliselle alueelle sijoittuvan tontin katsottiin täyttävän läänin pääkaupungin tärkeimmän hallintorakennuksen vaatimukset.

Lääninhallituksen rakennusten valmistuttua Residenssitorista tehtiin aikakaudelle tyypillinen kaupunkipuisto, joka tunnetaan nykyisin nimellä Piispanpuisto. C-talo muodostaa tämän historiallisen aukion lounaisnurkan. C-talon pääjulkisivu avautuu kuitenkin länteen, jossa on Kuopionlahden rantaan rajautuva Brahenpuisto.

C-talo on merkittävä rakennus Väinölänniemeen johtavan rantareitin varrella ja kuuluu Kuopionlahden kaukomaisemaan. Piispankadun alkupään ajallisesti ja tyylillisesti monimuotoisessa rakennusryhmässä C-talon konttoriosa edustaa lääninhallituksen alkuperäistä rakennusryhmää.

9.6 Tulevaisuudesta

C-talon säilyminen on turvattu osana lääninhallituksen alkuperäistä lailla suojeltua rakennusryhmää. Suojelu kattaa julkisivujen kerrostumat, joiden joukossa tyylilliset poikkeamat ovat kokonaisuutta rikastuttavia.

Rakennus muodostaa kiinnostavan restaurointikysymyksen. Vuoden 1885 kerrostumaa edustaa vain konttoriosan ensimmäinen kerros. Toinen kerros ja pohjoispäädyn laajennus ovat 1910-luvun kerrostumaa ja kolmas kerros sekä asunto-osa ovat puolestaan 1930-luvun kerrostumaa. Kuinka mahdollisen palauttavan restauroinnin tulisi suhtautua kerrostumiin?

Sisätilojen huonejako on poistanut tilojen alkuperäisen hierarkian. Interiöörin yksitoisuutta korostavat myös 1980-luvulla yhtenäistetty värit ja kokonaan uusittu kalustus. Lisäksi viraston juhlavuutta heikentävät yleisiin tiloihin sijoitetut toimistokalusteet ja materiaalivarastot. Näissä asioissa voisi omaksua päärakennuksen käytäntöjä.

2010-luvulla yleistyneen monitilatoimiston sovittaminen C-talon tiloihin on sopu-soinnussa piiri-insinöörin konttorin aikaisten piirustussalien palauttamisen kanssa. Muutosten yhteydessä voi tarkastella myös sisätilojen varhaisempien väri- ja materiaallikerrostumien palauttamista.

Geneerisen nimen 'C-talo' sijaan rakennusta voitaisiin kutsua vanhalla nimellä piiri-insinöörin konttoriksi. Sille on historialliset perusteet eikä se enää aiheuttaisi sekaannusta. Nimi voitaisiin palauttaa myös rakennuksen pääsisäänkäynnin nimitauluun alkuperäisin kohokirjaimin.

Kuva- ja piirustuslähteet

Piirustus- ja kuvalähteet on mainittu kuvan yhteydessä sekä jäljempänä kuvaluettelossa. Nykytilaa esittelevät valokuvat Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy/Veli-Pekka Huhmo ellei kuvan yhteydessä toisin mainita.

Kansi: Kuopion museo
kuva 1: Maanmittauslaitos
kuva 2: Maanmittauslaitos
kuva 3: Kuopion kaupungin karttapalvelu
kuva 8: Senaatti-kiinteistöt
kuva 9: Senaatti-kiinteistöt
kuva 11: SA-kuva
kuva 13: Kuopion museo
kuva 15: Kuopion museo
kuva 16: Museovirasto-Musketti
kuva 17: Museoviraston kuvakokoelmat
kuva 18: Museoviraston kuvakokoelmat
kuva 19: Museoviraston kuvakokoelmat
kuva 20: Kuopion museo
kuva 21: Kuopion museo
kuva 22: Kuopion museo
kuva 23: Kuopion museo
kuva 24: www.vanhakartta.fi
kuva 25: Kansallisarkisto
kuva 26: Kuopion museo
kuva 27: Kansallisarkisto
kuva 28: Kuopion museo
kuva 29: Kuopion museo
kuva 30: Kuopion museo
kuva 32: Kuopion museo
kuva 33: Kansallisarkisto
kuva 34: Kansallisarkisto
kuva 35: Kansallisarkisto
kuva 36: Kansallisarkisto
kuva 37: Kansallisarkisto
kuva 38: Kuopion museo
kuva 39: Kuopion museo

kuva 40: Kuopion museo
kuva 41: Kuopion museo
kuva 42: Kuopion museo
kuva 43: Kuopion kaupunki
kuva 45: Kuopion kaupunki
kuva 46: Kuopion museo
kuva 47: Kansallisarkisto
kuva 48: Kansallisarkisto
kuva 49: Kansallisarkisto
kuva 50: Kansallisarkisto
kuva 51: Kansallisarkisto
kuva 52: Kansallisarkisto
kuva 53: Kansallisarkisto
kuva 54: Kansallisarkisto
kuva 55: Kansallisarkisto
kuva 56: Kansallisarkisto
kuva 57: Museovirasto
kuva 58: Kansallisarkisto
kuva 59: Kansallisarkisto
kuva 60: Kansallisarkisto
kuva 61: Kansallisarkisto
kuva 62: Kansallisarkisto
kuva 63: Kuopion museo
kuva 64: Kuopion museo
kuva 65: Kuopion museo
kuva 67: Kansallisarkisto
kuva 68: Kansallisarkisto
kuva 69: Kansallisarkisto
kuva 70: Kansallisarkisto
kuva 71: Kansallisarkisto
kuva 72: Kansallisarkisto
kuva 73: Kansallisarkisto

kuva 74: Kansallisarkisto
kuva 75: Kansallisarkisto
kuva 76: Kansallisarkisto
kuva 77: Kansallisarkisto
kuva 78: Heikki Ignatiuksen kokoelma
kuva 79: Kansallisarkisto
kuva 80: Kansallisarkisto
kuva 81: Kuopion museo
kuva 82: Kuopion museo
kuva 83: Kuopion museo
kuva 84: Kuopion museo
kuva 85: Kansallisarkisto
kuva 86: Kansallisarkisto
kuva 87: Kansallisarkisto
kuva 88: Kansallisarkisto
kuva 89: Senaatti-kiinteistöt arkisto
kuva 90: Kansallisarkisto
kuva 91: Kansallisarkisto
kuva 92: Museoviraston suojelukohteiden seuranta
kuva 93: Kuopion museo
kuva 94: Senaatti-kiinteistöt arkisto
kuva 95: Kuopion museo
kuva 96: Kuopion museo
kuva 97: Senaatti-kiinteistöt arkisto
kuva 99: Senaatti-kiinteistöt arkisto
kuva 100: Kuopion museo
kuva 101: Kuopion museo
kuva 102: Kuopion museo
kuva 104: Kuopion karttapalvelu
kuva 105: Kuopion karttapalvelu
kuva 153: Senaatti-kiinteistöt
kuva 229: Museovirasto

Lähteet ja kirjallisuus

Painetut lähteet

Arkkitehtimatrikkeli 1991, Pöyry Sirkka (päätoim.) Suomen teknillinen seura, Gummerus kirjapaino, Jyväskylä 1991

Arkkitehtimatrikkeli 2011, TEK SAFA; TIFF RIL, Saarijärven Offset, Saarijärvi 2012

ARS Suomen taide 2, Sarajas-Korte Salme (päätoim.), Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989

ARS Suomen taide 3, Sarajas-Korte Salme (päätoim.), Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989

ARS Suomen taide 4, Sarajas-Korte Salme (päätoim.), Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989

DI ja arkkitehdit 1965, Insinöörijärjestöjen Kustannus Oy, Sanoma Osakeyhtiö Helsinki 1965

DI ja arkkitehdit 1973 STS ja TFIF julkaisema matrikkeli, Oy Welling +Göös Ab:n kirjapaino Tapiola 1973

DI ja arkkitehdit 1982, Suomen teknillinen seura ja tekniska föreningen i finland, K. J. Gummerus Osakeyhtiön kirjapaino, Jyväskylä 1982

Granit Bruno, Muistelmia Kuopion kaupungin satavuotisen olemassaolon ajalta, Kuopio 1882

Halila, Aimo 1967. Suomen Rakennushallinto 1811–1961. Helsinki.

Hakli Olli & Laine Aino (toim), Valtiolla rakennettu, Museovirasto, Lönnberg Painot Oy Helsinki 2016

Hanski, Jari (toim.): Hyödyllistä ja kaunistavaa: Senaatti-kiinteistöjen historia. Helsinki: Edita Publishing, 2011. ISBN 978-951-37-5853-0

Häkli Pekka, Arvid Järnefelt ja hänen lähimaailmansa, WSOY Porvoo 1955

Ignatius Heikki: Gustaf Ignatius - Muistiinpanoja ja päiväkirjamerkintöjä, omakustanne, Korpiljuvva Jyväskylä 2004

Kuopion kulttuuriympäristö - strategia ja hoito-ohjeet. Kuopion kaupunki 2007

Kuopion rakennusperinnön ja kulttuuriympäristöjen hoito-ohjelma, Kuopion kaupunki 1995

Kuopion seudun kulttuuriympäristö seutukunnan vahvuudeksi - Kulttuuriympäristöselvitys Kuopion seudun maakuntakaavaa varten, Pohjois-Savon liitto 2006.

Lahti Juhana, Kauneus, käytännöllisyys, kestävyys: valtion rakentamisen kaksi vuosisataa 1811–2011 Edita, 2011

Manssonen Jaakko et al. Soraa, työtä, hevosia 2 Tiet, liikenne ja yhteiskunta 1860-1945. Tietlaitos. Edita, Helsinki 1999

Mönkkönen Mauri, Kuopion Historia VII, Kustannuskiila Oy, Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 1996

Neuvonen Petri, Mäkiö Erkki ja Malinen Maarit: Kerrostalot 1880-1940, Rakennustietosäätiö RTS ja Rakennustieto Oy, Karisto Oy Hämeenlinna 2002

Nummela, Ilkka: Kuopion historia III, Kustannuskiila Oy, Kuopio 1989.

Putkonen Lauri (toim.), Rakennusperintömme - Kulttuuriympäristön lukukirja, Ympäristöministeriö, Museovirasto ja Rakennustieto Oy, Karisto 2001

Rahikainen Anne, Mikkelin lääninhallitusrakennus, Mikkelin lääninhallituksen julkaisuja 20 Painokumppanit Savonlinna 1994

Rankamo Risto ja Vornanen Rauni, TVL:n 175 vuotta: Tie- ja vesirakennuslaitoksen historiikki vuosilta 1799-1974, Helsinki 1974

Rieki Helena, Kuopio 200 - Kuopion kaupungin rakentamisvaiheita, Kuopion Museo Kulttuurihistorian osaston julkaisuja 4, Kiuruveden Kirjapaino Kiuruvesi 1982

Rieki Helena, Kuopion kaupungin rakennushistoria: Kaupungin rakentamisvaiheita vuodesta 1875. Kuopion historia 6. Kuopio 2005

Ruotsalainen Kimmo, Kuopio, kulttuurihistorialliset rakennuskohteet 1991

Savolainen, Raimo: Keskusvirastolinnakkeista virastoarmeijaksi. Hallintohistoriallisia tutkimuksia 22. Oy Edita Ab, Helsinki 1996.

Savolainen, Raimo (päätoim.): Suomen keskushallinnon historia 1809-1996, Hallintohistoriakomitea (1986-1996), Valtioneuvoston kanslia ja Edita, Oy Edita Ab Helsinki 1996

Talas, Suvisirkku (toim.) Elisabeth Järnefeltin kirjeitä 1881-1929 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia (osa 639), Jyväskylä 1996

Tikkanen Anja, Kuopio vuosisatojen saatossa, Arvi A. Karisto Oy:n kirjapaino Hämeenlinna 1982

Toivanen Pekka, Kuopion historia 2, Kuopion kaupunki, Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 2000

Viljo, Eeva Maija: Lindqvist, Ludvig Isak. Kansallisbiografia-verkkopainos. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997

Westerlund Lars, Läsnförvaltningen, Hallintohistoriakomitea ja Painatuskeskus, Tryckericentralen Ab 1993.

Wirilander Hannele, Savon historia I, Savon säätiö, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2008

Arkistot

Senaatti-kiinteistöt, Kuopion toimipiste

Kuopion läänin virastotalot

Peruskorjaus 2000-2001 asiakirjat

Itä-Suomen Aluehallintoviraston arkisto, Kuopion toimipaikka, Hallituskatu 12-14, 70100 Kuopio

Kansallisarkisto, Rauhankatu 17 Helsinki

Keisarillisen senaatin siviilitoimituskunta, puhtaaksi kirjoitetut kirjeet 1882-1885 (Da14-Da17)

Rakennushallitus, Siviilirakennukset Kuopion lääni 1849-1919 (Hc:9 ja Senaatilta saapuneet kirjeet.

Piirustukset, mikrofilmi KP 14 ja piirustus

Kansallisarkisto, Yliopistokatu 6, Joensuu

Kuopion lääninhallituksen lääninkonttorin I arkisto 1785-1943

Kuopion lääninrakennustoimiston arkisto I

Kuopion ja Pohjois-Karjalan piirirakennustoimiston piirustuskorttiluettelo

Kuopion museo, Kauppakatu 23, Kuopio

Museovirasto, Sturenkatu 2a, Helsinki

Suojelun seurantamuistiot

Museoverkko

Painamattomat lähteet

Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy, Kuopion lääninhallitus, muutostyön esiselvitys ja hankesuunnitelma 28.4.1999

Historiatietoa Kuopion lääninhallituksesta ja sen rakennuksesta, tiedottaja Ulla Hiltunen (päiväämätön 1990-luvun alkupuoli)

Itä-Suomen Lääninhallitus Kuopio, Esite, Ulla Hiltunen 2001

Itä-Suomen Lääninhallitus Kuopio, Ulla Hiltusen haastatteluaineisto ja asiakirjakokoelma

Karhunen Pia, Itä-Suomen lääninhallituksen rakennus Kuopiossa - Historiatietojen lähdeluettelo, Kymeenlaakson amk restauroinnin koulutusohjelma 10/2014

Karhunen Pia, Itä-Suomen lääninhallituksen rakennus Kuopiossa - Keskeisten huoneiden ulkoasu rakennuksen elinkaaren aikana, Kymeenlaakson amk restauroinnin koulutusohjelma 10/2014

Kuopion kaupunginosa I, korttelit 31-32 Lääninhallituksen ja entisen kuuromyökkäin koulun alueen rakennuskulttuuriselvitys, Pöyry Environment Oy 22.10.2009

Kuopion lääninhallituksen rakennuksen tontin omistussuhteet, Joensuun maakunta-arkiston muistio 9.3.1978

Kuopion tie- ja vesirakennuspiiri, moniste, Kuopion piirin osuus TVL:n 100-vuotis historiikista 1977

Kuopionlahden toimistoalue - Maisemallinen ja kaupunkikuvallinen selvitys, Pöyry Finland Oy 23.3.2010

Matkakertomus kohdekäynnistä 25.9.1996, Helsingissä 10.6..1996 Museovirasto, Rakennushistorian osasto, restaurointiyksikkö Seija Linnanmäki, suunnittelija

Muistio 4.6.1996 Kuopion lääninhallitus, hallinto-osasto

Muistio kohdekäynnistä 20.2.1996, Helsingissä 18.3.1996 Museovirasto, Rakennushistorian osasto, restaurointiyksikkö Seija Linnanmäki, suunnittelija

Kuopion virastotalot C-rakennus Rakennustyöselitys, Arkkitehtitoimisto Laitinen Ky, Kuopiossa 25.5. 1986

Kuopion virastotalot C-rakennus, LVI-työselitys Kuopiossa Insinööritoimisto Olof Granlund 15.5.1986

Haastattelut ja kädyt keskustelut

Hiltunen Ulla, Kuopion lääninhallituksen ent. tiedottaja, Kuopiossa 16.4.2018

Hyvärinen Reijo, AVI palvelusuunnittelija Kuopiossa 16.4.2018

Juvonen Markku, ylitarkastaja Kuopiossa 21.3.2019

Linnanmäki Seija, intendentti, Helsingissä 21.6.2018

Riekkö Helena, FM, Kuopion museo Kuopiossa 14.6.2018

Porttikivi Reijo, puhelinhaastattelu 30.1.2019

Tegelman Heikki, puhelinkeskustelu 8.8.2018

Internet

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti>

www.mfa.fi

www.narc.fi

www.nba.fi

www.rky.fi

www.kuopio.fi

<https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/henkilo.php?id=17064>

narc: Arkkitehtuuritoimisto E.K. Malmivaara Ky:n arkisto

Yrjö Kotivuori, Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852: Ludvig Isak Lindqvist. Verkkojulkaisu 2005 <<https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/henkilo.php?id=16514>>. Luettu 12.8.2018.

Yrjö Kotivuori, Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852: Konstantin Kiseleff. Verkkojulkaisu 2005 <<https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/henkilo.php?id=17064>>. Luettu 12.8.2018.



Senaatti

KUOPION LÄÄNINHALLITUS C-TALO

SENAATTI-KIINTEISTÖT

Rakennushistoriaselvitys 30.3.2019 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy